

การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

โดย
นายธวัชณ์ ชมยินดี

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม
ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
หลักสูตรสาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม
ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE ASSESSMENT OF LAND USE AND ACTIVITIES AROUND PHA PATHOM CHEDI

By
Mr. Tanawat Chomyindee

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Landscape Architecture Program in Master of Landscape Architecture
Department of Urban Design and Planning
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การประเมินการใช้
งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์” เสนอโดย นายธนวัฒน์ ชมยินดี เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนามบุตร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ด่านกิตติกุล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี)

...../...../.....

55060203 : สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม

คำสำคัญ : การใช้งานทางกายภาพ/พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

ธนวัฒน์ ชมยินดี : การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ อาจารย์ที่ปรึกษา

การค้นคว้าอิสระ : อ.ดร.สินีนารถ ศุกลรัตน์เมธี. 160 หน้า.

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ทางกายภาพโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพ บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่ จากการศึกษาทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง กำหนดวัตถุประสงค์ และวางแผนการเก็บข้อมูลด้านกายภาพโดยสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ผู้ใช้งานพฤติกรรม และนำผลที่ได้มาสรุปวิเคราะห์กลุ่มผู้ใช้ความสอดคล้องของลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประวัติศาสตร์ รูปแบบการใช้งาน กลุ่มกิจกรรม พฤติกรรมผู้ใช้ และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษา

ผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะทางกายภาพโดยรอบพื้นที่องค์พระปฐมเจดีย์ที่ส่งผลโดยตรงกับกลุ่มผู้ใช้งานประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ถนน ทางเท้า พื้นที่จอดรถ จุดสนใจที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ รูปแบบการใช้พื้นที่ในช่วง วัน เวลาต่างๆ นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะทางกายภาพ ของพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ยังไม่สอดคล้องกับกลุ่มกิจกรรมผู้ใช้งานในพื้นที่อันประกอบไปด้วยกิจกรรม พบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม พื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่จุดพักผ่อนและพื้นที่จุดเปลี่ยนการสัญจร พื้นที่จุดจอดรถ เพื่อการมองเห็น เนื่องจากไม่มีการวางแผนการใช้พื้นที่ประกอบกิจกรรมตามกลุ่มผู้ใช้

ข้อเสนอแนะแนวทาง การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ได้จากการวิเคราะห์กายภาพ พฤติกรรม และการให้สัมภาษณ์ สรุปได้ว่า 1) พื้นที่กำแพงชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์ ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจ แบบสงบ ควบคุมสิ่งก่อสร้างชั่วคราว ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถาน พื้นที่จุดจอดรถเสนอแนะให้ ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา เป็นศูนย์กลางของพื้นที่จอดรถท่องเที่ยว 2) พื้นที่กำแพงชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจ แบบเคลื่อนไหว ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริม ความรู้สึกในการเข้าถึงพื้นที่ โดยเฉพาะถนน ด้านทิศเหนือ และปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่จอดรถ ในฝั่งทิศใต้ 3) ส่งเสริมพื้นที่ริมคลองเจดีย์บูชา ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เข้ากับ ส่วนพาณิชยกรรม และพื้นที่จุดพักผ่อน จุดเปลี่ยนการสัญจร ให้มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของการเดินทาง ในจังหวัดนครปฐม 4) ส่งเสริมพื้นที่สีเขียวให้มีการเชื่อมต่อกับโครงการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งใหม่ และพื้นที่หน่วยงานราชการทางฝั่งทิศตะวันออกและทิศใต้

ภาควิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

55060203: MAJOR: (LANDSCAPE ARCHITECTURE)

KEY WORD: AASSESSMENT OF LAND USE / PHA PATHOM CHEDI

TANAWAT CHOMYINDEE: An AASSESSMENT OF LAND USE AND ACTIVITIES AROUND PHA PATHOM CHEDI. INDEPENDENT STUDY ADISOR: SINEENART SUKOLRATANAMETEE, Ph.D. 160 pp.

This research has its goal and objectives to study physical activities usage around the Phra Pathommachedi, Nakhon Pathom province, Thailand. The research should provide recommendations for improving physical area around Phra Pathommachedi to be in line and appropriate with the actions and characteristics of area users. Theories and Principles were studied; Objectives and research indicators were set to make conclusions and to plan how to collect Physical Data by using observation and interview the area users. Latter use the results to analyze the area users in harmonizing with the physical characteristics, land or area utilization, history, usage patterns, activities group and number of users, and make appropriate recommendations of the study area.

The research results concluded that the physical characteristics have direct effects to the area users, land and building utilization, road, footpath, parking area, attractions, opens pace, natural elements and, area utilization patterns in different dates and times. Moreover, the physical characteristics of the area around Phra Pathommachedi are not conformed and unable to support the activity groups in the area, general users to meet and to commerce, resting area, road utilization, parking area, and open spaces for multifunctional purposes; due to the lacking in proper planning of the area for each different user groups.

The recommendations for how to utilize the area around the Phra Pathommachedi, using physical characteristics analysis, usage behaviors, and interviews, are as follow: 1) the inner wall of Phra Pathom Chedi area. Support passive recreation area and control building temporary impact on the landscape of ruins. Parking area is recommended to be in the South side of the study site, as a main hub for tourists' parking space. 2) The outer wall of Phra Pathom Chedi. Support active recreation area and landscape for a sense of place. The road axis north side. Landscape design parking areas in the south. 3) Vehicle-waiting area and traffic switching area are recommended to have the North side of the study site as the main transportation hub, and develop a Tourist Service Center. 4) Promoting green space is connected to the National Museum and the new. Government eastern coast and south.

Department of Urban Design and Planning Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2016

Student's signature.....

Independent Study Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

รายงานจากการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์ของบุคคลหลายท่านไม่อาจจะนำมากล่าวได้ทั้งหมด ซึ่งผู้มีพระคุณท่านแรกที่คุณศึกษาขอกราบพระคุณคือ ท่านอ.ดร.สินีนาถ ศุภรัตน์เมธี อาจารย์ที่สอนและที่ได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำตรวจทาน และแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้รายงานค้นคว้าอย่างอิสระฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด และขอขอบคุณอาจารย์ท่านอื่นๆในสาขาภูมิสถาปัตยกรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิโรจน์ อนุกรมบุตร และรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยสิทธิ์ ตำนกิตติกุล ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบคุณบิดามารดา เพื่อนๆ พี่น้อง ปริญญาโทภูมิสถาปัตยกรรมทุกคน ลูกศิษย์ที่ตีวศิลป์ทุกคน ที่เป็นกำลังใจและให้คำแนะนำเสมอมา และกัลยาณมิตรทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือการจัดทำรายงานจากการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระฉบับนี้ที่ไม่ได้กล่าวนาม

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ ผู้ใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ทุกท่าน ที่ช่วยตอบคำถามและให้ข้อมูลข้อเสนอแนะมุมมองประเด็นปัญหาต่างๆในพื้นที่ ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนผัง	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามงานวิจัย	2
1.4 ขอบเขตการศึกษา	2
1.5 ขั้นตอนการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
2 ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดการใช้งานที่ดินและพื้นที่เปิดโล่งในเมือง	6
2.2 องค์ประกอบเมืองและแนวการพัฒนา	8
2.3 การประเมินพื้นที่หลังการใช้งาน	19
2.4 อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	21
3 วิธีดำเนินการวิจัย	24
3.1 คำถามงานวิจัย	24
3.2 ตัวแปรงานวิจัย	24
3.3 การสุ่มตัวอย่าง	24
3.4 วิธีวิจัย	25
3.5 วิเคราะห์ข้อมูล	28
3.6 สรุปผลการศึกษา	29
4 การศึกษาข้อมูลของพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	30
4.1 ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์	30
4.2 ข้อมูลด้านประชากร ย่านและชุมชน	40
4.3 ข้อมูลด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	42
4.4 ข้อมูลด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ	47
4.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	51
4.6 ข้อมูลด้านการศาสนาสถาน	53

บทที่	หน้า
4.7 ข้อมูลด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและพัฒนาพื้นที่	56
4.8 ข้อมูลกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม	58
4.9 ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว	72
4.10 ข้อมูลโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในอนาคต	74
4.11 บทบาทขององค์พระปฐมเจดีย์และพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	76
5 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในปัจจุบัน	77
5.1 ผลการสำรวจข้อมูลด้านกายภาพ	77
5.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร	77
5.1.2 ถนนและการเข้าถึง	79
5.1.3 ทางเท้าและจุดข้าม	84
5.1.4 พื้นที่จอดรถ	86
5.1.5 จุดสนใจ	88
5.1.6 ที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ	91
5.2 ผลการสำรวจข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้ใช้	100
5.2.1 ผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้น	100
5.2.2 ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึก	100
5.2.3 ผลสรุปประเภทกิจกรรม	101
5.2.4 ผลสรุปข้อมูลการใช้พื้นที่ในเชิงปริมาณ	105
5.2.5 ผลการสัมภาษณ์การใช้พื้นที่ศึกษา	110
6 การวิเคราะห์ข้อมูล	112
6.1 การประเมินคุณค่าการใช้พื้นที่	112
6.1.1 วิเคราะห์คุณค่าด้านประวัติศาสตร์	112
6.1.2 วิเคราะห์คุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร	115
6.1.3 วิเคราะห์คุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ	118
6.1.4 วิเคราะห์คุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ	120
6.1.5 วิเคราะห์คุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ	122
6.1.6 วิเคราะห์คุณค่าด้านกลุ่มพฤติกรรมผู้ใช้	126
6.1.7 สรุปภาพรวมการวิเคราะห์คุณค่าการใช้งานด้านต่างๆ	128
6.2 สรุปการประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	131
7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	133
7.1 สรุปผลการวิจัย	133
7.2 ข้อเสนอแนะ	135
7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	136
บรรณานุกรม	138

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	144
ประวัติผู้วิจัย.....	160

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตัวอย่างบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้.....	28
3.2 ตัวอย่างบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลทัศนคติของผู้ใช้.....	28
4.1 แสดงจำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร์).....	40
5.1 ผลการเก็บข้อมูลสำรวจการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ตามช่วงเวลา.....	100
5.2 ผลสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้.....	110
5.3 ผลสำรวจทัศนคติผู้ใช้ต่อพื้นที่.....	111
6.1 เปรียบเทียบลักษณะกายภาพที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์.....	112
6.2 แสดงรูปแบบกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมในรอบปี.....	123
6.3 สรุปการประเมินคุณค่าการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์.....	130
6.4 สรุปการประเมินการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์.....	131

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	Square: MELLON SQUARE.....	11
2.2	Plaza: Brooklyn.....	11
2.3	Washington Square Park.....	11
2.4	Piedmont park.....	11
2.5	Manzanares Lineal Park.....	11
2.6	The Cheonggye River	11
4.1	ภูมิประเทศสมัยทวาราวดี.....	31
4.2	จำลองแผนที่เมืองโบราณเมืองนครปฐม.....	32
4.3	เนินทุ่งพระเมรุ.....	32
4.4	วัดพระประโทนเจดีย์.....	32
4.5	คลองเจดีย์บูชา ด้านถนนหน้าพระ ช่วงปี พ.ศ.2434-2438	36
4.6	ถ่ายจากสถานีรถไฟ ด้านทิศเหนือ งานนมัสการพระปฐมเจดีย์ 22 พฤศจิกายน 2447	36
4.7	สะพานเจริญศรัทธา.....	39
4.8	พระราชวังสนามจันทร์.....	39
4.9	รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม1.....	45
4.10	รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม2.....	46
4.11	การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน.....	58
4.12	การจัดนิทรรศการพระราชประวัติ.....	58
4.13	งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก.....	58
4.14	การจัดนิทรรศการพระราชประวัติ.....	58
4.15	ทำบุญ 12 สิงหาคม 1.....	65
4.16	ทำบุญ 12 สิงหาคม 2.....	59
4.17	พิธีจุดเทียนชัย 1.....	59
4.18	พิธีจุดเทียนชัย 2.....	59
4.19	กิจกรรมประจำปีของพุทธสมาคม.....	60
4.20	ภาพกิจกรรมต่างๆที่จัดโดยพุทธสมาคม.....	61
4.21	ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 1.....	62
4.22	ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 2.....	62
4.23	ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 3.....	62
4.24	บรรยากาศแสดงเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ 2554.....	64
4.25	งานประเพณีลอยกระทงนครปฐม 1.....	65
4.26	งานประเพณีลอยกระทงนครปฐม 2.....	65
4.27	ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์.....	66
4.28	ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม 1.....	67
ภาพที่		หน้า

4.29 ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม 2	67
4.30 งานต้นสวิงแดนซ์หน้าถนนรถไฟ.....	68
4.31 บรรยากาศสวนมณฑ่งงานปีใหม่ 1	70
4.32 บรรยากาศสวนมณฑ่งงานปีใหม่ 2	70
5.1 บริเวณถนนซ้ายพระ	79
5.2 บริเวณถนนหน้าพระ	79
5.3 ถนนหลังพระ	80
5.4 ถนนขวาพระ	80
5.5 ถนนราชวิถี.....	80
5.6 ถนนราชดำเนิน.....	80
5.7 ถนนภายในองค์พระปฐมเจดีย์.....	80
5.8 ถนนบริเวณท่ารถเมล์ขาว	80
5.9 สถานีรถไฟนครปฐม	81
5.10 ป้ายรถเมล์สะพานကျီ.....	81
5.11 ทำวินมอเตอร์ไซด์หน้าพระร่วง.....	82
5.12 ทำวินมอเตอร์ไซด์ สะพานကျီ.....	82
5.13 ท่ารถเมล์ขาว.....	82
5.14 ท่ารถ83 บริเวณสะพานကျီ.....	82
5.15 ป้ายรถเมล์ตลาดบน.....	82
5.16 ท่ารถตุ๊กตุ๊กหน้าองค์พระปฐมเจดีย์.....	82
5.17 ทางเท้าถนนหลังพระ.....	84
5.18 ทางเท้าหน้าโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์.....	84
5.19 จุดข้ามถนนราชวิถี.....	85
5.20 ทางเท้าบริเวณตลาดบน	85
5.21 ทางเท้าบริเวณถนนราชดำเนิน	85
5.22 ทางเท้ากำแพงชั้นในพระปฐมเจดีย์	85
5.23 ทางเท้าบริเวณงาน otop	85
5.24 ทางเท้าชั้นลดองค์พระปฐมเจดีย์	85
5.25 ลานจอดรถสนามลี้กุลกี.....	86
5.26 ลานจอดรถตลาดโอเค.....	86
5.27 ที่จอดรถชั่วคราว ซ้อน 2 คัน ตลาดล่าง.....	87
5.28 ที่จอดรถริมถนนหลังพระ.....	87
5.29 ลานจอดรถหน้าสถานีรถไฟ	87
5.30 ลานจอดรถทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์.....	87
5.31 ลานจอดรถหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ 1	87

ภาพที่	หน้า
5.32 ลานจอดรถหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ 2	87
5.33 สำนักงานอัยการนครปฐม	88
5.34 สำนักงานตำรวจภูธรนครปฐม	88
5.35 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติวัดพระปฐมเจดีย์	89
5.36 วัดพระงาม.....	89
5.37 โรงพยาบาลเทพากร	89
5.38 ห้องสมุดประชาชน	89
5.39 หน้าสะพานเจริญศรัทธา (สะพานยักษ์).....	89
5.40 ที่จอดรถใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์.....	89
5.41 สวนสุขภาพวัดพระปฐมเจดีย์ 1	91
5.42 สวนสุขภาพวัดพระปฐมเจดีย์ 2.....	91
5.43 สวนสมุนไพรร.....	92
5.44 สวนทำรถเมล์ขาว.....	92
5.45 สวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ถนนหน้าพระ.....	92
5.46 สวนบริเวณชั้นลด	92
5.47 สวนพิพิธภัณฑ์สถาน.....	92
5.48 ลานด้านถนนซ้ายพระ	94
5.49 ลานทางเข้าด้านทิศตะวันออก.....	95
5.50 ลานทางเข้าด้านทิศใต้.....	95
5.51 ลานทางเข้าด้านทิศตะวันตก.....	95
5.52 ลานตลาดพระ1.....	96
5.53 ลานตลาดพระ2.....	96
5.54 ตลาดโต้รุ่ง	96
5.55 สนามดนตรี.....	96
5.56 คลองเจดีย์บูชาฝั่งทิศตะวันออก.....	97
5.57 คลองเจดีย์บูชาฝั่งทิศเหนือ.....	97
5.58 ที่ตั้งบริเวณตลาดล่าง.....	98
5.59 ที่ตั้งตลาดบน.....	98
5.60 ที่ตั้งบริเวณถนนพิพิธภัณฑ์.....	98
5.61 ที่ตั้งบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์	98

สารบัญแผนผัง

แผนผังที่	หน้า
1.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาระดับเขตเทศบาลนครนครปฐม	2
1.2 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในรัศมี500เมตร จากองค์พระปฐมเจดีย์	3
3.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในรัศมี500เมตร จากองค์พระปฐมเจดีย์ 2	27
4.1 ผังองค์พระปฐมเจดีย์	33
4.2 เส้นทางคมนาคมทางน้ำในสมัยรัชกาลที่4	34
4.3 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 4	35
4.4 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 5	37
4.5 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 6	38
4.6 แสดงย่านชุมชนที่พักอาศัยโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในปัจจุบัน	41
4.7 ผังรวมเมืองนครปฐม	43
4.8 ขยายพื้นที่ศึกษาในผังเมืองรวมนครปฐม	44
4.9 รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม 1	45
4.10 รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม 2	46
4.11 แสดงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ	50
4.12 บทบาทการใช้พื้นที่ด้านศาสนา	55
4.13 แสดงบริเวณจัดงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ 2554	63
4.14 การจัดงานเทศกาลอาหารผลไม้และของดีนครปฐม ประจำปี2559	69
4.15 สรุปบทบาทและกิจกรรมด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม	71
4.16 การท่องเที่ยวตัวเมืองนครปฐม.	73
4.17 โครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในอนาคต	75
5.1 การประโยชน์ที่ดินและอาคาร	78
5.2 ถนนและการเข้าถึง	83
5.3 จุดสนใจและพื้นที่จอดรถ	90
5.4 พื้นที่ธรรมชาติ	93
5.5 ที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ	99
5.6 สรุปกลุ่มการใช้งานพื้นที่รวมทุกช่วงเวลาและทุกวัน	104
5.7 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม ในเชิงปริมาณ	105
5.8 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ในเชิงปริมาณ	106
5.9 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพักผ่อนและจุดเปลี่ยนการสัญจร ในเชิงปริมาณ	107
5.10 สรุปผู้ใช้กิจกรรมการจอดรถ ในเชิงปริมาณ	108
5.11 สรุปผู้ใช้กิจกรรมเพื่อการมองเห็น ในเชิงปริมาณ	109
6.1 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านประวัติศาสตร์	113
6.2 สรุปการประเมินคุณค่าด้านประวัติศาสตร์	114

6.3	สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร.....	117
-----	---	-----

แผนผังที่		หน้า
6.4	สรุปการประเมินคุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร	118
6.5	สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ	119
6.6	สรุปการประเมินคุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ.....	120
6.7	สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ.....	121
6.8	สรุปการประเมินคุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ	122
6.9	สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ	124
6.10	สรุปการประเมินคุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ.....	125
6.11	สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านกลุ่มพฤติกรรมผู้ใช้.....	126
6.12	สรุปการประเมินคุณค่าด้านพฤติกรรมผู้ใช้	127
6.13	สรุปการประเมินปัญหาการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์.....	128
6.14	สรุปการประเมินคุณค่าการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์	129
6.15	สรุปข้อเสนอแนะการประเมินการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์.....	132

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์พระปฐมเจดีย์เป็นเจดีย์ที่สำคัญในประเทศไทย ตั้งอยู่ภายในวัดพระปฐมเจดีย์ อําเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ได้รับการจดทะเบียนจากกรมศิลปากรเป็นโบราณสถานในปี 2520 มีสถาปัตยกรรมและงานศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าของชาติ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงให้ความสำคัญและเป็นองค์อุปถัมภ์ตลอดมา นอกจากนี้วัดพระปฐมเจดีย์ ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศและระดับสากล ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมและการให้การศึกษาธรรมะ ทำให้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ มีบทบาทเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทุกชนิด ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา การศึกษา และพาณิชยกรรม ก็ล้วนถือเอาพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์เป็นศูนย์กลางทั้งสิ้น

ทั้งนี้ลักษณะการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมได้ผ่านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆตามยุคตามสมัย ปัจจุบันพื้นที่รอบองค์พระปฐมเจดีย์ก็ยังคง มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น มีกลุ่มผู้ใช้งานพื้นที่ ในเชิงกิจวัตรทุกวัน เพราะพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย อยู่ในเขตชุมชน และมีถนนเชื่อมไปยังถนนเพชรเกษม มีพื้นที่เปิดโล่งที่เป็นสัญลักษณ์ของเมือง มีตลาดซึ่งศูนย์กลางการค้าของเมือง มีการจัดประโยชน์การใช้ที่ดินให้เข้าทำกิจกรรมการค้า หารายได้จัดจำหน่ายสินค้าประจำปีเสมอ ปัจจุบันการจัดการภายในวัดพระปฐมเจดีย์ อยู่ในความดูแล สำนักงานจัดประโยชน์และรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ ส่วนพื้นที่รอบกำแพงชั้นนอกอยู่ในการดูแลของเทศบาลนครปฐม

ทั้งนี้สภาพปัญหาการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในทางกายภาพขาดความเหมาะสมต่อผู้ใช้และลักษณะการใช้งานกิจกรรมการใช้ประโยชน์ ขาดความเหมาะสมกับองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง การใช้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ขาดการเชื่อมต่อกับพื้นที่ข้างเคียง พื้นที่ภูมิทัศน์ริมฝั่งคลองเจดีย์บุชชาขาดการดูแลรักษาจนส่งผลกระทบต่อสภาพลักษณะโดยรวมของเมือง นอกจากนี้ระบบการจราจรโดยรวมพื้นที่ศึกษาายังส่งผลในเรื่องการค้าย่านพาณิชยกรรม

โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทำการประเมินลักษณะกายภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับการใช้บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ และรวบรวมข้อมูลในด้านกายภาพต่างๆ ประกอบการพิจารณาวิเคราะห์ แนวทางการปรับปรุงการใช้พื้นที่บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ต่อไป

1.2 ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ทางกายภาพโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ ทางกายภาพบริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่

1.3 คำถามงานวิจัย

ลักษณะทางกายภาพที่สอดคล้องกับการใช้พื้นที่บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ควรเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1) ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในรัศมี 500 เมตร โดยศึกษาการใช้พื้นที่ทางกายภาพและประเมินความเหมาะสมในส่วนที่เป็นสาธารณะเท่านั้น ไม่รวมตัวอาคารหรือภายในอาคารโบราณสถาน โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ดังนี้ (ดูแผนผังที่ 1.1)

ทิศเหนือ ติดกับ ถนนซ้ายพระ สถานีรถไฟนครปฐม โรงเรียนชุมชนพระงาม โรงพยาบาลกรุงเทพคริสเตียน

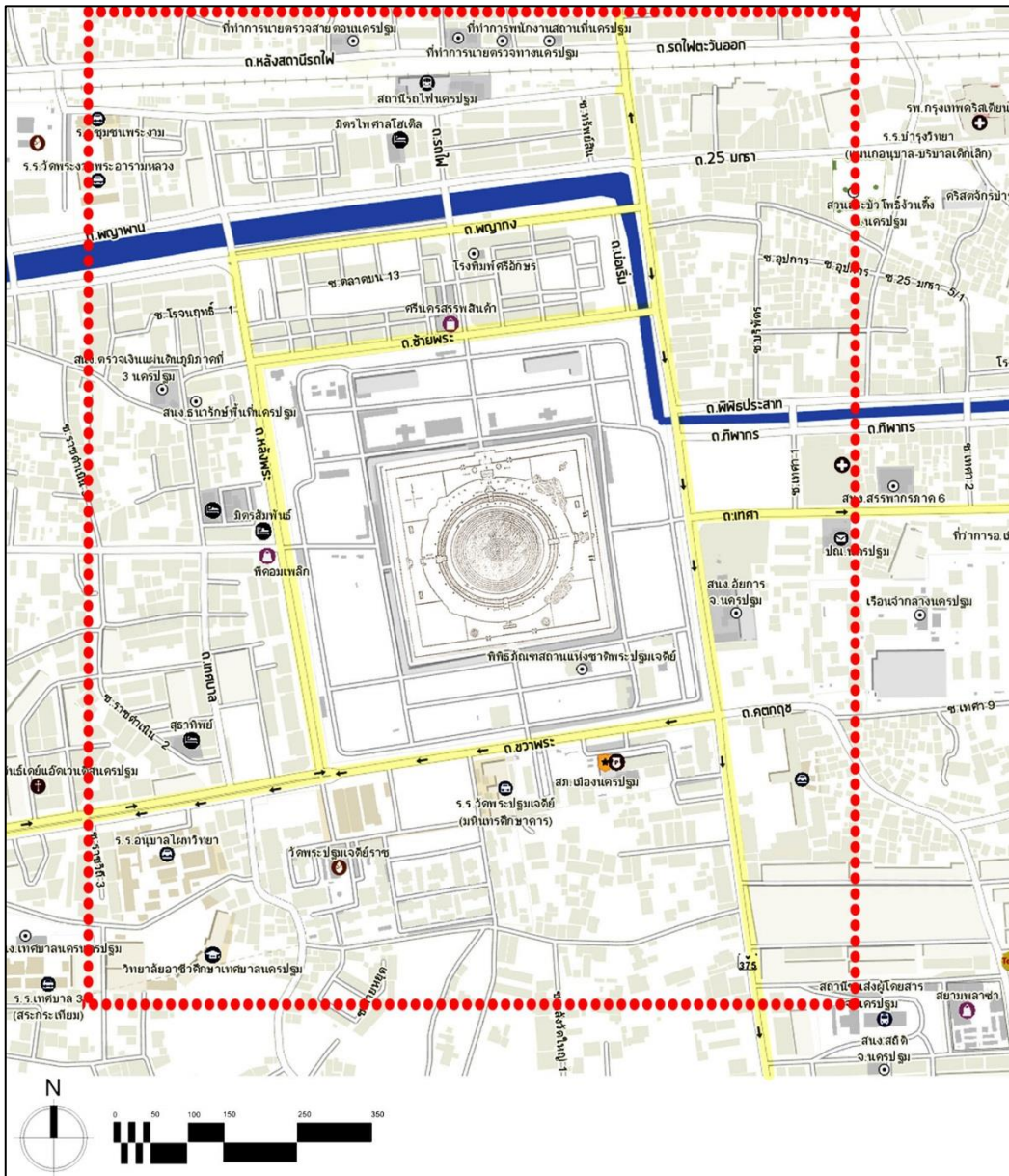
ทิศใต้ ติดกับถนนขวาพระ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนครปฐม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทศบาลนครปฐม เทศบาลนครนครปฐม

ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนหน้าพระ สำนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม โรงเรียนราชินีบูรณะ ชุมชนคตฤช เรือนจำกลางนครปฐม

ทิศตะวันตก ติดกับ ถนนหลังพระ ถนนราชดำเนิน ถนนราชดำเนิน (ดูแผนผังที่ 1.2)

แผนผังที่ 1.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาระดับเขตเทศบาลนครนครปฐม
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2016)

แผนผัง 1.2 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในรัศมี500เมตร จากองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2016)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลด้านกายภาพพื้นที่ และการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยทำการศึกษารวบรวมพื้นที่ โดยการสังเกตการณ์การใช้พื้นที่ในปัจจุบัน และสัมภาษณ์ผู้ใช้จากนั้น นำผลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพต่อไป

2) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร อินเทอร์เน็ตรวมถึง งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยแบ่งหมวดหมู่ และแยกประเด็นการศึกษาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการตอบปัญหาทางวิจัย ในเรื่องการประเมินพื้นที่หลังการใช้พื้นที่ (Post Occupancy Evaluation: POE) และองค์ประกอบภูมิทัศน์เมือง และองค์ประกอบทางกายภาพการใช้พื้นที่เปิดโล่งในเมือง

1.5 ขั้นตอนการศึกษา

1.5.1 การเก็บข้อมูลเบื้องต้น

1) เก็บข้อมูลและศึกษาในขั้นนี้จะรวมเอาทฤษฎี มาตรฐาน หลักการ เอกสาร หนังสือ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่วัดพระปฐมเจดีย์ ที่มีบันทึกในประวัติศาสตร์ จากข้อมูลของนักวิชาการกรมศิลปากรและข้อมูลการใช้พื้นที่ ที่ได้จากสำนักงานจัดประโยชน์และรักษาองค์พระปฐมเจดีย์ สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และหลักการเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะ

2) การตั้งข้อสังเกตและกำหนดตัวแปร โดยเลือกปัจจัย จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่คาดว่าน่าเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา

1.5.2 การเก็บข้อมูลเชิงลึก

1) เก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม และ สังเกตจากการพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่ โดยการสังเกต (Observation) สังเกตด้วยตาเปล่าฉบับบันทึก

2) การจัดทำผังทางกายภาพของพื้นที่ แสดงตำแหน่งการใช้กิจกรรม ตามช่วงเวลาและบันทึกด้วยกล้องถ่ายรูป ในช่วงเวลาต่างๆเพื่อใช้ประกอบการอธิบายกลุ่มกิจกรรม

1.5.3 การรวบรวมข้อมูล

จัดประเภทและแยกหมวดหมู่ที่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างข้อมูลเอกสารกับข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) วิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากบริบทต่างๆ ได้แก่ บริบทด้านประวัติศาสตร์ การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ การคมนาคมการเข้าถึงทัศนียภาพและการใช้พื้นที่รูปแบบต่างๆ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ เพื่อแสดงศักยภาพพื้นที่

2) วิเคราะห์ผลจากพฤติกรรมการใช้พื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยวิเคราะห์การใช้พื้นที่ ตำแหน่งการใช้กิจกรรมในพื้นที่ ตามช่วงเวลา และจำนวนครั้งที่ใช้

3) วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์พฤติกรรมผู้ใช้ ทัศนคติ ความพึงพอใจ ข้อเสนอแนะของผู้ใช้งานพื้นที่ตามช่วงเวลาต่างๆ

1.5.5 ขั้นตอนการสรุปข้อมูล

- 1) สรุปข้อเสนอแนะแนวทาง การใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม
- 2) สรุปผลการศึกษา ข้อจำกัดการศึกษา และข้อเสนอแนะในการศึกษาในอนาคต

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.6.1 ทำให้ทราบถึงข้อมูลลักษณะทางกายภาพ รูปแบบและประเภทการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

1.6.3 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ ประกอบการศึกษา เพื่อนำเสนอแนะแนวทางที่เกี่ยวกับการใช้พื้นที่บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ต่อไป

บทที่ 2

ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบบรองค์พระปฐมเจดีย์นี้ ได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ ทั้งเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและนอกประเทศโดยแบ่งหมวดหมู่ และแยกประเด็นการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย 1) แนวคิดการใช้ที่ดิน และ พื้นที่เปิดโล่งในเมือง 2) องค์ประกอบเมืองและแนวทางการพัฒนา 3) การประเมินพื้นที่หลังการใช้งาน 4) ศึกษาอิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

2.1 แนวคิดการใช้ที่ดินและพื้นที่เปิดโล่งในเมือง

การใช้ที่ดินและการสัญจร (Land use and circulation) เดชา บุญค้ำ (2552: 54) ได้อธิบายผังการใช้ที่ดินไว้ว่า ผังการใช้ที่ดินมีวิวัฒนาการมาจากการวิเคราะห์การใช้ที่ดิน เป็นการแสดงถึงการจัดประโยชน์ใช้สอยต่างๆไป มีการจัดการรวมกลุ่มกิจกรรมไว้ด้วยกัน ในลักษณะหน้าที่ใช้สอยและมีการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้อง และต้องมีการประเมินผลการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ โดยตัวเชื่อมต่อ อาจประเมินจากการเคลื่อนที่ของคน สินค้า การคมนาคม หรือการเชื่อมโยงระหว่างทิวทัศน์ นอกจากนี้การใช้ที่ดินยังมีความหมายกับจำนวนครอบครัวต่อไร่ ผังชุมชนที่พักอาศัย ต้องนำมาตราฐานความหนาแน่นที่ทางราชการได้ทำไว้แล้ว นำมาพิจารณากิจกรรมและตัวเชื่อมต่อ สรุปออกมาเป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ และแผนภูมิเพื่อเลือกแบบต่างๆ นำมาประเมินซึ่งน้ำหนักเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด

การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ZONING ORDINANCE) กระทรวงมหาดไทย (2552) กรมโยธาธิการและผังเมืองได้มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ZONING ORDINANCE) ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ นอกจากจะต้องสอดคล้องกับนโยบายการใช้ที่ดินของผังเมืองรวมแล้ว ยังจำเป็นต้องมีการจัดแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างละเอียด โดยยึดการควบคุมระดับความหนาแน่นตามที่กำหนดไว้ในผังเมืองรวม หลังจากที่รวบรวมข้อมูลได้แล้วจะนำไปวิเคราะห์โดยการศึกษาทางสถิติเกี่ยวกับจำนวนของที่ดินที่จะใช้ไปในกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เช่น ที่อยู่อาศัย การพาณิชย์กรรม การคมนาคม สถาบันต่างๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น เพื่อที่จะนำมาวางแผนล่วงหน้าสำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ในเบื้องต้นอาจกำหนดจำนวนของที่ดินแต่ละประเภทโดยสังเขปเพื่อนำมาวางแผนในระยะแรก

พื้นที่เปิดโล่ง (Open space) สุพักตรา สุทธิสุภา (2540: 121) ได้ให้อธิบายไว้ว่าคือ พื้นที่ซึ่งไม่มีสิ่งก่อสร้างปกคลุม และช่วยทำให้พื้นที่บริเวณโดยรอบเช่น ชุมชน หมู่บ้านและเมืองมีความเบาบางลง ในกรณีที่พื้นที่ปกคลุมด้วยพืชพรรณต้นไม้เป็นส่วนใหญ่มักเรียกว่าพื้นที่สีเขียว (Green Area) ทั้งนี้ พื้นที่เปิดโล่งจะสร้างสุนทรียภาพให้แก่พื้นที่และมีผลต่อความพึงพอใจในบริเวณของผู้ใช้กิจกรรมอยู่ในพื้นที่และผู้ที

ได้พบเห็นบริเวณ นอกจากนั้นพื้นที่เปิดโล่งยังมีประโยชน์อีกหลายประการเช่น เพื่อการนันทนาการ การสัญจรและเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม พื้นที่เปิดโล่งจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งต้องมีการวางแผนและการจัดการเพื่ออนุรักษ์หรือให้ได้มาซึ่งพื้นที่นั้น

ที่โล่ง (open space) ศศिया ศิริพานิช (2558: 103) ได้อธิบายไว้ว่า คือพื้นที่ผืนใหญ่ที่มีหน้าที่เฉพาะอย่าง มีลักษณะเป็นมิติเป็น 3 มิติ ซึ่งสามารถแบ่งที่ว่างให้มีหน้าที่เฉพาะต่าง ๆ กัน เป็นตัวสร้างการเชื่อมต่อกันทำให้มนุษย์สามารถเข้าไปในสถานที่นั้นได้ (accessible) อีกทั้งสร้างความเข้าใจในการใช้งานตามวัตถุประสงค์ของที่ว่างแต่ละอย่างได้ ได้เป็นอย่างดี

ที่ว่างและสวนสาธารณะ (vacant land) บุญนาค ตีวกุล (2545: 34-35) ได้อธิบายไว้ว่า ที่ว่างในเมืองมี 2 รูปแบบคือ 1) ที่เว้นว่างด้านหน้าอาคารและพื้นที่อาคาร 2) พื้นที่ธรรมชาติที่เป็นที่ลุ่มหนองน้ำ พุ่มหญ้า หรือพื้นที่เปิดโล่งสวนสาธารณะ พื้นที่ในส่วนนี้ของเมืองมีประมาณ 20.7% ที่ว่างในเมืองช่วยให้อากาศเคลื่อนไหวและถ่ายเทได้ดี ลดความแออัดในเมือง โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นจัตุรัสเมืองทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่สวยงาม ในสังคมไทย พื้นที่ว่างและสวนสาธารณะส่วนหนึ่งมีในวัดทั่วไป และบริเวณพระราชวัง เช่น สวนสาธารณะรอบองค์พระปฐมเจดีย์และพระราชวังสนามจันทร์ เป็นต้น

ย่าน (District) ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531: 4-1) ได้ให้คำนิยามไว้ว่าบริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความคล้ายคลึงของสถาปัตยกรรม หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น หรืออาจเป็นย่านที่มีความสำคัญ เคยมีเหตุการณ์ในอดีตเกิดขึ้น โดยจะมีอาณาบริเวณขนาดใหญ่หรือเล็กก็ได้ไม่จำกัด อาจมีเพียงย่านเดียว หรืออาจย่านมีขนาดใหญ่ โดยที่แต่ละย่าน จะมีส่วนแสดงเขตที่ชัดเจน อาจเป็นทางกายภาพ เป็นธรรมชาติ มนุษย์สร้างขึ้น ส่วนพื้นที่สีเขียวตามธรรมชาติ แนวสถาปัตยกรรม

ที่รวมกิจกรรม (Node) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531: 4-1) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า บริเวณที่ผู้คนรวมตัวกัน ประกอบกิจกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ อาจจะเป็นเฉพาะช่วงเย็นของทุกวัน เช่น บริเวณตลาดนัดทวาราวดี หรือเป็นช่วงระยะเวลาพิเศษที่ติดต่อกันหลายๆวัน เช่นบริเวณจัดแสดงสินค้าองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น ดังนั้น ที่รวมกิจกรรมก็คือ ย่านที่มีความหนาแน่นค่อนข้างสูงและเกิดจากการรวมกิจกรรมมากกว่าลักษณะทางกายภาพ ตามปกติบริเวณที่รวมกิจกรรมจะมีพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัด และลักษณะกายภาพของบริเวณ ก็จะถูกสร้างขึ้นเป็นแบบถาวร หรือแบบที่รื้อถอนได้ตามสะดวกตามความถี่ของการมีกิจกรรม และถูกสร้างขึ้นเพื่อสอดคล้องกับกิจกรรม

2.2 องค์ประกอบของเมืองและแนวการพัฒนา

องค์ประกอบเมืองและแนวการพัฒนา เป็นส่วนสำคัญในการประกอบการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ในเมืองมีองค์ประกอบดังนี้ (ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531: 2-1)

2.2.1 ธรรมชาติ หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่ยังคงอยู่ในเมือง เช่น แม่น้ำ คลอง บึง เป็นต้นนับเป็นทรัพยากรที่มีค่าทั้งในประโยชน์ใช้สอยและความสวยงาม แนวทางการพัฒนาบริเวณเหล่านี้สามารถจัดใช้เป็นที่พักผ่อนเพื่อสาธารณะประโยชน์ ทำให้ชาวเมืองได้มีโอกาสชื่นชมธรรมชาตินอกเหนือจากการใช้ชีวิตในอาคารและถนนหนทางในเมืองเป็นส่วนที่ทำให้เมืองมีบรรยากาศผ่อนคลายและลักษณะเฉพาะที่ดึงดูดใจ

2.2.2 อาคารและส่วนประกอบอาคาร ได้แก่ บ้าน อาคาร ตึกแถว ศาสนสถาน รวมถึงส่วนประกอบของอาคารเช่น ป้าย กันสาด เป็นต้น โดยกฎหมายควบคุมอาคารในเขตเมือง ใช้เมื่อเป็นอาคารและ อยู่ในกรณีที่ใช้บังคับกฎหมายได้ ดังนี้

- 1) อยู่ในเขตควบคุมอาคาร
- 2) อยู่ในเขตผังเมืองรวม
- 3) อาคารสูง ขนาดใหญ่ อาคารพิเศษ อาคารชุมนุมคน โรงมหรสพ
- 4) อยู่ในเขตเพลิงไหม้ (ชั่วคราว)

การก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้าย อาคารต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานท้องถิ่น (กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, 2559)

2.2.3 ที่เว้นว่างต่างๆ การใช้พื้นที่เปิดโล่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองหรือชุมชน และหลากหลาย ได้อธิบายและแบ่งพื้นที่เปิดโล่งและที่ว่างสาธารณะในเมือง

2.2.3.1 ลานในเมือง พื้นที่เปิดโล่งในเมืองนั้นได้รูปแบบจากประวัติศาสตร์ของประเทศแถบยุโรป จะเห็นได้ว่าลานหรือจัตุรัสในเมืองจะเป็นจุดรวมของกิจกรรมหลายๆอย่างในบริเวณชุมชนเมือง ตั้งแต่อดีต สุปัทธา สุธสุภา (2540: 125) ได้อธิบายว่าเปรียบเทียบกับลานหรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง (Square) กับสวนสาธารณะในเมือง (Urban park) จะมีวัตถุประสงค์ตรงข้ามเพราะลานหรือพื้นที่เปิดโล่งเป็นบริเวณซึ่งรวมผู้คนที่มาพบปะกันและทำกิจกรรมร่วมกัน อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่มีความเข้มข้นสูง เช่น ค้าขาย แต่สวนสาธารณะในเมืองมักเป็นบริเวณที่ผู้คนกระจ่ายตัว ไม่มีกิจกรรมมากนัก ถ้ามีก็จะเป็นกิจกรรมที่ไม่มีความเข้มข้น (ดูภาพที่ 2.1) ตัวอย่างของลานหรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง เช่น ตลาดนัด จตุจักร ลานหน้าทำการกรุงเทพมหานคร (ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531: 5-5) แบ่งการใช้งานลานดังนี้

1) ใช้เพื่อการสัญจรหรือเป็นทางเท้า ได้แก่ ลานด้านหน้าของอาคารหรือหรือกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญ ใช้เป็นที่รวมผู้คนก่อนและหลังการเข้าไปในอาคาร ซึ่งลานประเภทนี้ควรคำนึงถึงทิศทางของคนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเส้นทางของคนเดินเท้าเข้าสู่ตัวอาคารเช่น ลานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ลานหน้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นลานด้านหน้าทางเข้ายังช่วยให้ตัวอาคารมีความเด่นชัดขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวเห็นตัวอาคารได้อย่างเด่นชัดขึ้น และสามารถมองเห็นได้จากระยะไกล ลานที่มีอาคารล้อมอยู่ทุกด้านบางครั้งเรียกว่าคอร์ต (Court) ซึ่งมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น Marcus and

Francis (1990: 15-18) อธิบายลานแบบพลาซ่าถนน (The street plaza) เป็นพื้นที่ติดกับทางเดินทางถนนปรับเปลี่ยนตามพื้นที่ มีหน้าที่ ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมการสัญจรทางเท้า หรือ เป็นทางผ่านทางเชื่อมระหว่างอาคาร หรืออาจเกิดจากถนนสองเส้นมาเจอกัน มีกำแพงขอบซิดริมบาทวิถี เป็นสถานที่พักผ่อนรถประจำทางอาจเป็นซุ้มมีหลังคา และพลาซ่าหน้าท่า (The transit foyer) เป็นพื้นที่ที่รองรับการขนส่งและเปลี่ยนถ่ายการสัญจร มักมีทาบแร่แผงลอย และการแสดงโชว์ข้างทางเล็กๆเช่นพื้นที่ บริเวณทางเข้าสถานีใต้ดิน หรือสถานีรถประจำทาง (ดูภาพที่ 2.2)

2) ใช้เพื่อพบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม เพื่อการรวมกลุ่มกันทางสังคม ส่วนใหญ่ตำแหน่งของลานประเภทนี้จะอยู่ในจุดที่มีคนจำนวนมาก หรือเป็นจุดรวมของทางเท้าสายสำคัญ เช่น ลานในบริเวณร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ลานบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ ลานประเภทนี้อาจมีการจัดเป็นกิจกรรมต่างๆ เช่นลานตลาดขายสินค้าพื้นเมือง ลานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ลานสำหรับขบวนแห่ต่างๆเวทีการแสดงกลางแจ้งซึ่งเป็นที่แสดงดนตรีคอนเสิร์ตต่างๆ Marcus and Francis (1990: 15-18) อธิบายพลาซ่าพื้นที่สาธารณะ (The Grand Public place) เป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่คล้ายจัตุรัส มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายมีพื้นที่ให้ทำกิจกรรมได้มาก เป็นศูนย์กลางเมืองเห็นได้ง่าย สามารถจัดกิจกรรมทางการเมืองได้ มักมีตารางกิจกรรมที่ชัดเจน บางที่ต้องมีการขออนุญาตใช้งาน (ดูภาพที่ 2.3)

3) ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ทั้งในรูปแบบของ (Passive Recreation) ซึ่งได้แก่การนั่งเล่น เดินเล่น หรือนั่งคุย หรือรูปแบบของการออกกำลังกาย (Action Recreation) ซึ่งได้แก่การเล่นกีฬาบางประเภท การออกกำลังกาย เช่นลานในบริเวณย่านการค้าอาจจัดให้มีเก้าอี้พักผ่อน จัดซุ้มสำหรับขายเครื่องดื่ม อาหารว่าง จัดอุปกรณ์เด็กเล่นไว้เป็นต้น Marcus and Francis (1990: 15-18) อธิบายว่าพลาซ่าสีเขียวของเมือง (The urban oasis) เป็นพลาซ่าที่มีพื้นที่สีเขียวและต้นไม้มาก พื้นที่ประเภทนี้มีการควบคุมเสียงและหลีกเลี่ยงกิจกรรมของเมือง เป็นพื้นที่รับประทานอาหารเที่ยง อ่านหนังสือ อาจเป็นพลาซ่าที่แยกออกจากถนนบางส่วน

4) ใช้เพื่อประโยชน์ทางการมองเห็น ลานประเภทนี้ ไม่ได้มีจุดประสงค์หลักเพื่อการใช้งานทางกายภาพ แต่จัดพื้นที่เพื่อการมองเห็น ช่วยเสริมหรือช่วยเน้นอาคาร ทิวทัศน์หรือเน้นที่หมายตาให้เด่นชัดขึ้นและน่าสนใจขึ้น ลานประเภทนี้อาจมีบางส่วนเป็นสนามหญ้าหรือสระน้ำ หรือมีทั้งพื้นที่ทั้งสระน้ำและสนามหญ้า เช่นลานหน้าโบราณสถาน ลานรอบอนุสาวรีย์ เป็นต้น Marcus and Francis (1990: 15-18) อธิบายพลาซ่าหน้าห้างร้านบริษัท (Corporate Foyer) เป็นพื้นที่หน้าบริษัทหรือองค์กรขนาดใหญ่มีการออกแบบภูมิทัศน์ให้เสริมภาพลักษณ์ขององค์กร แต่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ มีระบบการดูแลความสะอาดและดูแลความปลอดภัยอย่างดี

5) ใช้เพื่อประโยชน์หลายๆอย่าง มีการยืดหยุ่นในการใช้พื้นที่มากกว่า1อย่าง เช่น ลานในกลุ่มอาคารศูนย์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดนัดพบ และเป็นจุดที่กระจายนักท่องเที่ยวเข้าสู่ตัวอาคารแล้วยังมีการแสดงอีกอย่างหนึ่งคือ ลานแสดงกลางแจ้ง

2.2.3.2 พื้นที่เปิดโล่งในเมืองประเภทสวน สุกักตรา สุธสุภา (2540: 124-126) อธิบายไว้ว่า

1) สวนสาธารณะระดับภาค (Regional park) มีขนาดพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ รัศมีให้บริการแก่ คนทั้งเมืองและพื้นที่ใกล้เคียงในเขตอิทธิพลของเมือง สวนสาธารณะระดับภาคมีลักษณะเป็นพื้นที่เปิดโล่งขนาดใหญ่ ผู้ใช้สถานที่จะใช้เวลาในสวนสาธารณะประเภทนี้ประมาณครึ่งวัน หรือหนึ่งวันเต็ม อาจมีการพักผ่อนค้างคืน พื้นที่เปิดโล่งประเภทนี้นอกจากต้องมีบริเวณกว้างใหญ่ แล้วต้องมีองค์ประกอบหลายอย่างที่สามารถรองรับกิจกรรม และผู้ใช้หลายรูปแบบ ระยะทางในการเข้าถึงพื้นที่ ควรจะใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง ถึงหนึ่งชั่วโมง จากแหล่งชุมชน สามารถเดินทางมาใช้สถานที่ได้หลายวิธี ตัวอย่าง เช่น อุทยานแห่งชาติ

2) สวนสาธารณะในเมือง (Urban park) สวนสาธารณะในเมืองควรมีมักจะเป็น “หัวใจ” หรือองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของโครงสร้าง ของเมืองขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากสวนสาธารณะจะเป็นพื้นที่ชนิดเดียว มีพื้นที่ไม่เกิน 125-500 ไร่ รัศมีให้บริการในวงรอบมากกว่า 8 กิโลเมตร ให้บริการทั้งผู้ที่เดินเท้าเข้าถึง และผู้ที่อยู่ในระยะไกลสามารถเดินเท้าหรือเข้าถึงด้วยระบบขนส่งมวลชนหรือรถยนต์ สามารถใช้เป็นบริเวณหลักหนีความสับสนวุ่นวายภายในเมือง สามารถเข้าไปใช้ได้ทุกวัน ดังนั้นจึงควรมีการเข้าถึงที่สะดวก ในบริเวณสวนควรพื้นที่สำหรับกิจกรรม เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจที่เป็นแบบสงบ (Passive) และเพิ่มกิจกรรมแบบเคลื่อนไหว (Active) ด้วย เช่น พื้นที่สำหรับการเล่น การนั่งเล่น วิ่งออกกำลังกาย สนามเด็กเล่น เวทีกลางแจ้ง เป็นต้น (ดูภาพที่ 2.4)

3) สวนสาธารณะตามแนวยาว (Linear park) สวนสาธารณะตามแนวยาวเป็นพื้นที่เปิดโล่งซึ่งต่างจากพื้นที่เปิดโล่งชนิดอื่นเพราะ เกิดตามแนวสัจจร เช่น ทางน้ำ ถนนหลวง เป็นบริเวณที่จัดไว้สำหรับการเคลื่อนที่ของผู้คนเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทาง ทำให้มีลักษณะพื้นที่ยาวตามทางสัจจร เช่น ถนนอักษะ (ดูภาพที่ 2.5)

4) สวนสาธาณริมน้ำ (Waterfront park) มีลักษณะเป็นธรรมชาติด้วยการปลูกต้นไม้กระจายกลุ่มทำทางเท้าคดโค้งตามแนวของแหล่งน้ำ และมีภูมิทัศน์ตามแบบธรรมชาติ มีความกว้างของพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 เมตร ไม่จำกัดความยาว ลักษณะที่ดีควรมีระเบียบแบบแผนด้วยแนวต้นไม้เป็นแนวตรงขนานไปกับเส้นทางสัจจร ทั้งสองลักษณะนี้ก็เป็นารออกแบบเพื่อการเดินทางสัจจรของผู้คน บริเวณสองฝั่งแม่น้ำจะมีสภาพทางกายภาพที่เหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่เปิดโล่งประเภทนี้ เนื่องด้วยภูมิประเทศมักสวยงามและมีแหล่งน้ำ สามารถจัดทางเท้าริมน้ำ ปลูกต้นไม้และพุ่มบังสายตาเพื่อแยกเมืองออกจากบริเวณ (ดูภาพที่ 2.6)

5) สนามเด็กเล่นและสนามกีฬา (Playground and playfield) สนามเด็กเล่นและสนามกีฬา เป็นที่พื้นที่ปิดโล่งที่จัดไว้เพื่อการเล่น มีหลายขนาดขึ้นอยู่กับประเภทของกีฬาและผู้ใช้ สนามเด็กเล่นจะเป็นพื้นที่สำหรับเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่น ลักษณะของที่ตั้งที่ดี ควรจะตั้งอยู่ใกล้โรงเรียนประถมหรือสวนสาธารณะในเมือง และสามารถให้เด็กเดินจากบ้านมาได้ สำหรับสนามกีฬาจะเป็นพื้นที่สำหรับเด็กโตและผู้ใหญ่ ควรจะอยู่ใกล้โรงเรียนมัธยม อย่างไรก็ตาม สนามเด็กเล่นและสนามกีฬาสามารถออกแบบให้เป็นส่วนหนึ่งของสวนสาธารณะในเมืองได้ โดยต้องแยกห่างออกจากบริเวณที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนแบบสงบเนื่องจากจะสร้างเสียงดังรบกวนบรรยากาศของพื้นที่ได้

ภาพที่ 2.1 Square : MELLON SQUARE.
ที่มา: Marco Rinaldi (2014)

FULTON AND GRAND, LOOKING WEST

ภาพที่ 2.2 Plaza : Brooklyn.
ที่มา: FAB Alliance (2015)

ภาพที่ 2.3 Washington Square Park.
ที่มา: The New York City Department (2009)

ภาพที่ 2.4 Piedmont park.
ที่มา: Piedmont Park Conservancy (2015)

ภาพที่ 2.5 Manzanares Lineal Park.
ที่มา: Marco Rinaldi (2014)

ภาพที่ 2.6 The Cheonggye River.
ที่มา: FAB Alliance (2015)

2.2.4 เส้นทางสัญจร บัญญัติ ติวกุล (2545: 36-37) ได้อธิบายเส้นทางสัญจรไว้ว่า เส้นทางสัญจรเป็นโครงสร้างหลักของเมือง มีการกำหนดรูปทรงและทิศทางการขยายตัวเมือง “ถ้าเปรียบเทียบการเดินทางเป็นลมหายใจของเมือง เส้นทางสัญจรก็จะเปรียบเสมือนเส้นเลือด” โดยแบ่งเป็นลักษณะเส้นทางและพื้นที่ดังนี้

2.2.4.1 การเข้าถึง (Existing land use) หมายถึงการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ได้เดินทางเข้าบริเวณที่เป็นที่หมาย บริเวณดังกล่าวนี้ควรมีลักษณะเชื่อเชียวมีความประทับใจและให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้ตามสมควร (ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531: 6-1) โดยแบ่งประเภทไว้ 2 ระดับคือ

1) การเข้าถึงตัวเมือง โดยยานพาหนะเช่นรถโดยสาร รถไฟ รถตุ้ ทั้งนี้สถานีจะเป็นจุดแรกที่นักท่องเที่ยวได้พบเห็น จึงเป็นจุดสำคัญและให้ความประทับใจแรกต่อนักท่องเที่ยว

2) การเข้าถึงจุดสนใจ บริเวณที่ถือว่าเป็นจุดสนใจได้แก่ ประตูทางเข้า พื้นที่ลานใกล้จอดรถ ลานด้านหน้าอาคาร และจุดเริ่มต้นที่นักท่องเที่ยวจะเตรียมตัวก่อนเข้าชมพื้นที่

2.2.4.2 ถนน หมายถึงองค์ประกอบสำคัญของเมืองทำหน้าที่เป็นส่วนเชื่อมโยงต่างๆ ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับเมือง ระดับภาคและระดับประเทศ โดยถนนแบ่งออกได้ 5 ระดับน่าสนใจ ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(2531: 6-11) คือ

1) ถนนสายประธาน (Highway) คือถนนที่เชื่อมระหว่างเมือง เป็นถนนสายใหญ่ รวดเร็วได้ด้วยความเร็วสูง มีความกว้างมากกว่าถนนประเภทอื่น

2) ถนนสายหลัก (Primary Distributor) คือถนนที่เป็นเส้นหลักของเมือง ตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตัวเมือง ตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของตัวเมือง มีรถสัญจรไปมามากกว่าเส้นอื่นมักเป็นถนนที่มีสถานีที่สำคัญของจังหวัดตั้งอยู่

3) ถนนสายรอง (District Distributor) คือถนนที่แยกย่อยออกจากถนนเส้นหลักของเมือง มีการสัญจรหนาแน่นรองมาจากจากถนนเส้นหลัก

4) ถนนสายย่อย (Local Distributor) ถนนที่แยกออกจากถนนสายรอง มีการสัญจรหนาแน่นปานกลางถึงเบาบาง

5) ถนนทางเข้า (Access Road) คือถนนที่แยกเข้าสู่สถานที่ต่างๆ

2.2.4.3 ทางเดินเท้า (Pedestrian way) กาญจน์ ทวีวุฒิกุล (2557: 21) ให้ความหมายไว้ว่า บาทวิถีและถนนทั้งในย่านพาณิชยกรรมในย่านใจกลางเมืองและย่านที่พักอาศัย เป็นพื้นที่ประชาสังคม เช่นการเดินทางไปทำงาน จั๊บจ่ายใช้สอย เดินเล่น ชมสินค้า เดชา บุญค้ำ (2552: 63) ได้อธิบายการจัดรูปของทางสัญจรเดินเท้า เป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญมากอันหนึ่งในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณโดยรอบเข้าไว้ด้วยกัน โดยพฤติกรรมแล้ว คนส่วนใหญ่จะเดินทางที่ตรงที่สุด ดังนั้น ถ้าจะทำทางเท้าให้มีลักษณะสวยงามและมีความน่าสนใจได้ด้วยแล้ว ทางเท้าก็มักจะยาวขึ้นด้วย ถ้าทำทางเดินที่อ้อมวกวนมากเกินไป คนจะไม่เดินตามทาง แต่จะเดินทางลัด ซึ่งปรากฏเป็นรอยทางใหม่เกิดขึ้นเองเป็นรอยลึกยาวไปบนสนามหญ้าหรือบริเวณปลูกต้นไม้ การศึกษาและออกแบบพื้นที่ทางเท้าที่ดี ควรศึกษาการเคลื่อนไหว

ของการเดินทางอย่างถูกต้องและถี่ถ้วนก็จะแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531: 6-15) ได้อธิบายว่ารูปแบบทางเท้าแบ่งออกเป็น

1) ทางเท้าที่มีลักษณะขนานไปกับแนวถนน ทางเท้าที่กับแนวถนนของเมือง มักมีการสัญจรหนาแน่นถ้าเป็นเส้นหลักของเมือง

2) ทางเท้าที่เป็นทางตัด เป็นทางเท้าที่รู้จักกันเฉพาะคน ลัดตามซอยต่างๆ

3) ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์ (Pedestrian mall) คือบริเวณที่สามารถเดินติดต่อกันโดยไม่มีทางรถเข้าไปยุ่งเกี่ยว

4) ทางเท้าชั่วคราว การปิดถนน ในวันพิเศษเพื่อใช้เป็นทางเดินเท้า เพื่อกิจกรรมนันทนาการซึ่งเกิดจากแนวคิดในการพัฒนาเมือง มีการกำหนดการใช้งานพื้นที่ที่เหมาะสม กับวิถีชีวิต โดยการใช้พื้นที่ถนนสำหรับจัดกิจกรรม อาจปิดการจราจรชั่วคราว หรือถาวร เพื่อให้คนเดินเท้าสามารถใช้พื้นที่ถนนในการทำกิจกรรมต่างๆได้ เช่น เป็นที่จัดงานทางด้านวัฒนธรรม ขายสินค้า งานพาเรด และในหลายประเทศได้เป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งรวม ศิลปะ วรรณคดี จิตรกรรม วิถีชีวิตพื้นเมืองตลอดจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยว (รวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี และวิระ สัจกุล, 2555: 139) ได้อธิบายว่าถนนคนเดินไทยเกิดจากนโยบายจากบนลงล่าง และเมื่อพัฒนาเรื่อยมา ได้มีการเรียกร้องจากภาคประชาชนให้มีถนนคนเดิน นับเป็นสัญญาณที่ดีของการสร้างพื้นที่สาธารณะในเมืองในปัจจุบัน แต่การดำเนินการถนนคนเดินของไทย ยังขาดในเรื่องนโยบาย ทั้งยังมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตามการส่งเสริม และขาดการพัฒนาเชิงโครงสร้างไปสู่ระบบเดินเท้า พื้นที่คนเดิน พื้นที่สาธารณะที่ถาวรและยั่งยืนระบบ

2.2.4.4 ทางจักรยานและที่จอดรถ ทางจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว มีข้อดีคือ การจัดการทำได้ง่าย ลงทุนไม่มาก ใช้พื้นที่ไม่มาก เป็นการเดินทางที่ไม่ก่อมลภาวะ แต่มีข้อจำกัดสำหรับเด็กและคนชรา และยังขัดแย้งกับการสัญจรประเภทอื่น ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531: 6-18) ได้แยกประเภทต่างๆของจักรยานไว้ดังนี้

1) ทางจักรยานที่แยกออกจากทางคนเดินเท้า โดยสมบูรณ์ ใช้กับบริเวณที่มีการสัญจรของจักรยานค่อนข้างมาก ควรหลีกเลี่ยงการมีจุดตัดจุดข้ามของถนน

2) ทางจักรยานที่แยกออกจากทางคนเดินหรือทางรถยนต์ระดับปานกลาง การใช้งานน้อยกว่าชนิดแรก และการมีจุดตัดหรือจุดข้ามสามารถมีได้

3) ทางจักรยานที่ใช้เส้นทางร่วมกับทางเดินรถหรือทางเดินเท้า อาจใช้สีหรือเครื่องหมายบอกให้ทราบถึงบริเวณมีจัดเป็นทางจักรยาน

2.2.4.5 ที่จอดรถ การจัดที่จอดรถให้มีความสะดวกไม่สับสนวุ่นวายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการจัดการภูมิทัศน์เมือง เพราะการจอดรถไม่เป็นระเบียบ ความสับสนวุ่นวายของยวดยานที่จอดรถที่จะผ่านมาผ่านไป

1) ที่จอดรถชั่วคราว คือ ที่จอดรถส่งคนส่งของ ที่จอดรถประจำทาง รถรับจ้าง ในแนวถนนที่มีความกว้างพอที่จะมีช่องจอดได้ สามารถจัดบริเวณที่แน่นอนให้รถเหล่านี้จอดได้โดยติดป้ายบอกไว้ให้ชัดเจนและห้ามรถอื่นๆ จอดในบริเวณที่จัดเตรียมไว้

2) ที่จอดรถริมถนน คือ การจอดรถในช่องจอดที่อยู่ในแนวถนน ส่วนใหญ่มักเป็นการจอดแบบจอดขนานไปกับแนวถนน เนื่องจากสามารถเข้าออกได้สะดวกรวดเร็ว ใช้พื้นที่ผิวการจราจรไม่มาก ส่วนถนนเส้นหลักไม่ควรอนุญาต ให้มีการจอดในแนวถนน

3) ที่จอดรถนอกแนวถนน คือ ที่จอดรถที่เตรียมไว้เพื่อจอดรถโดยเฉพาะมีทางเข้าออกชัดเจน

2.2.4.6 พาหนะอื่นๆ เช่น สามล้อ รถราง ในจังหวัดต่างๆมักมีพาหนะรับจ้าง ในลักษณะเฉพาะถิ่น เช่นสามล้อรถม้า รถจักรยานยนต์รับจ้างพาหนะเหล่านี้ บางประเภทเป็นลักษณะพิเศษที่นักท่องเที่ยวสนใจ

2.2.5 ย่านและที่รวมกิจกรรม

2.2.5.1 ย่านประวัติศาสตร์ ส่วนมากเป็นย่านที่มีโบราณสถานพระราชวัง วัดที่สำคัญในอดีต เป็นย่านที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นเป็นย่านที่มีคณะกรรมการควบคุม และอนุรักษ์รูปแบบของอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่

2.2.5.2 ย่านพาณิชย์กรรม เป็นย่านที่มีความสำคัญด้านเศรษฐกิจเมือง เป็นย่านค้าขายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น ย่านค้าขาย ย่านบางลำพู

2.2.5.3 ย่านที่พักอาศัย จะเป็นย่านที่พักอาศัยของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีศิลปวัฒนธรรม และเป็นย่าน และความเป็นอยู่ที่แตกต่างออกไป รวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ เช่น ย่านตลาดน้ำดำเนินสะดวก

2.2.5.4 ย่านสถานที่ราชการ เป็นย่านที่มีอาคารสถานที่ราชการต่างๆ อาทิ ศาลากลางจังหวัด ศาล สถานีตำรวจ เหล่านี้มาอยู่บริเวณเดียวกัน

ผลจากการศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพ และการใช้งานพื้นที่เปิดโล่งในเมือง เพื่อกำหนดรูปแบบการเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยผลที่ได้จากการศึกษา จะเป็นการกำหนดหัวข้อของลักษณะทางกายภาพที่สำคัญ ในการสำรวจภาคสนาม ที่สอดคล้องตรงกับพื้นที่ศึกษา และสรุปข้อมูลลักษณะกายภาพที่เหมาะสมองค์ประกอบการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

2.2.6 สรุปลักษณะกายภาพที่สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

2.2.6.1 การใช้อาคารและการประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

SanFrancisco Planning Department (2014: 8) ได้มีการให้ความสำคัญและการกำหนดให้ต้องมีองค์ประกอบของพื้นที่เปิดโล่งให้กับเมืองดังนี้

1) การใช้ที่ดินต้องมีการผสมผสานของพื้นที่ใช้สอย การผสมผสานพื้นที่ใช้สอยเป็นองค์ประกอบหลักในการพัฒนาพื้นที่เปิดโล่งในเมือง ให้มีความหลากหลายและส่งเสริมการเชื่อมต่อของพื้นที่เปิดโล่ง ให้ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้งานโดยตรง และมีภาวะวิเคราะห์และจัดทำผังการใช้ที่ดินที่ดี

2) การใช้ที่ดินต้องรักษาจิตวิญญาณของสถานที่ พื้นที่เปิดโล่งและนันทนาการควรคำนึงถึงการเป็นศูนย์กลางของระบบนิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความหลากหลายของชีวภาพชาติพันธุ์ และเป็นพื้นที่ที่สร้างความเป็นต้นแบบให้กับเมืองทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยจะต้องมีบทบาทที่ส่งเสริมการรับรู้เครือข่ายสังคมและวัฒนธรรม

3) ความสะดวกในการเข้าถึง พื้นที่เปิดโล่งและนันทนาการของเมืองควรจะต้องมีระบบขนส่งมวลชนสะดวกสบายและมีเข้าถึงได้ง่ายจากคนทำงาน นักท่องเที่ยว หรือเป็นทางเชื่อมไปสู่ที่ทำงาน เป็นโครงข่ายกับพื้นที่โดยรอบและการเข้าถึงหน่วยบริการของเมือง

4) การเชื่อมต่อที่เหมาะสม ส่งเสริมการสัญจรเส้นทางเท้าและจักรยานรวมถึงเส้นทางสีเขียว เพื่อเชื่อมต่อกับพื้นที่โดยรอบ

5) ความสะอาดและความปลอดภัย (Health and Safety) ส่งเสริมให้สังคมมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นสังคมอยู่ดีมีสุขปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน และเป็นตัวอย่างให้กับสังคมทั้งกายภาพ และการเชื่อมต่อกับธรรมชาติ

6) การรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศวิทยา ควรคำนึงถึงการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างสนับสนุนการรักษาทั้งระบบนิเวศทางน้ำและทางบกเพื่อให้ความสมดุลทางระบบนิเวศที่ถูกต้อง

7) การดูแลรักษาอย่างถูกต้องและยั่งยืน พื้นที่เปิดโล่งควรมีการวางแผนการทำข้อตกลงกับที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเช่น องค์กรมหาชน เอกชน กลุ่มธุรกิจส่วนตัว ผู้ค้าโดยทำข้อตกลงที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อความร่วมมือร่วมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2.6.2 ลักษณะของถนนการเข้าถึงจุดสนใจ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

1) การคำนึงถึงความสะดวกและความปลอดภัย คือการที่มีความสะดวกในเรื่องระยะเลี้ยวมีระบบป้ายบอกทางที่ชัดเจนและวางตำแหน่งเหมาะสม ไม่สับสนในเรื่องแยกทิศทาง

2) ความสวยงามในแนวถนน การวางเส้นทางเป็นแนวตรงยาวต่อเนื่องกันมากเกินไปทำให้ทัศนียภาพไม่สนใจ ควรมีขอบทางที่ชัดเจนเป็นระเบียบผิวจราจรมีความราบเรียบเสมอกัน

3) ความสวยงามของภาพที่มองเห็นได้จากถนน

4) ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน

5) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ตามสมควร เช่นมีส่วนพื้นที่อำนวยความสะดวกร้านค้า ร้านอาหาร ห้องน้ำ ในกรณีเป็นจุดเข้าออกของพื้นที่ ควรมีจุดบริการเช่นจุดพักคอย จุดนัดหมาย จะต้องให้ความสะดวกสบายและมองเห็นได้สะดวกไม่สับสน

6) จัดสื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนบริการทางด้านข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเมืองกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยว สามารถช่วยตัวเองได้

7) ใช้รูปแบบให้เป็นเอกลักษณ์ของเมือง ลักษณะทางการก่อสร้างในอาคารและองค์ประกอบภูมิทัศน์ ควรมีการออกแบบในรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์มาปรับปรุง

8) มีการดูแลรักษาให้อยู่สภาพดีอยู่เสมอ

2.2.6.3 ทางเท้าและจุดข้าม

1) ความต่อเนื่องของทางเท้า โครงข่ายของทางเท้าจะต้องต่อเนื่องชัดเจนสามารถทำให้คนเดินไปสู่เป้าหมายได้ โดยไม่มีอุปสรรคกีดขวาง มีพื้นผิวราบเรียบ

2) ความปลอดภัย มีการแบ่งแยกระบบสัญจรเพื่อความปลอดภัยเช่นถนน ทางเท้า ทางจักรยาน ทำให้การจราจรทุกระบบมีความคล่องตัวและปลอดภัยสูง มีการป้องกันและจัดวิธีตรงจุดข้ามหรือจุดตัด ไม่ให้เกิดความสับสน มีการติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ไฟฟ้า แสงสว่าง

3) การมีความกว้างทางเท้าเพียงพอ ขนาดของทางเท้าขึ้นอยู่กับปริมาณของของผู้สัญจรเส้นทางนั้น โดยปกติทางเท้าในย่านพาณิชย์กรรมมีผู้สัญจรหนาแน่น ให้มีความกว้างน้อยที่สุด 2-3 เมตร

4) การเพิ่มทางเดินเท้าในเมือง เนื่องจากทางเท้าในเมืองมีขนาดคับแคบและมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นตู้โทรศัพท์ เส้าไฟฟ้า ป้ายต่างๆ ถังขยะจึงทำให้ทางเท้ายิ่งแคบลงไปอีก การเพิ่มขยายทางเท้าทำได้หลายกรณีเช่น การยกเลิกช่องจอดรถในแนวถนนนั้นๆ แล้วขยายทางเท้าออกมา ในกรณีที่ทางเท้ามีการสัญจรหนาแน่นเพียงข้างเดียวอาจลดทางเท้าด้านหนึ่งแล้วเพิ่มความกว้างของทางเท้าด้านที่มีการจราจรหนาแน่น

5) พื้นผิวของทางเดินเท้า ไม่มีการเปลี่ยนระดับโดยไม่จำเป็น อยู่ในสภาพดี ไม่ชำรุดเสียหาย ช่องเปิดของสาธารณูปโภคต่าง ควรออกแบบให้กลมกลืนไปกับพื้นผิวทางเท้า และควรวางระบบต่างๆภายใต้ทางเท้าถ้าสามารถทำได้ โดยไม่ต้องมีการขุดเจาะ

6) การเข้าถึงได้โดยรถบริการบางประเภท การเพื่อความกว้างสำหรับการเข้าถึงของรถบริการบางประเภท ที่มีขนาดใหญ่ให้เข้าถึงได้ง่ายและไม่กีดขวางการจราจร

7) ความสวยงามของทางเดินเท้า มีความเป็นระเบียบไม่ระเกะระกะมีส่วนประกอบของทางเท้าที่ดี อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์สะอาดมีความสวยงามในการออกแบบพื้นผิว พรรณไม้และแสงไฟ ในลักษณะนี้หากทำ“เกินพอดี”ก็อาจทำให้เกิดความเลอะเทอะวุ่นวายได้

8) การใช้ทางเท้าเพื่อกิจกรรมอื่น ที่มีลักษณะกว้างมากพอ อาจทำให้ส่งเสริมกิจกรรมอื่นบนทางเท้า เช่นรถเข็นน้ำ ขายหนังสือ กระจังสินค้าต่างๆ ป้ายโฆษณา ทำให้การเดินทางไปมามีความหมายมากขึ้น แต่การใช้พื้นที่ลักษณะนี้ควรมีการควบคุมรูปแบบการจัดวางให้มีระเบียบที่ดี มีสิ่งรองรับพร้อมเช่นถังขยะ ที่ล้างมือ ป้ายโฆษณาที่มีการดูแลรักษาสมบูรณ์ไม่ชำรุดและขวางการจราจร

2.2.6.4 พื้นที่จอดรถ

1) จัดตำแหน่งของที่จอดรถ ควรมีความสัมพันธ์กับพื้นที่เป้าหมายมีความสะดวกไม่ไกลในการหาทิศทาง ถ้าอยู่ไกลต้องคำนึงถึงระยะเดินจากที่จอดรถต้องไม่เกิน 3 นาที ถึงเป้าหมาย หรือประมาณ 250-300 เมตร ต้องมีป้ายชี้ประกอบที่ชัดเจน

2) การจัดหาบริเวณจอดรถประเภทจอดนอกแนวถนน บริเวณที่จัดหาได้ เช่น บริเวณพื้นที่รกร้าง บริเวณพื้นที่หลังอาคารพาณิชย์ ในมหาวิทยาลัยพื้นที่เหล่านี้ควรคำนึงการเข้าออก และจัดเป็นพื้นที่จอดรถในย่านตัวเมืองได้ ในปัจจุบันมีการจอดรถสาธารณะในวัด ซึ่งเป็นการไม่สมควรต่อสถานที่อันควรจะมีความสงบเรียบร้อย และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของเมือง ควรจัดที่จอดรถในปริมาณและรูปแบบที่ทำให้ลายความสงบของวัดให้น้อยที่สุด

3) การคำนึงถึงมุมมองสำคัญ การจัดที่จอดรถ ไม่ควรจัดให้อยู่ด้านหน้าสถานที่สำคัญ เพราะเป็นการบดบังสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ความจัดพื้นที่โดยคำนึงมุมมอง และทิวทัศน์ที่มีความสวยงามเป็นสำคัญ

4) การเตรียมพื้นที่รองรับคนจากที่จอดรถสู่สถานที่สำคัญ

5) คำนึงถึงความปลอดภัย ในเรื่องระยะการเลี้ยว และระยะในการมองเห็น การออกแบบที่จอดรถ ควรจัดทางเลี้ยวให้มีความถี่ไหล เพื่อความสะดวกสบาย บริเวณเชื่อมต่อควรมีจุดหยุดต่อบริเวณที่จอดรถ กับแนวภายนอก และไม่มีสิ่งกีดขวางทางสายตา เช่น กำแพงกันเสา

6) ที่จอดรถกับความสวยงามทางภูมิทัศน์ ที่จอดรถที่มีขนาดกว้างขวางมักดูแลรักษา เมื่อไม่มีที่จอดรถ พยายามหลีกเลี่ยงที่จอดรถไม่ให้มีขนาดใหญ่ แต่ให้กระจายยืดยาว เพื่อให้พื้นที่ดูเล็กลง ทั้งนี้หมายความว่า การจัดเช่นนี้ต้องไม่ขัดกับการสัญจร และการเข้าถึงและอาจแทรกช่องปลูกต้นไม้ลงระหว่างช่องจอดรถทุกๆ 5 คัน

2.2.6.5 ที่จอดรถสาธารณะ

1) การกำหนดจุดจอดพาหนะ ประเภทสามล้อ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง พาหนะเหล่านี้มักจอดในที่ที่เป็นย่านการค้าหรือแหล่งท่องเที่ยว ควรจัดพื้นที่กำหนดจุดจอดให้เป็นกิจจะลักษณะ มีการจัดระเบียบไม่ระเกะระกะ โดยจุดจอดไม่กีดขวางการจราจร ไม่ปะปนกับทางสัญจรที่มีการสัญจรมาๆ และมีบริการสำหรับผู้ขับขี่ตามสมควร เช่น ที่เติมน้ำ ที่นั่ง ที่ให้ร่มเงา

2) การกำหนดช่องทางวิ่งของพาหนะ ประเภทสามล้อ รถม้า จักรยานรับจ้าง ควรมีการกำหนดช่องทางวิ่ง และมีการกำหนดอัตราความเร็ว โดยจัดให้วิ่งชิดริมซ้ายของถนน ไม่ให้ปะปนกับรถยนต์ซึ่งวิ่งเร็วกว่า ในกรณีที่มีการสัญจรในเมืองค่อนข้างหนาแน่นและถนนก็คับแคบ อาจจะจำเป็นต้องจับกีดเส้นทางวิ่งของพาหนะเหล่านี้ คือเลือกให้วิ่งเฉพาะบางเส้นทางเท่านั้นหรือในบางช่วงอาจให้เลือกใช้เส้นทางที่อยู่นอกแถวถนนเช่นเดียวกับทางทางเท้านอกแนวถนน

2.2.6.6 ที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ

1) แยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสม ลานกิจกรรมควรมีการวางแผนว่าส่วนใดของลาน จะใช้เพื่อกิจกรรมอะไร และจัดเตรียมพื้นที่เพื่อกิจกรรม แต่ละส่วนให้เหมาะสม ไม่ขัดแย้งกัน

บริเวณที่สัญจรควรกว้างขวางพอที่จะรับปริมาณผู้ใช้และมีความชัดเจนพอ ที่ผู้สัญจรตัดสินใจได้ว่าควรไปทางใด

2) การเลือกใช้วัสดุ วัสดุที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของลานจึงควรเอกพื้นผิวและสี โดยคำนึงถึงความทนทาน ความสะดวกในการใช้งานความกลมกลืนและการแยก

2.2.6.5 ที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ

1) แยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสม ลานกิจกรรมควรมีการวางแผนว่าส่วนใดของลานจะใช้เพื่อกิจกรรมอะไร และจัดเตรียมพื้นที่เพื่อกิจกรรมแต่ละส่วนให้เหมาะสมไม่ขัดแย้งกัน บริเวณที่สัญจรควรกว้างขวางพอ ที่จะรับปริมาณผู้ใช้และมีความชัดเจนพอ ที่ผู้สัญจรตัดสินใจได้ว่าควรไปทางใด

2) การเลือกใช้วัสดุ วัสดุที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของลานจึงควรเอกพื้นผิวและสี โดยคำนึงถึงความทนทาน ความสะดวกในการใช้งานความกลมกลืนและการแยกประเภทกิจกรรมให้เห็นทิศทาง การเดิน ขอบเขตกิจกรรมและการเตือนจุดที่มีการเปลี่ยนระดับทางลาด

3) พิจารณาการเข้าถึงของรถบริการ ในกรณีพิเศษหรือกรณีฉุกเฉินที่รถเข็นรถพยาบาลหรือรถดับเพลิง สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายและรวดเร็ว วัสดุต้องมีความแข็งแรงและไม่ออกแบบให้มีลวดระดับทั่วบริเวณจนรถไม่สามารถแล่นผ่านไปได้ ถ้าเป็นพื้นหญ้าอาจมีบางส่วนที่เป็น (Grass block) ซึ่งรถแล่นผ่านได้แต่มองเห็นเป็นลานสีเขียว

4) คำนึงถึงสภาพอากาศในบริเวณ ลานเป็นพื้นที่ที่แดดแจ้งการออกแบบต้องช่วยลดความร้อนด้วยการปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ที่โคนไม้ยืนต้นควรเจาะพื้นที่ที่พื้นที่โดยรอบโคนต้นให้เพียงพอต่อการเติบโตอย่างน้อย 1.00x1.00 เมตร

5) คำนึงถึงการระบายน้ำ บริเวณที่เป็นพื้นที่ลาดชัน ที่มีพื้นที่กว้างมากจะยังมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำมาก เนื่องจากน้ำไม่สามารถซึมลงใต้ดินได้ การออกแบบลานจึงต้องออกแบบให้ลานอยู่ต่ำกว่าอาคาร เพราะถ้าในหน้าฝนระบายไม่ทันก็จะไหลย้อนไปหาตัวอาคารได้

6) การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในลานที่เป็นที่รวมของกิจกรรมต่างๆ มีคนใช้สถานที่จำนวนมาก ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ตามสมควร ต้องคำนึงผู้ใช้ที่เป็นเด็ก คนชรา หรือผู้มีความพิการสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ม้านั่ง น้ำดื่ม บ่อน้ำ ไฟแสงสว่าง ชุ่มต่างๆและป้ายบอกข่าวสารป้ายบอกทาง

2.3 การประเมินพื้นที่หลังการใช้งาน

การประเมินพื้นที่หลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation: POE) Marcus and Francis (1998: 345-356) ได้อธิบายไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อมูลการใช้งาน ของพื้นที่ว่างภายนอกอาคาร โดยสังเกตการณ์ว่ามีการใช้พื้นที่อย่างไร อะไรที่บ้างเห็นจากการใช้งานจริง รวมถึงองค์ประกอบและรายละเอียดต่างๆ ที่มักถูกมองข้ามในการออกแบบ โดยประเมินระบบพื้นที่และรูปแบบการใช้งานจากการสังเกตการณ์ผู้ใช้งาน พรทิพย์ เรืองธรรม(2556: 77) อธิบายว่า เป้าหมายในการทำการประเมินหลังการใช้งาน ดังนี้ 1) เพื่อประเมินและนำผลลัพธ์กลับไปสู่การปรับปรุง 2) เพื่อแก้ปัญหาในระหว่างการย้ายเข้าอยู่อาศัย 3) เพื่อคุณภาพในการปรับแต่ง ตลอดระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ 4) เพื่อตรวจสอบประเด็นเฉพาะของสมรรถนะที่เกี่ยวกับพื้นที่ใช้สอย 5) เพื่อบันทึกความสำเร็จและล้มเหลวของสมรรถนะพื้นที่ใช้สอย 6) เพื่อพัฒนาเป็นแนวคิดและเกณฑ์การออกแบบ

2.3.1 ประเภทและระดับในการประเมิน การประเมินคือ การวิเคราะห์ระบบจากการใช้งาน โดยการจดบันทึกการใช้ประโยชน์พื้นที่และวิธีการใช้งานจากผู้ใช้งานตามความจริงแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ

2.3.1.1 ประเมินจากสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการ และเป็นการหาทางเลือกในการหาพื้นที่ ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ใช้ โดยกำหนดกรอบของช่วงเวลา กับหัวข้อโดยทั่วไป เหมือนข้อมูลที่ใช้วิจารณ์ในนิตยสาร โดยการประเมินต้องบันทึกข้อมูล 2 halfday

2.3.1.2 ประเมินจากสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการ และเป็นการหาทางเลือกในการหาพื้นที่ ที่มีความสัมพันธ์กับผู้ใช้ โดย โดยการประเมินต้องบันทึกข้อมูล 4.5 halfday ต้องการเวลามากกว่าแบบแรก เพราะดูความสำคัญ และมุ่งเน้นประเด็นสำคัญการใช้ประโยชน์ มากกว่าวิธีทางสังคมศาสตร์

2.3.2 ประเภทของการสังเกตการณ์

2.3.2.1 สังเกตการณ์โดยการจดบันทึก ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลอย่างน้อยที่สุด 2 ครั้ง ใช้เวลาอย่างน้อยที่สุด 1 ชม.แต่ละครั้งที่ลงพื้นที่ต้องไม่น้อยกว่าครึ่งชั่วโมงโดยดูตามหัวข้อดังนี้

Who สังเกตสถานะผู้ใช้งานว่าเป็นหญิง ชาย คู่สามี โสด มีแฟน คนแก่ คนหนุ่ม

Where สังเกต ตำแหน่งพื้นที่ไหนที่มีความน่าสนใจดูรายละเอียดเรื่อง แสงเงา ที่นั่ง ป้าย รายละเอียดต่างๆ

What สังเกตพฤติกรรมผู้ใช้ ทำอะไร ยังไงเช่น กิน พูด ถ่ายรูป จับลิ้น

การสังเกตการณ์โดยการจดบันทึกตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริง โดยห้ามจำแล้วนำมาจดบันทึกเพราะจะทำให้ข้อมูลคลาดเคลื่อน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้และเหตุผลการใช้งานพื้นที่ ในรูปแบบต่างๆ ในการบันทึกเช่น ตารางเวลา พฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบประจำกิจวัตร แบบตารางวิเคราะห์พื้นที่

2.3.2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตที่ ผู้สังเกตเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างและใช้ประสาทสัมผัสร่วมของผู้สังเกตในการจดบันทึกดังนี้

1) บันทึกสิ่งที่คุณมองเห็น (Sight) คุณเห็นอะไรบ้างในพื้นที่ สิ่งดึงดูดความสนใจในสายตาคุณมีอะไรบ้าง ขนาดพื้นที่แบบไหนที่คุณต้องการ คุณต้องการให้มีรั้วไหม คุณสามารถ

เห็นพื้นที่ได้ไกลกว่าเดิมหรือไม่ คุณเห็นคนที่มาใช้พื้นที่บ่อย คุณเห็นคนประเภทไหนใช้พื้นที่ คุณเห็นพวกเขาทำอะไร อารมณ์แบบไหน ผ่อนคลาย วุ่นวาย น่าเบื่อ

2) บันทึกสิ่งที่คุณเห็นแล้วรู้สึก (At the same time) คุณเห็นแล้วรู้สึก ดีใจ เสียใจ คุณเห็นแล้วรู้สึก พื้นที่ผ่อนคลายน่าใหม่ คุณเห็นแล้วรู้สึก ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ หรือไม่อย่างไร คุณเห็นแล้วรู้สึกจากกิจกรรมที่พวกเขาทำ

3) บันทึกสิ่งที่เราได้ยิน (Hearing) สิ่งที่คุณได้ยินมีอะไรบ้าง สิ่งที่คุณได้ยินมีลักษณะสิ่งที่คุณได้ยินเกิดจากอะไร สิ่งที่คุณได้ยินเกิดจากในพื้นที่หรือนอกพื้นที่

4) บันทึกสิ่งที่เราสัมผัส (Touch) คุณรู้สึกอย่างไรกับพื้นที่ คุณเจอพื้นผิวมีอะไรบ้าง คุณรู้สึกอย่างไรกับอากาศ คุณทำอะไรเมื่ออากาศเปลี่ยน คุณอยู่ในพื้นที่แล้ว รู้สึกเครียด คุณอย่างทำอะไรให้ดีขึ้นหรือทำให้มันคงเหมือนกับประสบการณ์ที่คุณได้เจอมา

5) บันทึกสิ่งที่เราได้กลิ่น (Smell) คุณได้กลิ่นอะไรในพื้นที่ สดชื่น เก๋ ใหม่

2.3.3 ขั้นตอนการสรุปรายงาน

1) ผังสำรวจ (Sketch Plan Initial Site Observation) โดยผังต้องประกอบด้วย เส้นขอบเขต ทางเท้า ทางเดินถนน เฟอร์นิเจอร์ต่างๆในพื้นที่ พรรณไม้ จุดนัดพบ สนามกีฬา พื้นที่เปิดโล่ง หรือพื้นที่นั้นหนาแน่นการต่างๆ และบันทึกพื้นผิวประกอบในผัง

2) สรุปข้อมูลประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมประเพณีรวมถึงบริบทต่างๆที่สำคัญ โดยรอบพื้นที่ ทำผังบริบท (Context Map) สำรวจและบันทึกบริบทและพื้นที่โดยรอบที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์การใช้ประโยชน์พื้นที่ กฎหมายมาตรการที่สำคัญ และการใช้งานของผู้ใช้และประเด็นต่างๆที่มีความขัดแย้งและคลุมเครือ

3) สำรวจผู้ใช้งานและสังเกตพฤติกรรมการใช้งาน

4) สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการพื้นที่ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้งานพื้นที่ของผู้ใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือผิดวัตถุประสงค์หรือ มีประเด็นที่ถูกมองข้ามในการใช้พื้นที่ไปหรือไม่ ทำผังกิจกรรมย่อย (Sub-Area) โดยผังประกอบด้วยกลุ่มกิจกรรม โดยสำรวจพื้นที่ใช้งานกับการใช้งานกิจกรรมหลักในพื้นที่เพื่อใช้เป็นแนวการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาพื้นที่ใช้สอยพื้นที่

5) สังเกตการณ์ผู้ใช้และจดบันทึกการใช้งานของผู้ใช้จริงเพื่อใช้ประกอบในการทำผังพฤติกรรมโดยการจดบันทึกตามความจริงแบ่งออกเป็น2ช่วงคือ สังเกตการณ์โดยการจดบันทึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

6) จัดทำผังพฤติกรรม (Behavior Traces) เป็นผังที่ทำให้เข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นในสถานที่นั้นโดยใช้สัญลักษณ์และเส้น เป็นตัวแสดงผังนี้จะบอกรายละเอียด ที่ละเอียดกว่าผังกิจกรรมย่อย

7) สรุปและวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ (Summaries Interview)

8) การทำข้อมูลสรุปรายงานการสำรวจ (Data Summary)

9) การวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจ (Use Analysis)

10) การวิเคราะห์ความสำคัญของปัญหา และการออกแบบปรับปรุง (Problem Definition and Redesign)

2.4 อิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ

การวิเคราะห์การใช้พื้นที่รอบองค์พระปฐมเจดีย์นั้น นอกจากอาศัยการวิเคราะห์และเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพแล้วยังต้องวิเคราะห์และประเมินอิทธิพลที่น่าจะมีความสำคัญต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมของผู้มาใช้งานพื้นที่รอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยวิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2549: 62-75) ได้อธิบายการวิเคราะห์ตัวกำหนดทั้ง 3 ข้อที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ดังนี้

2.4.1 สภาพแวดล้อมกายภาพที่บุคคลรับรู้

1) จุดสนใจของข่าวสาร ข่าวสารต่างๆในสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีจำนวนมากและมีความแตกต่างกันทั้งในสาระและรูปแบบ ประกอบกันเป็นสภาพแวดล้อมที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมต่างๆกัน จุดสนใจของข่าวสาร มักมีความความขัดแย้งกันกำกวมในความหมาย ข่าวสารส่วนมากมักไม่สำคัญต่อกิจกรรมของบุคคล โดยมากข่าวสารที่เป็นจุดสนใจของคนโดยมากมักซ้ำกันอยู่ การรับรู้ข่าวสารจากสภาพแวดล้อมจึงไม่ปัญหาต่อการรับรู้ ทฤษฎีกระบวนการข่าวสารได้ชี้ให้เห็นว่า ข่าวสารที่บุคคลรับรู้และบุคคลรับรู้ข่าวสารอย่างไร ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นและขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วย โดยลักษณะเด่นเฉพาะของสภาพแวดล้อม อาจเป็นสิ่งเร้าให้เกิดการรับรู้ตามคุณสมบัติเฉพาะของสภาพแวดล้อม เช่น ความชื้น ขนาด ลักษณะการเคลื่อนไหว ความแปรปรวนต่าง มีส่วนดึงดูดความสนใจของผู้รับรู้ได้ โดยจุดสนใจของข่าวสารเกิดขึ้นเสมอ ตามความใส่ใจหรือความสนใจโดยเป็นเป้าหมายของพฤติกรรม และบุคคลรับรู้ข่าวสารแม้ไม่ได้รับรู้โดยตรง ขอบเขตการรับรู้ในสภาพแวดล้อมเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับรู้กับสภาพแวดล้อมมากกว่าที่จะถูกกำหนดโดยโดยสภาวะภายนอก

2) สภาพการได้รับข่าวสารน้อยเกินไปหรือมากเกินไป สภาพแวดล้อมที่เราใช้ชีวิตประจำวัน ได้รับข่าวสารมากมาย แต่คนจะละทิ้งข่าวสารส่วนมากและรับรู้เฉพาะส่วนที่เป็นจุดสนใจ โดยปกติการที่ถูกเร้ามากเกินไปเป็นสิ่งที่ต้องการมากกว่าการที่ถูกเร้าน้อยเกินไป หากไม่มีสิ่งเร้าอย่างเพียงพอคนย่อมไม่อาจอยู่อย่างปกติหรือพัฒนาได้ แต่ปัญหาของสภาพแวดล้อมกายภาพทั่วไปในชีวิตประจำวัน มักอยู่ในข่าวสารที่ไม่ชัดเจนกำกวมและขัดแย้งกัน เป็นไปได้ว่าสิ่งที่ซ้ำซากน่าเบื่อ มักจะซับซ้อนและสับสน ทั้งนี้ย่อมเป็นปัญหาต่อการรับรู้ที่ถูกต้อง อีกประเด็นหนึ่งคือข่าวสารต่างๆไม่ได้ผ่านการรับรู้ ทางประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่ง แต่มาหลายทางพร้อมกันและยังเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในการรับรู้ระหว่างประสาทสัมผัสทางต่างๆได้ การที่ข่าวสารผ่านเข้าประสาทสัมผัสทางหนึ่งทางเดียว ที่มีบทบาทสำคัญในการรับรู้เป็นการสอดคล้องกับการมีจุดสนใจของการรับรู้ด้วย

3) อิทธิพลของสภาวะแวดล้อม คนรับรู้ข่าวจากสภาพแวดล้อม เป็นสิ่งเร้าสิ่งที่เป็นผลรับจากกระบวนการทั้งหมดคือสิ่งที่เรารับรู้ โดยจะมีสิ่งเร้าที่เป็นจุดเด่นหรือสิ่งที่เรสนใจซึ่งมาจากอิทธิพลสภาวะแวดล้อมเช่น เรารับรู้ความลึกความห่างของพื้นที่ได้ เพราะความลดหลั่นของความหยาบละเอียดตัวพื้นที่คือสภาวะแวดล้อมของสิ่งเร้า แต่อาจเกิดการลวงตาตามความใกล้ไกลและการรับรู้ความหยาบความละเอียดของสายตา นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมภายนอกได้แก่ อิทธิพลสภาวะแวดล้อมทางสังคมหรืออิทธิพลของคนอื่น ดังนั้นอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้เช่นเดียวกับอิทธิพลของสภาวะแวดล้อมทางกายภาพ หรืออาจกล่าวได้ว่า บุคคลมีแนวโน้มทางพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของสังคม

4) ความเป็นระบบของข่าวสาร องค์ประกอบต่างๆของสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์กันอย่างไรมีระเบียบและสม่ำเสมอสามารถคาดคะเนได้ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นแม้จะไม่สมบูรณ์เหมือนธรรมชาติ แต่ก็มีระบบภายในที่มีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนประกอบต่างๆโดยระบบข่าวสารต่างๆที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของมนุษย์เกิดจากความตั้งใจในการสร้างระเบียบให้เกิดขึ้น มีสัมพันธ์และมีความหมายเฉพาะกับสภาพแวดล้อมนั้นๆและสอดคล้องทั้งกับธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการความไม่แน่นอน สับสนยุ่งเหยิง โดยพยายามจัดระเบียบให้เกิดการรับรู้

2.4.2 ประสบการณ์ในอดีตของบุคคลที่รับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การศึกษาการรับรู้ต้องพิจารณากระบวนการรับรู้ ผลของการรับรู้สัมพันธ์กับสิ่งที่คนรู้หรือรู้สึก ซึ่งเป็นประสบการณ์ในอดีตของผู้รับรู้ ซึ่งประสบการณ์ในอดีตไม่ว่าจะนานหรือเพิ่งผ่านไป มีผลต่อกระบวนการทางพฤติกรรมและกระบวนการรับรู้ทั้งสิ้น

1) อิทธิพลของประสบการณ์ในอดีตต่อการรับรู้ความคงที่และลวงตา ประสบการณ์ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล มีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางการมองเห็นทัศนภาพ คนมีประสบการณ์มากมายในอดีตสะสมไว้และพร้อมใช้อ้างอิง ซึ่งทำให้คนไม่ได้รับรู้สิ่งเร้าที่แท้จริงจากสภาพแวดล้อม แต่รับรู้คุณสมบัติรวมทั้งหมดที่สัมพันธ์กับอดีต ซึ่งทำให้เรารับรู้รูปร่างในลักษณะคงที่เช่นเรารับรู้ว่าโต๊ะชนิดเดียวกันที่อยู่ไกลตากับใกล้ตามีขนาดที่เท่ากัน ไม่ได้มีขนาดเล็กใหญ่ตามมุมมองสายตาทันทีเพราะความคุ้นเคยและประสบการณ์ในการรับรู้ โดยหลักทางทัศนียภาพ (Perspective) นั้นมีอิทธิพลอย่างมากในการรับรู้การลวงตา ซึ่งเรารับรู้กันคืออยู่ว่าหลักของทัศนียภาพนั้น สิ่งที่อยู่ไกลออกไปจะเห็นเล็กลง เส้นขนานกันอย่างทางรถไฟจะรวมหากันเมื่อมองไกลออกไป การเข้าใจหลักดังกล่าวจากประสบการณ์การรับรู้ทำให้เราเข้าใจอิทธิพลต่อการรับรู้การลวงตาได้ดี และนำไปพัฒนาในเรื่องขนาดมาตรฐานของสิ่งของที่คุ้นเคยหรือขนาดที่เป็นสัญญาณชี้แนะที่สำคัญต่อความสัมพันธ์กับระยะห่างและการเรียนรู้ขนาดมาตรฐาน

2) ความแตกต่างของประสบการณ์ในการรับรู้ สภาพแวดล้อมกายภาพที่คนอาศัยในชีวิตประจำวัน มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์เฉพาะ ผู้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน มีการรับรู้ที่ไม่เหมือนกันได้

2.4.3 ความใส่ใจและให้คุณค่า

2.4.3.1 ความใส่ใจ การรับรู้สภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันขึ้นอยู่กับเป้าหมายทางพฤติกรรมเป้าหมายนี้ คือ การสนองความจำเป็น ความต้องการ ความคาดหวัง ความสนใจ แรงจูงใจ อารมณ์ เป็นต้น

1) เป้าหมายทางพฤติกรรมทำให้เกิดความใส่ใจ เป็นความสนใจในการรับรู้ข่าวสารเฉพาะอย่างในการรับรู้ต้องเกิดการใส่ใจมุ่งที่ข่าวสารบางส่วน หากต้องสนใจสิ่งที่ไม่ใช่เป้าหมาย ก็เป็นอุปสรรคในการรับรู้สิ่งที่สำคัญกว่า เพราะจะถูกรบกวนโดยสิ่งที่จำเป็นต้องสนใจ แต่ไม่มีความสำคัญต่อเป้าหมายทางพฤติกรรม เนื่องจากข่าวสารที่มาสภาวะแวดล้อมมีจำนวนมากจึงอยู่ที่การเลือกรับรู้เฉพาะข่าวสาร บุคคลจึงรับรู้เฉพาะสิ่งที่สอดคล้องกับความใส่ใจ

-ความใส่ใจเกิดจากการตอบสนองพื้นฐานเช่นคนใส่ใจกันฝนก็ต่อเมื่อฝนตก

-ความใส่ใจของคนทำให้เกิดความคาดหวังเช่นนักท่องเที่ยวมักมีความคาดหวังที่จะเที่ยวชมอาคารที่มีชื่อเสียง ทำให้เกิดความใส่ใจอยู่ที่อาคารที่มีชื่อเสียง จนไม่ให้ความใส่ใจสภาพเมืองทั่วไป

-ความสนใจของบุคคลย่อมเป็นตัวกำหนดการรับรู้ ไม่ว่าจะโดยนิสัยหรือสัญชาตญาณ หรือแม้แต่ความสนใจเพียงชั่วคราว แรงจูงใจย่อมก่อให้เกิดความใส่ใจในการรับรู้สิ่งเร้าเฉพาะ เช่น สภาพแวดล้อมที่มีการดูแลรักษาที่ดี หรือยังใหม่อยู่ มักจะกระตุ้นให้ผู้ใส่ใจในการรักษาความสะอาด

-ภาวะอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความใส่ใจเช่น ในขณะที่รักกันก็ยิ่งดีอยู่ อาจไม่สนต่อคำพูดว่ากล่าวต่อกัน แต่เมื่อทะเลาะกันก็คอยระแวงจับผิดกัน ใส่ใจจับผิดกันจนเป็นเหตุทะเลาะเบาะแว้งและเลิกรากันในที่สุด

2) การให้คุณค่า ทำนองเดียวกับความใส่ใจ การให้คุณค่าต่อสิ่งที่รับรู้มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของการรับรู้ นอกจากการให้คุณค่าที่ต่างกันแล้ว คนมักมีสิ่งให้คุณค่าต่างกัน โดยความแตกต่างนี้เป็นไปตาม วัฒนธรรม สังคม ระบบคุณค่าความสัมพันธ์ของคุณค่าที่คนยึดถือ อาจกล่าวได้ว่า คุณค่าเป็นเกณฑ์ทั่วไปแตกต่างจากทัศนคติ เป็นท่าทีที่คนมีต่อสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะหรือแล้วแต่สถานการณ์ ทัศนคติอาจเป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าที่คนยึดถือ คนอาจมีทัศนคติที่หลากหลาย แต่มีการให้คุณค่าน้อย โดยคุณค่าที่คนยึดถือจึงเป็นสภาวะจิตที่ควบคุมพฤติกรรม คุณค่าเป็นตัวกำหนดทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกความเชื่อต่างๆ และในขณะที่เดียวกันทัศนคติมีผลต่อการรับรู้ และการรับรู้ก็มีอิทธิพลต่อทัศนคติ คุณค่าจึงเป็นตัวกำหนดการรับรู้ ดังนั้นคนจะมีการรับรู้อย่างไรขึ้นอยู่กับระบบการให้คุณค่าที่ยึดถือ ทั้งการรับรู้ ทัศนคติและคุณค่า ต่างเป็นผลของประสบการณ์ที่สะสมกันมา

ทั้งนี้การรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงขึ้นอยู่กับระบบคุณค่าที่คนยึดถือ เช่น คนอาศัยอยู่ในที่แออัดในย่านที่มีความหนาแน่นสูงจะเห็นคุณค่าของพื้นที่เปิดโล่งในชุมชน แม้ว่าจะเป็นส่วนหย่อมขนาดเล็กก็ตาม ซึ่งอาจแตกต่างกับนักธุรกิจหรือนักธุรกิจในย่านนั้นซึ่งพักอยู่ชานเมืองที่ล้อมรอบด้วยสวนขนาดใหญ่ อาจไม่มีการรับรู้ว่ามีสวนหย่อมอยู่ด้านหลังอาคารที่ตนทำงานอยู่ ระบบคุณค่าที่บุคคลมีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มักแสดงออกในความโน้มเอียงทางจิตต่อสภาพแวดล้อม (Environmental Disposition) แตกต่างกันไป

สรุปการทฤษฎีที่ประกอบหัวข้อประกอบการวิจัยเรื่อง การประเมินการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในบทที่2 ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลเป็น2ส่วนคือ ตามลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพและการใช้งานพื้นที่เปิดโล่งในเมือง ซึ่งมีลักษณะหัวข้อประเภทใกล้เคียงกับพื้นที่ศึกษาและค้นคว้าจากทฤษฎีตามแนวคิดการประเมินหลังการใช้งาน ซึ่งมีหัวข้อและวิธีการเก็บข้อมูลแบ่งหมวดหมู่และแยกประเด็นที่ชัดเจน และใช้ทฤษฎีอิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อเป็นหัวข้อที่ใช้ประเมินทัศนคติผู้ใช้ทางแบบสอบถาม โดยนอกจากนี้หากมีส่วนที่มีการเพิ่มเติมหรือขยายความ จะเพิ่มเติมไว้ในข้อเสนอแนะของงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีวิจัย

วิธีวิจัยเรื่องการประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม มีวิธีวิจัยจากการศึกษาทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในพื้นที่ศึกษาและจากการศึกษาข้อมูลพื้นที่เบื้องต้น แล้วกำหนดวัตถุประสงค์และตัวแปรการวิจัยเพื่อสรุปและวางแผนการเก็บข้อมูลด้านกายภาพ โดยสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ใช้ด้านพฤติกรรม และนำผลที่ได้มาสรุปประเด็นวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดินและ ประวัติศาสตร์ รูปแบบการใช้งาน กลุ่มกิจกรรม ปริมาณผู้ใช้ และเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษาต่อไป

3.1 คำถามงานวิจัย

ลักษณะทางกายภาพที่สอดคล้องกับการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ควรเป็นอย่างไร

3.2 ตัวแปรงานวิจัย

3.2.1 ตัวแปรต้น ที่กำหนดให้สอดคล้องกับประเด็นในการศึกษาพื้นที่ประกอบด้วย

- 1) ลักษณะทางกายภาพ โดยศึกษาขอบเขต ขนาด ระยะ ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ถนนและการเข้าถึงจุดสนใจ ทางเท้าและจุดข้าม พื้นที่จอดรถ จุดให้บริการ
- 2) กลุ่มผู้ใช้ เนื่องจากศึกษาพื้นที่ในระดับผังรวม จึงโดยไม่เลือกเพศ อายุและวัย ศึกษาศึกษาผู้ใช้ตามปริมาณและพฤติกรรมการใช้งานจริง

3.2.2 ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

- 1) พฤติกรรมการใช้พื้นที่ การศึกษาและการสำรวจพื้นที่รองรับกิจกรรม เพื่อสรุปว่าพื้นที่รองรับกิจกรรม เป็นไปตามการใช้พื้นที่หรือไม่
- 2) ทักษะผู้ใช้ในเรื่องการให้คุณค่าและการให้ความสำคัญต่อพื้นที่ศึกษา มีความพอใจหรือพบเห็นปัญหาที่ควรแก้ไข การให้เหตุผลในการใช้พื้นที่ ความถี่ในการเข้าใช้ ความพึงพอใจ การเข้าถึงหรือเป็นจุดสนใจของเมือง และสรุปผลเพื่อประกอบเป็นข้อมูลการวิเคราะห์ต่อไป

3.3 การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากในการศึกษาต้องการทราบความสอดคล้องของผู้ใช้กับลักษณะทางกายภาพ โดยเก็บข้อมูลผู้ใช้พื้นที่ศึกษา การวางแผนการสัมภาษณ์ล่วงหน้าโดยเน้นประเด็นศึกษาดังนี้

3.3.1 พฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้ต่อพื้นที่ โดยเลือกเก็บข้อมูลจากการสุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ตามวันและช่วงเวลาและประเภทกิจกรรมดังนี้

- 1) วันธรรมดาแบ่งกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลในช่วงเช้า เที่ยง พักกลางวัน เย็น ค่า
- 2) วันหยุด แบ่งกลุ่มตัวอย่างการเก็บข้อมูลในช่วงเช้า เที่ยง พักกลางวัน เย็น ค่า

3.4 วิธีวิจัย

3.4.1 การเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในพื้นที่ศึกษา

3.4.1.1 ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ ทั้งเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและนอกประเทศโดยแบ่งหมวดหมู่และแยกประเด็นการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย

1) แนวคิดและความหมายของพื้นที่เปิดโล่ง โดยศึกษาพื้นที่ในเชิงนิยามและการให้ความหมายของพื้นที่เปิดโล่งที่สอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพและการใช้พื้นที่ เพื่อนำไปสู่การจำแนกและแบ่งหมวดหมู่การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ศึกษา

2) องค์ประกอบทางกายภาพและการใช้งานพื้นที่เปิดโล่งในเมือง ศึกษาและกำหนดรูปแบบการเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นการกำหนดหัวข้อของลักษณะทางกายภาพที่สำคัญในการสำรวจภาคสนามที่สอดคล้องและตรงกับพื้นที่ศึกษา จากนั้นสรุปข้อมูลลักษณะกายภาพที่เหมาะสมองค์ประกอบการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์เป็นตารางแสดงลักษณะกายภาพที่เหมาะสม การใช้อาคารและถนนและการเข้าถึงจุดสนใจ ทางเท้าและจุดข้าม พื้นที่จอดรถ ที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ

3) การประเมินหลังการใช้งาน (Post Occupancy Evaluation: POE) ศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม

4) ศึกษาอิทธิพลที่มีผลต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อกำหนดรูปแบบการให้คุณค่าและการรับรู้ของผู้ใช้โดยตรง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดหัวข้อการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยตรง

3.4.1.2 การศึกษาข้อมูลพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เนื้อหาก่อนการวิเคราะห์การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จะให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาบทบาทหน้าที่การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในบทบาทต่างๆ ที่แตกต่างกันตั้งแต่ประวัติศาสตร์การใช้พื้นที่ และประวัติความเป็นมาของพื้นที่โดยรอบ รวมถึงการศึกษาบทบาทของพื้นที่ในด้าน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และบริบทต่างๆ ที่สำคัญในปัจจุบันเพื่อเข้าใจรูปแบบและนำไปเป็นองค์ประกอบการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ โดยการค้นคว้าใช้เอกสารและงานวิจัยโดยแบ่งหมวดหมู่และแยกประเด็นการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

1) การค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ ขนาด ที่ตั้ง จาก หนังสือ บทความที่เกี่ยวข้อง

2) ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ เพื่อทราบถึงการค้นพบ รวบรวม จัดระเบียบและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอดีต เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ลำดับของเหตุการณ์ ศึกษารูปแบบของเหตุและผลการใช้งานพื้นที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อผังเมืองรวมถึงเหตุการณ์ต่างๆในพื้นที่ศึกษา

3) ข้อมูลด้านประชากร ย่านและชุมชนในปัจจุบัน เพื่อทราบถึงรูปแบบและลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม โดยต้องอ้างอิงข้อมูลจากหน่วยงานรัฐเป็นหลัก เพราะมีการสำรวจและเก็บข้อมูลในส่วนปกครองทุกปี

4) ข้อมูลด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อทราบถึงข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม และรายละเอียดของการใช้ประโยชน์อาคารที่ถูกต้อง

- 5) ข้อมูลด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ทำให้ทราบถึงจำนวนบริการเพื่อสาธารณชนซึ่งดำเนินการโดยองค์กรของรัฐหรือเอกชนโดยการควบคุมของรัฐบาล
- 6) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ทำให้ทราบถึง เครือข่ายการใช้พื้นที่เพื่อการพาณิชย์กรรม และทราบถึงเครือข่ายสังคมที่ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าตามความต้องการ
- 7) ข้อมูลด้านการศาสนสถาน ทำให้ทราบถึงสถานที่ทางศาสนา การแบ่งส่วนการใช้งานพื้นที่ของวัดและการใช้พื้นที่ที่ใช้ประกอบศาสนพิธีต่างๆ จากข้อมูลของวัดพระปฐมเจดีย์
- 8) ข้อมูลด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและพัฒนาพื้นที่ ทำให้ทราบถึงแนวคิดและข้อมูลในการรักษาหลักฐานประวัติศาสตร์ทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยรอบพื้นที่ศึกษาของกรมศิลปากร รวมถึงประเด็นปัญหาความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 9) ข้อมูลกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ทำให้ทราบถึง วัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิต ของคนในท้องถิ่นที่สำคัญ
- 10) ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ทราบถึงความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่โดยรอบในเขตเทศบาลนครนครปฐม
- 11) ข้อมูลโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในอนาคต ทำให้ทราบถึงแนวโน้มของการใช้พื้นที่ในอนาคต
- 12) บทบาทขององค์พระปฐมเจดีย์และพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

สรุปข้อมูลทุกด้าน รวมถึงบริบทต่างๆที่สำคัญ โดยรอบพื้นที่จากการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยโดยแบ่งหมวดหมู่และแยกประเด็นการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์การใช้พื้นที่ และการใช้งานของผู้ใช้และประเด็นต่างๆที่มีความขัดแย้งและคลุมเครือ

3.4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในปัจจุบัน การเก็บข้อมูลโดยแบ่งประเด็นเนื้อหาไว้ 3 ส่วน ดังนี้

3.4.2.1 การสำรวจข้อมูลด้านกายภาพ โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ โดยแบ่งเนื้อหาข้อมูลกายภาพไว้ดังนี้

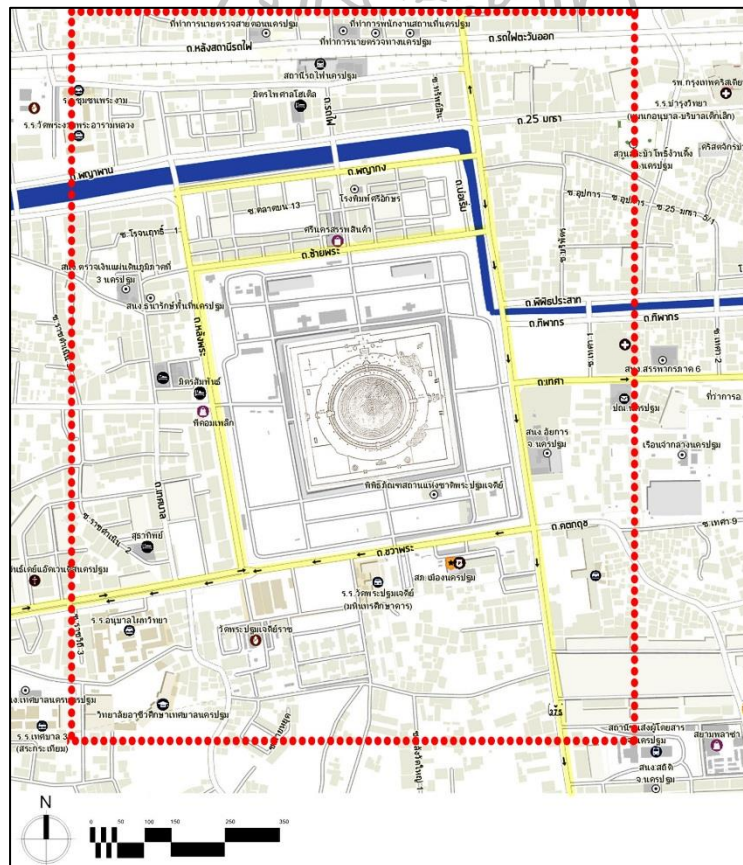
- 1) การสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
- 2) ถนนและการเข้าถึง
- 3) ทางเท้าและจุดข้าม
- 4) พื้นที่จอดรถ
- 5) จุดสนใจ จุดนัดพบ
- 6) ที่ว่าง และองค์ประกอบทางธรรมชาติ

3.4.2.2 การสำรวจข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้ใช้ โดยวางแผนการลงพื้นที่ศึกษา 2 ช่วงคือ

1) การเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยจากการสรุปข้อมูลด้านกายภาพจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเอกสารและงานวิจัย สามารถกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา การใช้พื้นที่โดยรอบรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในรัศมี 500 เมตร

2) การเก็บข้อมูลเชิงลึก หลังจากเก็บข้อมูลเบื้องต้นและกำหนดพื้นที่ศึกษาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ทำการเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยใช้การสังเกตการณ์ เพื่อหาความสัมพันธ์โดยการวางแผนเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 วัน คือ 1) วันธรรมดา คือวันจันทร์ถึงศุกร์ แต่จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ใช้เบื้องต้นพบว่า วันจันทร์มีการใช้พื้นที่ศึกษาค่อนข้างน้อย และวันศุกร์มีลักษณะการใช้พื้นที่ศึกษา ที่คล้ายวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นในวันธรรมดา วางแผนเก็บข้อมูลในช่วงวัน อังคาร พฤหัสบดี ศุกร์ กลางสัปดาห์เป็นตัวแทนของวันธรรมดา (ดูภาคผนวก) 2) วันหยุดเลือกวันเก็บข้อมูลในวันเสาร์อาทิตย์ ที่ไม่ใช่วันหยุดนักขัตฤกษ์ ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกนี้ ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในช่วงเวลาต่างกัน โดยให้เสร็จสิ้นภายใน 1 วัน เพื่อสังเกตความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของกิจกรรม

จากนั้นการจัดทำเป็นแผนผังสรุป แสดงตำแหน่งของกลุ่มผู้ใช้งาน รถยนต์รถประจำทาง และกิจกรรมตามช่วงเวลา โดยสำรวจผู้ใช้พื้นที่กับการใช้งานกิจกรรมหลักในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวการวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพที่สอดคล้องกับพื้นที่ศึกษา

แผนผัง 3.1 แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษาในรัศมี 500 เมตร จากองค์พระปฐมเจดีย์ 2
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2016)

3.4.2.3 การสำรวจข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้

- การสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ศึกษา โดยมีการวางแผนการสัมภาษณ์เน้นประเด็นคือ พฤติกรรมของผู้ใช้ (ดูตาราง 3.1) และทัศนคติของผู้ใช้ต่อพื้นที่และบันทึกตาราง (ดูตาราง 3.2) ดังนี้

ตาราง 3.1 ตัวอย่างบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้

	สถานะ	ระยะเวลาในการใช้พื้นที่	ความถี่ในการใช้พื้นที่	การเข้าถึงพื้นที่	ประเภทกิจกรรม
1					
2					

และสรุปเพื่อวิเคราะห์บทสัมภาษณ์

ตาราง 3.2 ตัวอย่างบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลทัศนคติของผู้ใช้

	สถานะ	การให้คุณค่า ทัศนคติ สิ่งที่คำนึงถึงในพื้นที่	เหตุผลการใช้พื้นที่	ความพึงพอใจและข้อเสนอแนะ
1				
2				

และสรุปเพื่อวิเคราะห์บทสัมภาษณ์

3.5 วิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อหาศักยภาพพื้นที่ จากข้อมูลจากด้านกายภาพ ด้านพฤติกรรมผู้ใช้ โดยการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ศึกษา โดยใช้ข้อมูลทางทฤษฎีที่ค้นคว้า ประกอบกับข้อมูลเชิงลึกมาพิจารณา วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด และสรุปการวิเคราะห์ เพื่อหาศักยภาพพื้นที่ในแต่ละด้านประกอบด้วย

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลคุณค่าทางประวัติศาสตร์
- 2) วิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
- 3) วิเคราะห์การเข้าถึง จุดจอดรถ
- 4) วิเคราะห์ที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ
- 5) วิเคราะห์รูปแบบกิจกรรมต่างๆ
- 6) วิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้

3.6 สรุปผลการศึกษา

- 1) สรุปภาพรวมการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่
- 2) สรุปการประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
- 3) สรุปผลการวิจัย
- 4) ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพ
- 5) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

บทที่ 4

การศึกษาข้อมูลพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

เนื่อก่อนการวิเคราะห์การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จะให้ความสำคัญในเรื่อง การศึกษาบทบาทหน้าที่การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในบทบาทต่างๆ ที่แตกต่างกันตั้งแต่ ประวัติศาสตร์การใช้พื้นที่ และประวัติความเป็นมาของพื้นที่โดยรอบ รวมถึงการศึกษาบทบาทของพื้นที่ในด้าน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และบริบทต่างๆที่สำคัญในปัจจุบันเพื่อเข้าใจรูปแบบและนำไปเป็น องค์ประกอบการวิเคราะห์การใช้พื้นที่ โดยการค้นคว้าใช้เอกสารและงานวิจัยโดยแบ่งหมวดหมู่และแยก ประเด็นการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

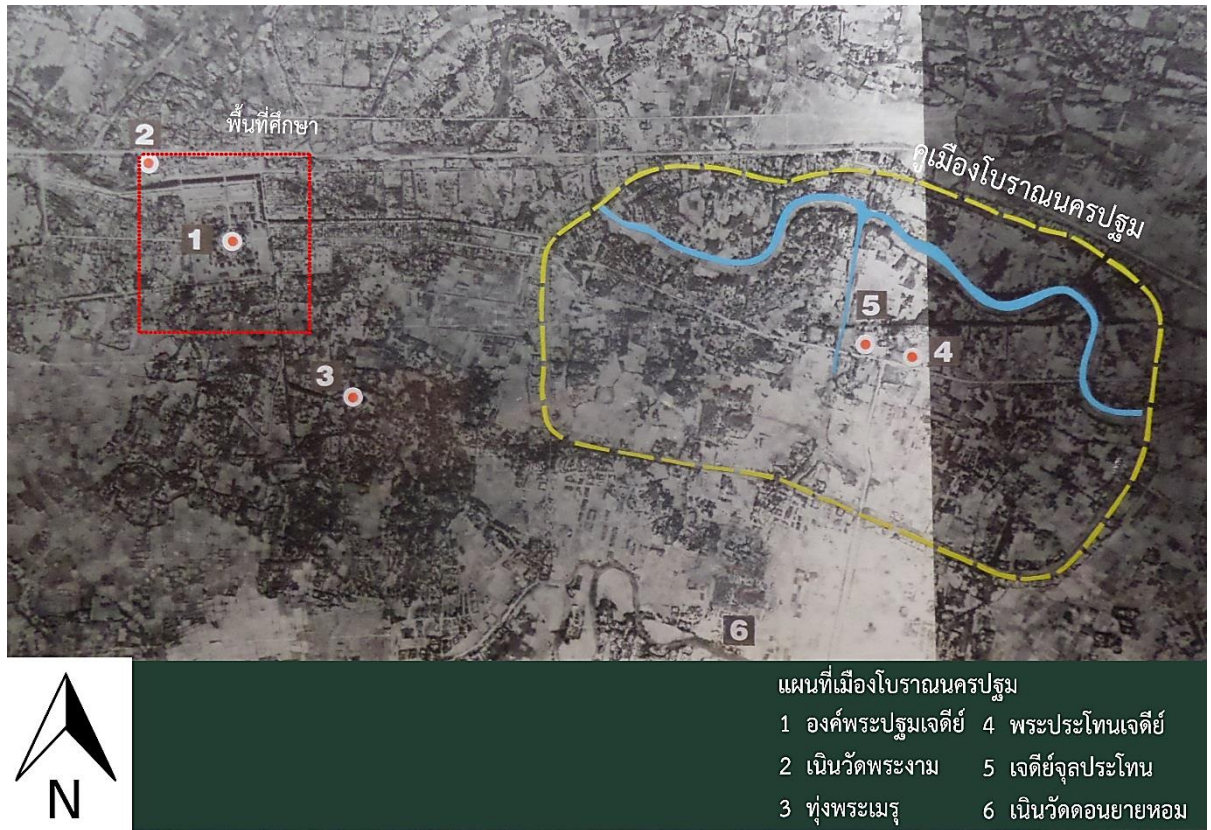
4.1 ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์

4.1.1 สมัยสุวรรณภูมิและทวาราวดี นครปฐมเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัย โบราณ จากการศึกษาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์พบว่า พื้นที่ศึกษาอยู่ในที่ราบลุ่ม เจ้าพระยาตอนล่าง ภูมิภาคของพื้นที่ศึกษาสมัยทวาราวดีอยู่ติดริมชายฝั่งทะเล (ดูภาพ 4.1) โดย ธีระ แก้วประจันทร์ (2554: 82) ได้อธิบายไว้ใน ปกิณกคดีประวัติศาสตร์ไทยเล่ม 2 ว่าเมืองนครปฐมเป็นเมือง โบราณ ตามความเชื่อของคนไทยกล่าวว่าในพุทธศตวรรษที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดียได้ส่งสมณ พุทธ คือ พระโสณะและพระอุตตระ มาเผยแผ่ศาสนาพุทธในดินแดนสุวรรณภูมิ และประดิษฐานพระเจดีย์ คือพระปฐมเจดีย์ที่เมืองนครปฐม แสดงว่าเมืองนครปฐมเป็นเมืองที่มีความเจริญ มีผู้คนหนาแน่นจึง สร้างศาสนสถานขึ้นในบริเวณดังกล่าว นอกจากองค์พระปฐมเจดีย์แล้ว ยังมีโบราณสถานอื่นๆเช่นวัดพระ เมรุ วัดพระงาม วัดพระประโทน (ดูภาพ 4.2) กับทั้งยังค้นพบโบราณวัตถุเช่น พระพุทธรูปหอนสลักเป็น รูปธรรมจักร เหรียญเงิน เครื่องประดับ จากการศึกษาโบราณวัตถุเหล่านั้น ทราบว่าเป็นศิลปะ สมัยทวาราวดี ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-16

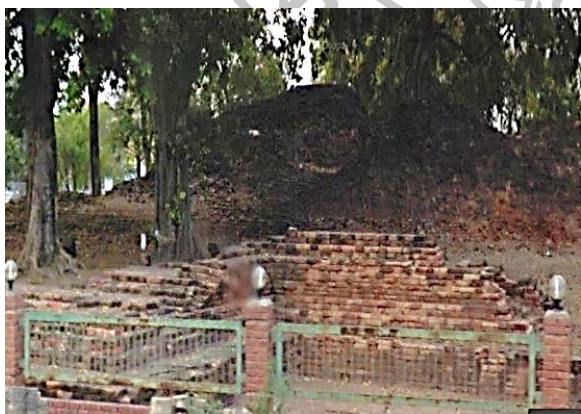
4.1.2 สมัยอยุธยา สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้ตั้งเมืองนครชัยศรีใน พ.ศ. 2091 ที่ ตำบลท่านาริมแม่น้ำท่าจีนรวมเนื้อที่ของแขวงเมืองราชบุรี แขวงเมืองสุพรรณบุรีเข้าด้วยกัน ให้มีฐานะเป็น เมืองตรีชั้นใน ห่างจากบริเวณพระปฐมเจดีย์ระยะห่างกันประมาณ 12 กิโลเมตร อยุธยาแม่น้ำท่าจีน การที่ เลือกชุมชนตำบลท่านาริมแม่น้ำท่าจีนตั้งเป็นเมืองนครชัยศรีขึ้นมาใหม่ เพราะบริเวณพระปฐมเจดีย์มีผู้คน อาศัยอยู่น้อยและกลายเป็นพื้นที่รกร้าง และขาดน้ำ (ธีระ แก้วประจันทร์, 2554: 82)

ภาพที่ 4.1 ภูมิประเทศสมัยทวารวดี
 ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ (2559)

ภาพที่ 4.2 จำลองแผนที่เมืองโบราณเมืองนครปฐม
ที่มา: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ (2559)

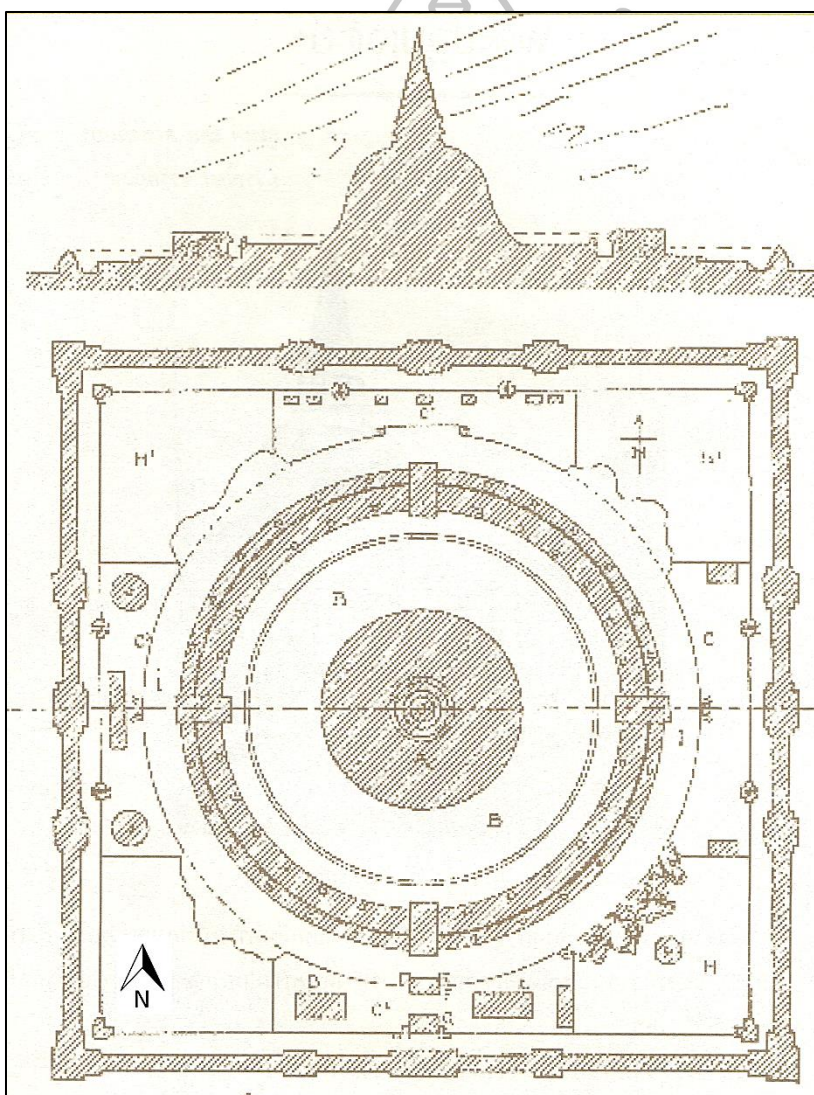

ภาพที่ 4.3 เนินทุ่งพระเมรุ
ที่มา: Google street view (2556)

ภาพที่ 4.4 วัดพระประโทนเจดีย์
ที่มา: Google street view (2556)

4.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่4) ชีระ แก้วประจันตร์ (2554: 84) ได้อธิบายไว้ใน ปกิณกคดีประวัติศาสตร์ไทยเล่ม2 ว่า ในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองนครชัยศรีมีความเจริญรุ่งเรืองเนื่องจากตั้งอยู่ริมแม่น้ำการคมนาคมสะดวก และเมืองนครชัยศรีเป็นแหล่งปลูกอ้อยมีโรงงานน้ำตาลที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ต่อมา พ.ศ. 2396 รัชกาลที่4 โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างพระเจดีย์ครอบสถูปองค์เดิมไว้ทำให้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์เกิดเป็นชุมชนใหญ่เกิดการตั้งถิ่นฐานร้านค้าบริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โรงงานน้ำตาลก็ได้ขยายมาใกล้ๆองค์พระปฐมเจดีย์ด้วย จนเกิดเป็นชุมชนใหญ่ ต่อมาอุตสาหกรรมน้ำตาลทรายเริ่มลดความสำคัญลงเพราะน้ำตาลที่ผลิตในต่างประเทศถูกกว่า ทำให้โรงงานน้ำตาลค่อยเล็กลง ขณะที่การปลูกอ้อยมีความสำคัญขึ้นมาแทน

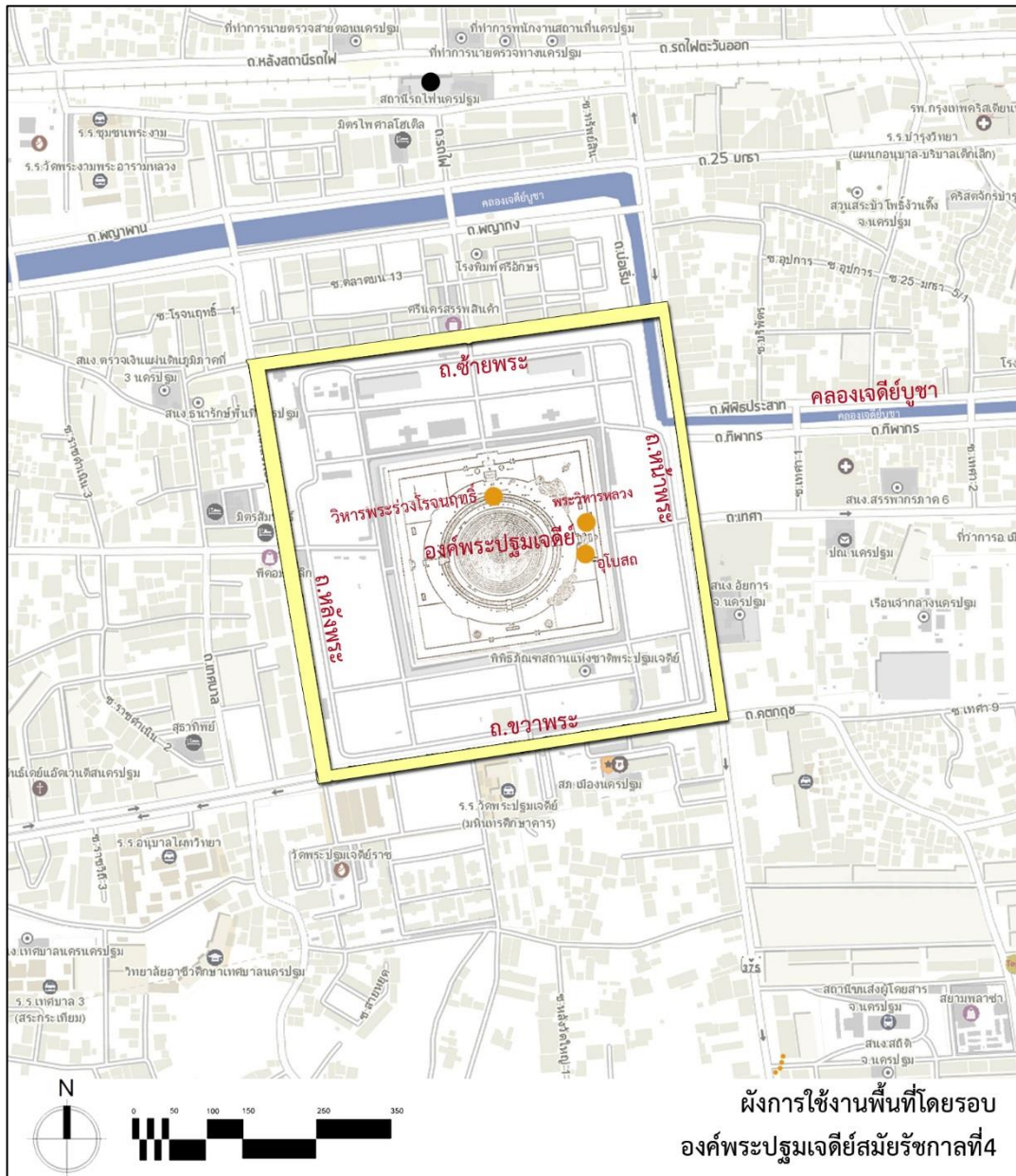
แผนผัง 4.1 ผังองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: กรรณิกา จรรย์แสง (2552: 58)

เมื่อโรงงานน้ำตาลค่อยๆหมดไปเป็นเหตุให้ชุมชนเมืองนครชัยศรีบริเวณแม่น้ำท่าจีนค่อยคลายความคึกคักลง แต่ความเจริญทางการค้ากลับมามีอยู่ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้เพราะการก่อสร้างองค์พระปฐมเจดีย์เป็นปัจจัยสำคัญทำให้มีการตั้งถิ่นฐานร้านค้ากันบริเวณใกล้เคียง จนเกิดเป็นชุมชนใหญ่ โปรดให้ขุดคลองเจดีย์บูชา ขึ้นสายหนึ่งเริ่มขุดจากตำบลท่านา ริมน้ำนครชัยศรีมาจนถึงวัดพระ เพื่อประโยชน์ในการขนวัสดุในการบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์เพื่อให้ประชาชนได้สัญจรมานมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ได้รวดเร็ว หลังจากนั้นใน พ.ศ. 2400 โปรดให้ขุดคลองมหาสวัสดิ์ จากคลองบางกอกน้อยไปวัดชัยมาลาไปจนถึงนครชัยศรีที่บ้านจิวราย คลองสองสายนี้ทำให้การคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯกับนครปฐมสะดวกขึ้นและเป็นการบุกเบิกพื้นที่ ทำนาในบริเวณสองฝั่งคลองด้วย

แผนผัง 4.2 เส้นทางการคมนาคมทางน้ำในสมัยรัชกาลที่ 4
ที่มา: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ (2559)

รัชกาลที่ 4 ยังทรงโปรดให้วางผังเมืองนครปฐมให้เป็นระเบียบเนื่องจากมีประชาชนมาอาศัยอยู่กัน โปรดให้ตัดถนนพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ถนนด้านตะวันออกพระราชทานชื่อว่า ถนนหน้าพระ เพราะแต่เดิมในบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ พระวิหารหลวง ซึ่งประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย การเดินทางจากกรุงเทพฯหรือบริเวณใกล้เคียงเดินทางมาตามคลองเจดีย์บูชาก็จะมาขึ้นเรือบริเวณด้านตะวันออกเป็นสำคัญ ส่วนถนนทางด้านทิศตะวันตกเรียกถนนหลังพระ ด้านทิศเหนือเรียกซ้ายพระ ด้านทิศใต้เรียกขวาพระ ต่อมาเมื่อมีการสร้างรถไฟอยู่ทางด้านทิศเหนือ และได้ประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ ไว้ที่พระวิหารทิศเหนือ ความสำคัญของพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จึงย้ายไปทางทิศเหนือแทน (ธีระ แก้วประจันต์, 2550: 308-310)

แผนผัง 4.3 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่4
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

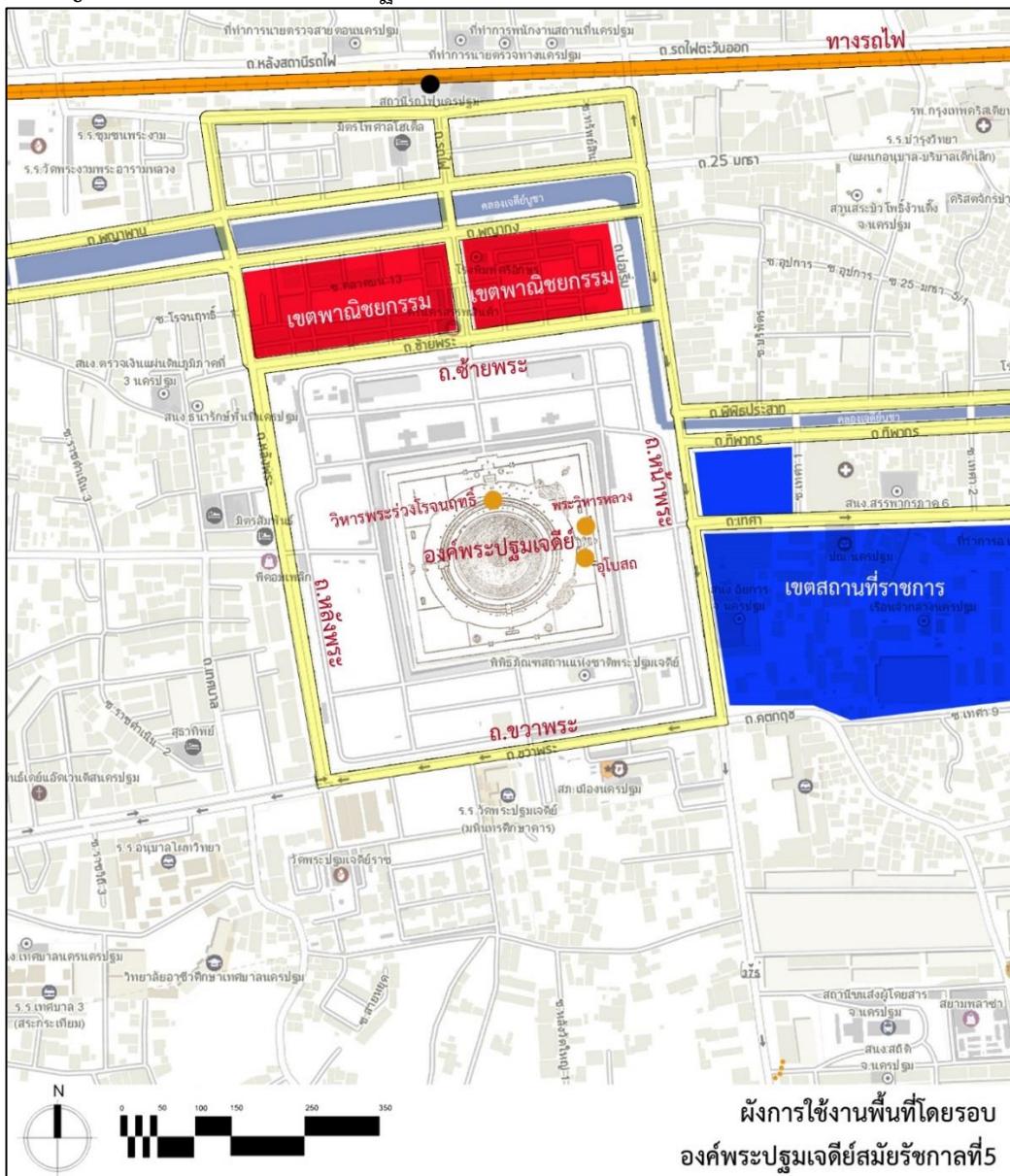

ภาพที่ 4.5 คลองเจดีย์บูชา ด้านถนนหน้าพระ ช่วงปี พ.ศ.2434-2438
ที่มา: กรรณิกา จรรย์แสง (2552: 224)

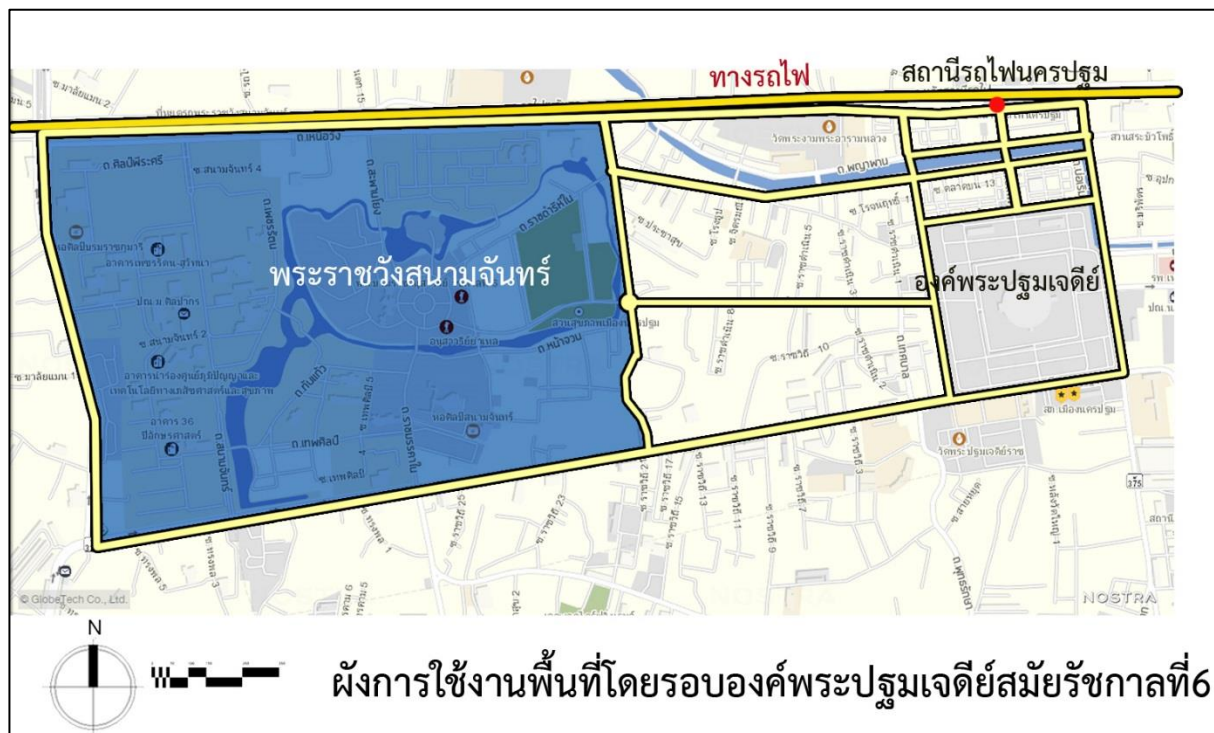
ภาพที่ 4.6 ถ่ายจากสถานีรถไฟ ด้านทิศเหนือ งานนมัสการพระปฐมเจดีย์ 22 พฤศจิกายน 2447
ที่มา: อูษา จ้วนเพียรภาค (2550: 32)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่5) รูปแบบพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ด้านทิศตะวันออกได้จัดให้มีถนนขนานไปกับคลองเจดีย์บูชาและเป็นเขตสถานที่ราชการ ทิศเหนือเป็นเขตการค้าและที่อยู่อาศัย มีทางรถไฟผ่านตัวเมืองขนานกับคลองเจดีย์บูชาที่มีอยู่เดิม เมื่อมีการสร้างรถไฟอยู่ทางด้านทิศเหนือ และได้ประดิษฐานพระร่วงโรจนฤทธิ์ ไว้ที่พระวิหารทิศเหนือ (ดูแผนผัง 4.4) ความสำคัญของพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์จึงย้ายไปทางทิศเหนือแทน

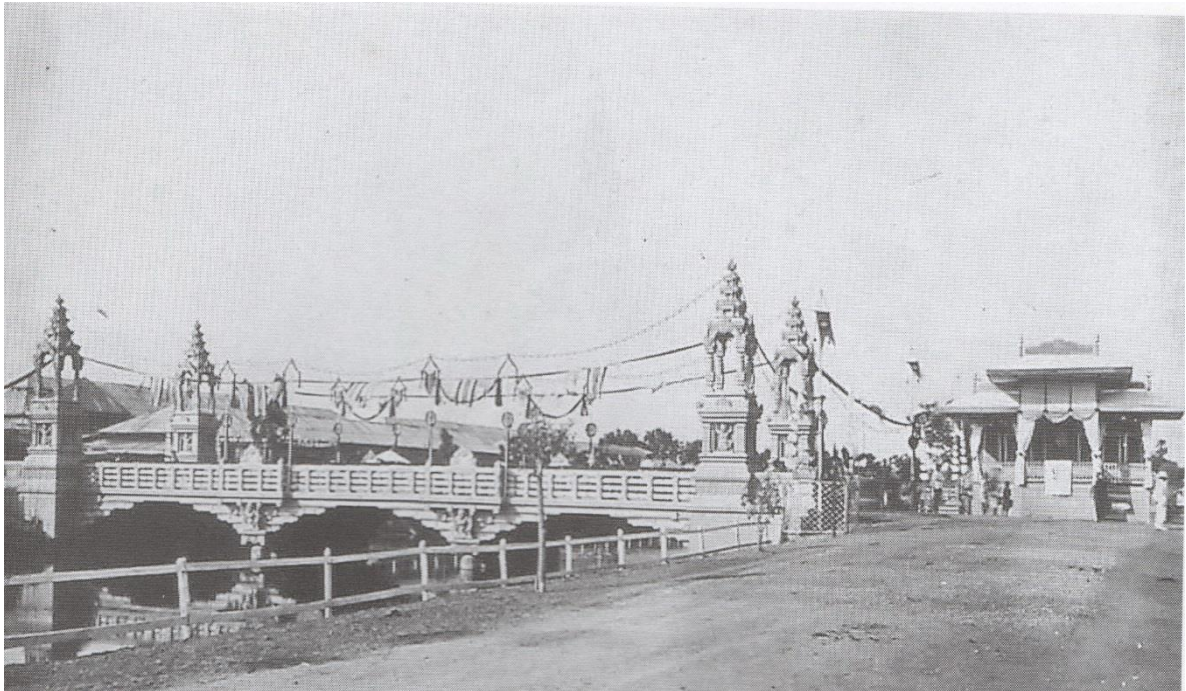

แผนผัง 4.4 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่ 5
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่6) ประกาศตั้งเมืองนครปฐมอย่างเป็นทางการในราชกิจจานุเบกษา และโปรดเกล้าให้สร้างพระราชวังสนามจันทร์ สะพานเจริญศรีธธา (ดูแผนผัง4.5) มีการจัดตั้งเขตสุขาภิบาลตำบลมีถนนหนทางมากขึ้นโดยเฉพาะถนนจากองค์พระปฐมเจดีย์ติดต่อกับเขตพระราชวังทำให้มีการขยายตัวของเมืองไปทางทิศตะวันตกและทิศใต้ และมีความเจริญด้านการรักษาพยาบาลและการศึกษาเพิ่มขึ้นจกสมัยรัชกาลที่5 (ปีนเพชร จำปา, 2541)

แผนผัง 4.5 การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์สมัยรัชกาลที่6
ที่มา: ตัดแปลงจาก Nostramap (2559)

ภาพที่ 4.7 สะพานเจริญศรัทธา
ที่มา: อูษา ง้วนเพียรภาค (2550: 34)

ภาพที่ 4.8 พระราชวังสนามจันทร์
ที่มา: สำนักพระราชวัง (2539)

4.2 ข้อมูลด้านประชากร ย่านและชุมชน

ปัจจุบันโดยเฉพาะข้อมูลด้านเคหะการชุมชนและย่าน จากข้อมูลเทศบาลนครนครปฐม (2556)

จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์ 79,148 คน

ชาย 36,853 คน

หญิง 42,295 คน

จำนวนครัวเรือน 34,858 ครัวเรือน

โครงสร้างอายุประชากรดังนี้

อายุ 0 – 20 ปี 28.43 % (ชาย 11,392 คน หญิง 11,109 คน)

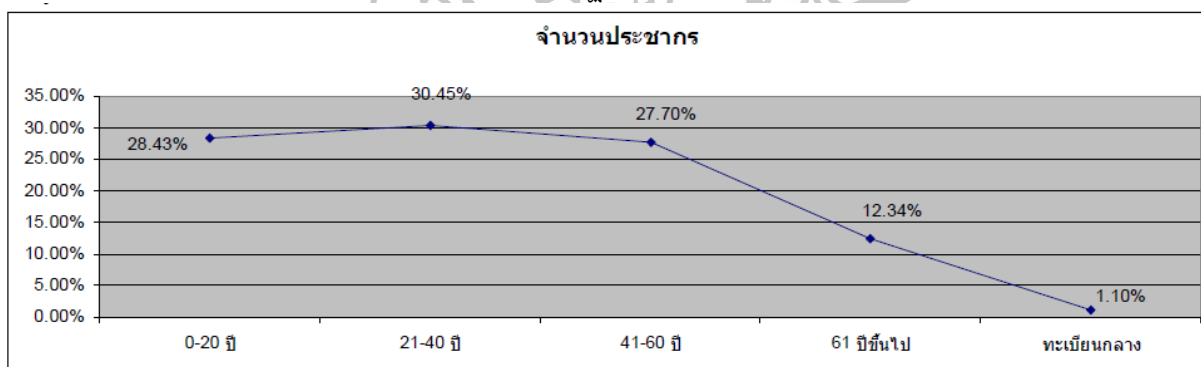
อายุ 21 – 40 ปี 30.45 % (ชาย 11,445 คน หญิง 12,652 คน)

อายุ 41 – 60 ปี 27.70 % (ชาย 9,662 คน หญิง 12,257 คน)

อายุ 61 ปีขึ้นไป 12.34 % (ชาย 3,885 คน หญิง 5,875 คน)

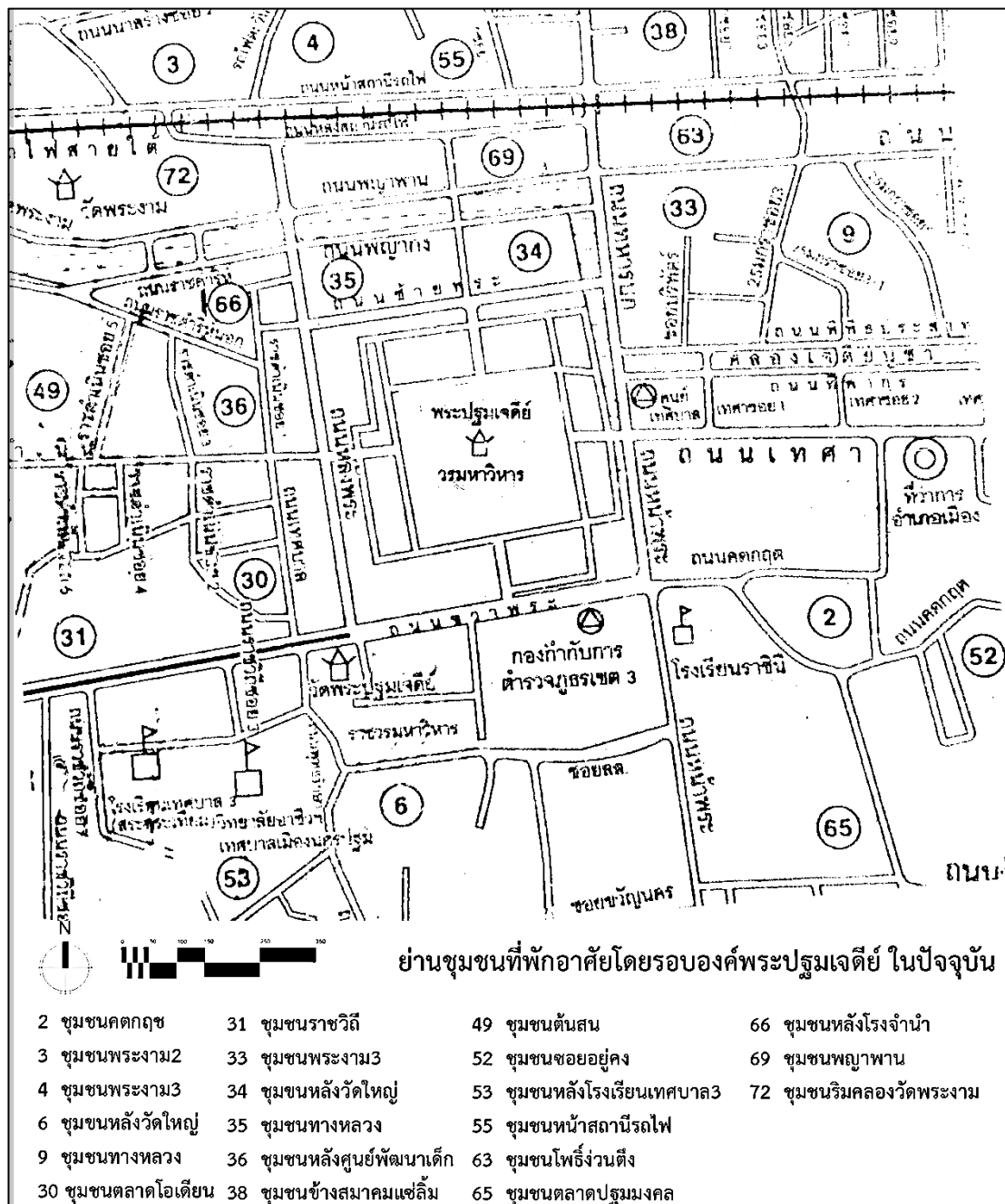
ทะเบียนกลาง 1.10 % (ชาย 321 คน หญิง 550 คน)

ตาราง 4.1 แสดงจำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร์)

ที่มา: เทศบาลนครนครปฐม. (2556)

ข้อมูลเทศบาลนครนครปฐม (2556) จำนวนประชากรดังกล่าวมานี้ เป็นประชากรที่อยู่ในทะเบียนราษฎร์ในเขตเทศบาลเท่านั้น ยังมีประชากรแฝงจำนวนหนึ่งที่เข้ามาประกอบอาชีพ พักอาศัย และแรงงานต่างด้าว รวมทั้งนักเรียน นักศึกษา ซึ่งไม่สามารถยืนยันตัวเลขที่แน่นอนได้ว่ามีจำนวนเท่าใด ทำให้การวางแผนเพื่อรองรับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นไปค่อนข้างยาก ไม่ว่าจะเป็น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ จึงนับเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของเมือง เทศบาลนครนครปฐม (2556) ได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นฐานย่านชุมชนที่พักอาศัยในเขตเทศบาลนครนครปฐมว่า จะมีขยายตัวขึ้นไปทางทิศเหนือ บริเวณตำบลบ่อพลับและตำบลนครปฐม ทิศใต้ บริเวณตำบลสนามจันทร์ ตำบลห้วยจรเข้ม้า จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ศึกษามีย่านที่อยู่ในเขตเทศบาลนครปฐมทั้งหมด 21 ชุมชน โดย แยกตามเขตการเลือกตั้ง ดังนี้

แผนผัง 4.6 แสดงย่านชุมชนที่พิกาศัยโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในปัจจุบัน
 ที่มา: เทศบาลนครนครปฐม (2556)

4.3 ข้อมูลด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เทศบาลนครนครปฐมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กรมโยธาธิการและผังเมือง ได้มีการจัดทำ (ร่าง) ผังเมืองรวมนครปฐม ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2 ปี 2559 เพื่อแก้ไขเรื่องความต่อเนื่องในการบังคับใช้ให้ตรงสภาพจริงและแก้ไขความไม่ชัดเจนในการตีความ การควบคุมกิจการอื่นให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมเงื่อนไขพื้นที่ตั้งอยู่ริมสาธารณะแก้ไขปัญหาจราจร กำหนด F.A.R. ความสูงร้อยละพื้นที่ว่างเพื่อควบคุมความหนาแน่น กำหนด F.A.R. Bonus ที่โล่งสาธารณะเพื่อเป็นมาตรการตอบแทนให้กับเจ้าของที่ดินและผู้ประกอบการ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2559) โดยสรุปและแบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ดังนี้

4.3.1 ด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ห้ามประกอบกิจการค้าจำหน่ายสุรา เปียร์ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุหรี่ สารหรือสิ่งเสพติดภายในระยะ 200 เมตร โดยรอบสถานศึกษา ศาสนสถาน สถานพยาบาล สถานที่ราชการและเขตโบราณสถาน

4.3.2 ด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ให้มีที่ว่างริมแหล่งน้ำสาธารณะ 3-6 เมตร ปลุกต้นไม้และการถมดินที่อยู่ระดับผิวถนนหรือแปลงที่ดินข้างเคียงที่มีดินมาก่อนกฎกระทรวงใช้บังคับ

4.3.3 มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้านศิลปกรรม ประกอบด้วย

1) ภายในระยะ 500 เมตร จากองค์พระปฐมเจดีย์ แหล่งโบราณสถาน สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ให้ป้ายที่ติดผนังด้านหน้าอาคาร พื้นที่ไม่เกิน 2 ตารางเมตร สูงไม่เกิน 10 เมตร

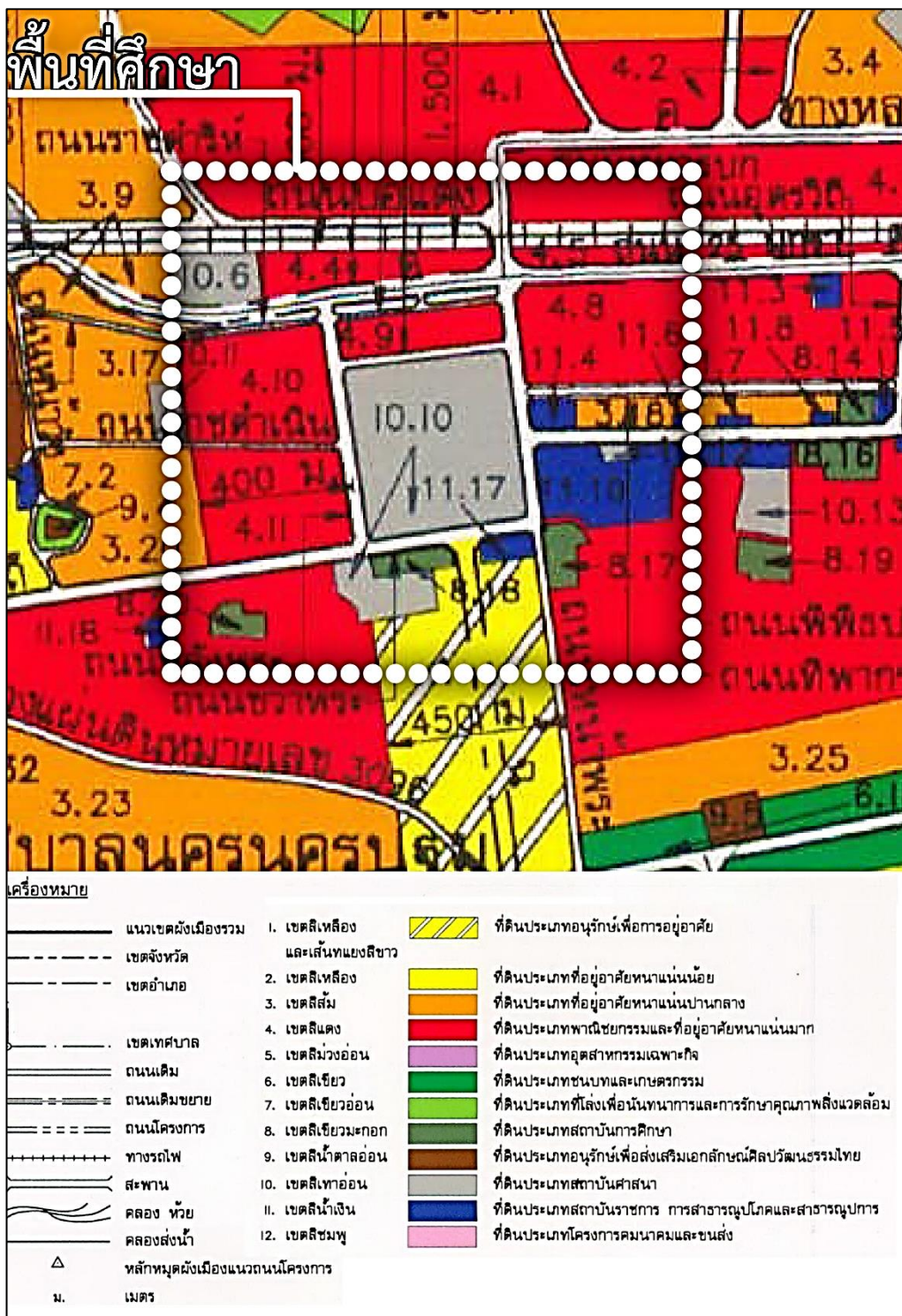
2) พื้นที่ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมไทยให้ครอบคลุมตามแนวถนนโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

3) กำหนดช่องมองภายในระยะ 15 เมตร ถนนเทศบาล ถนนราชดำเนิน ถนนสถานีรถไฟ ถึงองค์พระ ถนนชัยพระ หน้าพระ หลังพระ ถนนราชดำเนิน ห้ามสูงเกิน 12 เมตร

4) ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อการที่อยู่อาศัย (สีเหลืองคาดขาว) F.A.R. 1.2:1 / ร้อยละที่ว่าง 40 / ความสูงไม่เกิน 10 เมตร

5) ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม) F.A.R. 2.4:1 / ร้อยละที่ว่าง 40 / ความสูงไม่เกิน 14 เมตร

6) ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง) F.A.R. 2.6:1 ร้อยละที่ว่าง 35 / ความสูงไม่เกิน 14 เมตร

แผนผัง 4.8 ขยายพื้นที่ศึกษาในผังเมืองรวมนครปฐม
 ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2559)

อนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย

ขนาดที่ดิน 72 ตร.ม. (18 ตารางวา) 4*18 ม.

F.A.R. = 1.2

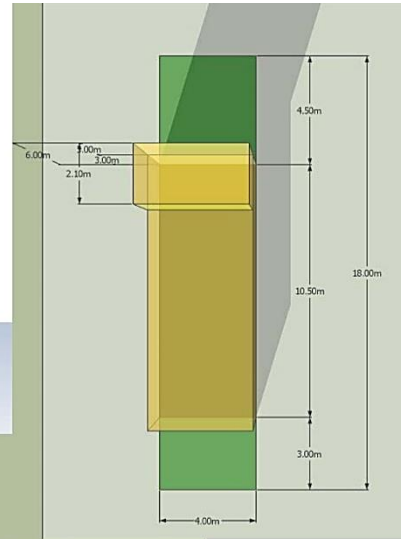
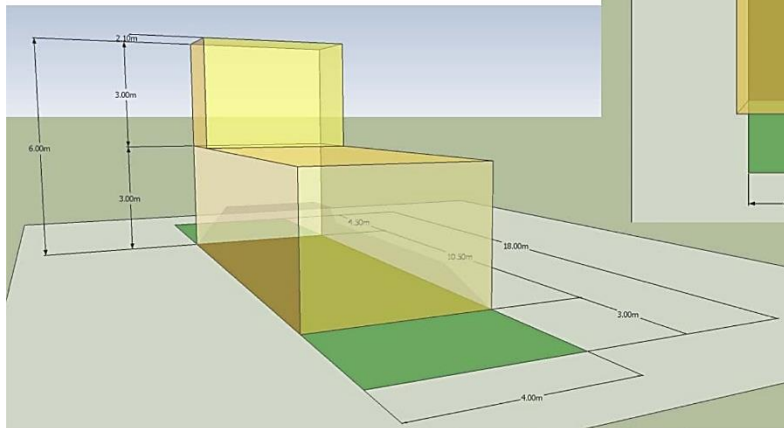
ที่ว่างร้อยละ 40

สูงไม่เกิน 10 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหน้า 4.00 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหลัง 4.50 ม.

พื้นที่ใช้สอยอาคารเต็มที 50.4 ตร.ม.

อนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย

ขนาดที่ดิน 80 ตร.ม. (20 ตารางวา) 8*10 ม.

F.A.R. = 1.2

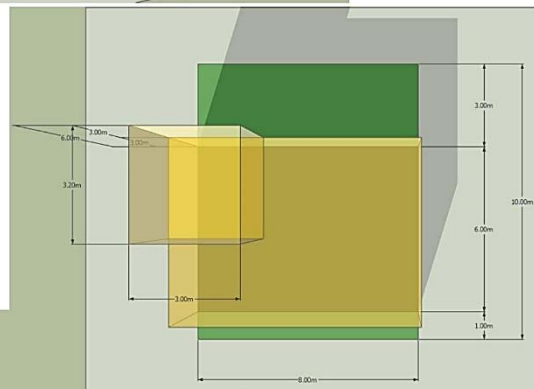
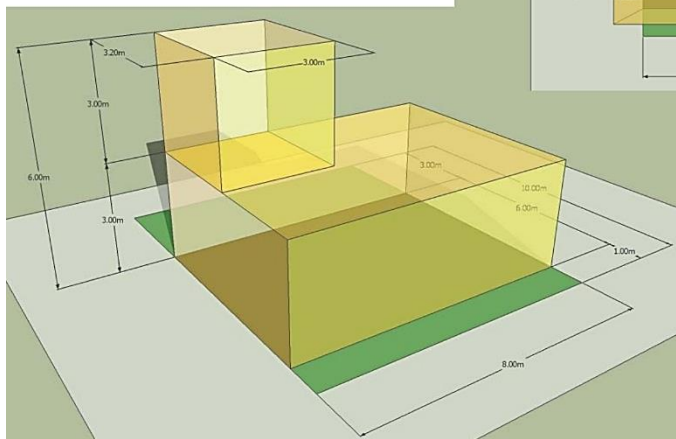
ที่ว่างร้อยละ 40

สูงไม่เกิน 10 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหน้า 3.00 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหลัง 1.00 ม.

พื้นที่ใช้สอยอาคารเต็มที 57.6 ตร.ม.

ภาพที่ 4.9 รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม1
ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2559)

อนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย

ขนาดที่ดิน 200 ตร.ม. (50 ตารางวา) 10*20 ม.

F.A.R. = 1.2

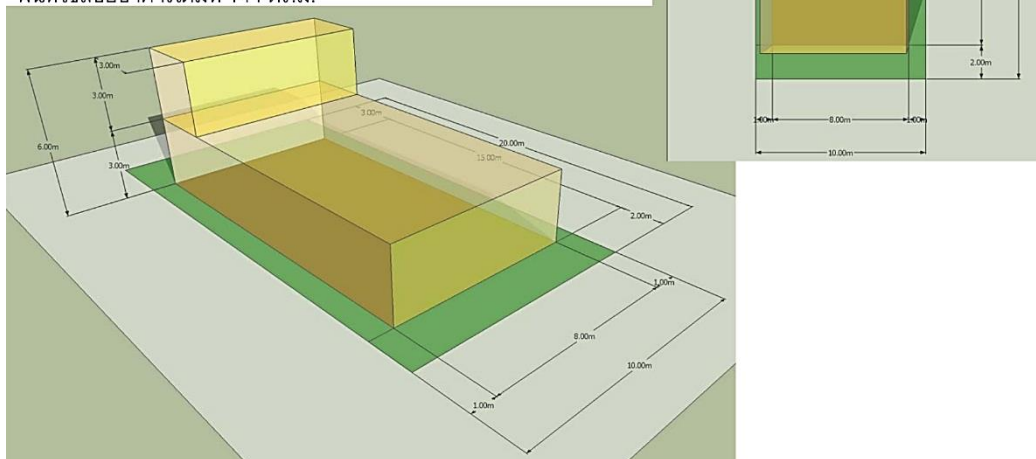
ที่ว่างร้อยละ 40

สูงไม่เกิน 10 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหน้า 3.00 ม.

ระยะแนวร่นอาคารด้านหลัง 2.00 ม.

พื้นที่ใช้สอยอาคารเต็มที่ 144 ตร.ม.

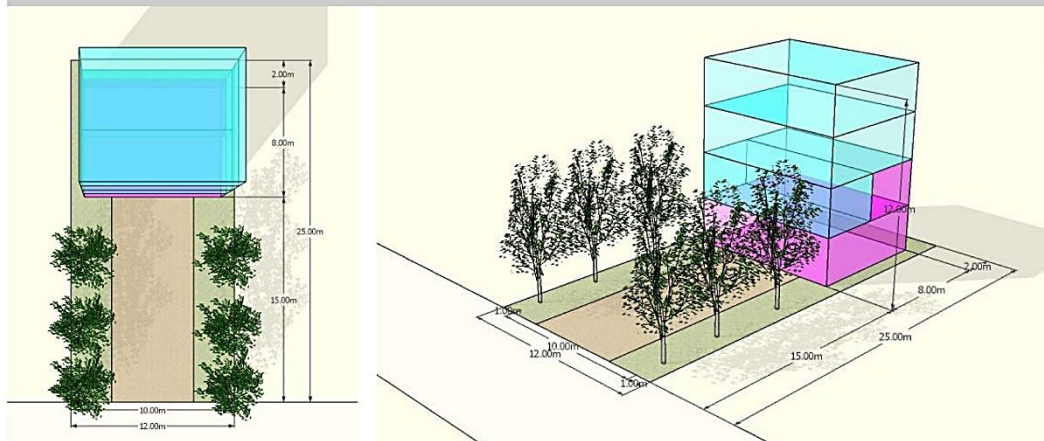
ระบบรางวัลพิเศษ (Bonus)

อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ (BONUS) ขนาดที่ดิน 300 ตร.ม. (75 ตารางวา) 12*25 ม.

F.A.R. = 1 ที่ว่างร้อยละ 50 สูงไม่เกิน 12 ม.

กรณี Bonus เปิดที่โล่งสาธารณะตามแนวขนานถนน ไม่น้อยกว่า 15 ม. เพิ่มพื้นที่ได้เท่ากับพื้นที่เปิดโล่ง และสูงได้ 14 ม.

พื้นที่ใช้สอยอาคาร+Bonus (125+180) = 305 ตร.ม.

ภาพที่ 4.10 รายละเอียดข้อกำหนดผังเมืองรวมนครปฐม 2
ที่มา: กรมโยธาธิการและผังเมือง (2559)

4.4 ข้อมูลด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

4.4.1 ด้านการบริการประชาชน การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในด้านบริการประชาชน ประกอบด้วย

1) ที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม อยู่ภายใต้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่ที่ ถนนเทศบาล อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นหน่วยงานภาครัฐหลักที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน ภายในพื้นที่ประกอบด้วย ที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาเมืองนครปฐม เปิดจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (ศูนย์บริการอำเภอเมือง, 2559)

2) การไปรษณีย์นครปฐม อยู่ภายใต้บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (ปณท.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ในสังกัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตั้งอยู่ที่ 14 ถนนเทศบาล ตำบลพระปฐมเจดีย์จังหวัดนครปฐม รับผิดชอบเกี่ยวกับงานไปรษณีย์ของประเทศไทย วันจันทร์-ศุกร์เปิด 8:30 – 16:30 วันเสาร์ เปิด 8:30 – 12:00 (การไปรษณีย์ไทย, 2559)

3) สำนักงานอัยการนครปฐม อยู่ภายใต้สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ตั้งอยู่ที่ ถนนหน้าพระ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เปิด จันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (สำนักอัยการนครปฐม, 2559)

4) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่นครปฐม อยู่ภายใต้สำนักงานธนารักษ์ กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่ภายในเขตท้องที่รับผิดชอบ ดำเนินการเกี่ยวกับการปกครอง การดูแล การบำรุงรักษา และการพัฒนาศักยภาพที่ราชพัสดุ ตั้งอยู่ที่ ถนนราชดำเนินซอย 1 ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เปิด จันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (กรมธนารักษ์, 2559)

5) สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค3 นครปฐม เป็นองค์การอิสระ มีหน้าที่ดำเนินการ ที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ตรวจสอบการใช้งบประมาณของรัฐบาล สำนักงานตั้งอยู่ที่ เลขที่ 27/17 ถนนหลังพระ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 เปิด จันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน, 2559)

6) สำนักงานสถิตินครปฐม อยู่ภายใต้สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำหน้าที่บริหารจัดการสถิติและสารสนเทศของจังหวัดให้เป็นระบบเพื่อสนับสนุนการ และบริการข้อมูลสถิติ และสารสนเทศแก่ผู้ใช้บริการทุกภาคส่วน สำนักงานสถิติจังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ที่ 95-97 ถนนหน้าพระ ตำบลห้วยจรเข้ม อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมเปิด จันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (สำนักงานสถิติจังหวัดนครปฐม, 2559)

7) สถานีดับเพลิง นครปฐม อยู่ภายใต้งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลนครนครปฐม ตั้งอยู่ที่ ถนนเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีหน้าที่เพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยและลดการสูญเสียชีวิต วิถีชีวิตและสุขภาพ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครปฐม, 2559).

8) สถานีตำรวจ กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดนครปฐม อยู่ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่ ถนนชวาพระ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีบทบาทในการรักษาความปลอดภัยสำหรับ

องค์พระมหากษัตริย์ รักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของราชอาณาจักร ให้บริการโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันควบคุม และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม (ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม, 2559).

9) ด้านระบายน้ำ แก้ไขปัญหาน้ำท่วม ในส่วนของการระบายน้ำ พื้นที่ในเขตเทศบาลฯ มีพื้นที่น้ำท่วม คิดเป็นร้อยละ 8 ของพื้นที่ทั้งหมด ระยะเวลาเฉลี่ยที่น้ำท่วมซึ่งนานที่สุด 3 ชั่วโมง ประมาณช่วงเดือนสิงหาคม – พฤศจิกายน

10) การกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ตั้งอยู่ที่ตำบลตาก้อง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ที่ดินสำหรับกำจัดขยะ ห่างจากเขตเทศบาลเป็นระยะทาง 5 กิโลเมตร ระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้ เป็นระบบฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ปริมาณขยะที่กำจัดได้ประมาณ 130-140 ตัน / วัน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอกร่วมใช้สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 17 แห่ง ปริมาณขยะ 50 ตัน / วัน ขยะที่เก็บขนได้ จำนวน 110-130 ตัน / วัน

4.4.2 ด้านการศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรม การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในด้านการศึกษา โดยการศึกษาในระบบ การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาที่มีโครงสร้างและการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย เขตเทศบาลนครนครปฐม มีจำนวน 7 ศูนย์ ในพื้นที่ศึกษา มี 2 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครปฐม และโรงเรียนบำรุงศึกษาแผนกเด็กเล็ก (เทศบาลนครนครปฐม, 2559)

2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตเทศบาลนครนครปฐม เป็นการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับอนุบาล – มัธยม จำนวน 11 โรงเรียน ในพื้นที่ศึกษา มี 6 โรงเรียน คือ 1) ระดับมัธยมมี โรงเรียนราชินีบูรณะ 2) ระดับอนุบาล-ประถมมี โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ โรงเรียนไผทิวทยา โรงเรียนวัดพระงาม โรงเรียนชุมชนพระงาม โรงเรียนบำรุงวิทยา (เทศบาลนครนครปฐม, 2559)

3) สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาจำนวน 1 แห่ง คือ อาชีวเทศบาล (เทศบาลนครนครปฐม, 2559)

4) สำนักการศึกษานครปฐม อยู่ภายใต้กำกับเทศบาลนครนครปฐม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กำกับดูแลด้านการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา 12 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็ก 7 แห่ง จัดฝึกอบรมหลักสูตรอาชีพระยะสั้น จัดการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษามหาวิทยาลัยชีวิต และจัดการศึกษาแก่เด็กเร่ร่อนในเขตเมือง โดยตั้งอยู่ที่ อาคารศูนย์การเรียนรู้นอกระบบและตามอัธยาศัย เลขที่ 1 ถนนเทศบาล 1 ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เปิด จันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่ 08:30 – 16:30 ในเวลาราชการ (เทศบาลนครนครปฐม, 2559)

5) ห้องสมุดประชาชนนครปฐม อยู่ภายใต้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ให้บริการหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อำนวยความสะดวกในบรรยากาศที่ดี เอื้อต่อการอ่าน การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมอย่างมีคุณภาพ ตั้งอยู่ที่เลขที่ 3 ถนนหน้าพระ ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เปิดจันทร์-ศุกร์

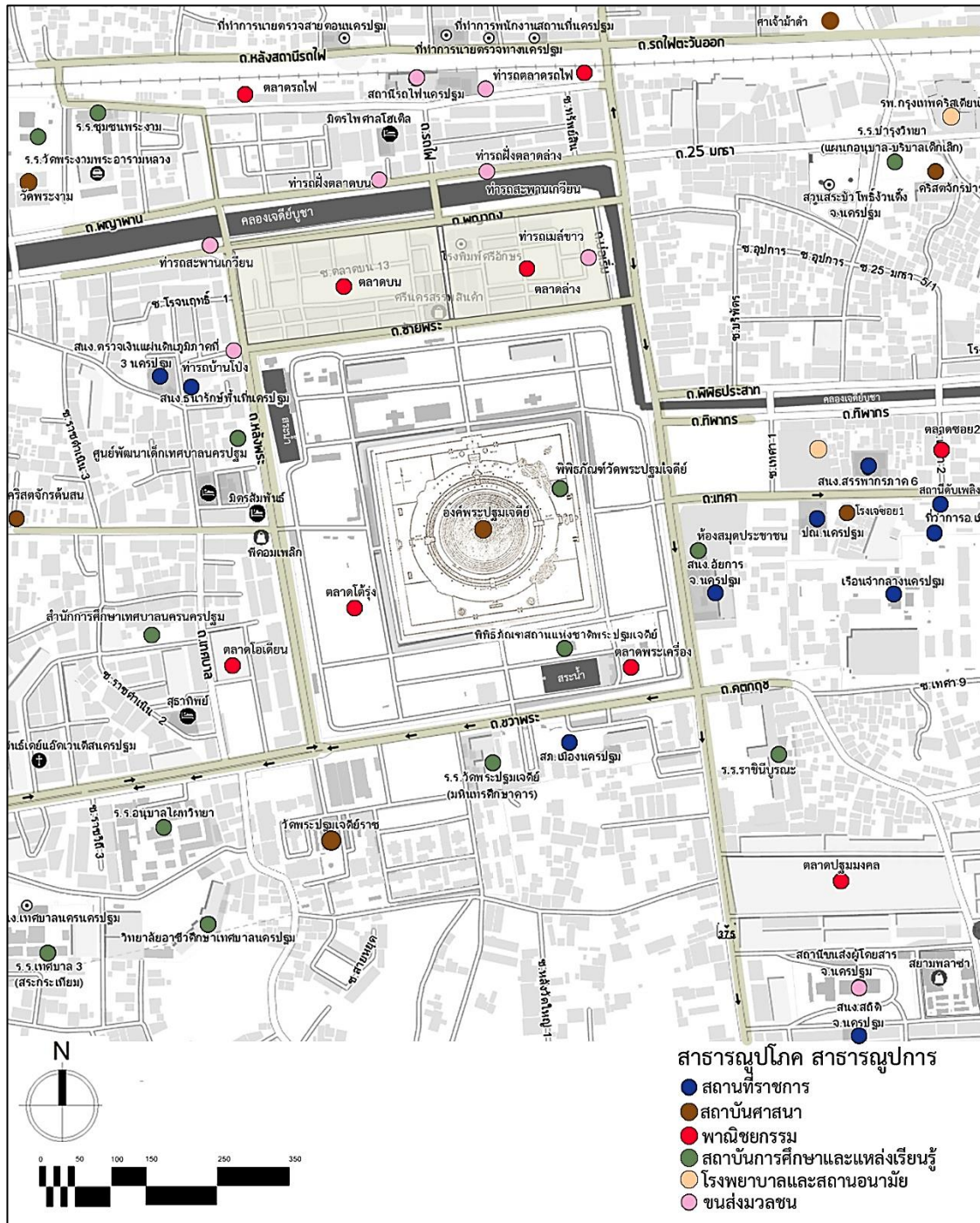
8:30-16:30 และวันอาทิตย์ 9:00-17:00 ปิดวันเสาร์ และวันนักขัตฤกษ์ (ห้องสมุดประชาชนนครปฐม, 2559)

6) พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ส่วนภูมิภาค ในความดูแลของกรมศิลปากร ตั้งอยู่ในบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ด้านทิศใต้เป็นอาคารทรงไทยประยุกต์ 2 ชั้น โบราณวัตถุที่รวบรวมได้ในระยะแรกได้ถูกนำมาเก็บรักษาไว้ที่ระเบียงครอบองค์พระปฐมเจดีย์ กระทั่ง พ.ศ. 2477 ได้ยกฐานะเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในความดูแลของกรมศิลปากร และเมื่อจำนวน โบราณวัตถุเพิ่มมากขึ้น อาคารหลังเดิมคับแคบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 กรมศิลปากรได้รับงบประมาณให้ สร้างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานหลังปัจจุบันขึ้น และเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุจากหลังเดิมมาจัดแสดงไว้ที่นี่ โดย โบราณวัตถุส่วนใหญ่เป็นหลักฐานในวัฒนธรรมทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) เปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09:00 – 16:00 (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม, 2559)

7) พิพิธภัณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์ อยู่ภายใต้การดูแลสำนักจัดประโชชน์วัดพระปฐมเจดีย์ โดยเป็นวิหารตั้งอยู่ที่ชั้นลดฝั่งตะวันออกตรงข้ามพระอุโบสถ วัดพระปฐมเจดีย์ โดยพิพิธภัณฑ์วัดพระปฐมเจดีย์ ได้รวบรวมโบราณวัตถุที่เมื่อก่อนเก็บรักษาไว้ที่ระเบียงครอบองค์พระปฐมเจดีย์ ซึ่งต่อมาเรียกว่า พระปฐมเจดีย์พิพิธภัณฑ์สถาน ส่วนหนึ่งของโบราณวัตถุถูกย้ายไปพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติองค์พระปฐมเจดีย์ ด้านทิศใต้ เปิดให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09:00 – 16:00 (องค์การบริหารส่วนจังหวัด, 2559)

4.4.3 ด้านสาธารณสุขและอนามัย การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในด้านสาธารณสุข และอนามัย สถานประกอบการต่างๆ ในเขตเทศบาล ประกอบด้วย โรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลเอกชนจำนวน 3 แห่ง ในพื้นที่ศึกษามีโรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง คือโรงพยาบาลคริสเตียน โรงพยาบาลเทพากร (เทศบาลนครนครปฐม, 2556)

4.4.4 ด้านขนส่งมวลชนในพื้นที่เขตเทศบาลนครนครปฐม มีขนส่งมวลชนในพื้นที่หลายประเภท ดังนี้ รถไฟ รถตู้ รถขสมก. รถสองแถว (เทศบาลนครนครปฐม, 2556) โดยมีจากการสำรวจพื้นที่ศึกษาตำแหน่งท่ารถโดยสารประจำทางและท่ารถตู้ ที่อยู่รอบที่อยู่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งหมดใช้พื้นที่สองข้างทางโดยไม่มีพื้นที่ที่เป็นท่ารถชัดเจน มีทั้งหมด 6 บริเวณดังนี้ 1) ท่ารถบ้านโป่ง ให้บริการจากเมืองนครปฐม ไปสุดสายที่ อำเภอบ้านโป่ง ราชบุรี 2) ท่ารถสะพานเกวียน ให้บริการจากเมืองนครปฐม ไปสุดสายที่ อำเภอกำแพงแสน อำเภอบางเลน 3) ท่ารถถนนพญาพาน ฝั่งตลาดล่าง และฝั่งตลาดบน ให้บริการระหว่างกรุงเทพ-นครปฐม 4) ท่ารถตลาดทางรถไฟ ให้บริการ ระหว่าง นครปฐม-ดอนตูม 5) ท่ารถแม่ลาว ให้บริการในเขตอำเภอมือง 6) ขนส่งมวลชนนครปฐม ให้บริการข้ามจังหวัด

แผนผัง 4.11 แสดงสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

4.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

จากข้อมูลสำนักงานจังหวัดนครปฐม ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม (2557) ได้สรุปข้อมูลด้านเศรษฐกิจในปี 2557 ไว้ว่า เนื่องจากจังหวัดนครปฐม เป็นศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคตะวันตกอีกทั้งเป็นชุมทางการขนส่ง การขนถ่ายสินค้ามายาวนานตั้งแต่อดีต ทั้งทางรถไฟ รถยนต์ และการขนส่งสินค้าเกษตรทางน้ำเพื่อเข้าสู่ตลาดกรุงเทพฯ รวมทั้งมีความได้เปรียบทางด้านทำเลที่ตั้งประกอบกับโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดที่มีการพัฒนาการเกษตรในทุกด้าน จึงก่อให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตรได้เป็นอย่างดี ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดกระจายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ และได้อย่างมั่นคง จนกลายเป็นศูนย์กลางทางพาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ในปี 2556 มีผู้ประกอบการธุรกิจซึ่งจดทะเบียนธุรกิจใหม่ รวมทั้งสิ้น จำนวน 896 ราย จำนวนทุนจดทะเบียนรวมทั้งสิ้น 2,406,642,500 บาท ทั้งนี้ในพื้นที่ศึกษามีการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์มีพื้นที่ด้านการพาณิชย์กรรม ดังนี้

4.5.1 ตลาดปฐมมงคล เป็นตลาดระดับภูมิภาค อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครนครปฐม เป็นศูนย์กลางค้าปลีกค้าส่งผักและผลไม้โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ (2556) ได้นำเสนอข่าวบทสัมภาษณ์เรื่องยกระดับตลาด"ปฐมมงคล"สู่ฮับค้าส่งผัก-ผลไม้อาเซียน โดยนายสุชาติ เชื่อมวรศาสตร์ ผู้จัดการตลาดปฐมมงคล จังหวัดนครปฐมกล่าวว่า ตลาดปฐมมงคลเป็นศูนย์กลางค้าปลีกค้าส่งผักและผลไม้ป้อนให้กรุงเทพฯ ปริมาณ ภาคใต้ ปัจจุบันตลาดปฐมมงคลเปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง มีการซื้อขายผักและผลไม้กว่า 10,000 ตัน/วัน มูลค่าตลาด 5,000 ล้านบาท/ปี มีผู้เช่าแผง 1,300 ราย อัตราการเช่าเต็ม 100% แนวโน้มความต้องการผักและผลไม้มีสูงขึ้น จากปัจจัยการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในพื้นที่กรุงเทพฯ ปริมาณ ภาคใต้ รวมถึงการส่งออกไปยังมาเลเซีย สิงคโปร์ผ่านด่านสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งนครปฐมนับว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าภาคการเกษตรและยังเป็นศูนย์กลางการค้าปลีกค้าส่งผักและผลไม้ เนื่องจากสามารถเชื่อมโยงไปได้หลายจังหวัด โดยเฉพาะภาคใต้และภาคกลาง รวมถึงภาคตะวันตก การเปิดด่านในราชบุรี กาญจนบุรี ถือว่าเป็นโอกาสทองของการส่งผักและผลไม้ออกไปยังพม่า จะช่วยเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนให้สูงขึ้น

4.5.2 ตลาดทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ (ตลาดบนตลาดล่าง) เป็นตลาดระดับภูมิภาคอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค อาหารสดแห้ง ผลิตภัณฑ์แปรรูปต่างๆ จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ราคาย่อมเยาต่อรองได้ ที่สำคัญเป็นแหล่งรวมสินค้าเกษตรกรโดยตรงจากผู้ผลิตประเภท ผักผลไม้และเนื้อสัตว์โดยเฉพาะหมู ซึ่งเป็นตลาดส่งที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ มีสินค้าหัตถกรรมต่างๆจากชาวบ้าน (สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2559)

4.5.3 ตลาดโอเดียน เป็นตลาดระดับชุมชนเมือง อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครนครปฐม มีสินค้าประเภทของกินของใช้และตลาดสดอยู่ใจกลางเมืองติดองค์พระปฐมเจดีย์และสถานศึกษา มีบรรยากาศหนาแน่นในช่วงเช้า และช่วงบ่ายมีร้านอาหารรองรับความต้องการในช่วงกลางวัน ร้านที่มีชื่อเสียงในพื้นที่คือร้านข้าวแกงบุฟเฟ่ต์แม่บุญธรรม ขนมจีนป้าน้อย ก๋วยเตี๋ยวหมู เฮียลิ่ง และตลาดโอเดียนยังมีบทบาทการพัฒนาชุมชนและการส่งเสริมอาชีพ เทศบาลได้ส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่ม โดยเปิดศูนย์ฝึกอบรมอาชีพพระยะสันบริเวณตลาดโอเดียน เปิดสอนวิชาชีพพระยะสัน เช่น หลักสูตรจัดดอกไม้สด ตัดเสื้อผ้าสตรี เสริมสวย นวดแผนไทย เป็นต้น

นอกจากนี้เทศบาลอุดหนุนงบประมาณให้กับสมาคมชาวนครปฐม เพื่อใช้ในการจัดอบรมฝึกอาชีพให้ประชาชนผู้สนใจ (เทศบาลนครนครปฐม, 2556)

4.5.4 ตลาดซอย 2 เป็นตลาดระดับชุมชนเมือง อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครนครปฐม อยู่ติดคลองเจดีย์บูชา มีสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค อาหารเช้า เป็นตลาดเช้าสินค้า ราคาจะถูก เป็นสินค้าเปิดทุกวันตั้งแต่ตี 5.00 - 11.00

4.5.5 ตลาดทางรถไฟ อยู่ภายใต้การดูแลของเทศบาลนครนครปฐม เป็นตลาดระแวกบ้าน อยู่ติดทางรถไฟนอกจากสินค้าประเภทของกินของใช้และตลาดสด มีสินค้าประเภทเครื่องใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ดอกไม้ พวงมาลัย ส้มก้น เนื่องจากอยู่ใกล้องค์พระปฐมเจดีย์ เปิดทุกวัน ตั้งแต่ 3.00-00.00

4.5.6 ตลาดใต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นตลาดที่มีสินค้าประเภทของกิน อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักจัดประโชยน์องค์พระปฐมเจดีย์ โดยร้านอาหารเป็นประเภทแผงลอยและรถเข็น ส่วนใหญ่เป็นร้านเก่าแก่เปิดมาแล้วกว่า 50 ปี มีร้านค้าจำนวนมากจำหน่ายอาหารรสชาติอร่อยราคาถูก ล้วนเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐม เช่น ไอศกรีมลอยฟ้า บัวลอยแต้จิว ช่วงเวลา 18.00 - 23.00 เป็นช่วงที่ตลาดคึกคักโดยที่นี้เปิดทุกวัน ตั้งแต่ 17.00-00.00

4.5.7 ตลาดพระเครื่ององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นตลาดที่มีสินค้าประเภทเครื่องรางของขลัง การใช้พื้นที่อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักจัดประโชยน์องค์พระปฐมเจดีย์ ตลาดพระเครื่ององค์พระปฐมเจดีย์ มีความสำคัญในระดับภูมิภาค โดยเป็นแหล่งนัดพบของผู้ทำธุรกิจแวดวงพระเครื่องในช่วงวันจันทร์ อีกทั้งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งคนเอเชียและคนยุโรปที่มาท่องเที่ยวองค์พระปฐมเจดีย์เป็นอย่างมาก ตลาดพระเครื่ององค์พระปฐมเจดีย์ บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ เปิดทุกวันแต่เฉพาะวันจันทร์จะคึกคักเป็นพิเศษ ตั้งแต่ตี 5.00-12.00 โดยมีการค้าพระเครื่องมากถึงประมาณ 200-300 แผง วันปกติจะมีแผงพระประจำอยู่ 50-100 แผง

4.6 ข้อมูลด้านการศาสนาสถาน

ชุมชนเทศบาลนครนครปฐม ประกอบไปด้วยคนไทยที่มีเชื้อสายบรรพบุรุษเชื้อชาติต่างๆ กัน เช่น ไทย จีน มอญ ลาว แขก ฝรั่งเศส และอื่นๆ อยู่อาศัยกันเป็นกลุ่มก้อนมีความเชื่อและนับถือศาสนาต่างกัน ที่สำคัญและมีประชากรส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครนครปฐม นับถือมากที่สุดคือ ศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.49 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมาคือ ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.49 และศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.02 (เทศบาลนครนครปฐม, 2556) โดยศาสนสถาน ในเขตเทศบาลนครนครปฐม มีศาสนสถานสำหรับการประกอบศาสนกิจ พิธีกรรม และเป็นที่พำนักของผู้สอนศาสนา ดังนี้

4.6.1 วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร มีการแบ่งพื้นที่การใช้พื้นที่วัดเพื่อประกอบกิจกรรมทางด้านศาสนาไว้ดังนี้

4.6.1.1 เขตพุทธาวาส เป็นการใช้พื้นที่เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของสงฆ์และฆราวาสของพระอุโบสถและองค์พระปฐมเจดีย์ มีสระน้ำสองสระ และที่มุงกำแพงชั้นนอก ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีกำแพงคร่อมคลองเจดีย์บูชา ภายในมีการแบ่งพื้นที่กิจกรรมด้านศาสนา ดังนี้

1) วิหาร 4 ทิศประกอบด้วย ทิศเหนือคือวิหาร พระร่วงโรจนฤทธิ์ ทิศใต้คือวิหาร พระวิหารพระปัญญาจักคีย์ ทิศตะวันออกคือพระวิหารพระวิหารหลวง ทิศตะวันตกคือพระวิหารพระนอน

2) ระเบียงคด คดพระระเบียงโดยรอบมีความยาว 562 เมตร ด้านนอกของคดพระระเบียงเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางต่าง ๆ โดยมีการเวียนเทียนรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในช่วงวันสำคัญต่างๆ เช่น มาฆบูชา อาสาฬหบูชา

3) พระอุโบสถ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปศิลาขาวแกะสลักขนาดใหญ่ ปางประทานปฐมเทศนา โดยมีประกอบกิจกรรมทางด้านศาสนาในช่วงเย็นมีการสวดมนต์ทุกวัน และศาสนพิธีต่างๆ ที่สำคัญในฝ่ายสงฆ์อีกด้วย

4) สำนักวิปัสสนากรรมฐาน เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เปิดให้ปฏิบัติธรรมและถือศีล 8 เฉพาะสุภาพสตรี โดยการผู้เข้าปฏิบัติธรรมจะต้องจองวันและเวลาที่แน่นอนเนื่องจากสถานที่มีจำกัด

5) สำนักर्मโพธิ์ เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เปิดให้ปฏิบัติธรรมและถือศีล 8 เฉพาะวันพระ โดยภายในมีที่พักเพื่อปฏิบัติธรรมภาวนา และมีการจัดอบรมธรรมะตลอดทั้งปีโดยเน้นการปฏิบัติธรรมแบบกลุ่มมาเป็นคณะ

6) สำนักर्मธรรม (สวนชื่นฤทัย) สำนักเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เป็นสนามสอบส่วนภูมิภาคในจังหวัดนครปฐม เฉพาะประโยค เปรียญธรรม 1-2, 3 และ 4 เพื่อเปิดสอบพร้อมๆ กันทั่วประเทศ (บาลีศึกษาสมาคม, 2559) โดยสวนर्मธรรมเปิดเฉพาะภิกษุที่เรียนเปรียญธรรมและธรรมะศึกษาเท่านั้น

7) พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม เป็นองค์กรของชาวพุทธที่รวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ คือ เพื่อบำรุงและส่งเสริมกิจการในพุทธเผยแผร์หลักธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนา ส่งเสริมสามัคคีธรรมและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกและบุคคลทั่วไป รวมถึงสงเคราะห์และบำเพ็ญกุศลดำเนินสาธารณกุศล สาธารณภัยและสังคมสงเคราะห์ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง (พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม, 2553)

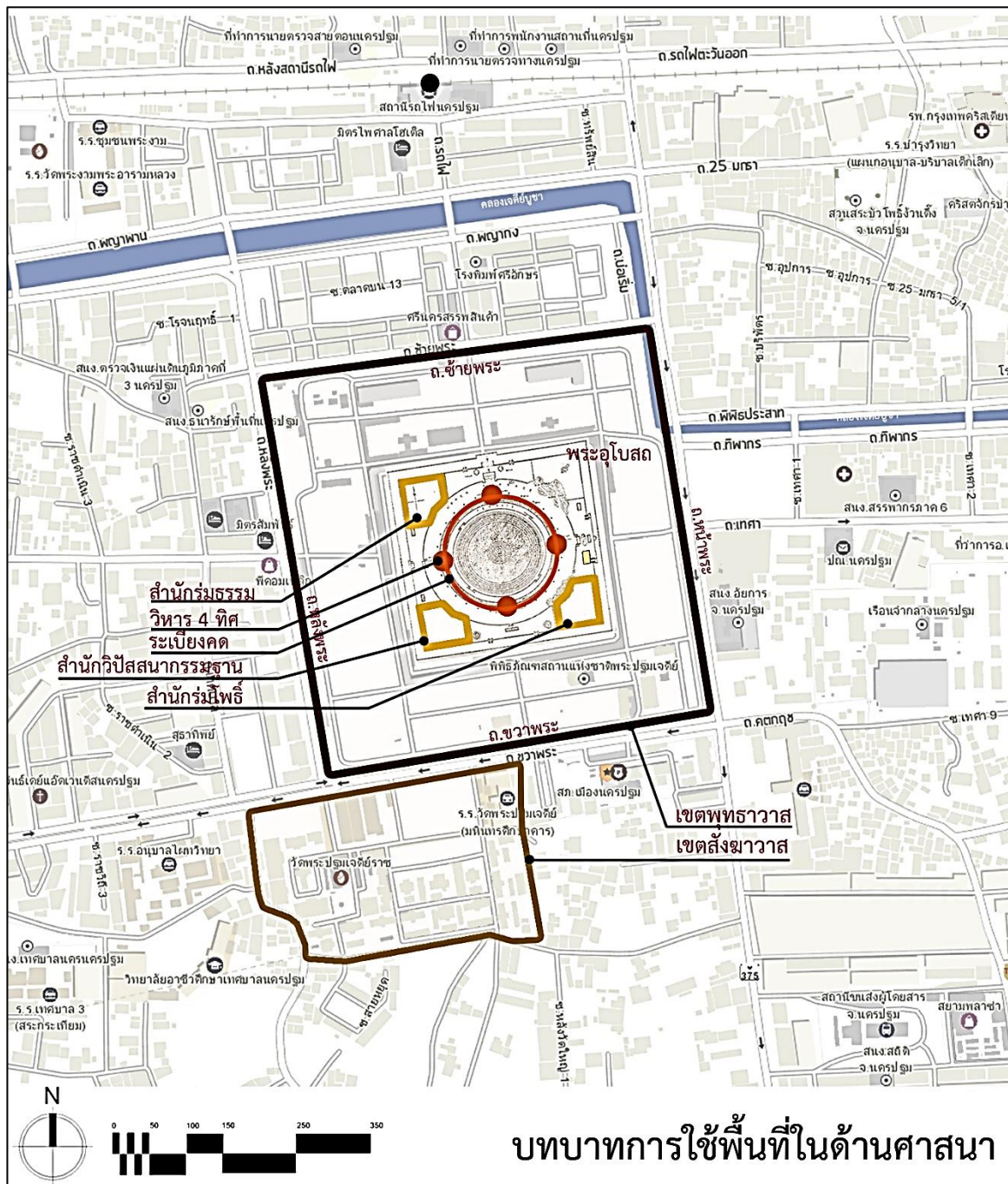
4.6.1.2 เขตสังฆาวาส ขอบเขตของวัดพระปฐมเจดีย์ มีถนนขวาทระกั้นมีขอบเขตรั้ววัดชัดเจน โดยพื้นที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เป็นที่ตั้งของ ศาลาการเปรียญ ฌาปนสถาน กุฎสงฆ์ โรงเรียนประถมศึกษาวัดพระปฐมเจดีย์

4.6.2 วัดพระงาม ตั้งอยู่เลขที่ 45 ถนนหน้าโรงไฟฟ้า ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 45 ถนนหน้าโรงไฟฟ้า ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 44 ไร่ 48 ตารางวา สถานที่ตั้งของวัดอยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

4.6.3 คริสต์ศาสนา ในพื้นที่ศึกษามี ศาสนสถานทางคริสตศาสนา ดังนี้ ศาสนสถานทางคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก 1 แห่ง คือ วัดคาทอลิกพระคริสต์กษัตริย์ ถนนราชดำเนิน (ต้นสน) ศาสนสถานทางคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ 2 แห่ง คือ คริสต์จักรจันทรนครปฐม ในบริเวณโรงเรียนสว่างวิทยา และบริเวณโรงเรียนบำรุงวิทยา

4.6.4 สถานที่ประกอบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น โรงเจชอย 1 ศาลเจ้าม่าดำ

แผนผัง 4.12 ขอบเขตการใช้พื้นที่ในด้านศาสนา
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

4.7 ข้อมูลด้านการอนุรักษ์โบราณสถานและพัฒนาพื้นที่

4.7.1 ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม (2556) นำเสนอข้อมูลของโบราณสถานในเขตพื้นที่นครปฐม จากการตรวจสอบได้มีโบราณสถานปรากฏในพื้นที่ศึกษาที่ได้ขึ้นทะเบียนตามปรากฏในประกาศในราชกิจจานุเบกษาดังนี้

1) พระปฐมเจดีย์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

2) วัดใหญ่ (วัดพระปฐมเจดีย์) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

3) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๙๔ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๐๔

4) วัดพระงาม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘

4.7.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

1) พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งโบราณสถานใดที่กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนแล้วจะมีผลดังนี้ คือต้องมีการควบคุมการปลูกสร้างอาคารในเขตโบราณสถาน ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว เนื่องจากการปลูกสร้างอาคารมีผลกระทบโดยตรงต่อโบราณสถาน หากไม่มีการควบคุมปล่อยให้ปลูกสร้างกันได้อย่างเสรีย่อมทำให้สภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถานเสียไป

2) พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและดำเนินกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และเผยแพร่ประเทศไทยในด้านความงามของ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ตลอดจนอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

3) พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย

4) พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. ๒๕๒๒ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการในด้านการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรง การป้องกันอัคคีภัย ความปลอดภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรม และการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร โบราณสถานต่างๆ ก็นับว่าเป็นอาคารอย่างหนึ่งแต่มีลักษณะเฉพาะ พระราชบัญญัติควบคุมอาคารฯ จึงบัญญัติให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงยกเว้นผ่อนผัน หรือกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเกี่ยวกับโบราณสถาน วัดวาอาราม หรืออาคารต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อการศาสนาซึ่งมีกฎหมายควบคุมการก่อสร้างไว้โดยเฉพาะ

4.7.3 การขึ้นทะเบียนมรดกโลก หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ (2559) ได้นำเสนอข่าวการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของจังหวัดนครปฐมว่า นครปฐม มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงถึงความเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรือง 1,200 - 1,300 ปี ทั้งสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุสมัยทวารวดี โดยเฉพาะองค์พระปฐมเจดีย์ จึงมีแนวคิดจะนำเสนอสู่การขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยพิจารณาความโดดเด่นด้าน สถาปัตยกรรม อารยธรรม ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยกรมศิลปากรร่วมกับจังหวัดศึกษารายละเอียด โดยมีความเห็นจาก นายวีระ โรจน์พจนรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม กล่าวว่า “ที่ผ่านมาแนวคิดการนำเสนอพระปฐมเจดีย์สู่มรดกโลกจะมีข้อขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่โดยบางส่วนที่ไม่เห็นด้วย ถ้าหากเข้าสู่ขั้นตอนการนำเสนอแล้ว พื้นที่ค้าขาย การก่อสร้างอาคารตลอดจนที่อยู่อาศัยบางส่วนจะต้องถูกจำกัดด้วยการบริหารจัดการใหม่ จึงขอชี้แจงว่า การขึ้นทะเบียนมรดกโลกนั้นไม่ได้หมายความว่าจะไปสร้างความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน เป็นเพียงการจัดระเบียบพื้นที่ใหม่เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยเท่านั้น จึงกำชับให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไปดำเนินการสร้างความเข้าใจกับประชาชน เพราะการเป็นแหล่งมรดกโลก ประชาชนจะได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่วนการหาหรือการย้ายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ไปจัดสร้างในพื้นที่เรือนจำกลางจ.นครปฐมหลังเก่า นั้นขณะนี้ได้มอบให้กรมศิลปากรออกแบบแล้ว ซึ่งจะเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่รวมโบราณวัตถุสมัยทวารวดีที่ยิ่งใหญ่ มีความทันสมัยที่สุดในประเทศ โดยจะใช้งบประมาณปี 2561 คาดว่า จะใช้เวลาสร้าง 4 ปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้มอบให้กรมศิลปากรปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ ติดแอร์ การจัดทำป้ายให้ความรู้ ทำคิวอาร์โค้ด และประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมขอรับจะประสานสถานศึกษาให้พาเด็กและเยาวชน มาศึกษาประวัติศาสตร์ด้วย”

และมีความเห็นจาก พระพรหมเวท เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ กล่าวว่า “ทางวัดยินดีสนับสนุนการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เพียงแต่ให้ทางจังหวัดหารือกับทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง และหลังจากที่กรมศิลปากรทำการย้ายโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑสถานเสร็จสิ้นแล้ว ทางวัดจะขอใช้พื้นที่เป็นสำนักงานการศึกษาบาลีของพระสงฆ์และสามเณรต่อไป” (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, 2559)

4.8 ข้อมูลกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม

4.8.1 งานสำคัญของหน่วยงานราชการ

1) งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 1 – 9 มกราคมของทุกปี เพื่อรำลึกพระมหากรุณาธิคุณของรัชกาลที่ ๙ สำหรับกิจกรรมภายในงานประกอบด้วย พิธีบวงสรวงถวายราชสักการะ พิธีสงฆ์ถวายราชกุศล ขบวนเสื่อป่า และขบวนทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ และงานพระราชนิพนธ์ การแสดงวัฒนธรรมของนักเรียน การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงดนตรีร่วมสมัย การเสวนาทางวิชาการ ตลอดจนการประกวด การสาธิตและการแข่งขันประเภทต่างๆ โดยประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวชมงานมหาธีรราชเจ้ารำลึกและมหกรรมวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม ณ บริเวณลานหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม, 2558)

ภาพที่ 4.11 การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559)

ภาพที่ 4.12 การจัดนิทรรศการพระราชประวัติ
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559)

ภาพที่ 4.13 งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559)

ภาพที่ 4.14 การจัดนิทรรศการพระราชประวัติ
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559)

2) งานเฉลิมพระชนมพรรษา พิธีจุดเทียนชัยถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมหาราช และ 12 สิงหาคมหาราชินี เป็นพิธีที่จัดขึ้นทุกปี บริเวณลานหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ องค์พระปฐมเจดีย์ ช่วงเช้ามีการทำบุญตักบาตรมีริ้วขบวนอัญเชิญเครื่องราชสักการะ ช่วงหัวค่ำมีคณะข้าราชการ ถวายเครื่องราชสักการะหน้าพระบรมสาทิสลักษณ์ พร้อมร่วมจุดเทียนชัยถวายพระพรชัยมงคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ภาพ 4.15 ทำบุญ 12 สิงหาคม 1
ที่มา: ตำรวจภูธรนครปฐม (2551)

ภาพ 4.16 ทำบุญ 12 สิงหาคม 2
ที่มา: ตำรวจภูธรนครปฐม (2551)

ภาพ 4.17 พิธีจุดเทียนชัย 1
ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2553)

ภาพ 4.18 พิธีจุดเทียนชัย 2
ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ (2553)

4.8.2 งานสำคัญทางศาสนา เนื่องจากองค์พระปฐมเจดีย์เป็นพุทธสถาน จึงมีการให้ความสำคัญตามลำดับวันเวลาที่เกิดขึ้นคือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา และออกพรรษา ทั้งนี้การจัดงานมีการให้ความร่วมมือจากทั้งราชการสถานศึกษา รวมถึงพุทธสมาคมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

ปฏิทินกิจกรรมประจำปีพุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม	
วันเดือนปี	กิจกรรม
มกราคม	ทำบุญตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ ถวายมูทิตาลักการะพระเถระชั้นผู้ใหญ่ของจังหวัดนครปฐม จัดกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ร่วมกับเทศบาลนครนครปฐม ถวายมูทิตาลักการะพระธรรมเสนาณี ในวาระวันคล้ายวันเกิด
กุมภาพันธ์	ประชุมใหญ่สามัญประจำปี ทำบุญตักบาตร และเวียนเทียนวันมาฆบูชา
เมษายน	งานประเพณีสงกรานต์ ทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ พระร่วงโรจนฤทธิ์จำลอง รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมประกวดหุ่นน้อยสงกรานต์ และผู้สูงอายุงาม
พฤษภาคม	ประชาสัมพันธ์พิธีอุปสมบทหมู่ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ทำบุญตักบาตร เวียนเทียนวันวิสาขบูชา มอบทุนการศึกษานักเรียน-นักศึกษา
กรกฎาคม	พิธีบรรพชาอุปสมบทหมู่ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม งานทำบุญประจำปีโรงเรียนสหศึกษาบาลี วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร ทำบุญตักบาตร และเวียนเทียนวันอาสาฬหบูชา ทำบุญตักบาตรวันเข้าพรรษา จัดชบวนแห่เทียนพรรษาพระราชทาน ร่วมกับวัดพระปฐมเจดีย์ ถวายเทียนจำนำพรรษา และผ้าอาบน้ำฝนแด่พระภิกษุสงฆ์ ถวายมูทิตาลักการะพระธรรมปริยัติเวที เจ้าคณะภาค ๑๕ เนื่องในวาระวันคล้ายวันเกิด จัดพิธีทำบุญตักบาตรขึ้นใหญ่ ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษา ๓ เดือน เจ้าภาพเทศน์มหาชาติ เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ณ บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์
สิงหาคม	ทำบุญวันอดีตเจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ มอบทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ นักเรียน นักศึกษา ทำบุญตักบาตรถวายเป็นพระราชกุศล วางพานพุ่มถวายราชสักการะ ร่วมพิธีจุดเทียนชัยถวายพระพร เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ตุลาคม	พิธีบวงสรวงถวายเครื่องราชสักการะบูชาแด่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๕ (วันปิยมหาราช) ประเพณีทอดกฐินประจำปี ทำบุญตักบาตรเทโวเนื่องในวันออกพรรษา ณ บริเวณลานหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ องค์พระปฐมเจดีย์
พฤศจิกายน	เจ้าภาพเทศน์มหาชาติในงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานประเพณีลอยกระทง
ธันวาคม	ทำบุญตักบาตรถวายเป็นพระราชกุศล วางพานพุ่มถวายราชสักการะ ร่วมพิธีจุดเทียนชัยถวายพระพร เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทำบุญประจำปีสำนักวิปัสสนากรรมฐาน วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร

*ประชุมคณะกรรมการบริหารพุทธสมาคมฯ ประจำเดือน ทุกวันพุธที่สองของทุกเดือน

ภาพที่ 4.19 กิจกรรมประจำปีของพุทธสมาคม
ที่มา: พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม (2553: 65)

กิจกรรมของพุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม

ถวายมุทิตาสักการะพระเถระ
ชั้นผู้ใหญ่ ในวาระต่างๆ

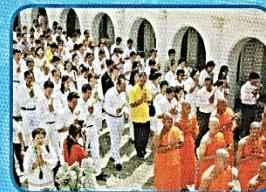
จัดงานแห่เทียนพรรษาพระราชทาน ร่วมกับ
วัดพระปฐมเจดีย์ ราชวรมหาวิหาร

บุญตักบาตรในวันสำคัญต่างๆ
บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์

งานประเพณีสงกรานต์ จัดขบวนแห่และจัดประกวด
ผู้สูงอายุงาม

เวียนเทียนทักษิณาวรรต รอบองค์พระปฐมเจดีย์ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
วันวิสาขบูชา, วันมาฆบูชา, วันอาสาฬหบูชา

เจ้าภาพเทศน์มหาชาติ
ในเทศกาลเข้าพรรษา

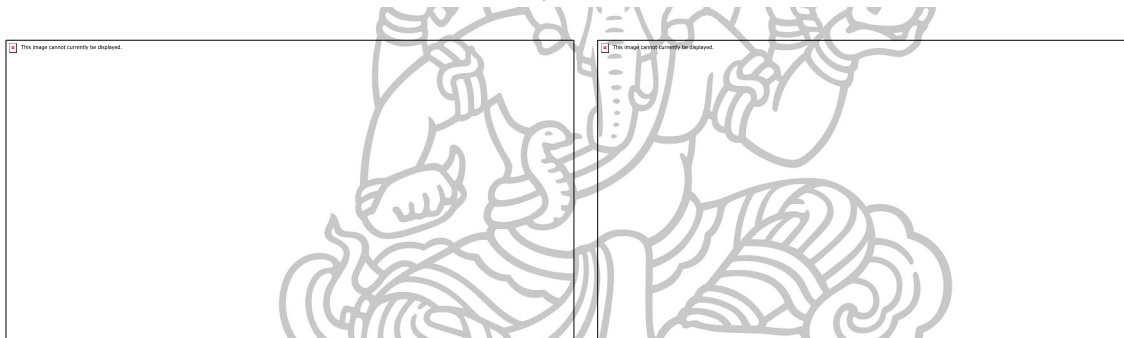
ทำบุญตักบาตร ถวายพระพรวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ภาพที่ 4.20 ภาพกิจกรรมต่างๆที่จัดโดยพุทธสมาคม
ที่มา: พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม (2553: 65)

4.8.3งานสำคัญทางประเพณี

4.8.3.1 งานประเพณีสงกรานต์ (ถนนต้นสน) กิจกรรมภายในงานประเพณีสงกรานต์ จังหวัดนครปฐม มีสรงน้ำพระร่วงโรจนฤทธิ์ฯจำลอง และสรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ บริเวณหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ และถวายผ้าห่มบูชาองค์พระปฐมเจดีย์ จากนั้นได้ร่วมสรงน้ำพระพรหมเวที และสรงน้ำพระสงฆ์ นอกจากนี้ ยังมีขบวนแห่สงกรานต์โดยเทศบาลนครนครปฐมร่วมกับหน่วยงานและชุมชนในเขตเทศบาล ประกอบด้วย ขบวนแห่พระร่วงฯน้อย ขบวนแห่นางสงกรานต์ ขบวนวัฒนธรรมจากชุมชนต่างๆ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา และสถานประกอบการ ต่างๆ โดยมีการเล่นสาดน้ำตลอดเส้นทางขบวนแห่อย่างสนุกสนานบรรยากาศภายในงานประเพณีสงกรานต์ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ตลอดทั้งวันมีประชาชนและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางพาครอบครัวมากราบไหว้สักการะพระร่วงโรจนฤทธิ์ฯซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดนครปฐม สรงน้ำพระร่วงโรจนฤทธิ์ฯจำลอง สรงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ ทำบุญก่อกเจดีย์ทราย เพื่อความเป็นสิริมงคล ต้อนรับประเพณีวันสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทย (สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, 2558)

ภาพที่ 4.21 ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 1

ภาพที่ 4.22 ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 2

ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2558)

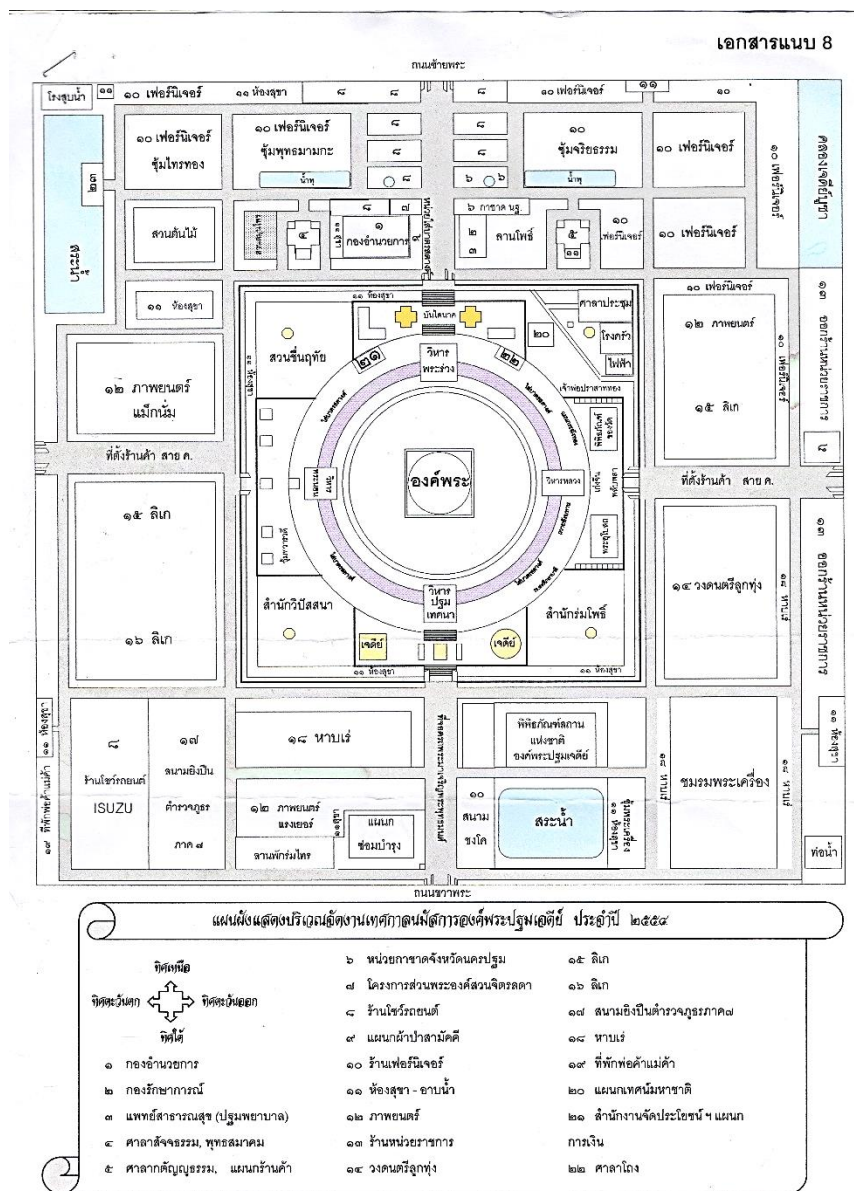
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2558)

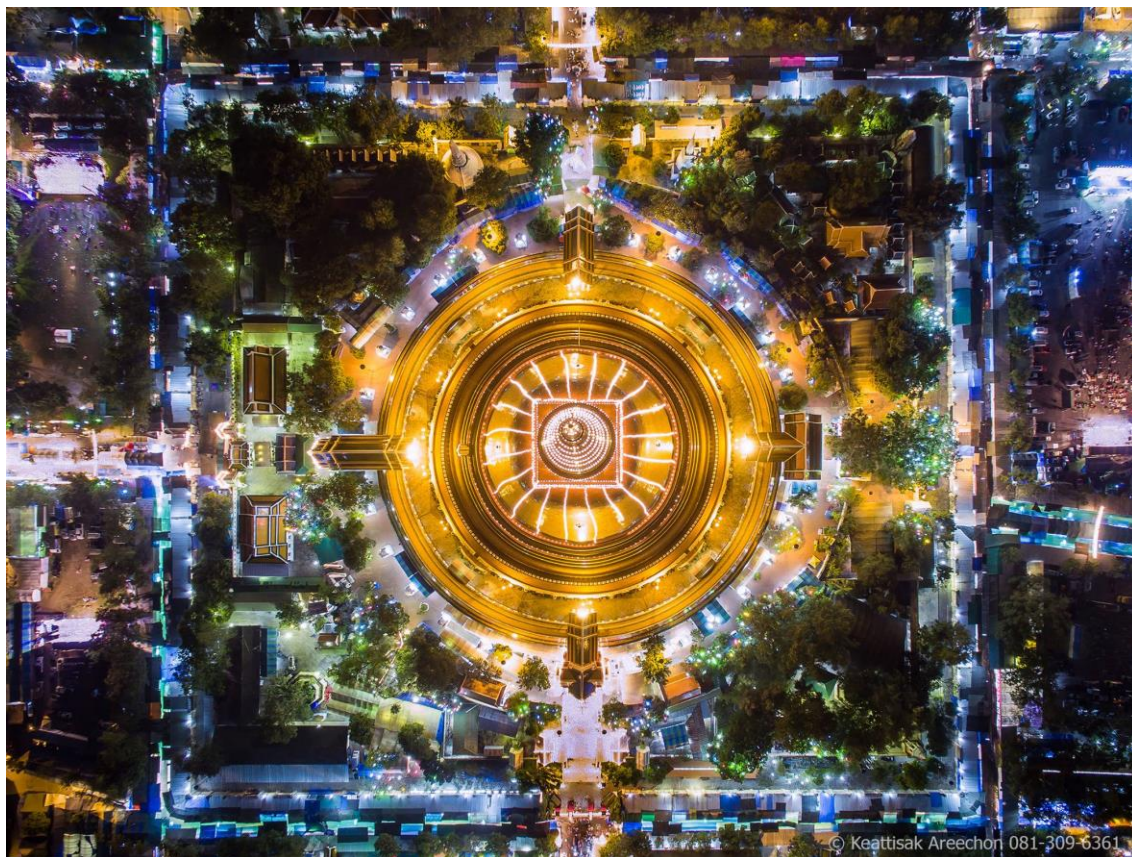
ภาพที่ 4.23 ขบวนแห่เล่นน้ำสงกรานต์ 3

ที่มา: สำนักข่าว ผู้จัดการออนไลน์ (2559)

4.8.3.2 งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ ประมาณกลางเดือนสิบสองของทุกปี ประชาชนทั่วไป ทั้งในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงมาเที่ยวงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ กราบพระร่วงโรจนฤทธิ์ และ พระบรมสารีริกธาตุ ทำบุญ ปิดทอง ไหว้พระ เป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัว ชมการออกร้านสินค้า และมหรสพต่างๆ (เทศบาลนครนครปฐม, 2556)

แผนผังที่ 4.13 แสดงบริเวณจัดงานเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ 2554
ที่มา: สำนักจัดงานจัดประโยชน์องค์พระปฐมเจดีย์ (2554)

ภาพที่ 4.24 บรรยากาศแสดงเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ 2554
ที่มา: Keattisak Areechon (2558)

4.8.3.2 งานประเพณีลอยกระทง ตรงกับวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี มีกิจกรรมขบวนแห่กระทง และนางนพมาศ จัดประกวดกระทง โคมแขวนประกวดหนูน้อยนพมาศ การแสดงแห่เรือ การจุดพลุดอกไม้ไฟ และมหรสพต่างๆ มากมาย (เทศบาลนครนครปฐม, 2556) มีประชาชนชาวจังหวัดนครปฐม และนักท่องเที่ยว นับหมื่นคน ได้พาครอบครัวและลูกหลาน มาร่วมลอยกระทงที่คลองเจดีย์บูชา โดยนำเส้นผม เล็บ และเหรียญสตางค์ ใส่ลงไปในกระทง ตามความเชื่อเพื่อให้สิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ในปีที่ผ่านมาให้ลอยไปพร้อมกับกระทง พร้อมขอขมา และขอพรต่อพระแม่คงคาให้นำพาความสุขความเจริญมาสู่ชีวิต (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม, 2557)

ภาพที่ 4.25 งานประเพณีลอยกระทงนครปฐม 1
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2557)

ภาพที่ 4.26 งานประเพณีลอยกระทงนครปฐม 2
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2557)

4.8.3.3 งานเทศกาลกินเจ วันขึ้น 1 ค่ำเดือน 9 ถึง 10 ค่ำเดือน 9 ตามปฏิทินจีน คือ ประมาณเดือนตุลาคม เป็นการบำเพ็ญศีลภาวนาอุทิศส่วนกุศลให้กับสัตว์ต่างๆ ที่ถูกฆ่าและเบียดเบียนชีวิตเป็นอาหารให้กับมนุษย์ (เทศบาลนครนครปฐม, 2556) มีการบรรยายภาคเทศกาลถือศีลกินเจ ที่จังหวัดนครปฐม โดยสำนักข่าวสำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น ว่าบรรยากาศเทศกาลถือศีลกินเจ เป็นไปอย่างคึกคัก โดยผู้ถือศีลกินเจ ต่างมารวมกันที่ศาลเจ้าโรงเจ ซอย 2 ถนนชัยพระ เทศบาลนครนครปฐม โดยมีประชาชนที่ถือศีลกินเจ ร่วมจัดขบวนแห่โดยรอบตัวเมืองนครปฐม โดยในปีผู้ถือศีลกินเจ ต่างพร้อมใจกันถือศีลกินเจ ละเว้นชีวิตสัตว์ตลอด 9 วัน ซึ่งถือเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ สำหรับบรรยากาศที่ ตลาดสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ด้านหน้าองค์พระร่วงโรจนฤทธิ์ พบว่าบรรดาร้านค้าเนื้อสดต่างๆ มีแต่ความเงียบเหงา ประชาชนส่วนใหญ่จะพาครอบครัวเข้าไปรับประทานอาหารเจภายในร้าน และซื้อใส่ถุงกลับบ้าน ซึ่งราคาอาหารเจในปีนี้จะอยู่ที่จานละ 20-30 บาท (สำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น, 2555)

4.8.3.4 ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ เกิดขึ้นจากความเชื่อของพุทธศาสนิกชนว่าการถวายสิ่งของ เครื่องใช้แด่พระภิกษุสงฆ์จะได้บุญกุศล โดยเฉพาะการถวายผ้ากาสาวพัสดุ ปัจจุบันการแห่ผ้าห่มองค์พระจะทำในวันเปิดงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ก่อนทำพิธีเปิดงาน (เทศบาลนครนครปฐม, 2556) ทั้งนี้กระทรวงวัฒนธรรมได้กำหนดรูปแบบ ขบวนแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ นำขบวนด้วยเครื่องสักการะพระบรมสารีริกธาตุด้วยเครื่องทองน้อย พานพุ่มเงินพุ่มทองและต้นไม้เงินต้นไม้ทอง ตามด้วยรถยนต์มีนางฟ้าอัญเชิญผ้าห่มโดยคลี่ผ้าให้ยาวออกไป จากตัวรถให้หมดทั้งฝั่ง โดยมีนักเรียน ประชาชนแบกผืนผ้าเหลืองสำหรับองค์พระปฐมเจดีย์ยาว 70 เมตร ไว้บนป่าเป็นขบวนยาวรอบองค์พระปฐมเจดีย์ 1 รอบแล้วพักไว้ที่หน้าองค์พระปฐมเจดีย์ จัดให้คนทั่วไปได้ เขียนชื่ออุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้วบนผ้าเหลืองนั้น พอถึงวันพระ 15 ค่ำ ทางวัดจึงนำขึ้นไปแห่เวียนเจดีย์ชั้น บน 1 รอบ แล้วนำขึ้นไปห่มองค์พระปฐมเจดีย์ ส่วนคอของเจดีย์ จึงเสร็จพิธี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

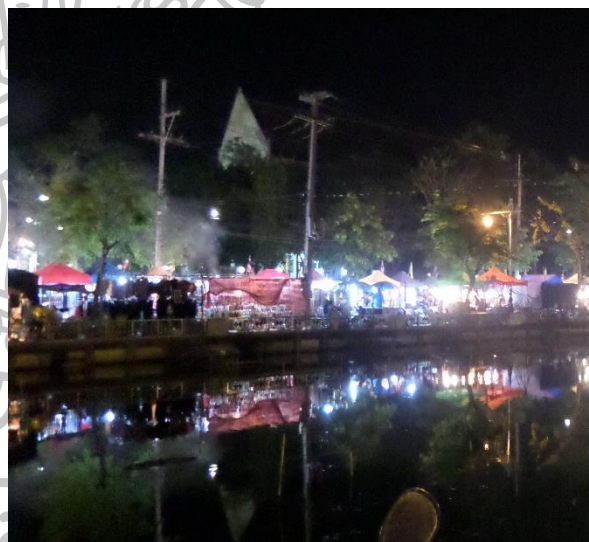

ภาพที่ 4.27 ประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: กระทรวงวัฒนธรรม (2559)

4.8.3.5 งานเทศกาลกฐิน นับหลังจากวันออกพรรษาเป็นเวลา 1 เดือน คือ ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 หรือจำง่าย ๆ ว่าตั้งแต่วันตักบาตรเทโวจนถึงวันลอยกระทง เป็นช่วงเวลาที่เรียกว่า “เทศกาลกฐิน” การทอดกฐินถือเป็นการทำบุญพิเศษที่ทำได้เพียงปีละครั้ง และต้องภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนตามพุทธบัญญัติอันสงฆ์ การทอดกฐินมีหลายประการ ทั้งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา หรือการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม เป็นการสร้างกุศลจิตแก่ผู้ทำบุญด้วยความเลื่อมใสศรัทธา ยิ่งก่อให้เกิดความสามัคคี เพราะเป็นการร่วมมือกันทำคุณงามความดี (เทศบาลนครนครปฐม, 2556)

4.8.3 กิจกรรมพิเศษต่างๆ

4.8.3.1 ถนนคนเดิน “ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม” เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยเทศบาลนครนครปฐม หน้าโรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม ความยาวประมาณ 300 เมตร ไม่ให้ยานพาหนะเข้าในพื้นที่ สินค้าหลากหลายชนิดมาวางขายการคมนาคมสะดวก รวดเร็ว (เทศบาลนครนครปฐม, 2556)

ภาพที่ 4.28 ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม 1
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 4.29 ถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม 2
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

4.8.3.2 นครปฐมเอกซโป โดยกำหนดจัดขึ้น เมษายน - พฤษภาคม ทุกปี ณ บริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม เกษตรอุตสาหกรรม อีกทั้งเปิดช่องทางการจัดแสดงและจำหน่ายสินค้าอุตสาหกรรมทั้งอุปโภคบริโภค เพื่อกระจายรายได้และสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และแสดงศักยภาพเมืองอุตสาหกรรมของจังหวัดนครปฐม กิจกรรมภายในงานเน้นประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นหลัก นอกจากนี้สินค้าที่นำมาจำหน่ายจะเป็นราคาลดพิเศษ มีประมูลสินค้า จัดทุกๆ 2 ชั่วโมง ตลอดจนการแสดงศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการตลาดผู้ประกอบการ มีกิจกรรมเจรจาธุรกิจเพื่อต่อยอดการ

ผลิต และจำหน่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรม Mini Motor Show จากค่ายรถยนต์ในจังหวัดนครปฐม มาบริการส่วนลดพิเศษสำหรับผู้สนใจซื้อรถคันใหม่ พร้อมความสนุกสนาน ทั้งความบันเทิงอีกมากมายภายในพื้นที่ขนาดใหญ่ติดแอร์ (หนังสือพิมพ์ ASTV ออนไลน์, 2558)

4.8.3.3 งานเต้นสวิงแดนซ์หน้าถนนรถไฟ หน้าองค์พระปฐมเจดีย์ ภายในงานมีการแสดงดนตรีจากนักร้อง และวงป๊อปปูล่าร์ชื่อดังระดับโลกเรียนเต้นฟรี สำหรับมือใหม่ เต้นรำกับนักเต้นสวิงมืออาชีพพระดับโลกอีกกว่า 140 คน จัดเป็นประจำปีละครั้งเดือนกุมภาพันธ์

ภาพที่ 4.30 งานเต้นสวิงแดนซ์หน้าถนนรถไฟ
ที่มา: Minimore (2559)

4.8.3.4 งานเทศกาลอาหารและผลไม้ ประมาณปลายเดือนมกราคม-ต้นเดือนกุมภาพันธ์ ของทุกปี มีการจัดประกวดและชิมผลไม้ การแสดงผลผลิตทางการเกษตร การจัดนิทรรศการ ความก้าวหน้าทางการเกษตร การแสดงสินค้าจากโรงงานต่างๆเป็นงานเพื่อประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงสินค้า ผลผลิตด้านการเกษตร ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย อีกทั้งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัด ในสาขาอาชีพต่างๆ ทั้งผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายสินค้าด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การบริการ และการท่องเที่ยว ให้เกิดการพัฒนาแข่งขันในด้านการตลาด นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐ ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง และผลิตภัณ์ชุมชน เพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณ์ชุมชนและท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมูลค่าสูงขึ้น สำหรับกิจกรรมภายในงานประกอบด้วยของดี 5 ประการ ได้แก่ อาหารและผลไม้ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณ์ ผลิตภัณ์ที่อุตสาหกรรมยานยนต์ ประเพณีวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยแบ่งส่วนของงานออกเป็นศูนย์กิจกรรมต่างๆ รวม 9 ศูนย์ โดยเฉพาะศูนย์อาหาร มีอาหารคาวหวานนานาชนิดที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมากกว่า 50 ร้านค้า (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด นครปฐม, 2558)

แผนผัง 4.14 การจัดงานเทศกาลอาหารผลไม้และของดีนครปฐม ประจำปี2559
 ที่มา : สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559)

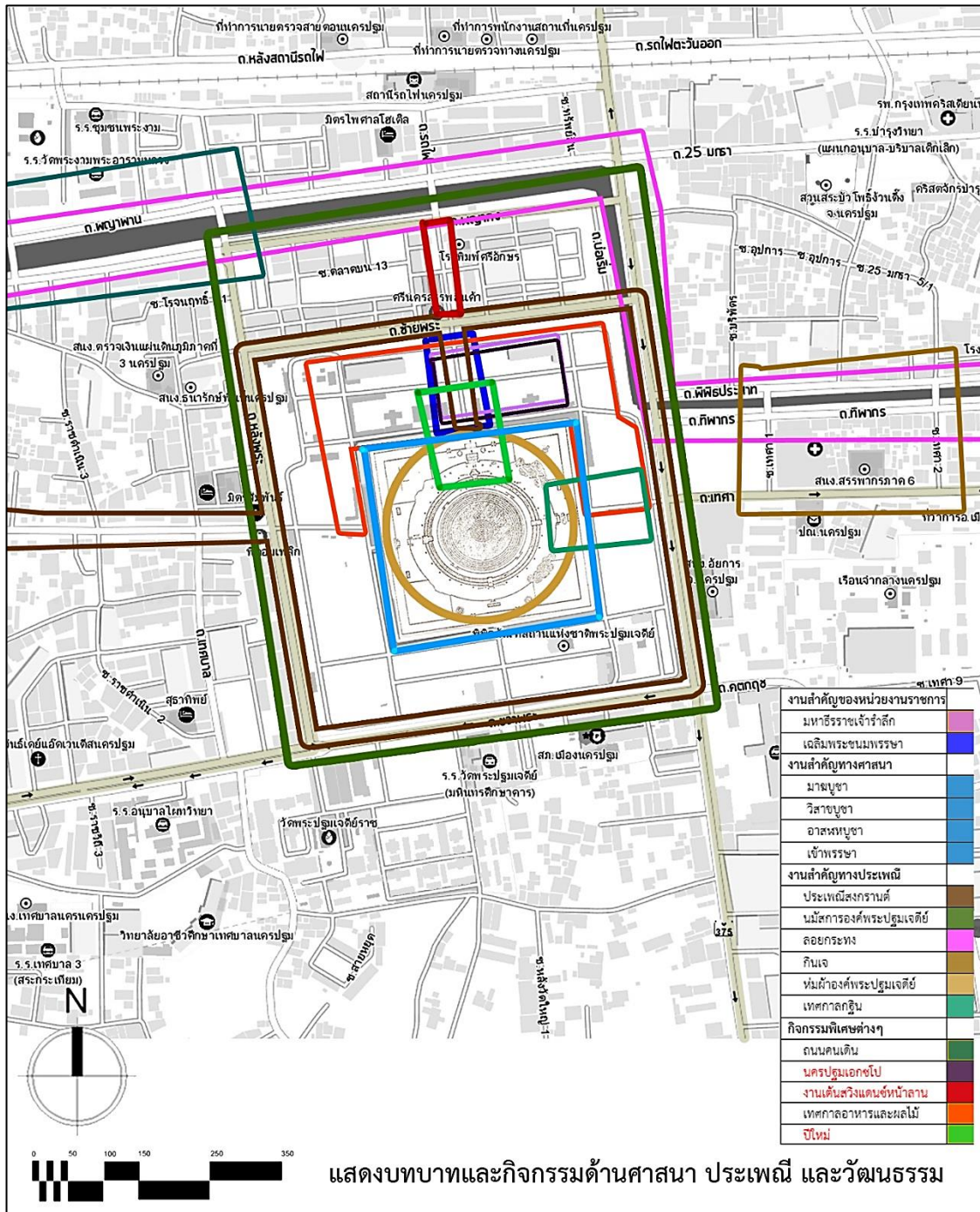
4.8.3.5 งานปีใหม่ เป็นพิธีเจริญพระพุทธมนต์ข้ามปีของวัดพระปฐมเจดีย์ ที่บริเวณลานหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ ชั้นบนองค์พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในงานมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม นำหัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ นักเรียน นักศึกษาและประชาชนชาวจังหวัดนครปฐม ร่วมพิธีเจริญพระพุทธมนต์ข้ามปีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ อีกทั้งเพื่อความ เป็นสิริมงคลและความสงบสุขแก่ชีวิตและประเทศชาติ โดยในพิธีจะมีการสวดชุมนุมเทวดา โดยพระสงฆ์และสามเณรเจริญพระพุทธมนต์อำนวยความสุขสวัสดิ์ ประชาชนและผู้เข้าร่วมในพิธีทั้งหมดนั่งเจริญสมาธิจิตภาวนาเป็นเวลา 1 นาที ตั้งใจอธิษฐานถวายพระพรชัยมงคล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ รวมทั้งแม่เมตตาอำนวยความสุขสวัสดิ์แก่ประเทศชาติพร้อมด้วยประชาชนทั่วไป ต่อจากนั้นพระพรหมเวที เจ้าคณะภาค 15 เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ กล่าวอำนวยพรปีใหม่ และประพรมน้ำพระพุทธมนต์เพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธี (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2557)

ภาพที่ 4.31 บรรยากาศสวดมนต์งานปีใหม่ 1
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2558)

ภาพที่ 4.32 บรรยากาศสวดมนต์งานปีใหม่ 2
ที่มา: สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2558)

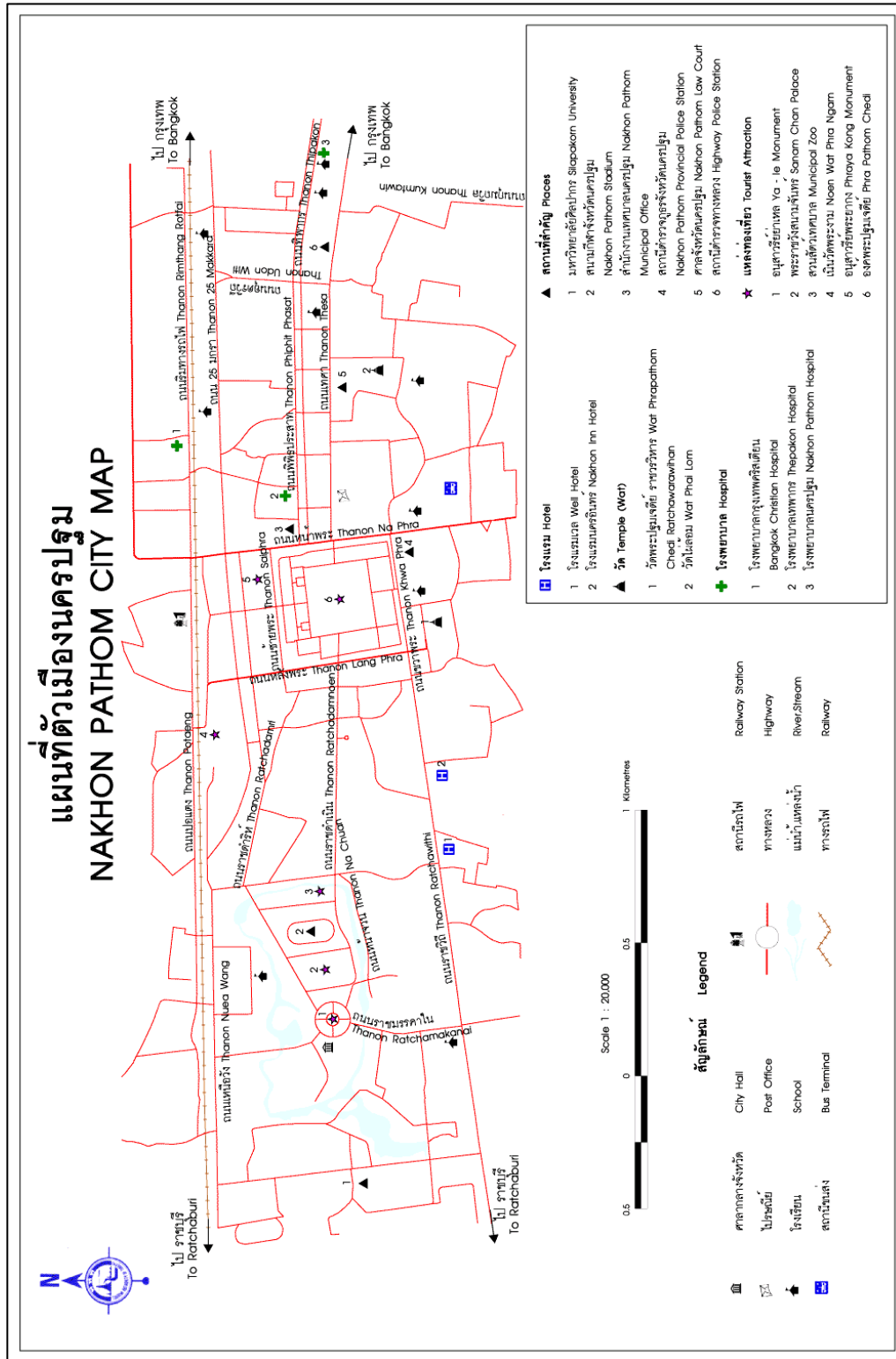

แผนผัง 4.15 สรุบบทบาทและกิจกรรมด้านศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

4.9 ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และโบราณคดี ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (เทศบาลนครนครปฐม, 2557) ดังนี้

- 1) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เป็นวัดอารามหลวงชั้นเอก มีสถานที่สำคัญที่น่าสนใจ เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลกเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่อำเภอเมืองนครปฐม ที่ฐานพระเป็นที่บรรจุพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีต้นไม้สำคัญในพุทธประวัติ เช่น ไม้ราชายตนะ ไม้โคจร ไม้มุจลินท์ ไม้ชมพู ไม้อัมพวา ไม้พหูปัตนิโครธ และไม้ศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเพาะจากเมล็ด ต้นโพธิ์พุทธคยา จิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารคด พิพิธภัณฑวัดพระปฐมเจดีย์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ ตลาดกลางคืน มีร้านค้าจำนวนมากจำหน่ายอาหารราคาถูก ถั่วเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐม เช่น ไอศกรีมลอยฟ้า บัวลอยแต้จิว ช่วงเวลา 18.00 - 23.00 น. เป็นช่วงที่ตลาดคึกคัก
- 2) พระราชวังสนามจันทร์ ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของสำนักพระราชวัง พระราชวังสนามจันทร์ประกอบด้วยพระที่นั่งและพระตำหนักต่างๆ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6
- 3) วัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร ตั้งอยู่ภายในวัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นสามัญชนิตวรวิหาร ริมถนนเพชรเกษม ตำบลพระประโทน เป็นเนินโบราณสถานขนาดใหญ่ มีอายุเก่าแก่
- 4) วัดไผ่ล้อม เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ตั้งอยู่เลขที่ 2 ถนนเทศบาล ตำบลพระปฐมเจดีย์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4
- 5) วัดพระงาม เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 45 ถนนหน้าโรงไฟฟ้า ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐมมีเนื้อที่ทั้งหมด 44 ไร่ 48 ตารางวา สถานที่ตั้งของวัดอยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 500 เมตร เดิมวัดพระงามเป็นวัดราษฎร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกวัดพระงามเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2539 ภายในวัดมีซากเจดีย์ขนาดใหญ่ที่คาดว่าเป็นเจดีย์ที่สร้างสมัยทวารวดีในศตวรรษที่ 11 หรือ 12 ถึงศตวรรษที่ 16 เช่นเดียวกับองค์พระปฐมเจดีย์ พระปรางค์วัดพระประโทนเจดีย์วรวิหารและที่วัดทุ่งพระเมรุ
- 6) วัดเสนาหา เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่เลขที่ 588 ถนนรถไฟตะวันตก หมู่ที่ 7 ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐมจังหวัดนครปฐม สังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุต ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ประมาณ 36 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. 2452 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2462 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 2 เส้น ยาว 3 เส้น ได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2487
- 7) หมู่บ้านข้าวหลาม ของฝากที่ขึ้นชื่อของจังหวัดนครปฐมอีกอย่างหนึ่งก็คือข้าวหลาม เป็นขนมพื้นเมือง ที่ชาวหมู่บ้านพระงามนิยมทำข้าวหลาม เป็นอาชีพ จำหน่ายเป็นสินค้าของจังหวัด ซึ่งทำกันมานานหลายชั่วอายุคนแล้วจนเป็นที่รู้จักของผู้มาท่องเที่ยวทั่วไป

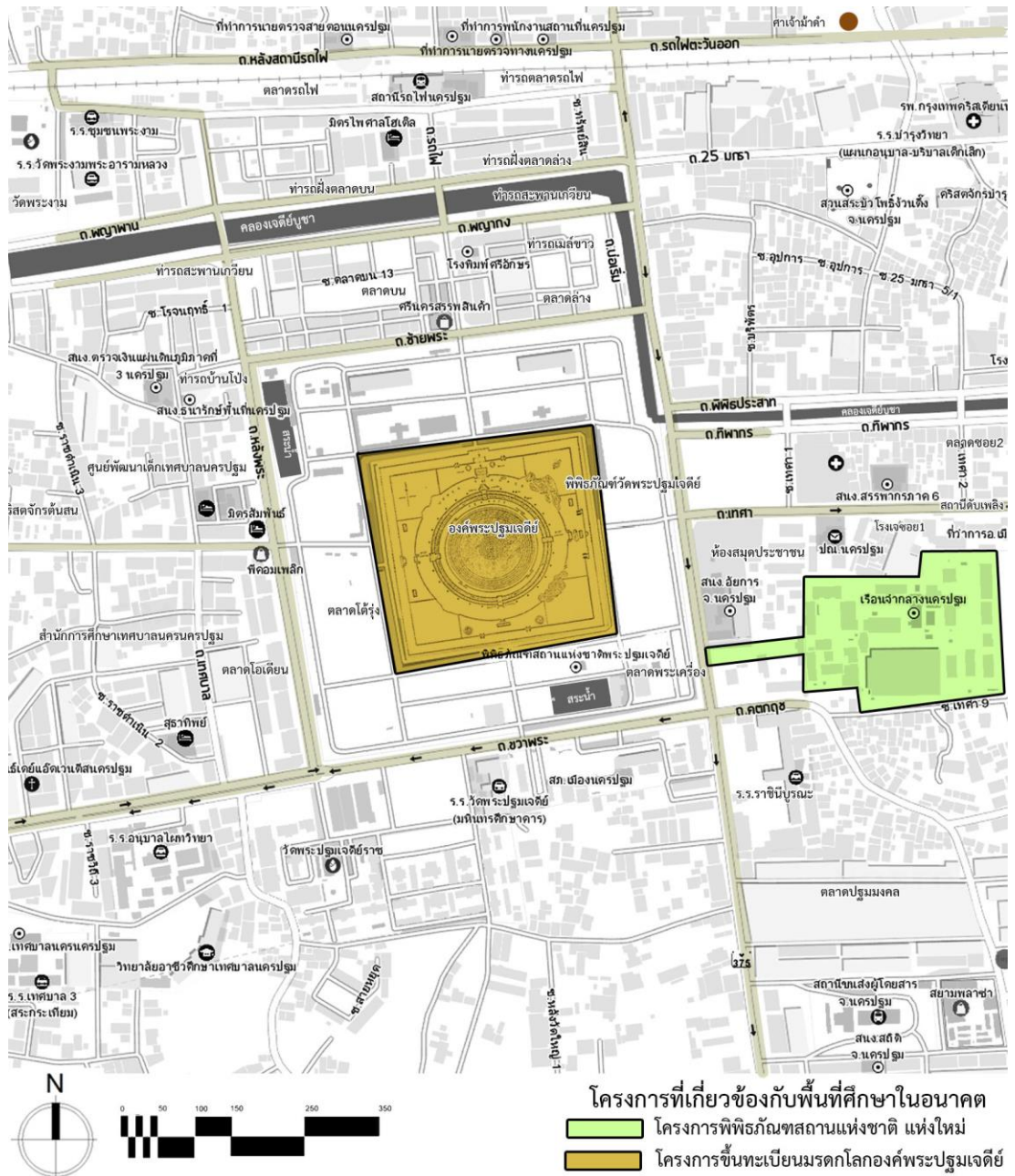
แผนผัง 4.16 การท่องเที่ยวตัวเมืองนครปฐม.
ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2556)

4.10. ข้อมูลโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในอนาคต

4.10.1 โครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งใหม่ บนพื้นที่เดิมของเรือนจำกลาง นครปฐม หนังสือพิมพ์คมชัดลึกออนไลน์ (2559) ได้รายงานข่าวเรื่อง “เรือนจำแห่งแรกสู่พิพิธภัณฑสถาน วดีเชื่อมต่อประวัติศาสตร์สองยุคสมัย” ตามมติคณะรัฐมนตรีปี 2526 ให้ย้ายเรือนจำที่อยู่ในเมืองออกไป นอกเมือง เพื่อความสะดวกในการพัฒนาพฤตินิสัยของนักโทษ และเพื่อประสิทธิภาพในการดูแลรักษา ความปลอดภัย รวมถึงเพื่อแก้ปัญหาความแออัดของเรือนจำได้ เรือนจำกลางนครปฐมเดิมสร้างรองรับ นักโทษได้เพียง 1,500 คน แต่เนื่องจากเรือนจำแห่งนี้ต้องรองรับนักโทษทุกประเภท ในอดีตนักโทษจาก หัวเมืองภาคกลางลงไปถึงหัวเมืองทางใต้จะถูกนำตัวมาคุมขังรวมไว้ที่นี่ ในปี 2511 เคยมีนักโทษสูงถึง 3,500 คน จึงจำเป็นต้องย้ายไปสร้างเรือนจำกลางแห่งใหม่บนพื้นที่ 38 ไร่ นอกเมืองแทน

อนันต์ ชูโชติ อธิบดีกรมศิลปากร ได้ให้สัมภาษณ์กับ หนังสือพิมพ์คมชัดลึกออนไลน์ (2559) ไว้ ว่า “มีโบราณวัตถุขุดค้นเจอทั้งสิ้น 1,873 รายการ จัดแสดงเพียง 251 รายการ เหลืออีก 1,622 รายการ ต้องเก็บไว้ในคลังซึ่งอยู่ชั้นบนของอาคารจัดแสดง อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครปฐมแห่ง ใหม่ จะขอใช้พื้นที่ของเรือนจำเก่าจำนวน 6 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 33 ไร่ และได้เขียนแบบอาคารจัดแสดง ให้มีพื้นที่จัดแสดงถึง 1,300 ตารางเมตร โดยจะใช้งบประมาณปี 2561 การก่อสร้างคาดว่าจะใช้เวลาก่อสร้าง 3-4 ปี” นอกจากนี้เทศบาลเมืองนครปฐม ยังขอพื้นที่ส่วนที่เหลือมาสร้างเป็นสวนสาธารณะด้วย เพื่อให้ เป็นปอดแห่งแรกของคนนครปฐม เพราะปัจจุบันในตัวเมืองยังไม่มีสวนสาธารณะอย่างเป็นทางการ แต่ ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงจากเรือนจำไปสู่พิพิธภัณฑสถานแล้ว ต้องถือว่าเรือนจำเก่าแห่งนี้ เป็นหน้า ประวัติศาสตร์เชื่อมต่อประวัติศาสตร์ 2 ยุคสมัย ถ่ายทอดเรื่องราวสมัยรัตนโกสินทร์ ย้อนไปถึงการจัด แสดงโบราณวัตถุ เรื่องราวในอารยธรรมมีมากกว่าพันปีที่ผ่านมา

แผนผัง 4.17 โครงการที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาในอนาคต
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

4.11 บทบาทขององค์พระปฐมเจดีย์และพื้นที่โดยรอบ

จากข้อมูลกระทรวงวัฒนธรรม (2559) พบว่า องค์พระปฐมเจดีย์มีบทบาทในด้านต่างๆที่สำคัญ ทั้งตัวองค์เจดีย์และพื้นที่โดยรอบดังนี้

1) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นพระมหาสถูปเจดีย์ที่มีสำคัญทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยแสดงให้เห็นถึงการเผยแผ่และเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ในภูมิภาคนี้

2) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสถาปัตยกรรมไทยที่วิวัฒนาการรูปแบบมาจากรูปลักษณะเดิม สมัยพระเจ้าศรีธรรมไตรราช ปัจจุบันเป็นที่รวมผลงานศิลปกรรมไทยที่มีเอกลักษณ์ไทยโดดเด่น ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม และประติมากรรม วิศวกรรม และจิตรกรรม

3) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นเจดีย์ทางพระพุทธศาสนาที่มีความสูงที่สุดในโลก สูงกว่าพระเจดีย์ชเวดากองในประเทศพม่า

4) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งคณะสมณทูตได้รับพระราชทานมาจาก พระเจ้าอโศก ตั้งแต่ครั้งเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในดินแดนสุวรรณภูมิ

5) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นที่รวมของศิลปวัตถุ และหลักฐานสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นอันมาก เป็นต้นว่าวิหารทั้งสี่ พระพุทธ รูปปางต่าง ๆ วิหารคต จารึกพระธรรมคำสอนเป็น อักษรขอม พระพุทธรูปศิลาขาว จิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดพระปฐม เจดีย์ เป็นต้น ที่สำคัญยิ่งและ พระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ มีขนาดสูงถึง 12 ศอก 4 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปที่ได้รับการเคารพนับถือยิ่งนักจากพุทธศาสนิกชนทั่วไป

6) องค์พระปฐมเจดีย์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธทั้งประเทศ โดยพื้นที่โดยรอบพระปฐมเจดีย์นั้นเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทุกชนิด ของทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นิยมจัดกิจกรรม ที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา การศึกษา และพาณิชย์กรรม นิยมจัดกิจกรรมบริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์

บทที่ 5

การใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในปัจจุบัน

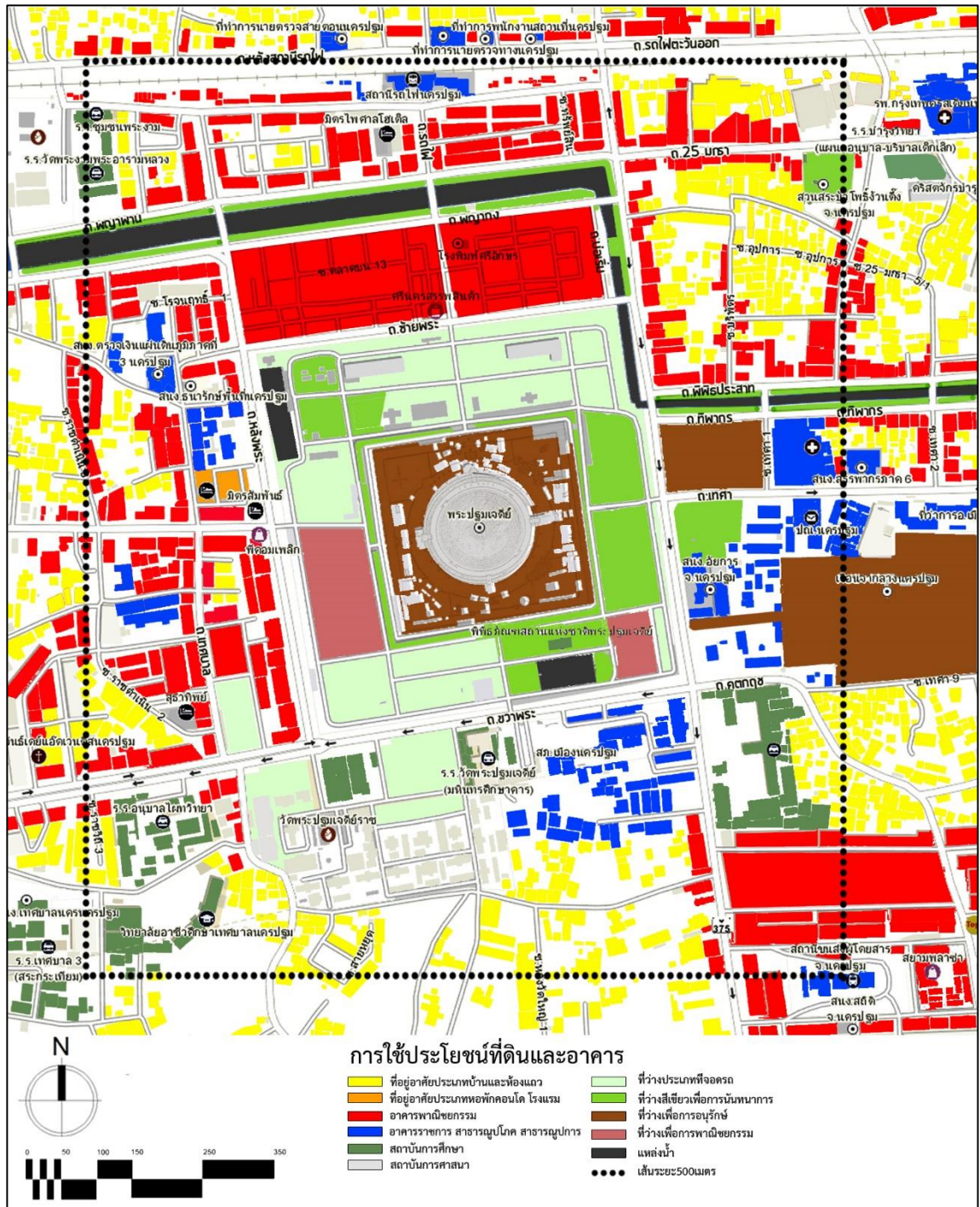
จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจภาคสนาม ได้ผลการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในปัจจุบัน การเก็บข้อมูลโดยแบ่งประเด็นเนื้อหาไว้ 3 ส่วน ดังนี้

5.1 ผลการสำรวจข้อมูลด้านกายภาพ

ผลสำรวจข้อมูลทางกายภาพ โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นข้อมูลพฤติกรรมผู้เข้ามาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องและหาแนวทางในการจัดการการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลทางกายภาพเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ โดยแบ่งเนื้อหาข้อมูลกายภาพไว้ดังนี้

5.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร จากการสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.1)

- 1) ที่อยู่อาศัยประเภทบ้านและห้องแถว
- 2) ที่อยู่อาศัยประเภทคอนโดและโรงแรม
- 3) อาคารพาณิชย์กรรม
- 4) อาคารราชการ สาธารณูปโภคสาธารณูปการ
- 5) สถาบันการศึกษา
- 6) สถาบันศาสนา
- 7) ที่ว่างประเภทที่จอดรถ
- 8) ที่ว่างสีเขียวเพื่อการนันทนาการ
- 9) ที่ว่างเพื่อการพาณิชย์กรรม

แผนผัง 5.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.1.2 ถนนและการเข้าถึง

5.1.2.1 ถนน เป็นองค์ประกอบสำคัญ ทำหน้าที่เป็นส่วนเชื่อมโยงจุดสนใจต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาแบ่งออกได้ 4 ระดับ ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.2)

1) ถนนสายหลัก คือถนนที่เป็นเส้นหลักของเมืองนครปฐม เป็นถนนที่ตัดผ่านองค์พระปฐมเจดีย์ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัด ประกอบด้วยถนนที่สำคัญคือ ถนนชัยพระ ขวามพระ หน้าพระ หลังพระ ถนนเทศา และถนนพญาาง ถนนราชวิถี

2) ถนนสายรอง ถนนสายย่อยและทางเข้า คือถนนที่แยกย่อยออกจากถนนเส้นหลักในพื้นที่ศึกษา ถนนรองที่สำคัญประกอบด้วย ถนนราชดำเนิน ถนนราชดำเนิน ถนนพิพิธประสาท ถนนทิพากร ถนน 25มกรา ถนนพญาพาน ถนนรถไฟ ถนนคตกลุช

3) ทิศทางการเดินรถและสัญญาณจราจรโดยรอบพื้นที่ได้มีการวางแผนโดยตำรวจจราจรจังหวัดนครปฐมและเทศบาลนครนครปฐม โดยมีการกำหนดมาตรการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาปัญหาการจราจรไว้ดังนี้ (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, 2556) คือใช้ถนนบริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ (กำแพงองค์พระชั้นนอก) ให้มีลักษณะเป็นวงเวียนขนาดใหญ่ เดินรถในลักษณะวนขวาตามเข็มนาฬิกา (วันเวย์) ต่อมาเมื่อประเด็นปัญหา ช่วงแรกของการกำหนดมาตรการ มีการประท้วงของผู้ประกอบการค้าขายในพื้นที่ตลาดบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ว่า ระบบดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบเสียหายต่อเศรษฐกิจ เนื่องจากการสัญจรที่ยุ่งยาก ทำให้คนไม่เข้าตลาดไม่สามารถขายของได้ ทำให้ได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งประชาชนไม่มีความปลอดภัยในการสัญจรเพราะรถวิ่งเร็วขึ้น และไม่มีทางม้าลายในการเดินข้ามถนน ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุมากขึ้น โดยบรรดาผู้ประกอบการที่เดินทางมาชุมนุมในครั้งนี้น่าจะเรียกร้องให้ทางจังหวัดยกเลิกระบบการจราจรแบบเดินรถทางเดียว

ภาพที่ 5.1 บริเวณถนนชัยพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.2 บริเวณถนนหน้าพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.3 ถนนหลังพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.4 ถนนชาวพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.5 ถนนราชวิถี
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.6 ถนนราชดำเนิน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.7 ถนนภายในองพระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.8 ถนนบริเวณท่ารถเมล์ขาว
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

5.1.2.2 การเข้าถึงพื้นที่ศึกษา มีดังนี้(ดูแผนผัง5.2)

- 1) ทางรถไฟ จากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ หรือ สถานีรถไฟบางกอกน้อย มาลงที่สถานีรถไฟนครปฐม ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง
- 2) ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ มาตามเส้นทางถนนเพชรเกษม หรือ ถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง
- 3) ป้ายรถเมล์ จากการสำรวจ ตำแหน่งพื้นที่ป้ายรถเมล์ที่อยู่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ มีทั้งหมด 6 บริเวณ ป้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ป้ายสะพานเกวียน ป้ายถนนพญาาง ฝั่งตลาดบน ป้ายถนนพญาพาน ฝั่งตลาดบน ป้ายถนนพญาพาน ฝั่งตลาดล่าง
- 4) ตำแหน่งทำวินมอเตอร์ไซด์ จากการสำรวจ ตำแหน่งพื้นที่ป้ายรถเมล์ที่อยู่โดยรอบพื้นที่ศึกษา มีทั้งหมด 16 ท่า ประจำในทุยกแยกโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยแบ่งเป็น ทางฝั่งทิศเหนือ 8 ท่า ทางฝั่งตะวันออก 2ท่า ทางฝั่งทิศตะวันตก 4ท่า ทางฝั่งทิศใต้ 2ท่า
- 5) ตำแหน่งท่ารถโดยสารประจำทางและท่ารถตู้ จากการสำรวจมีท่ารถที่ใช้พื้นที่สองข้างทางโดยไม่มีพื้นที่ที่เป็นท่ารถชัดเจน มีทั้งหมด 4 บริเวณดังนี้ ท่ารถบ้านโป่ง ท่ารถสะพานเกวียน ท่ารถถนนพญาพาน ฝั่งตลาดล่าง และฝั่งตลาดบน ท่ารถสะพานตลาดทางรถไฟ มีท่ารถที่มีพื้นที่จอดชัดเจนมี 1จุดคือ ท่ารถเมล์ขาว
- 6) พาหนะอื่นๆที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นในพื้นที่ศึกษา มีสามล้อและรถตุ๊กๆมี 2 บริเวณ คือหน้าประตูทางเข้า ฝั่งถนนซ้ายพระ และ สะพานยักษ์

ภาพที่ 5.9 สถานีรถไฟนครปฐม
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.10 ป้ายรถเมล์สะพานเกวียน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.11 ทำวินมอเตอร์ไซด์หน้าพระร่วง
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.12 ทำวินมอเตอร์ไซด์ สะพานเกวียน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.13 ทำรถเมล์ขาว
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

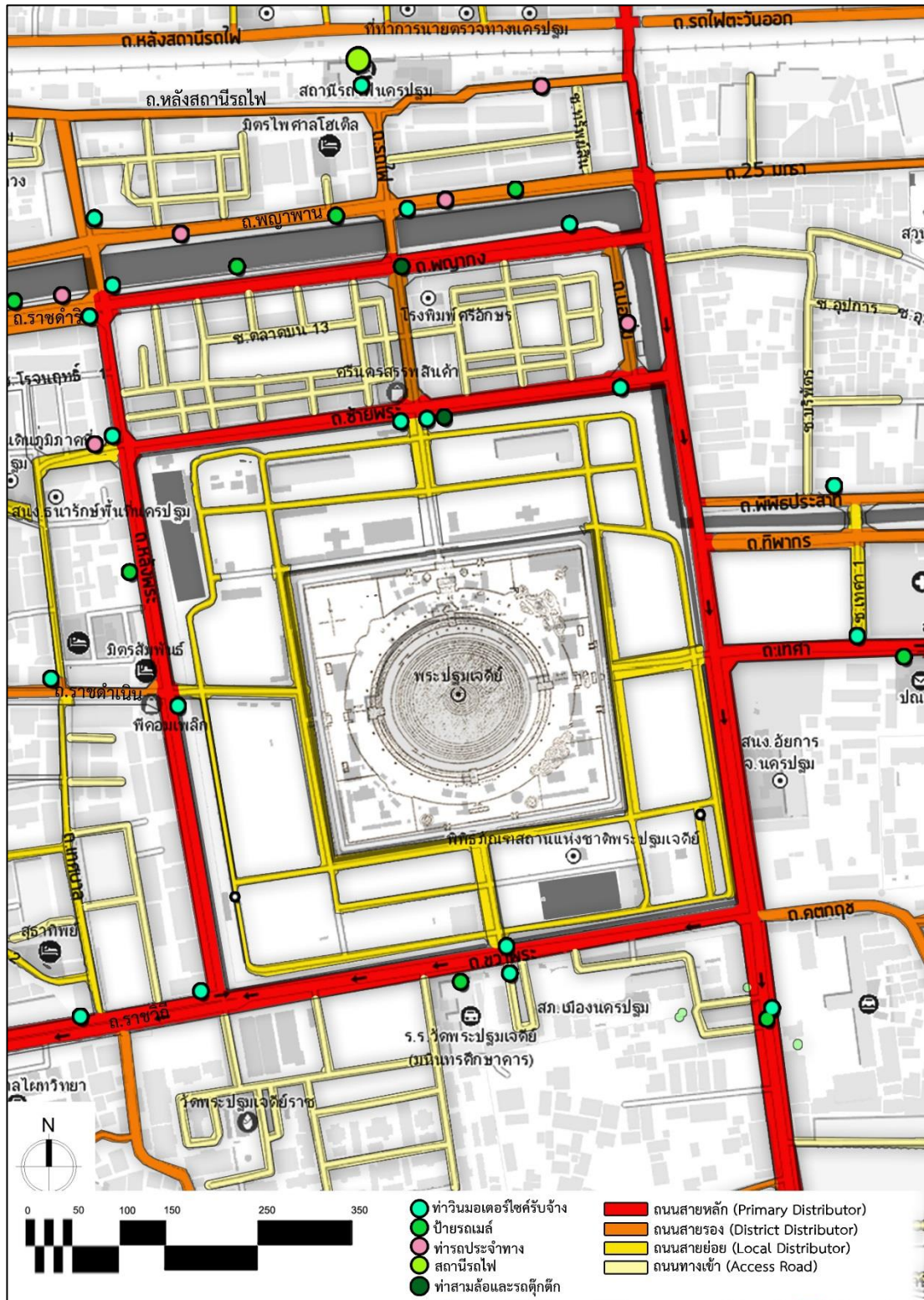
ภาพที่ 5.14 ทำรถ83 บริเวณสะพานยักษ์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.15 ป้ายรถเมล์ตลาดบน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.16 ทำรถตุ๊กตุ๊กหน้าองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

แผนผัง 5.2 ถนนและการเข้าถึง
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.1.3 ทางเท้าและจุดข้าม พบว่า การสัญจรทางเท้าภายใน เป็นไปด้วยยากเพราะขอบเขตของทางเท้าที่มีอยู่มักจะโดนขวางโดยกิจกรรมชั่วคราวที่ทางวัดจัดไว้ตลอดทั้งปี อีกทั้งการสัญจรยังขาดการเชื่อมต่อ ไม่มีทางม้าลาย ทำให้นักท่องเที่ยว และผู้ใช้งานขาดความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ ส่วนบริเวณรอบนอกกำแพงองค์พระปฐมเจดีย์ จากการสำรวจพบว่า มีการแบ่งขอบเขตของทางเท้าชัดเจน มีทางม้าลายในทุกแยกแต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม มีทางม้าลายโดยรอบ 16 จุด ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.2)

1) บริเวณรอบตลาดบนและตลาดล่างมีการสัญจรทางเท้าที่ชัดเจน มีทางข้ามชัดเจนทางม้าลายโดยรอบ 12 จุด แต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม บริเวณโดยรอบคลองเจดีย์บูชา การสัญจรทางเท้าที่ชัดเจนมีการเชื่อมต่อกัน มีทางข้ามชัดเจน ทางม้าลายโดยรอบ 10 จุด แต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม บริเวณโดยรอบตลาดทางรถไฟ การสัญจรทางเท้าที่ไม่ชัดเจนขาดการเชื่อมต่อ มีทางข้ามไม่ชัดเจนด้านติดถนนทางรถไฟ มีทางม้าลายโดยรอบ จุด แต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม

2) บริเวณคลองเจดีย์บูชาติด สำนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม คลองเจดีย์บูชา เรือนจำกลางจังหวัดนครปฐม ถึงโรงเรียนราชินีบูรณะ การสัญจรทางเท้าเชื่อมต่อกับขอบเขตของทางเท้าชัดเจน มีทางม้าลายในทุกแยก แต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม มีทางม้าลาย 4 จุด

3) บริเวณตลาดสดเทศบาล1 อาคารราชพิสดุ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครนครปฐม จากการสำรวจพบว่า การสัญจรทางเท้าเชื่อมต่อกับชัดเจน มีทางม้าลายในทุกแยกแต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม มีทางม้าลาย 4 จุด

4) บริเวณสถานีตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระปฐมเจดีย์ จากการสำรวจพบว่า การสัญจรทางเท้าเชื่อมต่อกับชัดเจน มีทางม้าลายในทุกแยกแต่ไม่มีไฟจราจรช่วยข้าม มีทางม้าลาย 3 จุด

ภาพที่ 5.17 ทางเท้าถนนหลังพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.18 ทางเท้าหน้าโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

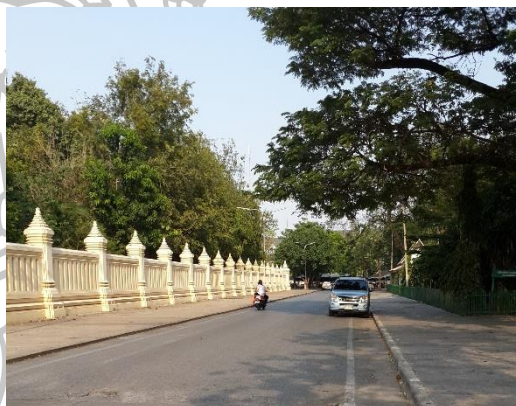
ภาพที่ 5.19 จุดข้ามถนนราชวิถี
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.20 ทางเท้าบริเวณตลาดบน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.21 ทางเท้าบริเวณถนนราชดำเนิน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.22 ทางเท้ากำแพงชั้นในพระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.23 ทางเท้าบริเวณงานotop
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.24 ทางเท้าชั้นลตองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

5.1.4 พื้นที่จอดรถ

5.1.4.1 ที่จอดรถ เนื่องจากพื้นที่ศึกษามีบทบาทเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่จึงทำให้มีการใช้พื้นที่ตลอด 24 ชม. จึงทำให้การจัดที่จอดรถให้มีความสะดวกไม่สับสนวุ่นวายจึงเป็นไปได้ยาก เพราะการจอดรถไม่เป็นระเบียบทำให้เกิดความคับคั่งของจราจร โดยรูปแบบของที่จอดรถแบ่งออกเป็น (ดูแผนผัง 5.3)

1) พื้นที่จอดรถ เป็นพื้นที่ที่จัดเตรียมให้จอดรถโดยเฉพาะ และอยู่ใกล้อยู่จุดสนใจและใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนบริการทางด้านข้อมูลข่าวสารมีน้อย โดยลานจอดรถทุกแห่งเป็นพื้นคอนกรีตและมีการระบายน้ำลงสู่คลองเจดีย์บูชา

- ลานจอดรถที่อยู่ในขอบเขตประตูชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ประกอบด้วย ลานจอดรถทั่วไปหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ ลานจอดรถฝั่งท่าแม่ล่ขาว ลานจอดรถสนามตระกร้อ ลานจอดรถสนามลี้กุลลี้ ลานจอดรถสนามยิงปืน ลานจอดรถด้านทิศใต้ ลานจอดรถบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

- ลานจอดรถที่อยู่นอกขอบเขตประตูชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ ประกอบด้วยลานจอดรถตลาดโอเดียน ลานจอดรถวัดพระปฐมเจดีย์ ลานจอดหน้าสถานีรถไฟ

2) ที่จอดรถชั่วคราว ในพื้นที่ศึกษามีที่จอดรถประจำทาง รถรับจ้างค่อนข้างมากทำให้ในแนวถนนที่ใช้สัญจรแคลงการจราจรติดขัดโดยเฉพาะรอบๆตลาดบนและตลาดล่าง

3) ที่จอดรถริมถนน การจอดรถในช่องจอดที่อยู่ในแนวถนน เป็นการจอดแบบจอดขนานไปกับแนวรั้วองค์พระปฐมเจดีย์ โดยเฉพาะถนนหลังพระ และถนนซ้ายพระซึ่งเป็นถนนเส้นหลัก

4) พื้นที่ห้ามจอด โดยรอบพื้นที่ศึกษาเป็นไปตาม 15 ลักษณะห้ามจอดรถ ฝ่าฝืนปรับมีโทษปรับ 500บาท ตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 57

5) ที่จอดรถจักรยาน โดยรอบพื้นที่ศึกษาไม่พบการจัดพื้นที่เพื่อสนับสนุนการขับขี่จักรยาน ทั้งถนนและที่จอดรถ แต่สามารถหาที่จอดได้จากที่จอดรถชั่วคราว

ภาพที่ 5.25 ลานจอดรถสนามลี้กุลลี้
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.26 ลานจอดรถตลาดโอเดียน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.27 ที่จอดรถชั่วคราวซ้อน2คัน ตลาดล่าง
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.28 ที่จอดรถริมถนนหลังพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.29 ลานจอดรถหน้าสถานีรถไฟ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.30 ลานจอดรถทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.31 ลานจอดรถหน้าองค์พระปฐมเจดีย์1
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.32 ลานจอดรถหน้าองค์พระปฐมเจดีย์2
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

5.1.5 จุดสนใจ โดยรอบพื้นที่ศึกษามีจุดสนใจหลายประเภทดังนี้ (ดูแผนผัง5.3)

1) สถานที่ราชการมี สำนักงานอัยการนครปฐม สำนักงานตำรวจภูธรนครปฐม สำนักงานธนารักษ์นครปฐม

2) สถาบันศาสนา มี วัดพระปฐมเจดีย์ วัดพระงาม

3) สถาบันการศึกษาและแหล่งเรียนรู้มี ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดพระปฐมเจดีย์ พิพิธภัณฑวัดพระปฐมเจดีย์ โรงเรียนราชินี โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลนครนครปฐม

4) โรงพยาบาลและอนามัยมี โรงพยาบาลเทพาการ

5) ขนส่งมวลชนมี ท่ารถเมล์ขาว

6) ด้านพาณิชยกรรมมี ตลาดรถไฟ ตลาดบน ตลาดล่าง ตลาดโอเดียน ตลาดโต้รุ่ง ตลาดพระ

7) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก จากการสำรวจพบว่าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์มีทั้งหมด 7 จุด ประกอบด้วย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หน้าวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ หน้าลานพระร่วงโรจนฤทธิ์ หน้าสะพานเจริญศรัทธา (สะพานยักษ์) สถานีรถไฟ บริเวณที่จอดรถทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติองค์พระปฐมเจดีย์

ภาพที่ 5.33 สำนักงานอัยการนครปฐม
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.34 สำนักงานตำรวจภูธรนครปฐม
ที่มา: Google Street View (2559)

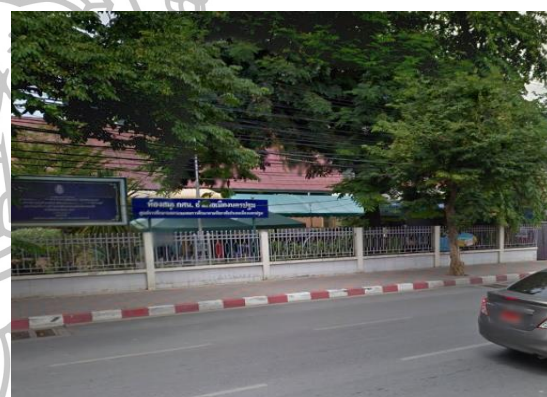
ภาพที่ 5.35 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดพระปฐมเจดีย์
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.36 วัดพระงาม
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.37 โรงพยาบาลเทพากร
ที่มา: Google Street View (2559)

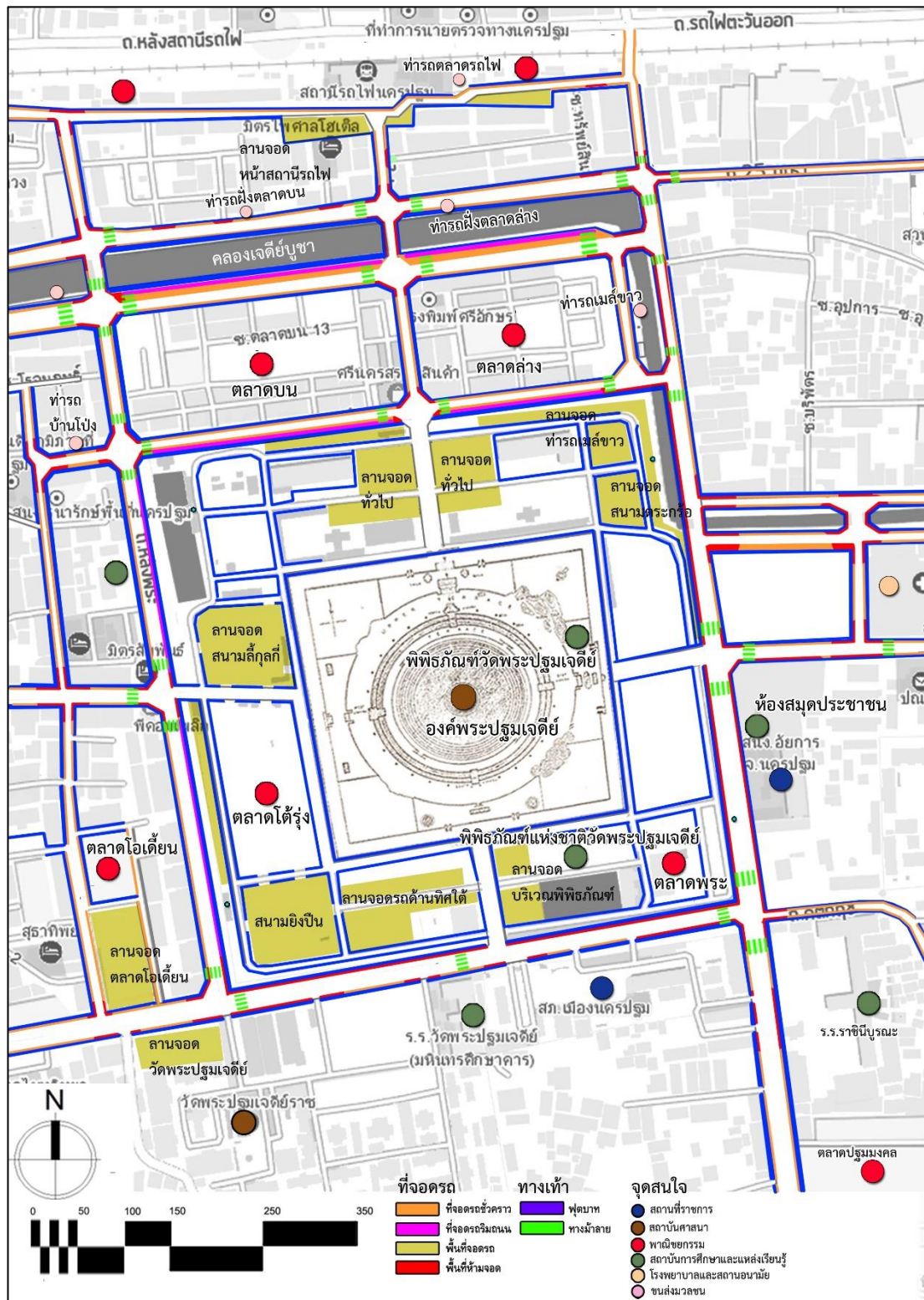
ภาพที่ 5.38 ห้องสมุดประชาชน
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.39 หน้าสะพานเจริญศรัทธา(สะพานยักษ์)
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.40 ที่จอดรถทึศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: Google Street View (2559)

แผนผัง 5.3 จุดสนใจและพื้นที่จอดรถ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.1.6 ที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ สภาพภูมิประเทศของจังหวัดนครปฐมโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นที่ราบไม่มีภูเขาและป่าไม้ ระดับความแตกต่างของความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 2-10 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปลาดเอียงจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ และตะวันตกสู่ ตะวันออก มีคลองธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นเพื่อการเกษตรและคมนาคม พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 2-4 เมตร (สำนักงานจังหวัดนครปฐม: 2557) ในพื้นที่ศึกษามีแหล่งน้ำคือ คลองเจดีย์มีการใช้งานตั้งแต่รัชกาล ที่ 4 ปัจจุบันใช้เป็นแหล่งระบายน้ำและรองรับน้ำเสียจากชุมชนโดยรอบตัวเมืองนครปฐม ลักษณะทาง ธรณีวิทยาพื้นที่ศึกษา เป็นตะกอนชายฝั่งทะเล โดยอิทธิพลของน้ำขึ้นน้ำลง ลักษณะดินเป็นดินเหนียว ททรายแป้งและทรายละเอียด ของที่ลุ่มราบน้ำขึ้น ถึงที่ลุ่มชื้นแฉะ (กรมทรัพยากรธรณี กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559) ต้นไม้และพื้นที่สีเขียว ในพื้นที่ศึกษาส่วนมากอยู่ในย่านศา สนสถานมากที่สุด ย่านราชการ สถานศึกษาและกระจายตัวในย่านที่พักอาศัย ส่วนในเขตพาณิชย์กรรมมี ต้นไม้และพื้นที่สีเขียวมีน้อยมีน้อย จากการสำรวจที่เว้นว่างและพื้นที่สีเขียวในเมือง สามารถประเภทได้ ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.5)

5.1.6.1 สวนสาธารณะในเมืองโดยรอบพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

- 1) สวนสุขภาพ วัดพระปฐมเจดีย์
- 2) สวนสมุนไพรวัดพระปฐมเจดีย์
- 3) สวนท่ารถเมล์ขาว
- 4) สวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา บริเวณสวนสาธารณะจะประดับตรา สัญลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ มีน้ำพุ มีศาลาสำหรับใช้พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งลู่วิ่งสำหรับออกกำลังกาย
- 5) บริเวณชั้นลดขององค์พระปฐมเจดีย์ชั้นบน
- 6) สวนหย่อมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นสวนที่มี โบราณวัตถุที่มีการค้นพบโดยรอบพื้นที่ เป็นสวนพักผ่อนหย่อนใจและให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์

ภาพที่ 5.41 สวนสุขภาพวัดพระปฐมเจดีย์ 1
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

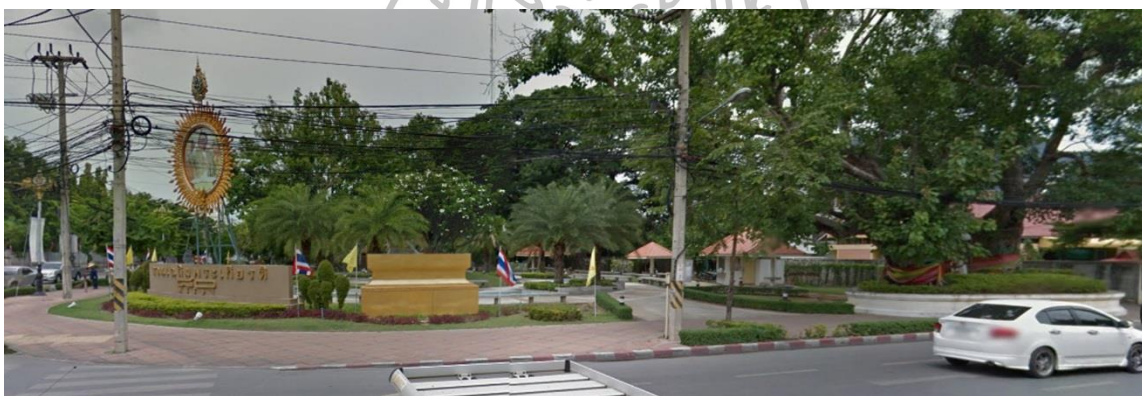
ภาพที่ 5.42 สวนสุขภาพวัดพระปฐมเจดีย์ 2
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.43 สวนสมุนไพรม
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.44 สวนทาร์กเมล์ขาว
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

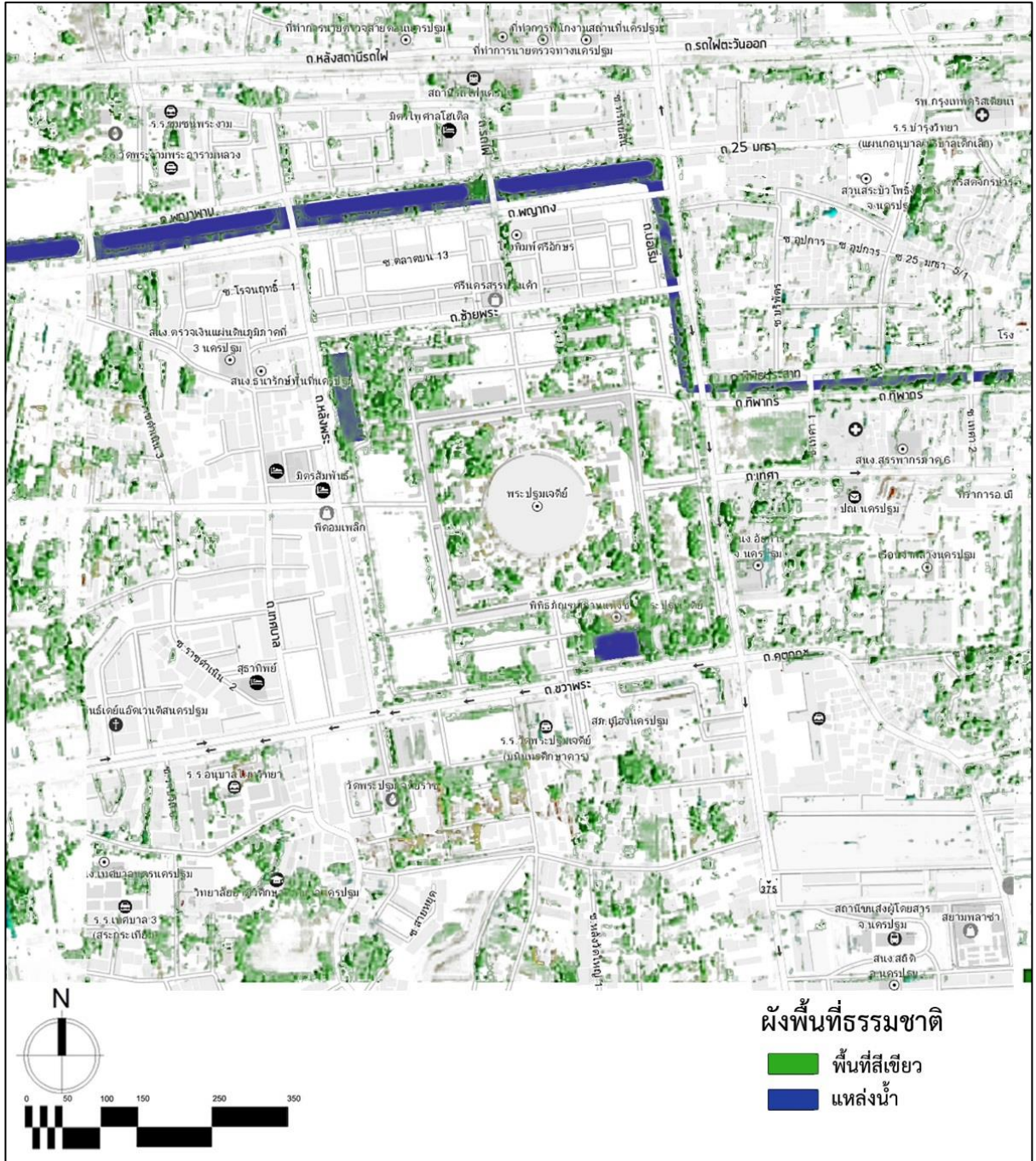
ภาพที่ 5.45 สวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ถนนหน้าพระ
ที่มา: Google Street View (2559)

ภาพที่ 5.46 สวนบริเวณชั้นลด
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.47 สวนพิพิธภัณฑสถาน
ที่มา: Google Street View (2559)

แผนผัง 5.4 พื้นที่ธรรมชาติ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.1.6.2 ลานหรือพื้นที่เปิดโล่งในเมือง จากการสำรวจพบว่าลานในเมืองโดยรอบพื้นที่ศึกษา

- 1) ลานตลาดพระเครื่อง เป็นลานที่มีการพบปะของผู้ที่ชอบพระเครื่องโดยมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนเช่าพระเป็นประจำทุกวันโดยเฉพาะวันจันทร์
- 2) สนามดนตรี เป็นลานที่มีการกำหนดให้มีกิจกรรมเฉพาะประเภทดนตรี คอนเสิร์ต เป็นสนามหญ้าจึงมีการเล่นฟุตบอลตอนเย็น
- 3) สนามคลี เป็นลานที่มีการกำหนดให้มีกิจกรรมเฉพาะประเภทงานแสดงสินค้า
- 4) ลานหน้าสำนักงานอัยการเป็นลานที่มีการออกแบบตกแต่งเพื่อภาพลักษณ์องค์กร
- 5) ลานถนนทางเข้าทั้ง4ทิศ เป็นลานที่มีใช้รองรับการสัญจรเข้าออกเป็นหลักและยังเป็นลานที่เป็นจุดถ่ายรูปที่ได้รับความนิยมของนักท่องเที่ยวอีกด้วย
- 6) ลานจอดรถทั่วไปฝั่งทิศใต้และลานจอดรถสนามยิงขององค์พระปฐมเจดีย์ เป็นลานคอนกรีตที่กำหนดเป็นจุดจอดรถเพื่อรองรับบริการนักท่องเที่ยวประเภทรถบัส และรถยนต์ส่วนตัวเมื่อมีงานประจำปีก็จัดเป็นสนามยิงปืนที่จัดโดยตำรวจภูธรนครปฐม
- 7) สนามลี้กูกี้ฝั่งทิศตะวันตกขององค์พระปฐมเจีย์ เป็นลานคอนกรีตที่กำหนดเป็นจุดจอดรถประเภทรถยนต์ส่วนตัว
- 8) ลานตลาดใต้รุ่ง เป็นลานคอนกรีตขนาดใหญ่ เป็นตลาดใต้รุ่งที่มีการขายอาหารทุกเย็นถึงช่วงค่ำ
- 9) ลานจอดรถตลาดโอเดียน

ภาพที่ 5.48 ลานด้านถนนซ้ายพระ
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.49 ลานทางเข้าด้านทิศตะวันออก
ที่มา: Google Streetview (2559)

ภาพที่ 5.50 ลานทางเข้าด้านทิศใต้
ที่มา: Google Street view (2559)

ภาพที่ 5.51 ลานทางเข้าด้านทิศตะวันตก
ที่มา: Google Street view (2559)

ภาพที่ 5.52 ลานตลาดพระ1
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.53 ลานตลาดพระ2
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.54 ตลาดโต้รุ่ง
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.55 สนามดนตรี
ที่มา: Google Street view (2559)

5.1.6.3 สวนสาธารณะตามแนวยาว (Linear park) จากการสำรวจพบว่าสวนสาธารณะตามแนวยาวโดยรอบพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย สวนสาธารณะตามแนวยาว ถนนซ้ายพระ ขวามพระ หน้าพระ หลังพระ ถนนเทศา และถนนพญาาง

5.1.6.4 สวนสาธารณะริมน้ำ (Waterfront park) จากการสำรวจพบว่ามีลักษณะที่มีระเบียบแบบแผนด้วยแนวต้นไม้เป็นแนวตรงขนานไปกับเส้นทางสัญจร เรียบไปกับคลองเจดีย์บูชา ประกอบด้วยสวนสาธารณะริมน้ำ ถนนพญาาง ถนนพญาพาน ถนนพิพิธปราสาท ถนนทิพากร แต่เนื่องจากน้ำในคลองเจดีย์บูชาประสบปัญหาลพิษและสิ่งแวดล้อม ที่เสื่อมโทรมทั้งด้านกายภาพชีวภาพและเชิงภูมิทัศน์ จึงทำให้สวนสาธารณะริมน้ำมีผู้ใช้สอยน้อยอันเนื่องจากปัญหาดังกล่าว

ภาพที่ 5.56 คลองเจดีย์บูชาฝั่งทิศตะวันออก
ที่มา: Google Street view (2559)

ภาพที่ 5.57 คลองเจดีย์บูชาฝั่งทิศเหนือ
ที่มา: Google Street view (2559)

5.1.6.5 บริเวณทิ้งของเหลือใช้ (Waste land) สีม่วง เป็นพื้นที่ที่ทางเทศบาลนคร นครปฐมได้จัดเตรียมไว้เพื่อเป็นที่ตั้งถังขยะ ตามจุดต่างๆ โดยรอบพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วยบริเวณทิ้งของ เหลือใช้ ตลาดบน ตลาดล่าง ตลาดโอเดียน นามพระ ลานจอดรถสนามยิงปืน

ภาพที่ 5.58 ที่ทิ้งบริเวณตลาดล่าง
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.59 ที่ทิ้งตลาดบน
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.60 ที่ทิ้งบริเวณถนนพิพิธประสาท
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

ภาพที่ 5.61 ที่ทิ้งบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ผู้วิจัย (2559)

แผนผัง 5.5 ที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.2 ผลการสำรวจข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้ใช้

5.2.1 ผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้น พบว่าปัจจัยที่ผู้ใช้เลือกใช้งานพื้นที่ศึกษา มีดังนี้คือ

1) ลักษณะพื้นที่ ลักษณะกลุ่มผู้ใช้และลักษณะกิจกรรมการใช้พื้นที่ ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ใช้พื้นที่โดยรอบรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในรัศมี500เมตร โดยศึกษาลักษณะทางกายภาพเพื่อหาความสอดคล้องกับการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการใช้พื้นที่ในส่วนที่เป็นสาธารณะเท่านั้น ไม่รวมตัวอาคารหรือภายในอาคารโบราณสถาน

2) ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล พบว่าปัจจัยในการเลือกใช้พื้นที่ มีการใช้พื้นที่เดียวกันในช่วงเวลาต่างกัน จึงต้องมีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย จากการสำรวจการใช้พื้นที่เบื้องต้นแบ่งการใช้พื้นที่ ดังนี้ ช่วงเช้าก่อนทำงาน ช่วงพักกลางวัน ช่วงเย็นหลังเลิกงาน ช่วงหัวค่ำ

5.2.2 ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึก หลังจากเก็บข้อมูลเบื้องต้นและกำหนดพื้นที่ศึกษาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ทำการเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยใช้การสังเกตการณ์เพื่อหาความสัมพันธ์โดยการวางแผนเก็บข้อมูลแบ่งเป็น2วันคือ

1) วันธรรมดา คือวันจันทร์ถึงศุกร์ แต่จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ใช้เบื้องต้นพบว่า วันจันทร์มีการใช้พื้นที่ศึกษาค่อนข้างน้อยและวันศุกร์มีลักษณะการใช้พื้นที่ศึกษาที่คล้ายวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นในวันธรรมดาจึงวางแผนเก็บข้อมูลในช่วงวัน อังคาร พฤหัสบดี ศุกร์ กลางสัปดาห์เป็นตัวแทนของวันธรรมดา (ดูภาคผนวก)

2) วันหยุดเลือกวันเก็บข้อมูลในวันเสาร์อาทิตย์ ที่ไม่ใช่วันหยุดนักขัตฤกษ์ ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกนี้ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในช่วงเวลาต่างกัน โดยให้เสร็จสิ้นภายใน1วันเพื่อสังเกตความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของกิจกรรม (ดูภาคผนวก)

ตาราง 5.1 ผลการเก็บข้อมูลสำรวจการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ตามช่วงเวลา

ช่วงเวลา	ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	ช่วงพักกลางวัน	ช่วงเย็น หลังเลิกงาน	ช่วงหัวค่ำ
การเก็บข้อมูลเบื้องต้น	05:00-10:00	10:00-14:00	14:00-18:00	18:00-23:00
วันธรรมดา	วันพุธที่ 25 กุมภาพันธ์ 2559			
วันหยุด	วันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559			
การเก็บข้อมูลเชิงลึก	06:45-08:00	11:45-13:00	16:00-17:00	19:45-21:00
วันธรรมดา	วันพุธที่ 4 พฤษภาคม 2559			
วันหยุด	วันอาทิตย์ที่ 1 พฤษภาคม 2559			

3) ในการแสดงข้อมูลผู้ใช้เชิงพฤติกรรม มีการจัดทำเป็นแผนผังสรุปแสดงตำแหน่งของคนกลุ่มผู้ใช้งานและกิจกรรมต่างตามช่วงเวลา และสรุปข้อมูลกลุ่มผู้ใช้แสดงตำแหน่งของคนกลุ่มผู้ใช้งานและกิจกรรมต่างตามช่วงเวลาดังนี้

5.2.3 ผลสรุปประเภทกิจกรรม จากกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการสำรวจภาคสนามและบันทึกจากการช้อนทับของกิจกรรมในช่วงวันและเวลาที่ต่างกัน จากนั้นแยกกิจกรรมได้ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.6)

5.2.3.1 กลุ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมพบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม ทั้งนี้กลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการสำรวจภาคสนาม และมีการกระจุกตัวของผู้ใช้กิจกรรม ประกอบด้วย

1) พื้นที่ภายในกำแพงชั้นในวัดพระปฐมเจดีย์ พบกลุ่มผู้ใช้กิจกรรมพบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม ในบริเวณด้านหน้าวิหารทั้ง 4 ทิศ พบสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว ประเภทเต็นท์ชั่วคราวและอาคารชั่วคราวที่ใช้เป็นกิจกรรมทำบุญ และเรียรายทรัพย์สินในกิจกรรมต่างๆ บดบังทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์

2) พื้นที่ภายในกำแพงชั้นนอกวัดพระปฐมเจดีย์ พบกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ในตลาดใต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ จากการสำรวจภาคสนามพบว่ากลุ่มผู้ใช้งานตลาดใต้รุ่ง มีจำนวนผู้ใช้งานมากที่สุดของกลุ่มกิจกรรมในรอบวัน และมีผู้ใช้งานที่สุดในวันหยุด กลุ่มผู้ใช้ตลาดพระเครื่อง พบกลุ่มผู้ใช้กิจกรรมในทุกวัน จากการสัมภาษณ์พบว่ามีกลุ่มผู้ใช้งานมากที่สุดในช่วงวันจันทร์ เหตุผลในการใช้พื้นที่เพราะเป็นจุดนัดพบเข้าถึงได้ง่าย มีอากาศร่มรื่น กลุ่มผู้ใช้งานแสดงสินค้า มีกิจกรรมพิเศษ ทางด้านทิศเหนือ การจัดงานมีผลประโยชน์ทางด้านพาณิชยกรรม ลักษณะเป็นเหมือนตลาดนัด มีการออกร้านแสดงสินค้า ผลเสียของการจัดงานประเภทนี้คือ กิจกรรมการค้ามีความยาวนานและต่อเนื่องกันจากงานหนึ่งสู่อีกงานหนึ่ง กลุ่มผู้ใช้ร้านค้าขายของกินของฝาก ทางด้านทิศใต้ รองรับการใช้งานของนักท่องเที่ยว ที่มาพักคอยในบริเวณที่จอดรถด้านทิศใต้

3) พื้นที่โดยรอบวัดพระปฐมเจดีย์ จากการสำรวจพื้นที่ภาคสนามพบว่า อาคารพาณิชยกรรมเข้าถึงได้จากถนนเส้นหลักและเส้นรองของเมือง จากการศึกษาผังเมืองรวมนครปฐมพบว่าพื้นที่พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน F.A.R. 2.6/1 ร้อยละ 35 ของที่ว่าง/ความสูงอาคารไม่เกิน 14 เมตร ทำให้มีกฎหมายการควบคุมการก่อสร้างอาคารใหม่มีพื้นที่ว่างหน้าอาคารมากขึ้นและไม่บดบังทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์ ทิศเหนือพบผู้ใช้พื้นที่ตลาดบนตลาดล่าง เป็นตลาดระดับภูมิภาคแต่การใช้กิจกรรมและขาดการดูแลในเรื่องระบบนิเวศโดยเฉพาะน้ำในคลองเจดีย์บูชาที่มีกลิ่นเหม็น เพราะการระบายน้ำเสียจากตลาดและชุมชนลงสู่คลองโดยตรง จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ค้าขายในตลาดบนตลาดล่างพบว่า มีข้อเสนอแนะในเรื่องปัญหาคลองเจดีย์บูชาเน่าเหม็น และมีปัญหาด้านการจราจรมีการจอดรถที่ไม่เป็นระเบียบ ตลาดสดชุมชนเมืองมี 2 ที่คือ ตลาดโอเดียน ด้านทิศตะวันตก และตลาดทางรถไฟด้านทิศเหนือติดทางรถไฟ ซึ่งทั้ง 2 ที่เป็นตลาดสดที่รองรับความหนาแน่นของพื้นที่ตลาดบนและตลาดล่างมีผู้ใช้งานตลอดทั้งวัน จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามมีปัญหาในเรื่องการเชื่อมต่อการสัญจรและการค้าขายกีดขวางการจราจร

5.2.3.2 กลุ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ สามารถแยกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้

1) พื้นที่ภายในกำแพงชั้นในวัดพระปฐมเจดีย์ กลุ่มกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะวิหาร 4 ทิศ ซึ่งเป็นพื้นที่โบราณสถาน มีกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจมีหลายรูปแบบเช่น นั่งพักผ่อน ถ่ายรูปองค์พระปฐมเจดีย์ ทัศนศึกษา วิ่งออกกำลังกายเดินจงกรม บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ และพบว่าปัญหาในเรื่องสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว เช่น เต็นท์ชั่วคราวและอาคารชั่วคราว ที่ใช้เพื่อ

กิจกรรมทำบุญและเรียวยารทรัพย์ในวาระต่างๆ ซึ่งแม้จะเป็นสิ่งปลูกสร้างชั่วคราวแต่ระยะเวลาในการใช้งานต่อเนื่องยาวนานเป็นปี ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถานเสียไป จากการศึกษาข้อมูลการใช้งานพื้นที่กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมพบว่าพื้นที่ที่มีการใช้งานมากที่สุดในรอบปีคือบริเวณหน้าวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ (วิหารด้านทิศเหนือ)

2) พื้นที่ภายในกำแพงชั้นนอกวัดพระปฐมเจดีย์ บริเวณสนามคลี ลานดนตรีทางด้านทิศตะวันออก และสวนสุขภาพทางด้านทิศตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มีกลุ่มผู้ใช้งานเป็นเวลา และเมื่อมีกิจกรรมพิเศษ ก็จะมีการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมเสมอ

3) พื้นที่โดยรอบวัดพระปฐมเจดีย์ มีพื้นที่รองรับกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจทางด้านทิศตะวันออกมี สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ และทางด้านทิศเหนือ พบผู้ใช้สวนท่ารถเมล์ชาว การเชื่อมต่อของสวนสาธารณะและพื้นที่รองรับกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจมีการกระจายตัว และไม่มีการเชื่อมต่อที่ชัดเจนและเข้าถึงกัน ปัญหาที่พบจากการสำรวจภาคสนามคือเรื่องการสัญจรทางเท้าและที่จอดรถ ทำให้ไม่สะดวกในการเข้าถึง

5.2.3.3 กลุ่มพื้นที่รองรับกลุ่มกิจกรรมพักผ่อนและจุดเปลี่ยนการสัญจร พบว่าพื้นที่ภายในกำแพงชั้นในและกำแพงชั้นนอกวัดพระปฐมเจดีย์ ไม่พบจุดพักผ่อนจุดเปลี่ยนการสัญจร โดยพบพื้นที่โดยรอบวัดพระปฐมเจดีย์ จากข้อมูลสรุปผลการสำรวจภาคสนาม พบว่ามีกลุ่มกิจกรรมพื้นที่จุดพักผ่อนและจุดเปลี่ยนการสัญจรทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะพื้นที่ตามแนวยาวขนานกับคลองเจดีย์บูชา จากผลสัมภาษณ์ผู้ใช้ในบริเวณดังกล่าวพบว่า เหตุผลการใช้พื้นที่ มากที่สุดคือเป็นจุดนัดพบ เพราะเป็นศูนย์รวมของท่ารถประจำทางที่เป็นต้นทางในการเดินทางทั้งขาเข้าและขาออกจากผลสำรวจภาคสนามพบว่า พื้นที่เป็นศูนย์กลางของระบบขนส่งมวลชน ในฝั่งทิศเหนือ สามารถแยกกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ได้ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.6)

1) ท่ารถที่ใช้พื้นที่สองข้างทาง แต่ไม่มีพื้นที่ที่เป็นท่ารถชัดเจน มีทั้งหมด 4 บริเวณ ดังนี้ ท่ารถบ้านโป่ง ท่ารถสะพานเกวียน ท่ารถถนนพญาพาน ฝั่งตลาดล่างและฝั่งตลาดบน ท่ารถสะพานตลาดทางรถไฟ ซึ่งทั้ง 4 ท่านี้ เป็นมีท่ารถที่ไม่มีพื้นที่จอดรถชัดเจน และไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสารเช่นห้องน้ำ จุดพัก จุดบริการนักท่องเที่ยว ใช้พื้นที่จุดพักผ่อนผู้โดยสารจากริมฟุตบอลซึ่งไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

2) ท่ารถที่มีพื้นที่ที่เป็นจุดพักผ่อน 1จุดเท่านั้นที่มีพื้นที่จอดรถคือ ท่ารถเมล์ชาว ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสาร จากผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้พบว่า มีข้อเสนอแนะเรื่องทางเท้าชำรุดเดินยาก หาบแร่แฉงลอยขวางทางจราจรในตลาด ส่วนการใช้พื้นที่ของท่ารถอื่นๆ ใช้ส่วนของทางเท้าและพื้นที่จอดรถชั่วคราวไม่มีการดูแลรักษาให้อยู่สภาพดี

3) พื้นที่จอดรถที่มีผู้ใช้กิจกรรมบริเวณซอย1 ไม่มีป้ายรถประจำทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้โดยสารที่จอดรถประจำทาง

5.2.3.4 กลุ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมการจอดรถ สามารถแยกได้ดังนี้

1) พื้นที่ภายในกำแพงชั้นนอกวัดพระปฐมเจดีย์ มีการจัดพื้นที่จอดรถที่ชัดเจนทางด้านทิศเหนือมีลานจอดรถทั่วไป โดยผู้ใช้งานเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดพระปฐมเจดีย์และ

บางส่วนเป็นผู้ใช้งานพื้นที่ตลาดบนและตลาดล่าง ทิศใต้มีลานจอดรถที่รองรับการใช้งานของนักท่องเที่ยวที่มาเป็นคณะโดยเฉพาะรถบัสขนาดใหญ่ และทิศตะวันตกมีลานลี้กุลกี รองรับกิจกรรมของผู้ใช้โดยเฉพาะในช่วงเย็นที่มีตลาดใต้รุ่ง จากการสำรวจข้อมูลกายภาพพบว่ามีที่จอดรถทั้งบริเวณเป็นพื้นที่โล่งมีขนาดเป็นสี่เหลี่ยมใหญ่ และเทด้วยคอนกรีต เพื่อรองรับรูปแบบกิจกรรมการใช้งานที่หลากหลาย แต่จากการสำรวจภาคสนามปัญหาที่พบคือในตอนกลางวันจะร้อนค่อนข้างมาก ทำให้มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ เนื่องจากน้ำไม่สามารถซึมลงใต้ดินได้ มีการเชื่อมต่อโดยทางเท้า แต่ขาดการออกแบบภูมิทัศน์และส่งเสริมภาพลักษณ์เมือง

2) พื้นที่โดยรอบวัดพระปฐมเจดีย์ มีกลุ่มผู้ใช้ ทางด้านทิศเหนือในพื้นที่โดยรอบตลาดบนตลาดล่างพบที่จอดรถชั่วคราวส่งคนส่งของ ทำให้ในแนวถนนที่ใช้สัญจรแคบลงการจราจรติดขัดส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งานมีความไม่สะดวกในการจอดรถ พื้นที่จอดรถรอบองค์พระปฐมเจดีย์ มีการจัดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถนำรถยนต์มาจอด เพื่อแบ่งเบาความหนาแน่นของผู้มาใช้งานพื้นที่ตลาดบนตลาดล่าง จากการสำรวจข้อมูลกายภาพพบว่า จุดจอดพาหนะ มีการกำหนดจุดจอดรถบริการประเภทต่างๆ ชัดเจนคือ ประเภทสามล้อ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง แต่ ไม่มีการจัดระเบียบไม่ระเกะระกะ จุดจอดกีดขวางการจราจรทางเท้า ไม่ปะปนกันทางสัญจรที่มี และไม่มีที่หลบฝนบริการสำหรับผู้ขับขี่

3) ท่ารถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง มีทุกแยกมีการจัดพื้นที่กำหนดจุดจอดที่เป็นกิจจะลักษณะแต่ไม่มีระเบียบ โดยจุดจอดขวางทางเท้า ไม่ได้มีการส่งเสริมเอกลักษณ์ของพื้นที่ และขาดบริการสำหรับผู้ขับขี่ตามสมควร เช่น ที่ดื่ม น้ำ ที่นั่ง ที่ให้ร่มเงา

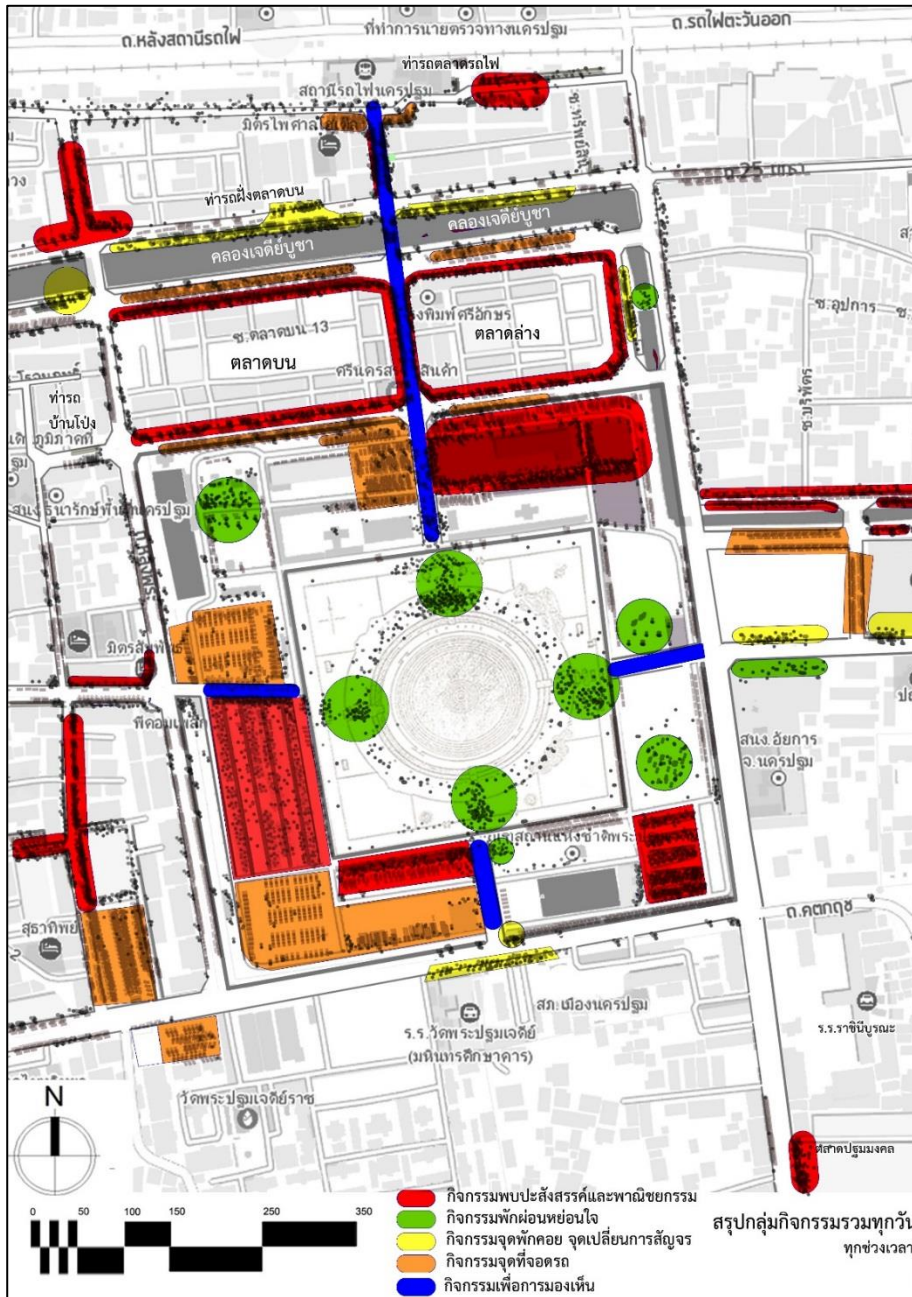
5.2.3.5 กลุ่มพื้นที่รองรับกิจกรรมเพื่อการมองเห็น จากการสำรวจข้อมูลกายภาพพบว่าเป็นพื้นที่มีองค์พระปฐมเจดีย์มีบทบาทเป็นสัญลักษณ์ของเมืองเป็นเจดีย์ทางพุทธศาสนาที่มีความสูงที่สุดในโลกและจากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าการให้คุณค่าและสิ่งที่มีค่ามากที่สุดในพื้นที่คือองค์พระปฐมเจดีย์ โดยสามารถแยกกลุ่มกิจกรรมต่างๆได้ดังนี้ (ดูแผนผัง 5.6)

1) ลานทางเข้าด้านทิศตะวันออกถนนหน้าพระ มีแกนเชื่อมต่อจากถนนเทศบาลไปยังถนนเพชรเกษมเชื่อมต่อไปกรุงเทพ มีผู้ใช้กิจกรรมพื้นที่เป็นจุดถ่ายรูปและเป็นทางเข้าออก โดยรอบไม่มีลานจอดรถที่ชัดเจน พื้นที่จอดรถไม่เป็นระเบียบ พื้นที่มีจุดหมายตาคือ องค์พระปฐมเจดีย์และอุโบสถที่มีกิจกรรมสวดมนต์ตอนเย็นและกิจกรรมที่เป็นศาสนกิจของพระสงฆ์ในวัดพระปฐมเจดีย์

2) ลานทางเข้าด้านทิศตะวันตกถนนหลังพระ มีแกนเชื่อมต่อถนนราชดำเนินเชื่อมต่อไปยังองค์พระปฐมเจดีย์ มีส่วนติดต่อกับตลาดใต้รุ่ง มีผู้ใช้กิจกรรมเป็นทางเข้าออก โดยรอบมีจุดจอดรถที่ชัดเจนในการรองรับกิจกรรม พื้นที่มีจุดหมายตาคือองค์พระปฐมเจดีย์ และลานตลาดใต้รุ่ง วิหารด้านทิศตะวันตก พื้นที่กิจกรรมส่วนนี้มีความสำคัญในภาคประชาชน

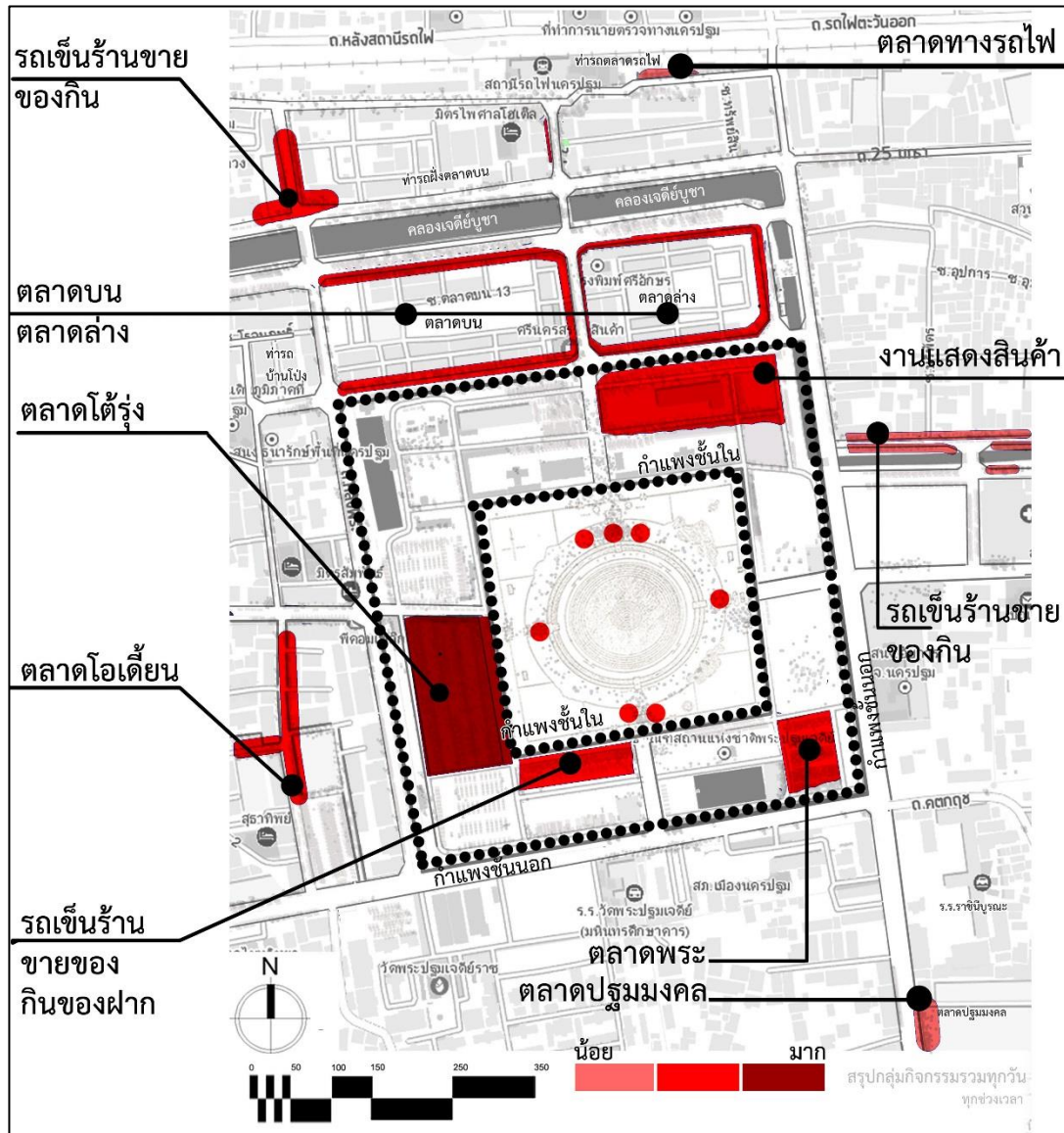
3) ลานทางเข้าด้านทิศเหนือ มีแกนเชื่อมต่อไปยังสถานีรถไฟ สะพานยักษ์ และตลาดบนตลาดล่าง เป็นจุดที่ได้รับความนิยมและมีความสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เพราะมีวิหารทางด้านทิศเหนือคือวิหารพระร่วงโรจนฤทธิ์ อีกทั้งจากข้อมูลกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆพื้นที่ส่วนนี้ยังมีความถี่การจัดงานมากที่สุดอีกด้วย

4) ลานทางเข้าด้านทิศใต้ มีแกนเชื่อมไปยังสถานีตำรวจถนนหลังพระ และจุดจอดรถหัวท่องเที่ยว พื้นที่ที่มีจุดหมายตาคือองค์พระปฐมเจดีย์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติวัดพระปฐมเจดีย์มีพื้นที่เชื่อมต่อกับโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ พื้นที่กิจกรรมส่วนนี้มีความสำคัญในเรื่องการศึกษา

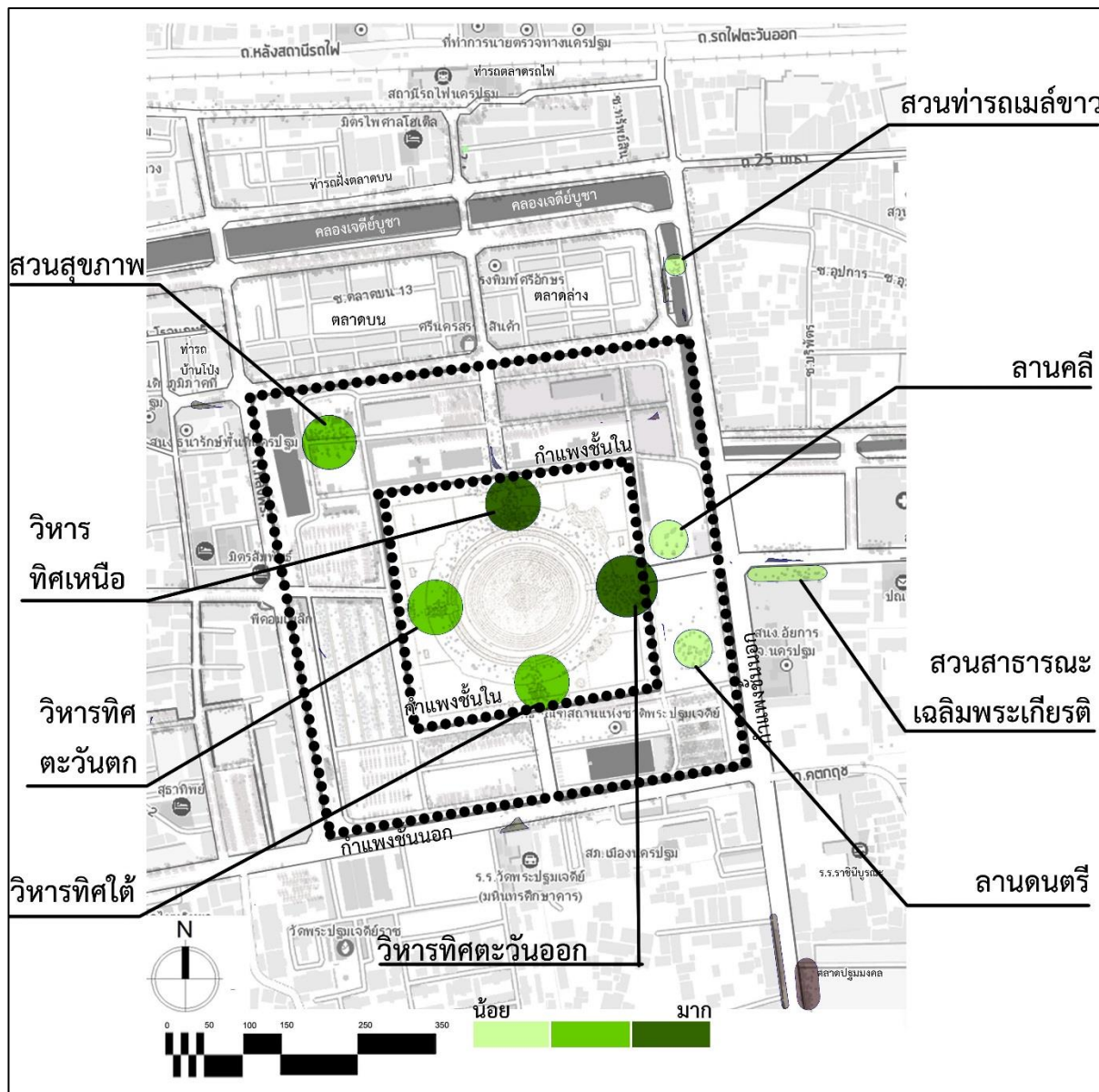

แผนผัง 5.6 สรุปกลุ่มการใช้งาน
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

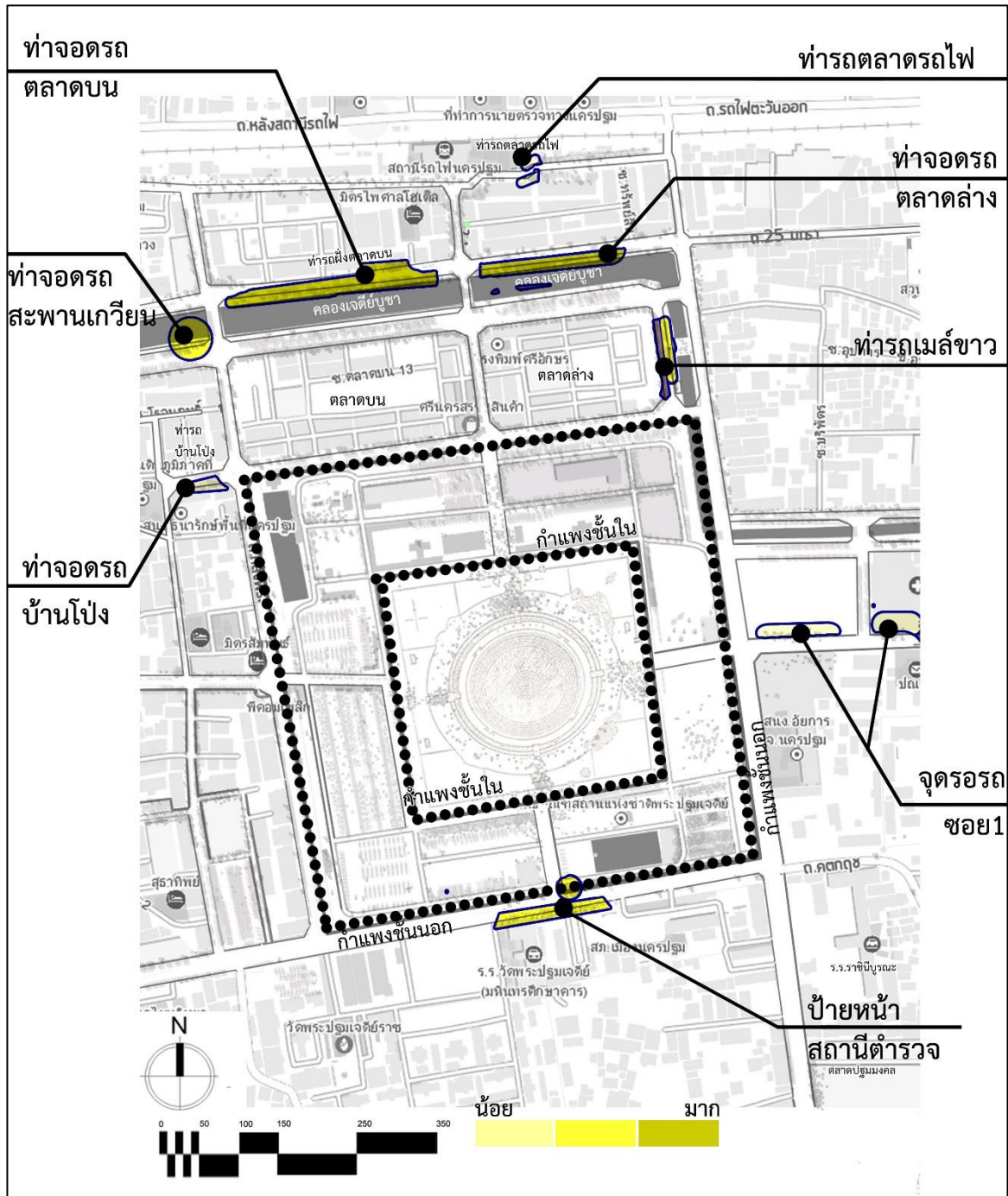
5.2.4 ผลสรุปข้อมูลการใช้พื้นที่ในเชิงปริมาณ แสดงจำนวนผู้ใช้จากค่าเฉลี่ย การใช้งานของผู้ใช้งานในรอบวัน โดยการคำนวณเฉลี่ยผู้ใช้พื้นที่ใน 2 วัน คือวันหยุดกับวันธรรมดา โดยแยกจำนวนผู้ใช้พื้นที่ในแต่ละพื้นที่ ดังนี้ คือ

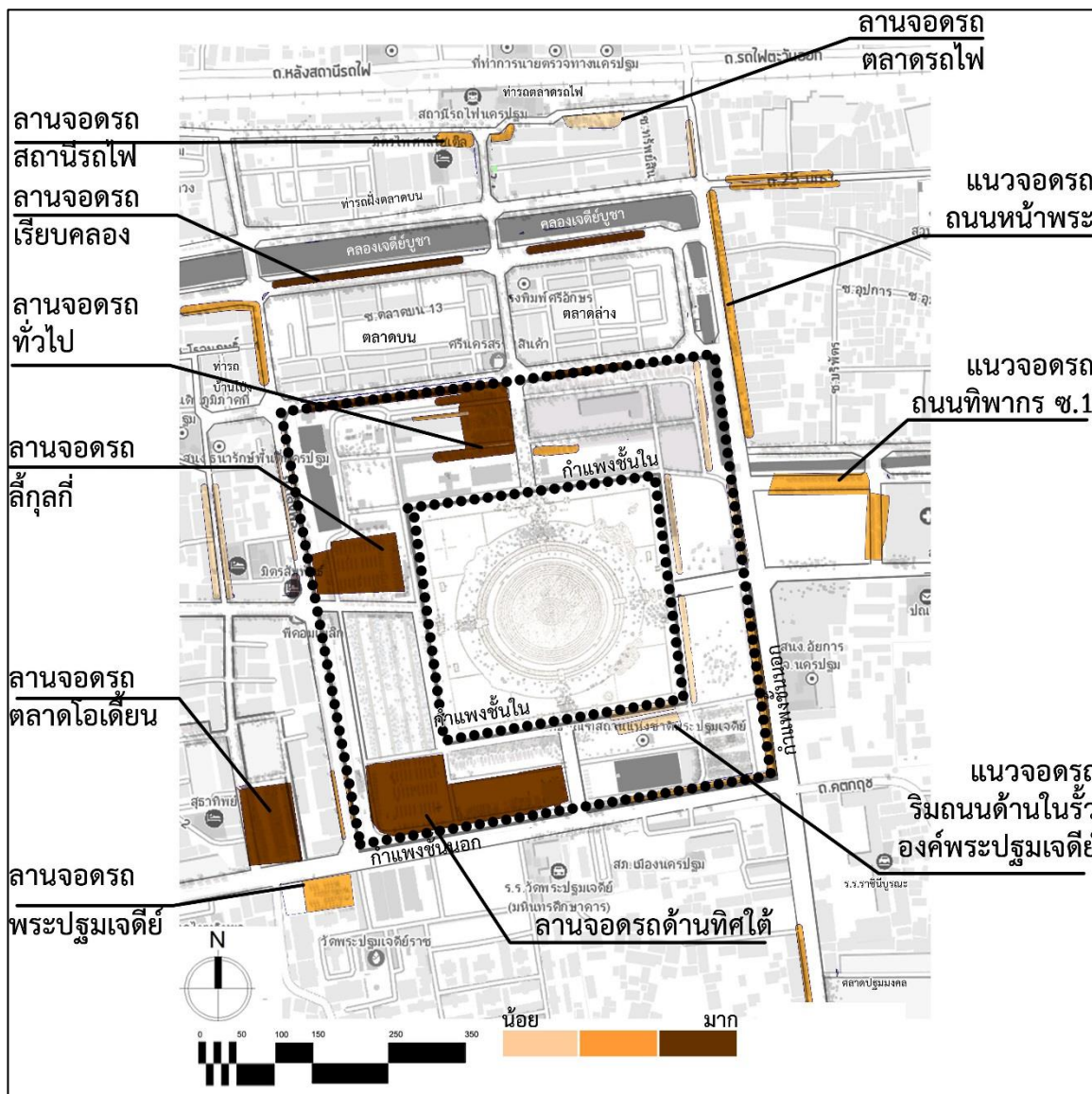
แผนผัง 5.7 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพบปะสังสรรค์และพาณิชยกรรม ในเชิงปริมาณ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

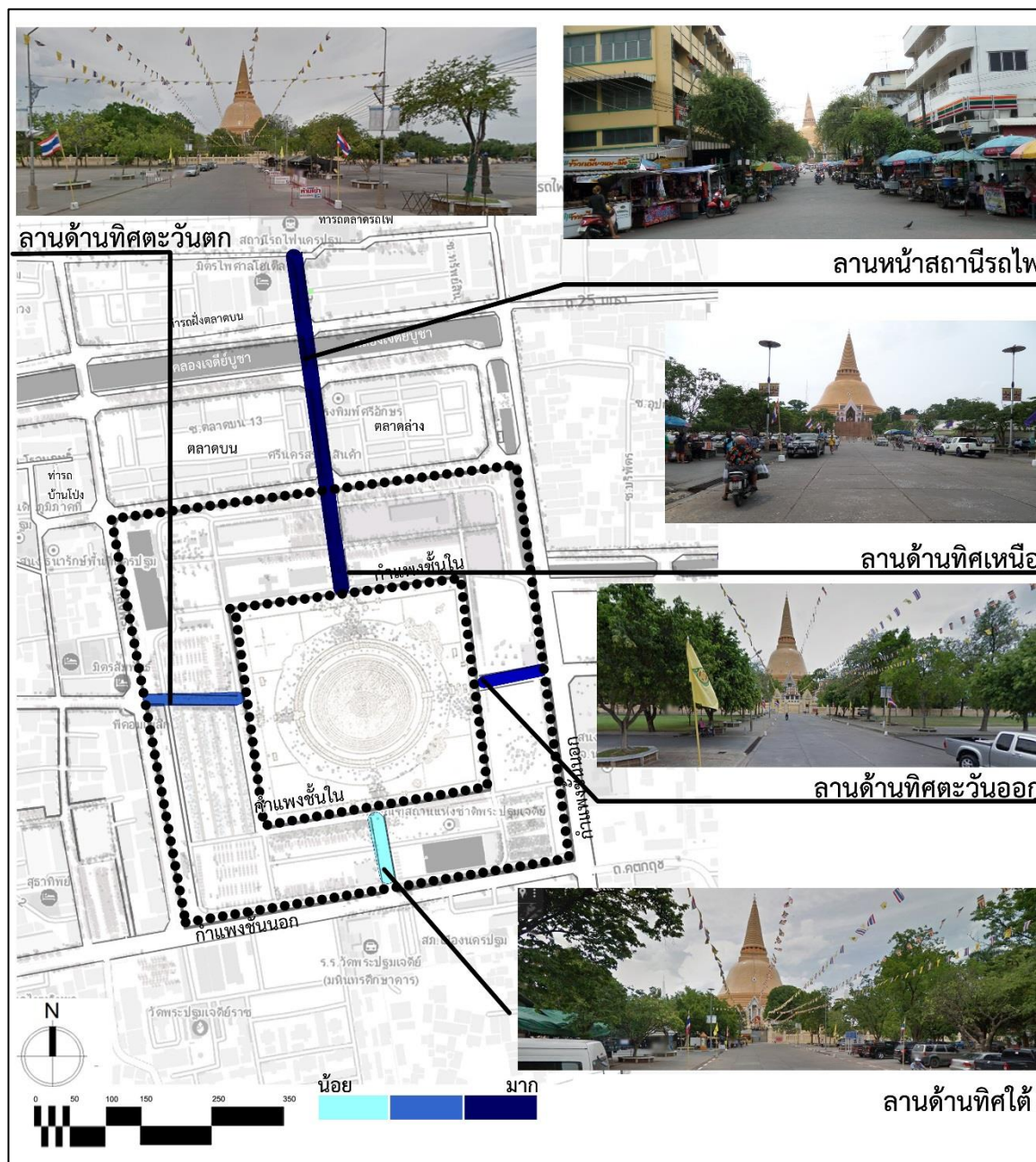
แผนผัง 5.8 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ในเชิงปริมาณ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 5.9 สรุปผู้ใช้กิจกรรมพักผ่อนและจุดเปลี่ยนการสัญจร ในเชิงปริมาณ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 5.10 สรุปผู้ใช้กิจกรรมการจอดรถ ในเชิงปริมาณ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.11 สรุปรูปผู้ใช้กิจกรรมเพื่อการมองเห็น ในเชิงปริมาณ
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

5.2.5 ผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ศึกษา

5.2.5.1 พฤติกรรมของผู้ใช้ การสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ศึกษา โดยมีการวางแผนการสัมภาษณ์ล่วงหน้าโดยเน้นประเด็น พฤติกรรมของผู้ใช้ และทัศนคติ โดยเลือกผู้ถูกสัมภาษณ์จากการสุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการใช้พื้นที่ในช่วงเวลาที่ต่างกัน และได้ผลการสัมภาษณ์การใช้พื้นที่ศึกษา ดังนี้

ช่วงวันธรรมดา

คนที่ 1 เป็นชายวัยทำงาน ใช้งานพื้นที่ในช่วงเช้า

คนที่ 2 เป็นผู้ค้าขาย ใช้งานพื้นที่ในช่วงเที่ยงพักกลางวัน

คนที่ 3 เป็นพระสงฆ์ ใช้งานพื้นที่ในช่วงเย็น

คนที่ 4 เป็นหญิงวัยรุ่น ใช้พื้นที่ในช่วงค่ำ

ช่วงวันหยุด

คนที่ 5 เป็นชายนักท่องเที่ยว ใช้งานพื้นที่ในช่วงเช้า

คนที่ 6 เป็นผู้เช่าพระเครื่อง ใช้งานพื้นที่ในช่วงเที่ยงพักกลางวัน

คนที่ 7 หญิงสูงวัย ใช้งานพื้นที่ในช่วงเย็น

คนที่ 8 เป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ใช้พื้นที่ในช่วงค่ำ

ตาราง 5.2 ผลสำรวจพฤติกรรมของผู้ใช้

	สถานะ	ระยะเวลาในการใช้พื้นที่	ความถี่ในการใช้พื้นที่	การเข้าถึงพื้นที่	ประเภทกิจกรรม
1	ชายวัยทำงาน	6:00-6:30	จันทร์-ศุกร์	รถยนต์ส่วนตัว	รอรถประจำทาง
2	ผู้ค้าขาย	8:00-21:00	ทุกวัน	พักที่ร้าน	ร้านค้าขายของเล่น
3	พระสงฆ์	16:45-18:00	ทุกวัน	เดินเท้า	สวดมนต์ที่โบสถ์
4	หญิงวัยรุ่น	17:00-19:00	อาทิตย์ละ 1 ครั้ง	รถยนต์ส่วนตัว	ทานข้าว
5	นักท่องเที่ยว	6:00-7:00	ทุกวันเสาร์	จักรยาน	จุดนับพบไหว้พระ
6	ผู้เช่าพระ	7:00-13:00	ทุกวัน	รถยนต์ส่วนตัว	เช่าพระเครื่อง
7	หญิงสูงวัย	17:00-18:00	อาทิตย์ 5-6 ครั้ง	เดินเท้า	นั่งเล่น ออกกำลังกาย
8	นักท่องเที่ยวต่างชาติ	19:30-23:00	เฉพาะเทศกาล	เดินเท้า	งานเต้น swing dancing

สรุปข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้ จากการสัมภาษณ์พบว่า

- 1) ผู้ใช้พื้นที่ใช้เวลาไม่เกิน 2 ชั่วโมง มี 6 คน ใช้เวลา 6 ชั่วโมงขึ้นไปมี 2 คน
- 2) ความถี่ในการใช้พื้นที่ ผู้ใช้ทุกวัน มี 4 คน ผู้ใช้พื้นที่ 5- 6 วันต่อสัปดาห์ มี 2 คน ใช้พื้นที่สัปดาห์ละครั้งต่อสัปดาห์ มี 2 คน
- 3) การเข้าถึงพื้นที่ ทางรถยนต์ส่วนตัวมี 3 คน เดินเท้า มี 3 คน จักรยาน 1 คน มีที่พักเอง 1 คน
- 4) ประเภทกิจกรรมมีมากมายหลายแบบตามช่วงเวลาและพื้นที่นั้นๆไม่ซ้ำกันเลย

5.2.5.2 ทักษณคดีผู้ใช้ต่อพื้นที่ ได้ผลสรุปดังนี้

ตาราง 5.3 ผลสำรวจทัศนคติผู้ใช้ต่อพื้นที่

	สถานะ	การให้คุณค่า ทักษณคดี สิ่งที่คำนึงถึงในพื้นที่	เหตุผลการใช้พื้นที่	ความพึงพอใจและ ข้อเสนอแนะ
1	ชายวัยทำงาน	ท่ารถประจำทาง	จุดนัดพบ จุดต่อรถ เข้า กรุงเทพและพื้นที่ ใกล้เคียง	ร้อนไม่มีจุดพักคอย น้ำใน คลองเน่าเหม็น
2	ผู้ค้าขาย	ตลาดบนตลาดล่าง	กิจการของตระกูล ค้าขายมาหลายรุ่น	น้ำในคลองเน่าเหม็น ทาง เท้าชำรุดหาที่จอดรถยาก
3	พระสงฆ์	องค์พระปฐมเจดีย์	จุดนัดพบ สวดมนต์ตาม กิจของพระสงฆ์	ชุ่มชื้นควรวาดล้างทางเดิน ป้ายบอกทางมีน้อย นักท่องเที่ยว
4	หญิงวัยรุ่น	โรงเรียนราชินี	จุดนัดพบ สะดวกนัดพบ ง่าย	ทางเท้าชำรุดเดินยาก หาบ แร่แผงลอยขวางทางจราจร ในตลาด
5	นักท่องเที่ยว	องค์พระปฐมเจดีย์	จุดนัดพบ สักการะสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์	ไม่มีจุดจอดและทาง จักรยาน
6	ผู้เช่าพระ	องค์พระปฐมเจดีย์	จุดนัดพบ เป็นศูนย์กลาง เช่าพระเครื่องของ นครปฐม	อากาศร้อน หางของกินง่าย ดีอยู่แล้วไม่มีข้อเสีย
7	หญิงสูงวัย	องค์พระปฐมเจดีย์	ร่มรื่นลมเย็น ใกล้บ้าน	อากาศร้อน รักษาความ ปลอดภัยดีห้องน้ำสะอาด
8	นักท่องเที่ยว ต่างชาติ	ถนนรถไฟ	จุดนัดพบ งานเต้น ประจำปีที่น่าสนใจ มา เป็นครอบครัว	หลงทางแผนที่ไม่ตรง ไม่มี ป้ายบอกทาง

สรุปข้อมูลทัศนคติต่อพื้นที่จากการสัมภาษณ์พบว่า

- 1) การให้คุณค่า ทักษณคดี สิ่งที่คำนึงถึงมากที่สุด คือองค์พระปฐมเจดีย์ 4 คน ส่วนที่ให้คุณค่าท่ารถประจำทาง ตลาดบนตลาดล่าง และกิจกรรม อย่างละ1คน
- 2) เหตุผลการใช้พื้นที่ มากที่สุดคือ เป็นจุดนัดพบ 6 คน ส่วนการค้าขาย และเพื่อพักผ่อน อย่างละ1คน
- 3) ความพึงพอใจมากที่สุด ในเรื่องอากาศร่มรื่น สะดวกสบาย 2 คน
- 4) ข้อเสนอแนะในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก 6 คน

บทที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นและการสำรวจข้อมูลทางกายภาพรวมกับผลการสัมภาษณ์ผู้ใช้พื้นที่ศึกษา สามารถสรุปและแบ่งเป็นประเด็นวิเคราะห์ดังนี้

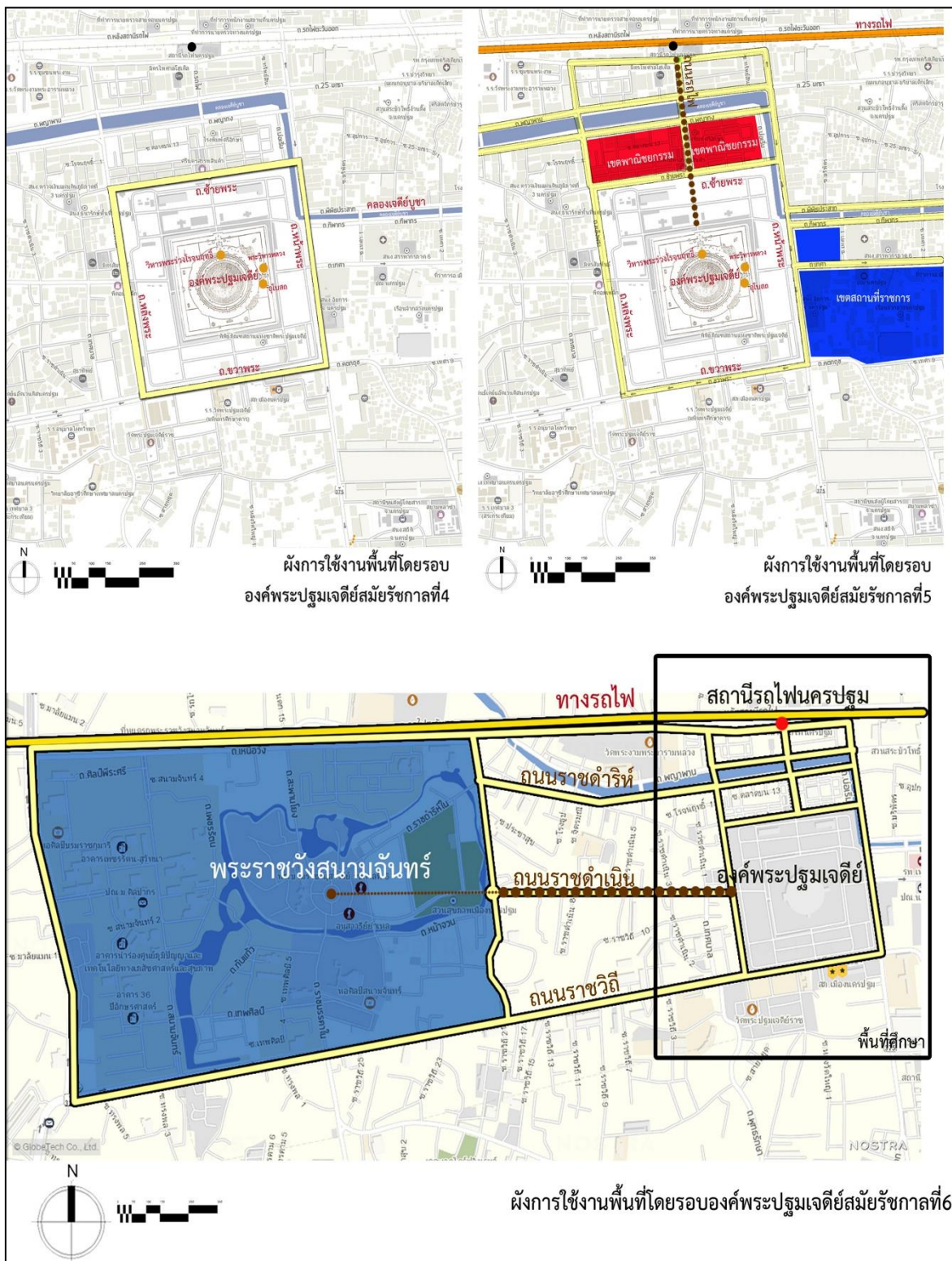
6.1 การประเมินคุณค่าการใช้พื้นที่

6.1.1 วิเคราะห์คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในอดีต จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ พบว่าการขยายตัวของเมืองนครปฐมตั้งแต่อดีตมีปัจจัยที่สำคัญคือ การก่อสร้างองค์พระปฐมเจดีย์เป็นหลักและในการก่อสร้างนี้เองจึงทำให้เกิดการอพยพของประชากรเข้ามาในพื้นที่ และเกิดความเจริญแก่เมืองนครปฐมโดยแบ่งเป็นยุคสมัยดังนี้ 1) สมัยทวารวดี ภูมิภาคเป็นชายฝั่งทะเล มีการเผยแพร่ของพุทธศาสนาเข้ามาในพื้นที่โดยเรือสำเภา มีซากโบราณสถานที่อยู่โดยรอบเมืองโบราณนครปฐม 2) สมัยอยุธยา เมืองนครปฐมกลายเป็นที่รกร้างเพราะขาดน้ำ จึงมีการตั้งเมืองนครชัยศรี และรวมเนื้อที่แขวงเมืองราชบุรีและแขวงเมืองสุพรรณ มีฐานะเป็นเมืองชั้นตรีในสมัยนั้น 3) สมัยรัชกาลที่ 4 เกิดมีชุมชนที่เกิดจากการบูรณะองค์พระเจดีย์ โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันออก และมีการขุดคลองเจดีย์บูชา เชื่อมต่อคลองมหาสวัสดิ์และแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้สามารถเชื่อมต่อไปยังพระบรมมหาราชวัง มีการวางผังเมือง มีถนนที่สำคัญคือ ถนนซ้ายพระ ถนนขวาพระ ถนนหน้าพระ ถนนหลังพระ 4) สมัยรัชกาลที่ 5 มีการกำหนดพื้นที่สถานที่ราชการและวางผังทางทิศตะวันออก เขตพาณิชย์กรรมทางทิศเหนือ มีทางรถไฟผ่านตัวเมืองขนานกับคลองเจดีย์บูชาที่มีอยู่เดิม เมื่อสร้างทางรถไฟมีการสร้างสถานีรถไฟซึ่งมีถนนเป็นแนวแกนตรงกับวิหารทางทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ 5) สมัยรัชกาลที่ 6 มีการสร้างพระราชวังสนามจันทร์ ทำให้มีการขยายเมืองไปทางทิศตะวันตก ถนนที่เชื่อมกับพระราชวังสนามจันทร์คือถนนราชดำเนิน ถนนราชดำเนิน ดาริห์ ถนนราชวิถี โดยมีแกนสำคัญที่เชื่อมกับองค์พระปฐมเจดีย์คือถนนราชดำเนิน (ดูแผนผัง 6.1)

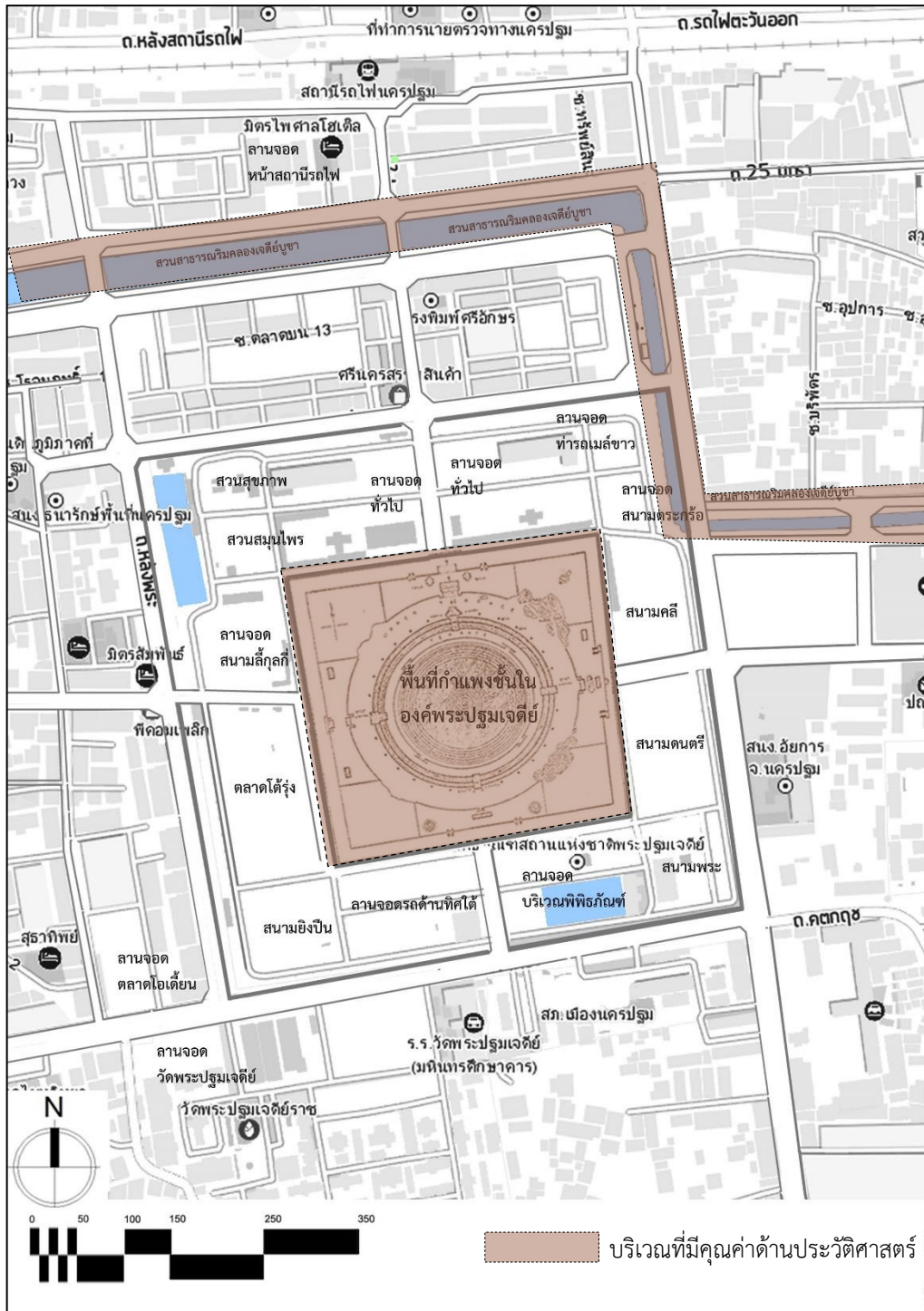
ตาราง 6.1 เปรียบเทียบลักษณะกายภาพที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

	ทวารวดี	สมัยอยุธยา	รัชกาลที่ 4	รัชกาลที่ 5	รัชกาลที่ 6
องค์พระปฐมเจดีย์					
คลองเจดีย์บูชา					
ผังเมือง					
สถานีรถไฟ					

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลจึงพบว่า บริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสอดคล้องกับการใช้งานในปัจจุบันมากที่สุด คือบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ คลองเจดีย์บูชา และรูปแบบผังเมือง มีถนนที่สำคัญถนนซ้ายพระ ถนนขวาพระ ถนนหน้าพระ ถนนหลังพระ

แผนผัง 6.1 สรุปรูปการวิเคราะห์คุณค่าด้านประวัติศาสตร์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.2 สรุปรูปการประเมินคุณค่าด้านประวัติศาสตร์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

6.1.2 วิเคราะห์คุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร สรุปรายข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลการใช้อาคารและประโยชน์ที่ดิน จากข้อมูลทางด้านผังเมือง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ข้อมูลสังคม ประชากร เศรษฐกิจ และการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

1) พื้นที่โบราณสถาน จากการศึกษาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ในพื้นที่พบว่า โบราณสถานที่มีประวัติ และความสำคัญมากที่สุดคือองค์พระปฐมเจดีย์ จากข้อมูลด้านการอนุรักษ์ โบราณสถานพบว่า มีการขึ้นทะเบียนโบราณสถานจากกรมศิลปากร ทำให้มีกฎหมายควบคุมตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน มีการควบคุมการปลูกสร้างอาคารในพื้นที่ โดยรอบพระปฐมเจดีย์ จะต้องมี การขออนุญาตจากกรมศิลปากร แต่จากการสำรวจภาคสนามพบสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว ประเภทเต็นท์ ชั่วคราวและอาคารชั่วคราวที่ใช้เป็นกิจกรรมทำบุญ และเรียวยารัพย์ในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งก่อสร้างต่างๆแม้จะสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว แต่ระยะเวลาในการใช้งานต่อเนื่องยาวนานเป็นปี ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถานเสียไป ทั้งนี้ยังส่งผลเสียต่อการท่องเที่ยว และเผยแพร่ประเทศไทยในด้าน ความงามของโบราณสถาน และยังส่งผลเสียต่อการอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ตามพระราชบัญญัติการท่องเที่ยว และพระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ ทั้งนี้ในการควบคุมและบริหารพื้นที่โดยรอบยังมีแนวโน้มว่า จะได้พิจารณาเป็นมรดกโลกประเภทสถาปัตยกรรมโดดเด่นมีคุณค่าและประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยประโยชน์ของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกมีหลายประการ จะสามารถระดมเงินทุนและการสนับสนุนจากต่างประเทศได้ และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ซึ่งในการขึ้นทะเบียนมรดกโลกนี้อาจมีทั้งผลดีและผลเสีย เพราะพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์มีการใช้งานพื้นที่หลากหลาย และมีการกำหนดพื้นที่ใช้สอยเพื่อประกอบ ศาสนกิจที่ชัดเจนและมีหน่วยงานที่บริหารและจัดการคือวัดพระปฐมเจดีย์ พุทธสมาคมและสำนักจัด ประโยชน์วัดองค์พระปฐมเจดีย์ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นทางการ และกิจกรรมพิเศษทางด้านประเพณี วัฒนธรรมตลอดทั้งปี และจากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมผู้เข้าร่วมพบว่า มีกลุ่มผู้ใช้กิจกรรมพื้นที่บริเวณ วิหารทิศเหนือหรือบริเวณพระร่วงโรจน์ฤทธิ์มากที่สุด (ดูแผนผัง 6.4)

2) สถานที่ราชการและสถานศึกษา จากการศึกษาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการพบว่า มีสถานที่ราชการที่สำคัญกับการปกครองคือ ที่ว่าการอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม สำนักงานอัยการ สถานีตำรวจภูธรนครปฐม ส่วนสถานศึกษาที่สำคัญคือโรงเรียนราชินีบูรณะ จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามพบว่า การเข้าถึงอาคารราชการเข้าถึงได้ง่าย เพราะอยู่ติดถนนเส้นหลักของเมือง ทั้งนี้จากศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์พบว่า มีการวางผังเมืองตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ให้สถานที่ราชการและสถานศึกษาอยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์ เชื่อมต่อกับถนนหน้าพระและถนนหลังพระ ซึ่งเป็นถนนเส้นหลักของเมือง ที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อวางผังเมืองในการบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ จากข้อมูลกิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรมพบว่า เมื่อมีงานเทศกาลต่างๆ หน่วยราชการและสถานศึกษา ที่อยู่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ มีการให้ความร่วมมือและพร้อมใจจัดกิจกรรมได้ง่ายเพราะเข้าถึงพื้นที่ขององค์พระปฐมเจดีย์สะดวก จึงมีการจัดงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอทุกปี ดังนั้นบริเวณคุณค่าด้าน สถานที่ราชการและสถานศึกษา คือทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของพื้นที่

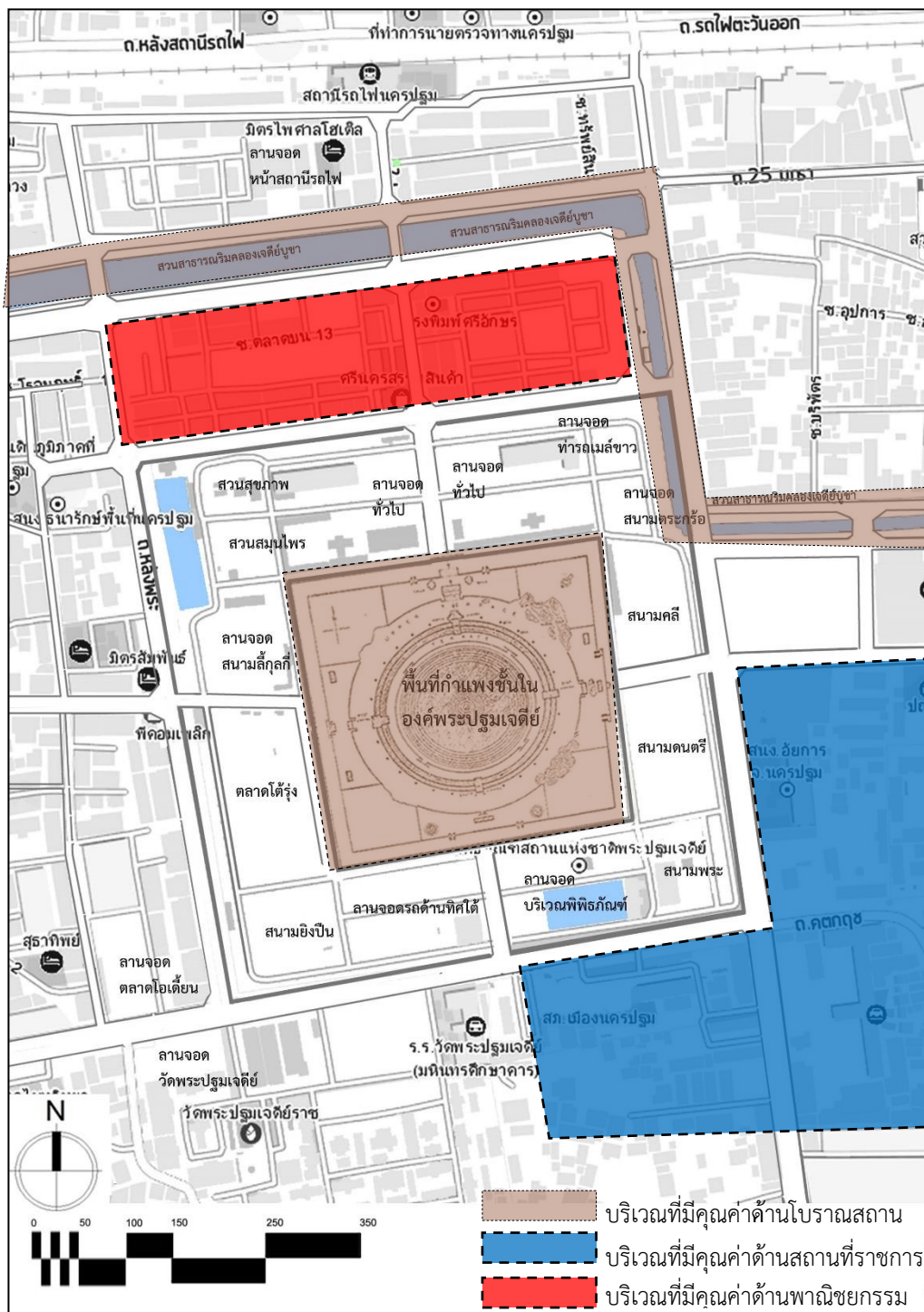
3) พื้นที่พาณิชย์กรรม จากข้อมูลด้านประวัติศาสตร์พบว่า การเจริญทางด้าน การค้าเริ่มมาตั้งแต่การบูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ในสมัยรัชกาลที่4 ในฝั่งทิศตะวันออก และมีการวางผัง กำหนดเขตพาณิชย์กรรมในด้านทิศเหนือในสมัยรัชกาลที่5 จากการสำรวจพื้นที่ภาคสนามพบว่า อาคารพาณิชย์กรรมเข้าถึงได้จากถนนเส้นหลักและเส้นรองของเมือง ส่วนที่อยู่อาศัยประเภทบ้านและห้องแถว เข้าถึงได้จากถนนสายย่อย จากการศึกษาผังเมืองรวมนครปฐมพบว่าพื้นที่พาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัย หนาแน่นมากมีการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน F.A.R. 2.6/1 ร้อยละ35 ของที่ว่างมีการกำหนดความสูง อาคารไม่เกิน14เมตร ดังนั้นบริเวณคุณค่าด้านพาณิชย์กรรม คือทางทิศเหนือ (ดูแผนผัง 6.4)

4) สรุปกฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลด้านประชากรพบว่าปัจจุบัน มีปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร เพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ และประชากรแฝง ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของเมือง ทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ และยังส่งผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะน้ำในคลองเจดีย์บูชา มีการส่งกลิ่นที่เน่าเหม็นเพราะมีการระบายน้ำเสียจาก ตลาดในชุมชน ทั้งนี้การใช้ที่ดินในย่านและชุมชนในปัจจุบัน มีการวางแผนการขยายตัวของเมืองไปตาม ทิศเหนือและทิศใต้ของพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้เทศบาลนครนครปฐมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้กรม โยธาธิการและผังเมือง ได้มีการจัดทำ (ร่าง) ผังเมืองรวมนครปฐม ฉบับปรับปรุงครั้งที่2 ปี2559 เพื่อแก้ไข เรื่อง ความต่อเนื่องในการบังคับใช้ให้ตรงสภาพจริงและแก้ไขความไม่ชัดเจนในการตีความ โดยสรุป กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมกับการใช้พื้นที่ศึกษา

- มาตรการด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมมีเพียงข้อกำหนดการ ห้าม การค้าจำหน่ายสุรา ในระยะ 200 เมตร
- มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ให้มีที่ว่างริมแหล่งน้ำสาธารณะ 3-6 เมตรสำหรับปลูกต้นไม้
- มาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมด้านศิลปกรรม ประกอบด้วย การควบคุม ให้ป้ายที่ติดผนังด้านหน้าอาคาร การกำหนดพื้นที่ประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ การกำหนด ความสูงอาคารไม่เกิน15เมตร (ดูแผนผัง 6.3)

แผนผัง 6.3 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

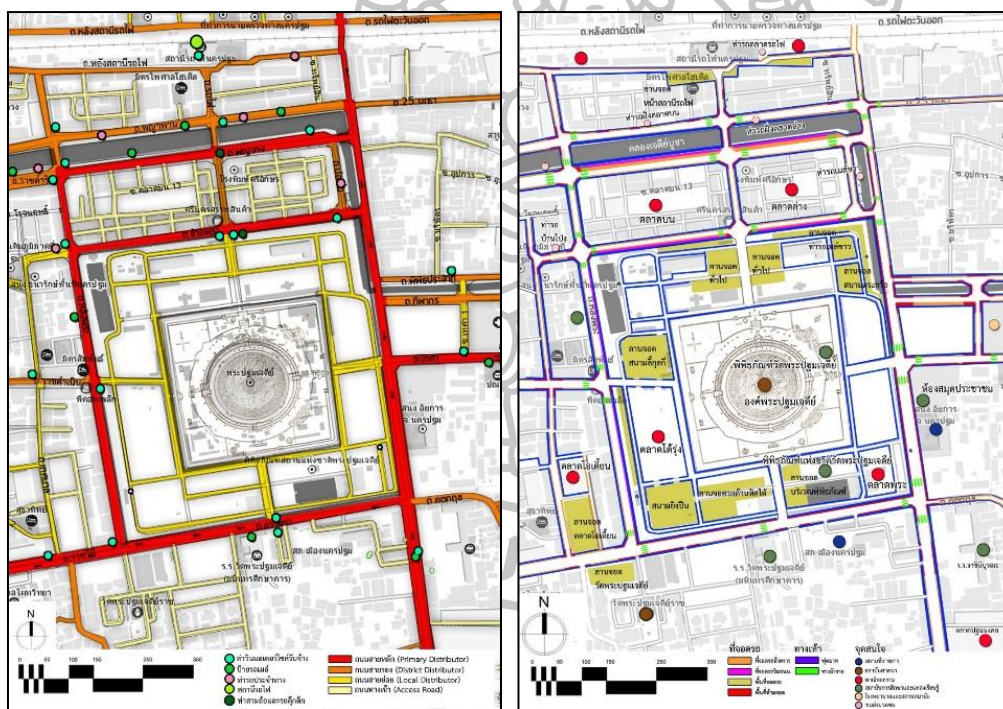

แผนผัง 6.4 สรุปการประเมินคุณค่าด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

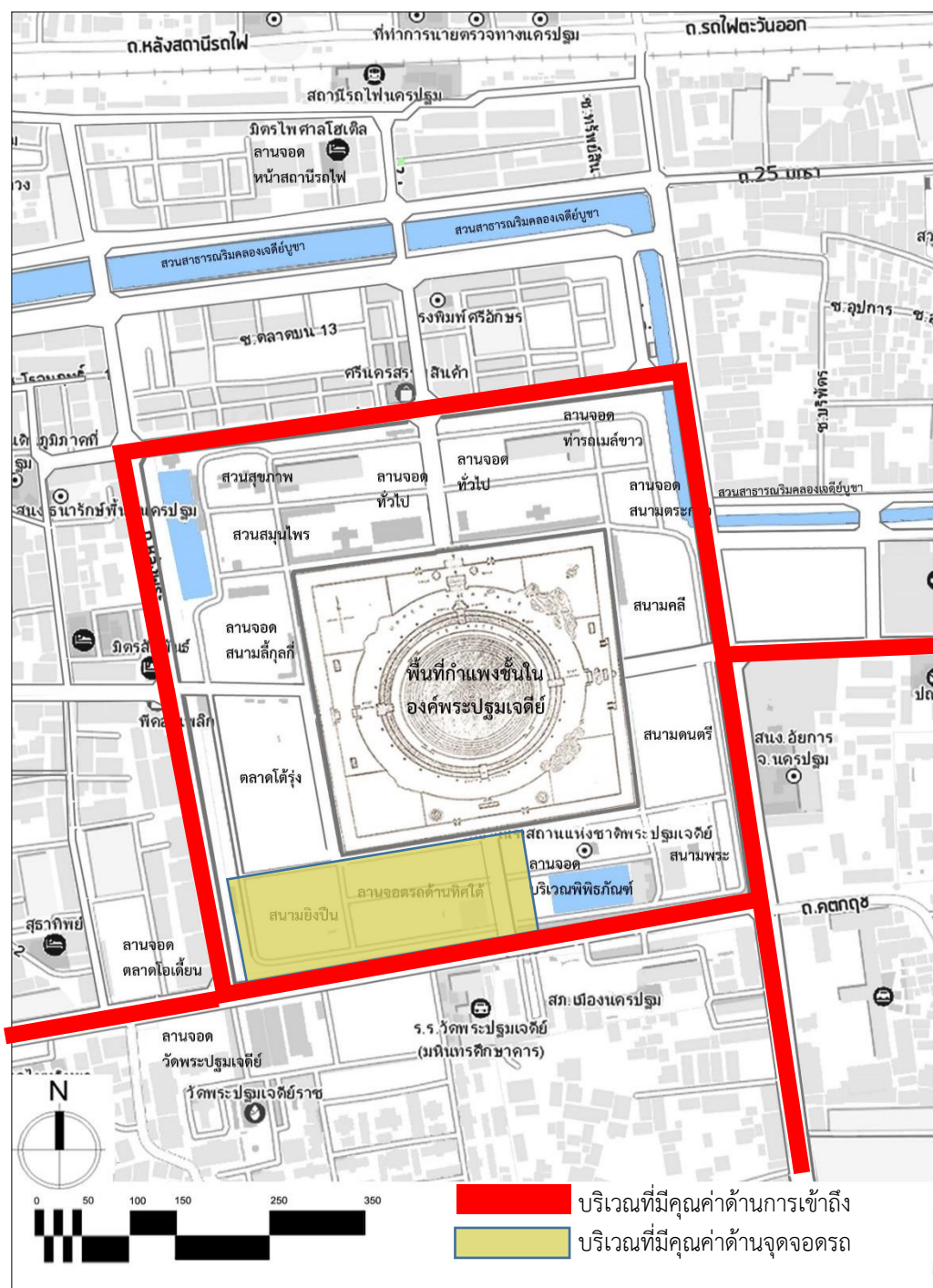
6.1.3 วิเคราะห์คุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ

พื้นที่ศึกษาเข้าถึงได้ง่ายและพื้นที่จอดรถ (ดูแผนผัง 6.5) ส่วนใหญ่มีการจัดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถนำรถยนต์มาจอดในเขตพื้นที่วัดพระปฐมเจดีย์ได้ แต่ทั้งนี้ พื้นที่จอดรถโดยรอบเป็นพื้นที่โล่ง ดาดแข็ง มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ และการจอดรถในพื้นที่วัดไม่เป็นระเบียบกระจาย ขาดการเชื่อมต่อ การจัดหาที่จอดรถเพื่อแบ่งเบาความหนาแน่นของผู้มาใช้งานพื้นที่โดยรอบ ซึ่งการจัดการจอดรถสาธารณะในวัด เป็นการไม่สมควรต่อสถานที่ ที่ควรจะมีควมสงบเรียบร้อย และเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของเมือง

จากการสำรวจพื้นที่พบว่า บริเวณที่มีคุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ มากที่สุดคือ บริเวณทิศใต้ ของพื้นที่ศึกษา สามารถพัฒนา จัดที่จอดรถให้มีการเชื่อมต่อโดยทางเท้า และมีการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์และส่งเสริมภาพลักษณ์เมืองให้ดีขึ้น เพิ่มพื้นที่สีเขียว ต้องมีป้ายชี้ประกอบที่ชัดเจน การกำหนดจุดจอดพาหนะ ประเภทสามล้อ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ควรจัดพื้นที่กำหนดจุดจอดให้มีการจัดระเบียบ ไม่กีดขวางการจราจร มีบริการสำหรับผู้ขับขี่ตามสมควร (ดูแผนผัง 6.5)

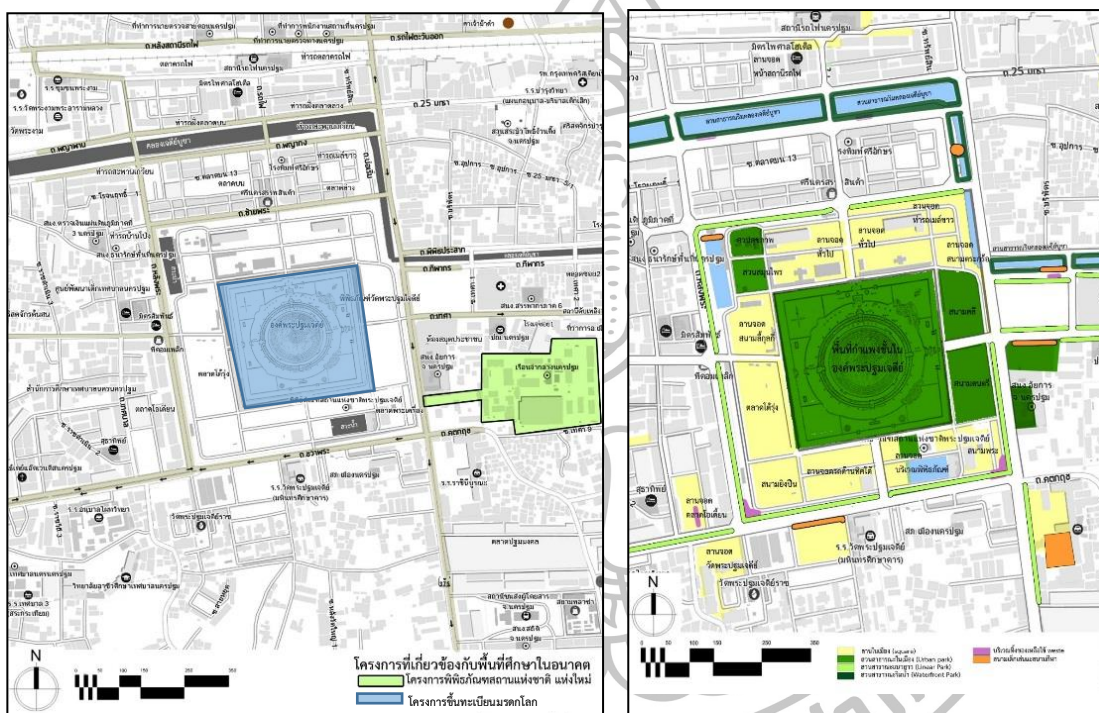
แผนผัง 6.5 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.6 สรุปการประเมินคุณค่าด้านการเข้าถึง จุดจอดรถ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

6.1.4 วิเคราะห์คุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ

ที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติในพื้นที่ศึกษา (ดูแผนผัง 6.7) พบว่าบริเวณกำแพงชั้นในของค์พระปฐมเจดีย์ มีคุณค่าประวัติศาสตร์ และศูนย์กลางกิจกรรมทางด้านศาสนา อีกทั้งมีบทบาทเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ แต่มีจุดอ่อนที่สิ่งปลูกสร้างชั่วคราว ในลักษณะพุทธพาณิชย์ จึงควรส่งเสริมพื้นที่สีเขียวรอบกำแพงชั้นในเพื่อ กิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจประเภท passive ควบคุมสิ่งก่อสร้างชั่วคราวที่ประเภทพุทธพาณิชย์ ส่งเสริมพื้นที่เปิดโล่งโดยรอบกำแพงชั้นนอก เพื่อกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจประเภทActive และเชื่อมโยงพื้นที่ กับโครงการที่เกิดขึ้นในอนาคตและภูมิทัศน์ริมคลองเจดีย์บูชา

แผนผัง 6.7 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

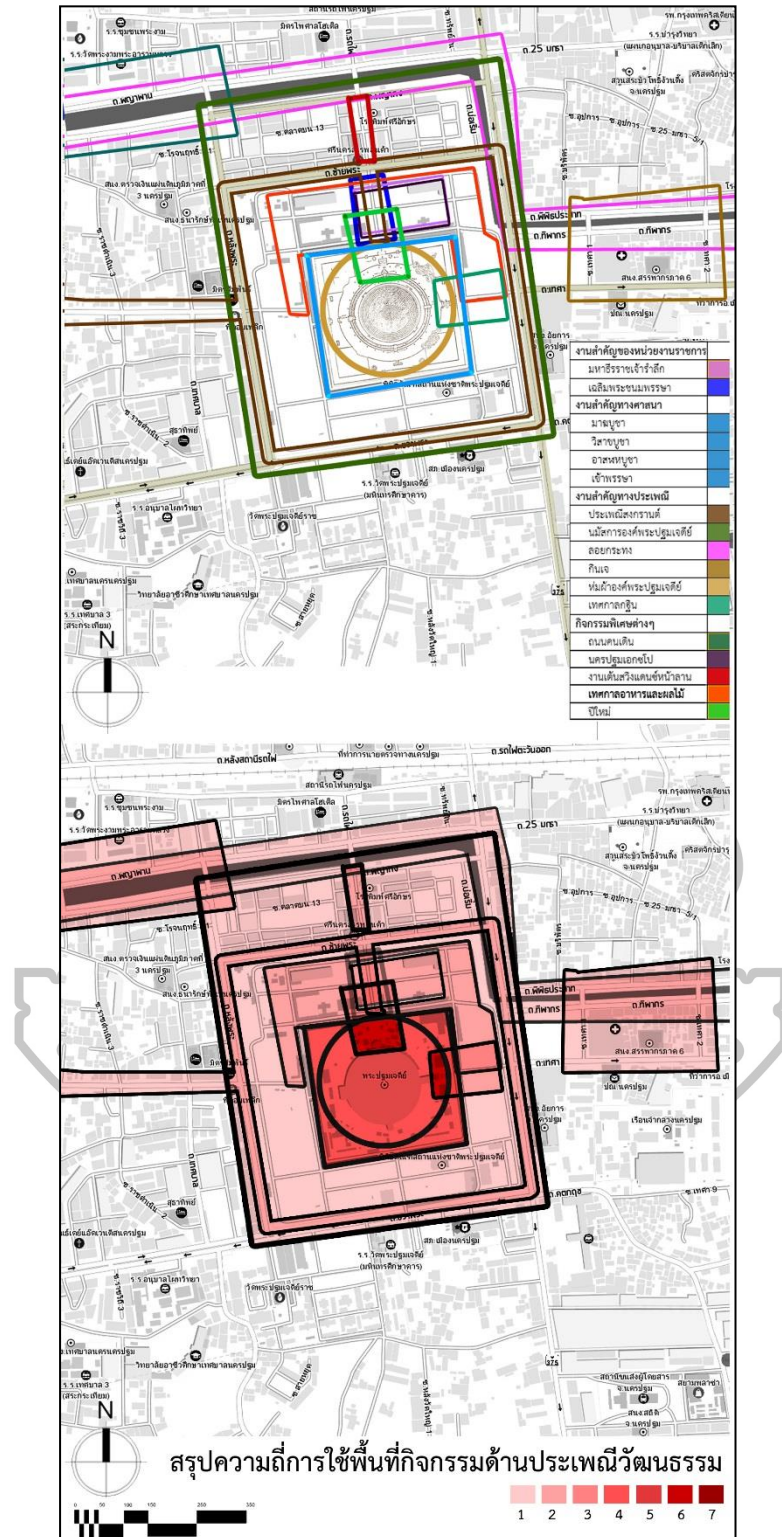
แผนผัง 6.8 สรุปรูปการประเมินคุณค่าด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

6.1.5 วิเคราะห์คุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ (ดูแผนผัง 6.9) โดยวิเคราะห์รูปแบบ สรุปล ข้อมูลการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรม ในพื้นที่ศึกษาในใน วาระและโอกาสต่างๆ ได้ดังนี้คือ

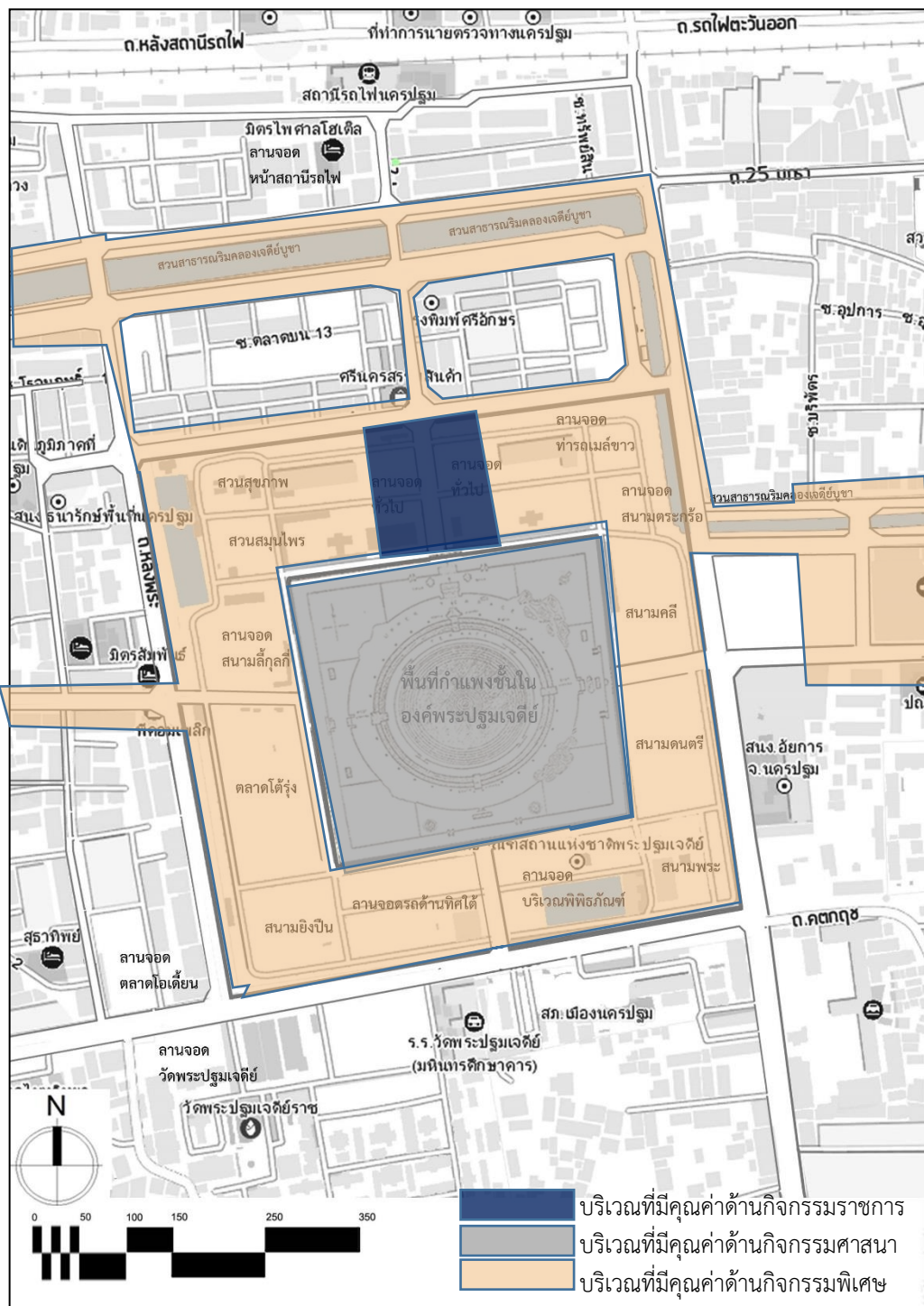
ตาราง 6.2 แสดงรูปแบบกิจกรรมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมในรอบปี

	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
งานสำคัญของหน่วยงานราชการ												
มหาธีรราชเจ้ารำลึก												
เฉลิมพระชนมพรรษา												
งานสำคัญทางศาสนา												
มาฆบูชา												
วิสาขบูชา												
อาสาฬหบูชา												
เข้าพรรษา												
งานสำคัญทางประเพณี												
ประเพณีสงกรานต์												
นมัสการองค์พระปฐมเจดีย์												
ลอยกระทง												
กินเจ												
ห่มผ้าองค์พระปฐมเจดีย์												
เทศกาลกฐิน												
กิจกรรมพิเศษต่างๆ												
ถนนคนเดิน												
นครปฐมเอกซโป												
งานต้นสวิงแดนซ์หน้าลาน												
เทศกาลอาหารและผลไม้												
ปีใหม่												

สรุปการประเมินคุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมประจำปีพบว่า ช่วงที่มีการจัด กิจกรรมมากที่สุดคือเดือนกุมภาพันธ์ ตุลาคม พฤศจิกายน และรูปแบบงานที่มีการจัดมากที่สุดคือ งาน สำคัญทางประเพณี พื้นที่ที่มีความถี่ในการจัดงานมากที่สุด คือพื้นที่ด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้จุดแข็ง ลักษณะของกิจกรรมมีความสอดคล้องกับชุมชน จุดอ่อน ความถี่ในการจัดกิจกรรม ประเภท กิจกรรมพิเศษ เพื่อพาณิชย์กรรมมีมากเกินไปทำให้การจัดการพื้นที่เป็นไปได้ลำบาก

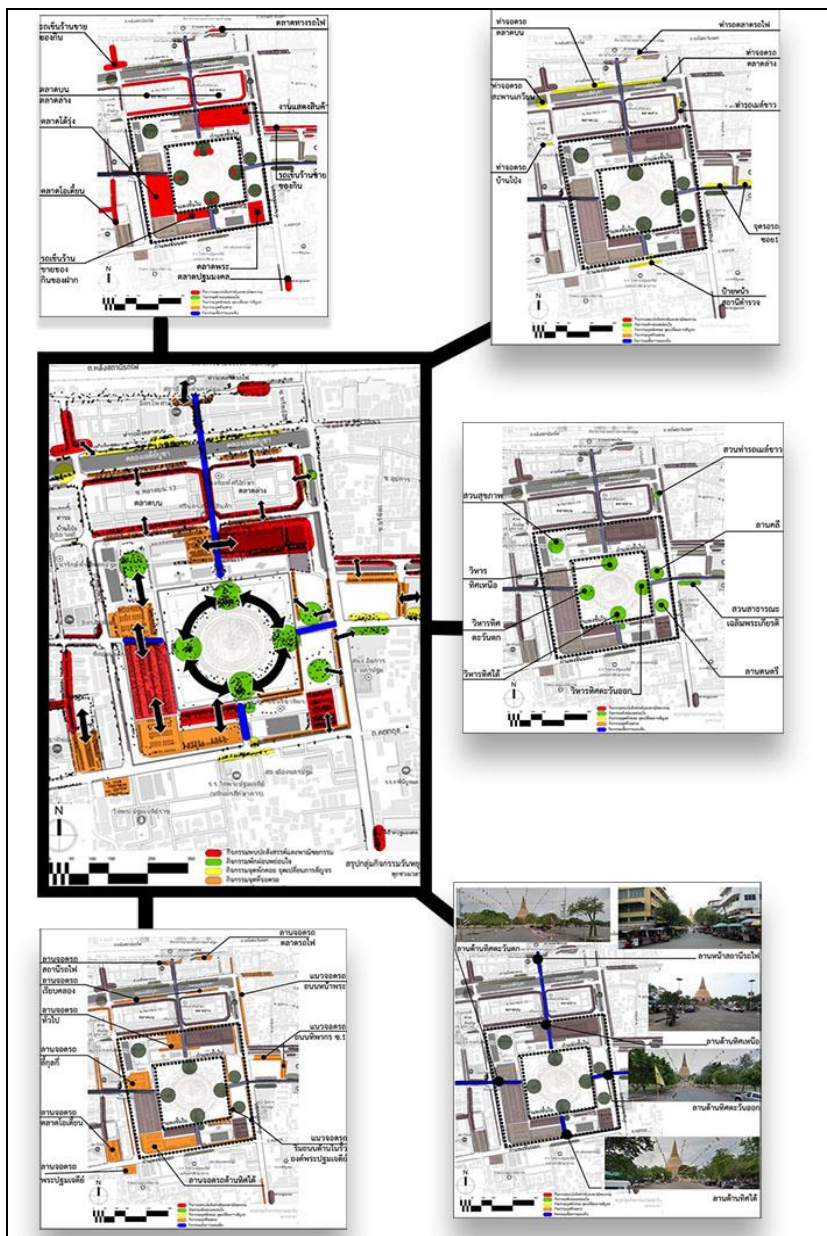
แผนผัง 6.9 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

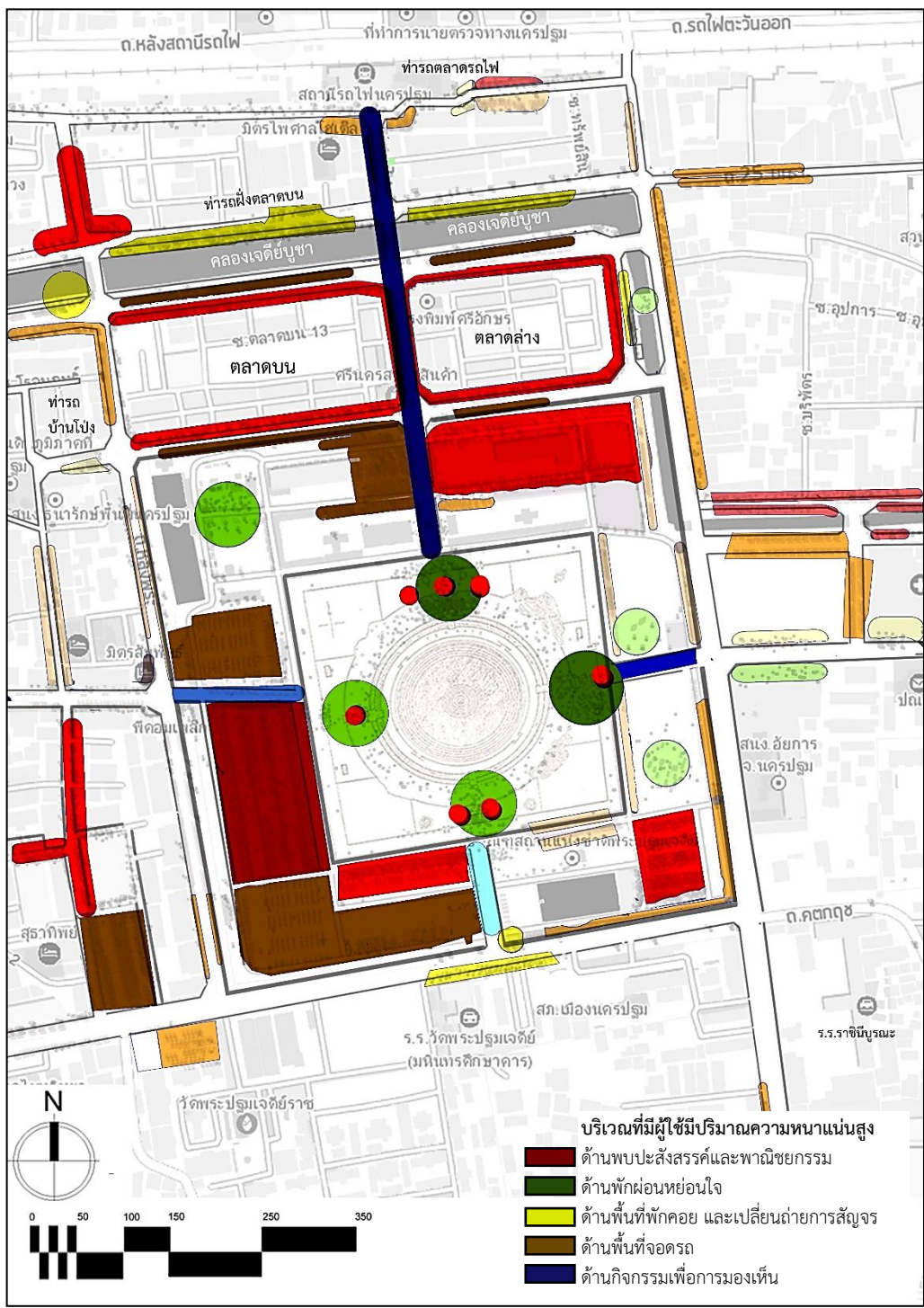
แผนผัง 6.10 สรุปลการประเมินคุณค่าด้านรูปแบบกิจกรรมต่างๆ
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

6.1.6 วิเคราะห์คุณค่าด้านกลุ่มพฤติกรรมผู้ใช้

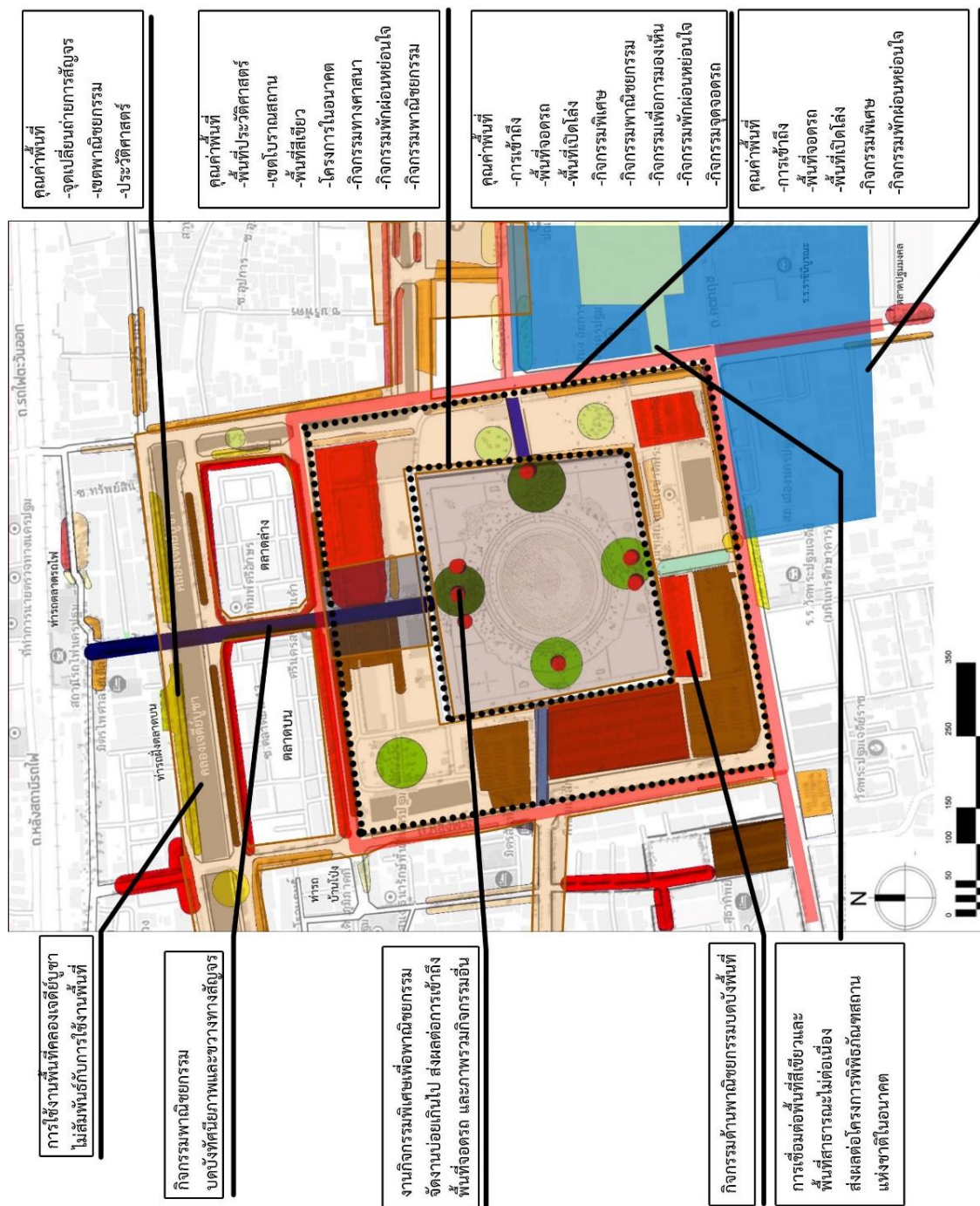
พื้นที่ศึกษามีการใช้งานพื้นที่ทุกวัน ในเชิงกิจวัตร ที่สำคัญกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะในด้านพาณิชยกรรม (ดูแผนผัง 6.11) ทำให้มีจุดอ่อนคือ พื้นที่เกิดความหนาแน่นด้านการใช้งาน และมีปัญหาสังคม ด้านปัญหาจราจร ทั้งนี้ จากการสรุป ข้อมูลการใช้งานปัจจุบัน ทั้งในเชิงปริมาณและประเภทกิจกรรม สามารถสรุปการประเมินคุณค่าด้านพฤติกรรมผู้ใช้ดังนี้ (ดูแผนผัง 6.12)

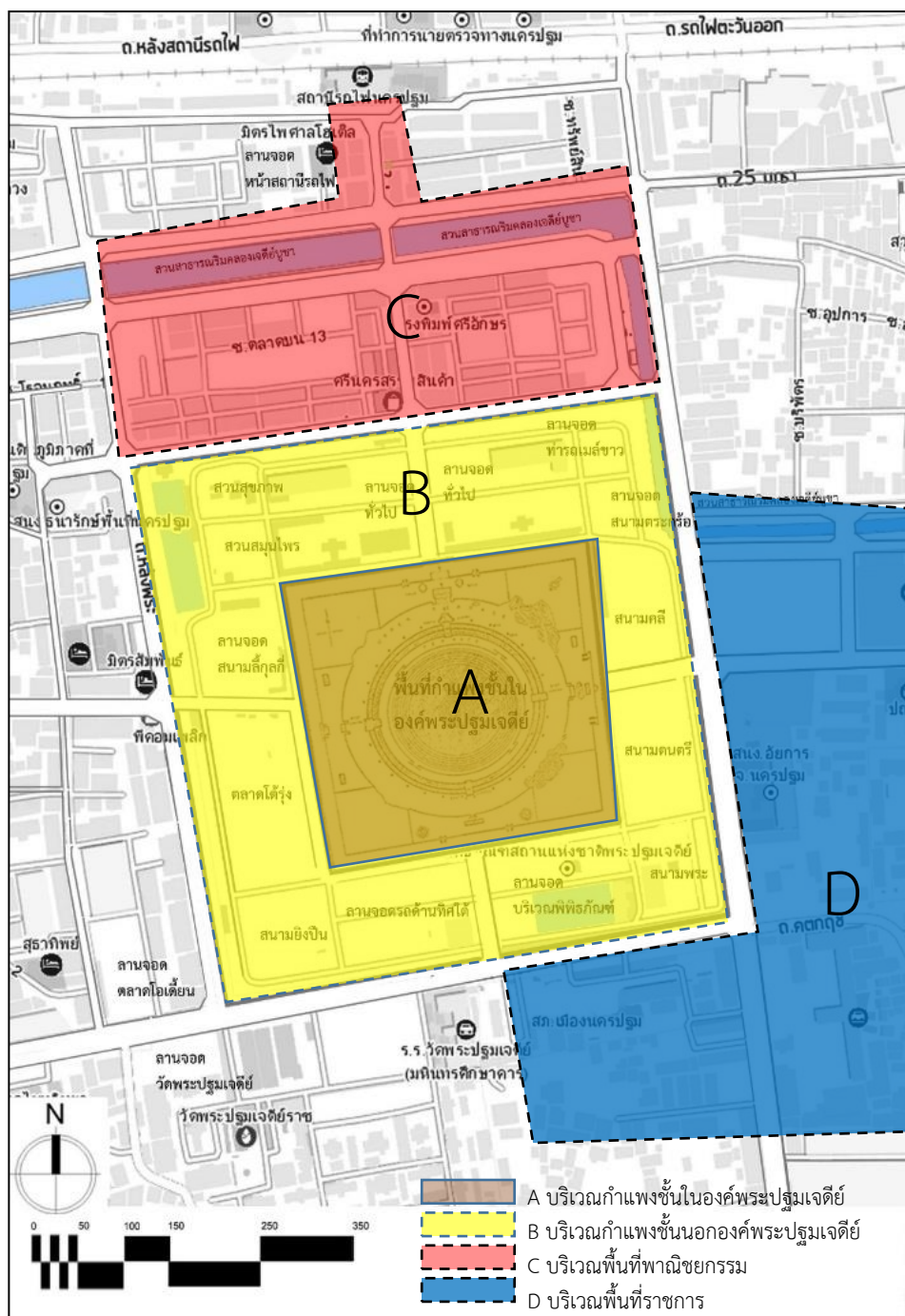
แผนผัง 6.11 สรุปการวิเคราะห์คุณค่าด้านกลุ่มพฤติกรรมผู้ใช้
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.12 สรุปรูปการประเมินคุณค่าด้านพฤติกรรมผู้ใช้
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.13 สรุปการประเมินปัญหาการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง 6.14 สรุปรูปการประเมินคุณค่าการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

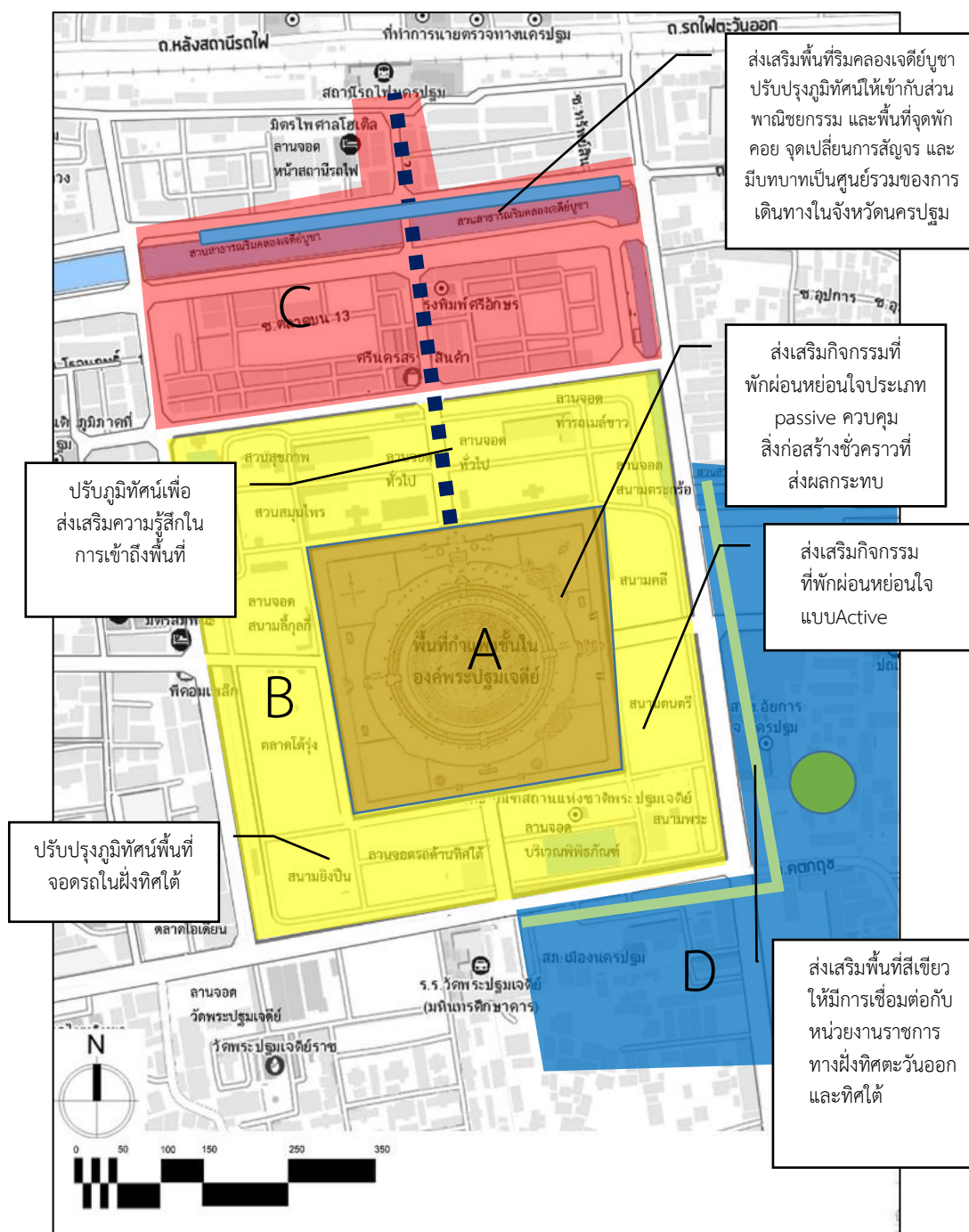
ตาราง 6.3 สรุปการประเมินคุณค่าการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ (ดูแผนผัง 6.12)

	การใช้งานปัจจุบัน	คุณค่าการใช้งานพื้นที่	ปัญหาการใช้งาน
A	-กิจกรรมทางศาสนา -กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ -กิจกรรมพาณิชยกรรม	-ประวัติศาสตร์ -เขตโบราณสถาน -พื้นที่สีเขียว -โครงการในอนาคต	กิจกรรมพาณิชยกรรมบดบังทัศนียภาพและขวางทางสัญจร
B	-กิจกรรมพิเศษ -กิจกรรมพาณิชยกรรม -กิจกรรมเพื่อการมองเห็น -กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ -กิจกรรมจุดจอดรถ	-การเข้าถึง -พื้นที่จอดรถ -พื้นที่เปิดโล่ง	งานกิจกรรมพิเศษเพื่อพาณิชยกรรมจัดงานบ่อยเกินไปส่งผลต่อการเข้าถึง พื้นที่จอดรถ และภาพรวมกิจกรรมอื่น
C	-กิจกรรมพิเศษ -กิจกรรมเพื่อการมองเห็น -กิจกรรมพาณิชยกรรม	-จุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร -เขตพาณิชยกรรม -ประวัติศาสตร์	การใช้งานพื้นที่คลองเจดีย์บูชาไม่สัมพันธ์กับการใช้งานพื้นที่
D	-กิจกรรมพิเศษ -กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ	-การเข้าถึง -เขตราชการและสถานศึกษา -โครงการในอนาคต	การเชื่อมต่อพื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะไม่ต่อเนื่องส่งผลต่อโครงการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในอนาคต

6.2 การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยประเมินจากการสรุปการวิเคราะห์การ
ใช้งานปัจจุบัน ประเภทกิจกรรม เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ วิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับ ผลการประเมิน
คุณค่าการใช้พื้นที่ และปัญหาการใช้งาน จากนั้นวิเคราะห์หา จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และลักษณะทาง
กายภาพที่สอดคล้องกับการใช้งานพื้นที่

ตาราง 6.4 สรุปการประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ (ดูแผนผัง 6.15)

	จุดแข็ง	จุดอ่อน	ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
A	คุณค่าประวัติศาสตร์ และศูนย์กลาง กิจกรรม ทางด้าน ศาสนามีบทบาท เป็น พื้นที่สีเขียวเพื่อ พักผ่อนหย่อนใจ	สิ่งปลูกสร้าง ชั่วคราว ใน ลักษณะพุทธ พาณิชย์	ข้อบังคับในการ ก่อสร้างอาคารใน พื้นที่ โบราณสถาน	ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจ ประเภท passive ควบคุมสิ่งก่อสร้าง ชั่วคราวที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ ของโบราณสถาน
B	การรองรับรูปแบบ กิจกรรม ประเภท ต่างๆของเมือง มีการ ใช้งานในเชิงกิจกรรมมี ความยืดหยุ่นทางด้าน การใช้งานตาม ช่วงเวลา มีการเข้าถึง ได้ง่าย	พื้นที่เปิดโล่งและ เป็นพื้นที่ลาด แข็งมีปัญหาเรื่อง การระบายน้ำ รูปแบบกิจกรรม ในเชิงพาณิชย์ก กรรมมีความถี่มาก เกินไป	ข้อบังคับในเขต พุทธาวาส และ การจัดการ การ ใช้ประโยชน์ของ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อน หย่อนใจประเภทActive การจัดพื้นที่ทำการจอดรถสาธารณะใน วัดควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพเพื่อส่งเสริม ความรู้สึกในการเข้าถึงพื้นที่ โดยเฉพาะ แกนถนนด้านทิศเหนือ รองรับกิจกรรม เพื่อการมองเห็น
C	เป็นศูนย์กลางการ คมนาคมและพาณิชย์ มีความหลากหลาย สอดคล้องกับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ	ภูมิทัศน์บริเวณ คลองเจดีย์บูชาไม่ สัมพันธ์กับบริบท การใช้งาน	กฎหมายผังเมือง และข้อบังคับของ เทศบาลนครปฐม	ส่งเสริมพื้นที่ริมคลองเจดีย์บูชา ปรับปรุง ภูมิทัศน์ให้เข้ากับส่วนพาณิชย์กรรม และ พื้นที่จุดพักคอย จุดเปลี่ยนการสัญจร และมีบทบาทเป็นศูนย์กลางรวมของการ เดินทางในจังหวัดนครปฐม
D	เป็นพื้นที่ที่มีดูแลจาก หน่วยงานราชการมี ถนนสายหลักและ สายรองที่ชัดเจน เข้าถึงได้ง่าย	การเชื่อมต่อพื้นที่ สีเขียวไม่ต่อเนื่อง	ข้อจำกัดการใช้ พื้นที่ตามนโยบาย และขอบเขตของ หน่วยงานต่างๆ	ส่งเสริมพื้นที่สีเขียว ให้มีการเชื่อมต่อกับ หน่วยงานราชการทางฝั่งทิศตะวันออกและ ทิศใต้

แผนผัง 6.15 สรุปข้อเสนอแนะการประเมินการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าในหัวข้อ การประเมินการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ โดยสรุปพบว่า เริ่มแรกการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ มีวัตถุประสงค์สร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สมัยทวาราวดี โดยมีการสร้างองค์พระปฐมเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ของการเผยแพร่ และได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้งานพื้นที่โดยรอบ ตามยุคสมัย โดยพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ทรงให้ความสำคัญและเป็นองค์อุปถัมภ์บูรณะองค์พระปฐมเจดีย์ อีกทั้งยังนำความเจริญต่างๆ เข้ามาในพื้นที่ ทั้งการคมนาคมการเข้าถึง การเมืองการปกครอง ซึ่งปัจจุบันวัดพระปฐมเจดีย์ยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน ทั้งในประเทศและระดับสากล ในเรื่องการประกอบพิธีกรรมและธรรมศึกษา และยังมีบทบาทเป็นศูนย์รวมทุกกิจกรรมในจังหวัดนครปฐม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา การศึกษา และพาณิชยกรรม ก็ล้วนถือเอาพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมทั้งสิ้น ทำให้ในปัจจุบันพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์อยู่ในสภาพทรุดโทรม พบปัญหาในด้านกายภาพที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบการใช้งาน และไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ทำให้มีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับสภาพลักษณะโดยรวมขององค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้การประเมินการใช้งานพื้นที่ นอกจากการศึกษาข้อมูลทางด้านบทบาทและรูปแบบการใช้พื้นที่แล้ว ยังต้องสำรวจภาคสนามโดยการสังเกตผู้ใช้งาน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นถึงปัญหาโดยรวมของการใช้พื้นที่ในปัจจุบัน จากนั้นนำประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์มาสรุปข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่สอดคล้องกับการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์อย่างเหมาะสม ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการค้นคว้าแล้ว ได้สรุปผลการศึกษาการใช้พื้นที่ทางกายภาพโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในด้านต่างๆที่สำคัญ ดังนี้

7.1.1 บริบทสำคัญทางกายภาพ

- 1) บทบาทด้านประวัติศาสตร์ บริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ที่สำคัญ คือ องค์พระปฐมเจดีย์ และคลองเจดีย์บูชา
- 2) บทบาทด้านการเข้าถึง ถนนที่มีศักยภาพ ในการการเข้าถึงพื้นที่ศึกษามากที่สุด คือ ถนนชัยพระ ถนนขวามพระ ถนนหน้าพระ ถนนหลังพระ และพื้นที่จอดรถที่มีศักยภาพในการรองรับการใช้งานมากที่สุดคือ ที่จอดรถฝั่งทิศใต้ขององค์พระปฐมเจดีย์
- 3) บทบาทด้านที่ว่างและองค์ประกอบทางธรรมชาติ พื้นที่สีเขียวที่มีศักยภาพในพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่กำแพงชั้นในขององค์พระปฐมเจดีย์ พื้นที่เปิดโล่งที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ พื้นที่กำแพงชั้นนอกขององค์พระปฐมเจดีย์

7.1.2 รูปแบบกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะกิจกรรมประจำปีพบว่า ช่วงที่มีการจัดกิจกรรมมากที่สุดคือเดือนกุมภาพันธ์ ตุลาคม พฤศจิกายน และรูปแบบงานที่มีการจัดมากที่สุดคือ งานสำคัญทางประเพณี พื้นที่ที่มีความถี่ในการจัดงานมากที่สุด คือพื้นที่ด้านทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้จุดแข็ง ลักษณะของกิจกรรมมีความสอดคล้องกับชุมชน จุดอ่อน ความถี่ในการจัดกิจกรรม ประเภทกิจกรรมพิเศษ เพื่อพาณิชย์กรรมมีมากเกินไปทำให้การจัดการพื้นที่เป็นไปได้ลำบาก

1) บริเวณที่มีคุณค่า ด้านกิจกรรมของหน่วยงานราชการ คือ บริเวณทิศเหนือขององค์พระปฐมเจดีย์ บริเวณหน้าลานพระร่วงโรจนฤทธิ์ เป็นรูปแบบงานประจำปี มีกำหนดการแน่นอน มักจัดให้มีการชุมนุมรวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมในพื้นที่ลานหน้าวิหารทางด้านทิศเหนือ

2) บริเวณที่มีคุณค่า ด้านกิจกรรมทางศาสนา คือ บริเวณกำแพงชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์ รูปแบบงานประเพณีเป็นพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาและเนื่องจากองค์พระปฐมเจดีย์เป็นพุทธสถาน จึงมีการให้ความสำคัญ ตามลำดับวันเวลาที่เกิดขึ้นคือ วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา และออกพรรษา ทั้งนี้การจัดงานมีการให้ความร่วมมือจากทั้งราชการสถานศึกษา รวมถึงพุทธสมาคมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ โดยพื้นที่ที่จัดงานจะอยู่ในพื้นที่โบราณสถานและวิหารทั้ง4ทิศ

3) บริเวณที่มีคุณค่า ด้านงานสำคัญทางประเพณี รูปแบบการจัดงานประเพณีนี้มักมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบทั้งเชื่อมต่อกับพื้นที่โบราณสถาน หน่วยงานราชการ ชุมชน และพื้นที่สาธารณะในเมือง และมีขอบเขตในการจัดงานค่อนข้างกว้าง บางครั้งอาจมีการปิดถนนหรือเปลี่ยนรูปแบบการสัญจร และจัดในระยะ500เมตรจากองค์พระปฐมเจดีย์

4) บริเวณที่มีคุณค่า ด้านกิจกรรมงานพิเศษ รูปแบบการจัดงาน การจัดงานประเพณีนี้มักเป็นงานที่มีผลประโยชน์ทางด้านพาณิชย์กรรม ลักษณะเป็นเหมือนตลาดนัด มีการออกฐานผลเสียของการจัดงานประเพณีนี้คือ กิจกรรมการค้ามีความยาวนานและต่อเนื่องกันจากงานหนึ่งสู่อีกงานหนึ่งทำให้ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่เสียไป ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของโบราณสถานเสียไป

7.1.3 การใช้งานปัจจุบัน พื้นที่ศึกษามีการใช้งานพื้นที่ทุกวัน ในเชิงกิจกรรม ที่สำคัญกับวิถีชีวิต โดยเฉพาะในด้านพาณิชย์กรรม ได้ผลจากการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและประเภทกิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรมด้านพาณิชย์กรรม บริเวณที่มีผู้ใช้มีปริมาณความหนาแน่นสูง คือ บริเวณตลาดไต้รุ่ง
- 2) กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ บริเวณที่มีผู้ใช้มีปริมาณความหนาแน่นสูง คือ บริเวณหน้า วิหารทิศเหนือ
- 3) กิจกรรมการสัญจรและจุดเปลี่ยนถ่าย บริเวณที่มีผู้ใช้มีปริมาณความหนาแน่นสูง คือ ทางด้านทิศเหนือของพื้นที่เป็นศูนย์รวมของท่ารถประจำทางต่างๆ
- 4) กิจกรรมเพื่อการมองเห็นองค์พระปฐมเจดีย์ บริเวณที่มีผู้ใช้มีปริมาณความหนาแน่นสูงคือ ถนนรถไฟ ทางด้านทิศเหนือ ขององค์พระปฐมเจดีย์ แยกจากสถานีรถไฟนครปฐม ถึงวิหารพระร่วง

7.1.4 สรุปการประเมินคุณค่าของพื้นที่ศึกษา จากข้อมูลการใช้งานปัจจุบัน คุณค่า และปัญหาการใช้พื้นที่สรุปเป็นพื้นที่เพื่อการประเมิน ดังนี้

- 1) บริเวณกำแพงชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์ มีคุณค่าเป็น พื้นที่อนุรักษ์โบราณสถาน และเป็นพื้นที่นันทนาการ ในอนาคตมีการมีการวางแผนการขึ้นทะเบียนมรดกโลก
- 2) บริเวณกำแพงชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ มีคุณค่าพื้นที่กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และจุดจอดรถ
- 3) บริเวณพื้นที่รอบพื้นที่พาศิขกรรม มีคุณค่าเขตพาศิขกรรม จุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร และมีคลองเจดีย์บูชาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
- 4) บริเวณพื้นที่รอบสถานที่ราชการและโครงการในอนาคต มีคุณค่าเขตราชการ มีการเข้าถึงที่ง่าย และมีโครงการในอนาคตคือ โครงการพิพิธภัณฑสถานวัดพระปฐมเจดีย์แห่งใหม่

7.1.5 สรุปการประเมินความสำคัญของปัญหาของพื้นที่ศึกษา

- 1) บริเวณกำแพงชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์ มีปัญหาเรื่องการใช้งานพื้นที่ในเชิงพศุพพาศิขย์ ส่งผลต่อการใช้พื้นที่กิจกรรมในเชิงนันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยว การบดบังทัศนียภาพขององค์พระปฐมเจดีย์
- 2) บริเวณกำแพงชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ มีปัญหาในเรื่องพื้นที่จอดรถ การเชื่อมต่อกับกิจกรรมเพื่อการมองเห็น ปัญหาการควมถึในการใช้งานพื้นที่ในรูปแบบพาศิขกรรม
- 3) บริเวณรอบพื้นที่พาศิขกรรม มีคุณค่าเขตพาศิขกรรม จุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร และมีคลองเจดีย์บูชาที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์
- 4) บริเวณพื้นที่รอบสถานที่ราชการและโครงการในอนาคต มีคุณค่าเขตราชการ มีการเข้าถึงที่ง่าย แต่การเชื่อมต่อกับพื้นที่สีเขียว และมีความไม่ต่อเนื่อง ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาต่อโครงการในอนาคตคือ โครงการพิพิธภัณฑสถานวัดพระปฐมเจดีย์แห่งใหม่

7.2 ข้อเสนอแนะ

7.2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงพื้นที่ทางกายภาพ บริเวณรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพฤติกรรมผู้ใช้พื้นที่ในด้านต่างๆดังนี้

- 1) พื้นที่กำแพงชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์ ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจแบบสงบ (Passive Recreation) ควบคุมสิ่งก่อสร้างชั่วคราว ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของโบราณสถาน พื้นที่จุดจอดรถเสนอแนะให้ ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ เป็นศูนย์กลางของพื้นที่จอดรถท่องเที่ยว
- 2) พื้นที่กำแพงชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ ส่งเสริมกิจกรรมที่พักผ่อนหย่อนใจแบบเคลื่อนไหว (Active Recreation) ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมความรู้สึกในการเข้าถึงพื้นที่ โดยเฉพาะแกนถนนด้านทิศเหนือ และปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่จอดรถในฝั่งทิศใต้

3) บริเวณพื้นที่พาณิชยกรรมทางด้านทิศเหนือของพื้นที่ ส่งเสริมพื้นที่ริมคลองเจดีย์บูชา ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เข้ากับ ส่วนพาณิชยกรรม และพื้นที่จุดพักคอย จุดเปลี่ยนการสัญจร ให้มีบทบาทเป็นศูนย์รวมของการเดินทางในจังหวัดนครปฐม

4) บริเวณพื้นที่รอบสถานราชการและโครงการในอนาคต ส่งเสริมพื้นที่สีเขียวให้มีการเชื่อมต่อกับโครงการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแห่งใหม่และ หน่วยงานราชการทางฝั่งทิศตะวันออกและทิศใต้

7.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ข้อมูลที่สามารถนำมาผนวก งานวิจัยนี้เป็นการค้นคว้าถึงลักษณะทางกายภาพที่สอดคล้องกับการใช้งานพื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ และแนวทางการใช้งานที่เหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากระยะเวลา และขอบเขตการศึกษามีจำกัด ดังนั้นประเด็นสำคัญที่อาจใช้ประกอบการวิจัยในอนาคตควรครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- ข้อมูลทางด้านระบบนิเวศของสัตว์ มลพิษสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ พื้นที่รับน้ำ และปัญหาน้ำท่วม น้ำเสียในคลองเจดีย์บูชา

- ข้อมูลการจราจรทางรถยนต์ แสดงความหนาแน่นและผลกระทบของกิจกรรมของผู้ใช้ จากการจราจร

2) การกำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษา เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเกี่ยวพันต่อเนื่องกับผังเมืองนครปฐมพื้นที่ศึกษา สามารถเพิ่มให้มีขนาดกว้างขึ้น เพื่อวิเคราะห์การขยายตัวของชุมชนในประวัติศาสตร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงปัจจุบัน เพื่อเข้าใจบริบทในระดับเมืองระดับภูมิภาค และโครงการที่ส่งผลกระทบต่อจากพื้นที่ใกล้เคียงทั้งทางกายภาพ และผลกระทบทางด้านสายตา

3) รายละเอียดการเก็บข้อมูล เนื่องจากพื้นที่ศึกษาวิจัยนี้ ทำในลักษณะเชิงผังรวม ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรครอบคลุมรายละเอียด ที่แสดงลักษณะการใช้พื้นที่หลังการใช้งานที่ชัดเจนขึ้น

4) การเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนาม ถ่ายรูป บันทึกภาพเคลื่อนไหว ควรทำหนังสือแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเสียก่อนเพราะอาจเกิดความเข้าใจผิดในกรณีพิพาทต่างๆในพื้นที่

5) การเก็บข้อมูลเรื่องพฤติกรรมผู้ใช้ ไม่ควรใช้ข้อมูลในเรื่องการแจกแบบสอบถามเพราะผู้ใช้ในพื้นที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยตรงและควรหลีกเลี่ยงการแสดงตัวก่อนการสัมภาษณ์เนื่องจากอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ถูกสัมภาษณ์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). แผนที่ธรณีวิทยาจังหวัดนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.dmr.go.th>
- กรมธนารักษ์. (2559). สำนักงานธนารักษ์พื้นที่. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก http://www.treasury.go.th/ewt_news.php?nid=1316
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2552). **คู่มือการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.dpt.go.th>
- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2559). **ผังเมืองรวมเมืองนครปฐม (ปรับปรุงครั้งที่2)**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://eservices.dpt.go.th>
- กรรณิกา จรรย์แสง, บรรณาธิการ. (2552). **นครปฐมศึกษาในเอกสารฝรั่งเศส**. นครปฐม: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ประเพณีแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.mculture.go.th>
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ระบบข้อมูลทางวัฒนธรรมตามพระราชดำริเรื่องความสำคัญของพระปฐมเจดีย์ เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึง <http://kanchanapisek.or.th>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **ชาวเมืองเจดีย์ใหญ่ ร้อยดวงใจจุดเทียนชัยถวายพระพรชัยมงคล**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.obec.go.th/news/241>
- กองบังคับการตำรวจจราจร (2556). **ตอบคำถามเส้นทางเดินรถรอบองค์พระปฐมเจดีย์**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.trafficpolice.go.th>
- กาญจน์ ทวีวุฒิกุล. (2557). “พัฒนาการและประเภทพื้นที่ว่างสาธารณะ” ใน **ว่าด้วยทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม พื้นที่ทางสาธารณะและพื้นที่ทางสังคม**, 4-26. สันต์ สุวัจนราภินันท์, บรรณาธิการ เชียงใหม่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). **แผนที่ท่องเที่ยวตัวเมืองนครปฐม**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonpathom.go.th>
- เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (2557). **เรื่องพระปฐมเจดีย์**. พิมพ์ครั้งที่29. นครปฐม: ธรรมเมธี-สหายพัฒนาการพิมพ์.
- เดชา บุญค้ำ. (2552). **การวางผังบริเวณและงานบริเวณ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม. (2559). **พันธกิจตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.npt.police7.net/>

- ทีนิวส์ (2558). นครปฐมบรรยากาศเทศกาลกินเจคึกคัก. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559.
เข้าถึงได้จาก <http://www.tnews.co.th/html/content/164707/>
- เทศบาลนครนครปฐม. (2556). ข้อมูลพื้นฐานที่น่าสนใจอาณาเขตพื้นที่เทศบาลนครนครปฐม เข้าถึง
ข้อมูล เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonpathomcity.go.th>
- เทศบาลนครนครปฐม. (2559). สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1
เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonpathomcity.go.th/Doc1/Edu01.pdf>
- ธีระ แก้วประจันท์. (2550). “พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับองค์พระปฐมเจดีย์.” ใน
ปกิณกคดี ประวัติศาสตร์ไทย เล่ม 1, 301-315. สุทธิพันธ์ ชูทรานนท์, บรรณาธิการ
กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ธีระ แก้วประจันท์. (2554). “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองนครปฐม.” ใน
ปกิณกคดี ประวัติศาสตร์ไทย เล่ม 2, 81-95. สุทธิพันธ์ ชูทรานนท์, บรรณาธิการ กรุงเทพฯ:
รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- บาลีศึกษาสมาคม (2559). การเตรียมตัวสอบบาลี. ข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://balisuksa.or.th/test-pali.html>
- บุญนาค ติวกุล. (2545). “เมืองและสิ่งแวดล้อม.” ใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาชุมชนศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ (2556). ยกระดับตลาด "ปฐมมงคล" สู้ฮับค้าส่งผัก-ผลไม้อาเซียน. ข้อมูลเมื่อ
วันที่ 15 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.prachachat.net>
- ปิ่นเพชร จำปา, 2541 “การสร้างเมืองบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐมตั้งแต่ พ.ศ. 2396-พ.ศ.
2468. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไปรษณีย์ไทย. (2559). ประวัติกิจการไปรษณีย์ไทย. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้
จาก <http://www.amphoe.com/menu.php?am=197&pv=18&mid=1>
- “ผังเมืองรวมเมืองนครปฐม” (2544) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 118, ตอนที่ 92 (8 ตุลาคม): 9
- ผู้วิจัย. (2559). บรรยากาศถนนคนเดินทวารวดีศรีนครปฐม. ถ่ายภาพข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์
2559. ถ่ายภาพได้จากชุมชนริมคลองวัดพระงาม ถนนคนเดินทวารวดีศรี อำเภอเมือง จังหวัด
นครปฐม.
- พรทิพย์ เรื่องธรรม (2556). โปรแกรมการออกแบบสำหรับสถาปัตยกรรมภายใน. มหาสารคาม:
อินทนิล.
- “พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ พ.ศ. 2522” ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 96, ตอนที่ 8 (29 มกราคม 2522):
1-31.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์, (2559). **แผนที่เมืองโบราณเมืองนครปฐม**. ถ่ายภาพ
ข้อมูล เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559. ถ่ายภาพได้จาก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ องค์พระปฐม
เจดีย์ จังหวัดนครปฐม.

- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์, (2559). **ภูมิประเทศสมัยทวาราวดี**. ถ่ายภาพข้อมูลเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559. ถ่ายภาพได้จาก พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ องค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัด นครปฐม.
- พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม. (2553). “การประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร, ครั้งที่50” 16 ธันวาคม 2553.
- ภัทรพงษ์ เก่าเงิน. (2545). **โบราณคดีออกข้างดิน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่ 2 สุพรรณบุรี, สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ.
- ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2531). “คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว.” เสนอต่อ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- รวีวรรณ โอหารรัตน์มณี และวิระ สัจกุล, (2555). “การใช้พื้นที่สาธารณะเป็นถนนคนเดินแบบตลาดนัดในเมืองไทย” **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง** ปีที่8, ฉบับที่3 (กันยายน-ธันวาคม): 121-142.
- วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2549). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพสิ่งแวดล้อม มูลฐานพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและวางแผน**. พิมพ์ครั้งที่6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ศศิยา ศิริพานิช. (2558). **ภูมิทัศน์พื้นฐาน**. พิมพ์ครั้งที่2. นครปฐม: ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์นครปฐม.
- ศูนย์บริการอำเภอเมือง. (2559). อำเภอเมืองนครปฐมจังหวัดนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก<http://www.amphoe.com>
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2558). จังหวัดนครปฐม เปิดงานประเพณีสงกรานต์ประจำปี 2558. เข้าถึง ข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://thainews.prd.go.th>
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559). จังหวัดนครปฐมเปิดงานมหาธีรราชเจ้ารำลึกและมหารกรรมวัฒนธรรม ครั้งที่ 14 ประจำปี 2559. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/TNSOC5712270010161
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์ (2559). ผังบริเวณการจัดงานเทศกาลอาหารผลไม้และของดีนครปฐม ประจำปี2559. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/news_detail/TNPBH5902040010007
- สำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น. (2555). โคราช-นครปฐมเปิดเทศกาลกินเจอย่างยิ่งใหญ่. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.innnews.co.th>
- สำนักควบคุมและตรวจสอบอาคาร กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2559). **กฎหมายควบคุมอาคาร และ ผังเมือง** เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก http://www.dpt.go.th/saraburi/images/ Doc_seminar%20NY/พรบ.ควบคุมอาคาร 2522%20อ.ธิดารัตน์.pdf

สำนักงานจังหวัดนครปฐม ศูนย์ราชการจังหวัดนครปฐม (2557). บรรยายสรุปจังหวัดนครปฐม 2557.

เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.np.ac.th>

สำนักงานจัดประโยชน์วัดพระปฐมเจดีย์. (2554). แผนผังบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์. รายละเอียดแสดงบริเวณจัดงาน เทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ประจำปี 2554.

สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน. (2559). อำนาจหน้าที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินภูมิภาค 3. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.oag.go.th>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ศาลากลางจังหวัดนครปฐม. (2557). จังหวัดนครปฐม สืบสานประเพณีลอยกระทงประจำปี 2557 โดยมีประชาชนนับหมื่นหลังไหลมาลอยกระทงที่คลองเจดีย์บูชา หน้าองค์พระปฐมเจดีย์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.prdnakhonpathom.com/news/3894>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ศาลากลางจังหวัดนครปฐม. (2557). พุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมากร่วมประเพณีการแห่ผ้าห่มองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.prdnakhonpathom.com/news/3042>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ศาลากลางจังหวัดนครปฐม. (2559). จังหวัดนครปฐมเปิดงานมหาธีรราชเจ้ารำลึกและมหกรรมวัฒนธรรม ครั้งที่ 14 ประจำปี 2559. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.prdnakhonpathom.com/news/3848>

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครปฐม ศาลากลางจังหวัดนครปฐม. (2559). เทศกาลอาหารผลไม้และของดีนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.prdnakhonpathom.com/news/3894>

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครปฐม. (2559). แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติประจำปี 2558. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559 เข้าถึงได้จาก http://61.19.100.58/npt/nptpage_plan2015.html

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม (2556). รายงานผลการดำเนินภารกิจงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม 2556. ข้อมูลเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://province.m-culture.go.th.nakhonpathom>

สำนักงานสถิตินครปฐม. (2559). วิสัยทัศน์ พันธกิจ. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://nkpathom.nso.go.th/>

สำนักข่าวผู้จัดการออนไลน์. (2559). นายเล็กเจดีย์ใหญ่ทำคลิปเก๋ชวนเที่ยวเล่นสาดน้ำสงกรานต์ “ถนนต้นสน” เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9590000035346>

สำนักพระราชวัง (2539). พระราชวังสนามจันทร์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.palaces.thai.net/vt/vtsc/>

- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร, (2559). ตลาดนครปฐม : วันวาน วันนี้ วันพรุ่งนี้.
เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก
[http://www.snc.lib.su.ac.th/west/index.php?Option=com_content&view=artic
Le&id=9:nakhornpathom-market](http://www.snc.lib.su.ac.th/west/index.php?Option=com_content&view=article&id=9:nakhornpathom-market)
- สำนักอัยการนครปฐม. (2559). แผนที่ตั้งสำนักงานอัยการจังหวัดนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1
มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก<http://www.nkpt.ago.go.th>
- สุพักตรา สุทธสุภา. (2540). “พื้นที่เปิดโล่ง: องค์ประกอบในผังเมือง.” **วารสารหน้าจั่ว คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, ฉบับที่15: 121-126.
- หนังสือพิมพ์ ASTV ออนไลน์ (2558). นครปฐมเตรียมจัดงานนครปฐมเอกซ์โป 2015 ต้นเมษายน.
เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9580000031917>
- หนังสือพิมพ์คมชัดลึกออนไลน์ (2559). เรือนจำแห่งแรกสุพิพิธภัณฑทวารวดีเชื่อมต่อประวัติศาสตร์สอง
ยุคสมัย. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://www.komchadluek.net/detail/20160325/224694.html>
- หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ออนไลน์ (2559). เดินหน้าย้ายพิพิธภัณฑฯพระปฐมเจดีย์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1
เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก www.dailynews.co.th/education/318295
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ (2556). ผู้กำกับนครปฐมแจงการปรับระบบการจราจรรอบองค์พระปฐม
เจดีย์. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9560000096798>
- หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์. (2559). เล็งขง“พระปฐมเจดีย์” มรดกโลก. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 20
มีนาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/>
- ห้องสมุดประชาชนนครปฐม. (2559). พันธกิจห้องสมุดประชาชนนครปฐม. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1
เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก http://library1800.blogspot.com/p/blog-page_06.html
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด. (2559). สถานที่ท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครปฐม. เข้าถึงข้อมูล
เมื่อ วันที่ 1 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.nkppao.go.th>
- ออนไลน์นิวส์ ข่าวออนไลน์ (2556). ผู้ประกอบการค้าขายชุมชนเรียกร้องขอให้ทางจังหวัดยกเลิกระบบ
การจราจรแบบเดินรถทางเดียว. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://www.online-news.biz/detail.asp?pid=251>
- อุษา จ้วนเพียรภาค, บรรณาธิการ. (2550). **อวดภาพเก่าเล่าความหลัง. นครปฐม: เพชรเกษมพริ้นติ้ง**

ภาษาอังกฤษ

- Architecturenewsplus. (2011). Manzanares Lineal Park. Retrieved February 28.
From <http://www.architecturenewsplus.com/projects/2685>
- Clare Cooper Marcus and Carolyn Francis. (1990). **People places: design guidelines For urban open space**. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Clare Cooper Marcus and Carolyn Francis. (1998). **People places: design guidelines For urban open space**. 2nd Ed. New York: Van Nostrand Reinhold; John Wiley & Sons.
- FAB Alliance. (2015). **NEW! Putnam Triangle Plaza Design Renderings**. Retrieved February 28. From <http://faballiance.org/node/817>
- Google street view maps. (2556). **แผนที่ประเทศไทยออนไลน์**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/maps/streetview/>
- Keattisak Areechon (2558). บรรยากาศแสดงเทศกาลนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ 2554. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/flySabai>
- Marco Rinaldi. (2014). **LANDSCAPE NEWS URBAN DESIGN USA MELLON SQUARE RENOVATED**. Retrieved February 28. From <http://aasarchitecture.com/2014/07/mellon-square-renovated.html>
- MINIMORE. (2016). หมุนตัวให้สุดเหวี่ยง ปล่อยใจให้เสียงเพลงไปกับชาว BANGKOK SWING. <https://minimore.com/f/Faceof33-748>
- Nostramap (2559). **แผนที่ประเทศไทยออนไลน์**. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://map.nostramap.com>
- Piedmont Park Conservancy. (2015). **Walking and jogging path**. Retrieved February 28. From <http://www.piedmontpark.org/do/walks.html>
- San Francisco Planning Department. (2014). **Final DTAFT Recreation and Opens pace Element**. Retrieved JAN 11. From <http://openspace.sfplanning.org/>
- The New York City Department of Parks & Recreation. (2009). **Washington Square Park Reconstruction**. Retrieved February 28. From <http://www.nycgovparks.org>
- TheCityFix (2007). Three Ways Public Spaces Can Make Cities More Vibrant. Retrieved February 28. From <http://thecityfix.com>

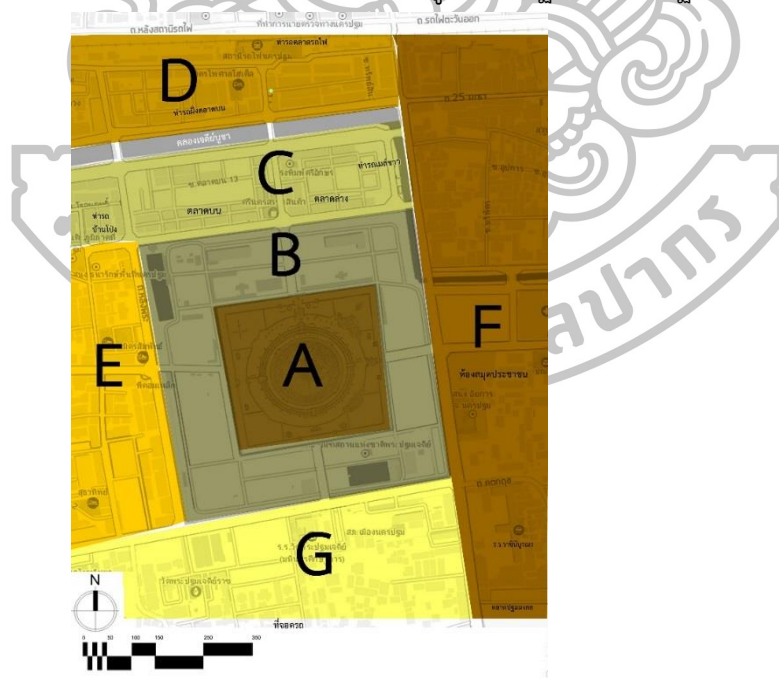
ภาคผนวก

1. ผลการสำรวจข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้ใช้ ได้ผลการเก็บข้อมูลภาคสนาม 2 ช่วงคือ

1.1 ผลการเก็บข้อมูลเบื้องต้น พบว่าปัจจัยที่ผู้ใช้เลือกใช้งานพื้นที่ศึกษา มีดังนี้คือ

1.1.1 ลักษณะพื้นที่ โดยมีลักษณะกลุ่มผู้ใช้และลักษณะกิจกรรมการใช้พื้นที่ โดยขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาการใช้พื้นที่โดยรอบขององค์พระปฐมเจดีย์ ในรัศมี 500 เมตร โดยศึกษา ลักษณะทางกายภาพเพื่อหาความสอดคล้องกับการใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการใช้พื้นที่ในส่วนที่เป็นสาธารณะเท่านั้น ไม่รวมตัวอาคารหรือภายในอาคารโบราณสถาน พบว่ามีกลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาไว้ดังนี้ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ ได้ดังนี้

- 1) Zone A บริเวณรอบกำแพงชั้นในขององค์พระปฐมเจดีย์
- 2) Zone B บริเวณรอบกำแพงชั้นนอกขององค์พระปฐมเจดีย์
- 3) Zone C บริเวณตลาดบน ตลาดล่าง ท่ารถเมย์ขาว
- 4) Zone D บริเวณ หน้าสถานีรถไฟ ตลาดรถไฟ
- 5) Zone E บริเวณตลาดสดเทศบาล สำนักงานนารักษ์พื้นที่นครปฐม
- 6) Zone F บริเวณชุมชนโพธิ์จันทน์ ตลาดปฐมมงคล
- 7) Zone G บริเวณสถานีตำรวจภูธรนครปฐม วัดพระปฐมเจดีย์

แผนผัง บริเวณกำหนดพื้นที่ศึกษา

ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

1.1.2 ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูล พบว่าปัจจัยในการเลือกใช้พื้นที่ มีการใช้พื้นที่เดียวกัน ในช่วงเวลาต่างกัน จึงต้องมีการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย จากการสำรวจการใช้พื้นที่เบื้องต้นแบ่งการใช้พื้นที่ ดังนี้

- 1) ช่วงเช้ามก่อนทำงาน
- 2) ช่วงพักกลางวัน
- 3) ช่วงเย็นหลังเลิกงาน
- 4) ช่วงหัวค่ำ

1.2 ผลการเก็บข้อมูลเชิงลึก หลังจากเก็บข้อมูลเบื้องต้นและกำหนดพื้นที่ศึกษาแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็ทำการเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยใช้การสังเกตการณ์เพื่อหาความสัมพันธ์โดยการวางแผนเก็บข้อมูลแบ่งเป็น2วันคือ

1) วันธรรมดา คือวันจันทร์ถึงศุกร์ แต่จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ใช้เบื้องต้นพบว่า วันจันทร์มีการใช้พื้นที่ศึกษาค่อนข้างน้อยและวันศุกร์มีลักษณะการใช้พื้นที่ศึกษาที่คล้ายวันหยุดเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นในวันธรรมดาจึงวางแผนเก็บข้อมูลในช่วงวัน อังคาร พุธ สบตี ศุกร์ กลางสัปดาห์เป็นตัวแทนของวันธรรมดา

2) วันหยุดเลือกวันเก็บข้อมูลในวันเสาร์อาทิตย์ ที่ไม่ใช่วันหยุดนักขัตฤกษ์ ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกนี้ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในช่วงเวลาต่างกัน โดยให้เสร็จสิ้นภายใน1วันเพื่อสังเกตความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของกิจกรรม

ตารางการเก็บข้อมูลสำรวจการใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ตามช่วงเวลา

ช่วงเวลา	ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	ช่วงพักกลางวัน	ช่วงเย็น หลังเลิกงาน	ช่วงหัวค่ำ
การเก็บข้อมูลเบื้องต้น	05:00-10:00	10:00-14:00	14:00-18:00	18:00-23:00
วันธรรมดา	วันพุธที่ 25 กุมภาพันธ์ 2559			
วันหยุด	วันอาทิตย์ที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559			
การเก็บข้อมูลเชิงลึก	06:45-08:00	11:45-13:00	16:00-17:00	19:45-21:00
วันธรรมดา	วันพุธที่ 4 พฤษภาคม 2559			
วันหยุด	วันอาทิตย์ที่ 1 พฤษภาคม 2559			

2. ในการแสดงข้อมูลผู้ใช้เชิงพฤติกรรม มีการจัดทำเป็นแผนผังสรุปแสดงตำแหน่งของคนกลุ่มผู้ใช้งานรถยนต์รถประจำทาง และกิจกรรมต่างตามช่วงเวลาและสรุปผลการสำรวจดังนี้

2.1 ช่วงวันธรรมดา ลงพื้นที่ศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และบันทึกพฤติกรรมเป็นแผนผัง โดยทำการสำรวจเพื่อบันทึกข้อมูลใน วันพุธที่ 4 พฤษภาคม 2559 และเก็บข้อมูลให้แล้วเสร็จภายในวันเดียวเพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา ได้ผลการสำรวจดังนี้

1) ช่วงเช้าก่อนทำงาน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 06:45-08:00 (ดูตาราง) จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า พื้นที่ Zone C มีผู้ใช้มากที่สุดคือโดยเฉพาะตลาดบนตลาดล่าง มีรถขนส่งสินค้าทางการเกษตรจากทั่วประเทศมารับส่งซื้อขาย ทำให้พื้นที่ Zone B ที่อยู่ใกล้ตลาดเป็นจุดจอดรถ รองลงมาเป็น Zone D บริเวณหน้าสถานีรถไฟ ตลาดรถไฟ ทหารต่างๆทั้งขาเข้าและขาออก

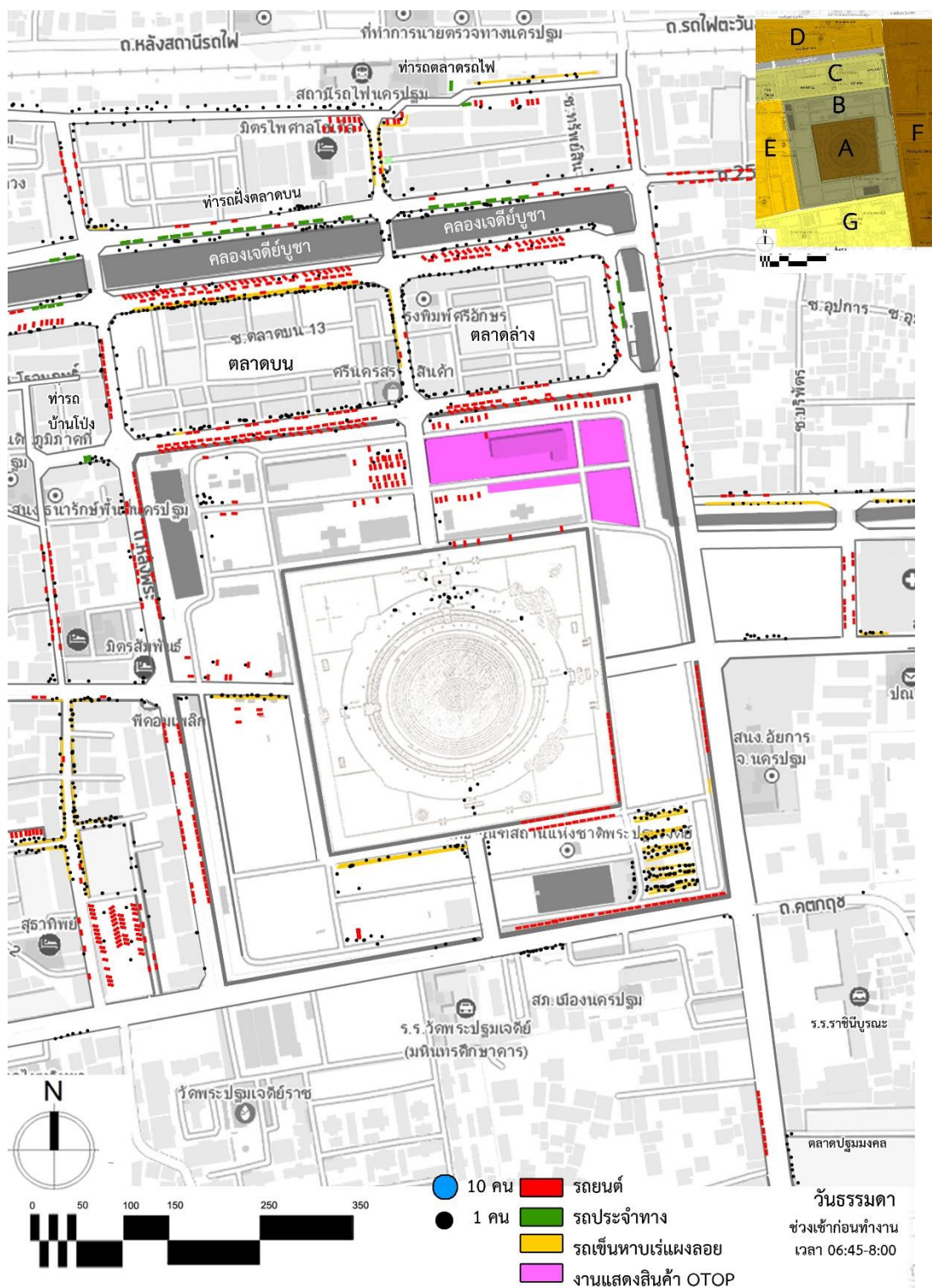
2) ช่วงช่วงพักกลางวัน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 11:45- 13:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า พื้นที่ Zone C มีผู้ใช้มากที่สุดคือโดยเฉพาะตลาดบนตลาดล่างและ Zone B คือพื้นที่รอบประตูชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์ มีผู้ใช้พื้นที่ตลาดพระ และผู้ใช้พื้นที่จากการงานแสดงสินค้า Otop ในส่วน Zone A คือพื้นที่รอบประตูชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์มีผู้ใช้มากที่สุดในรอบวันในช่วงนี้

3) ช่วงเย็นหลังเลิกงาน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 15:45-17:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า Zone B คือ พื้นที่รอบประตูชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์มีผู้ใช้พื้นที่จากการงานแสดงสินค้า Otop มากขึ้น

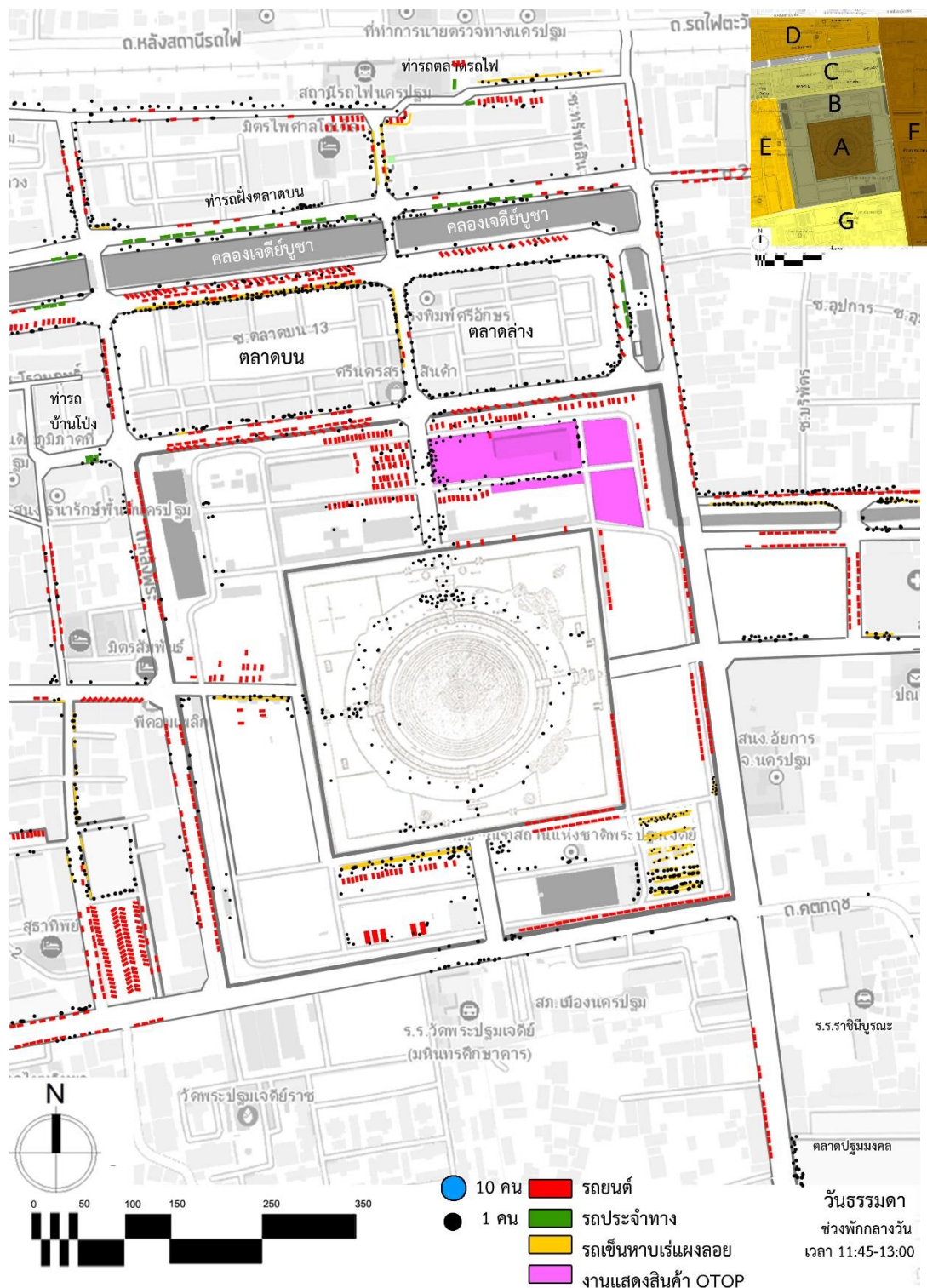
4) ช่วงหัวค่ำ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ ช่วง 19:45-21:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า Zone B มีผู้ใช้พื้นที่มากที่สุด ผังตลาดใต้รุ่ง และผู้ใช้จากการจับจ่ายใช้สอยสินค้าในพื้นที่จัดแสดงสินค้าOTOP

สรุปการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลผู้ใช้ในวันธรรมดาโดยแบ่งพื้นที่ตามกิจกรรมดังนี้ ตาราง สรุปจำนวนผู้ใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในช่วงวันธรรมดา

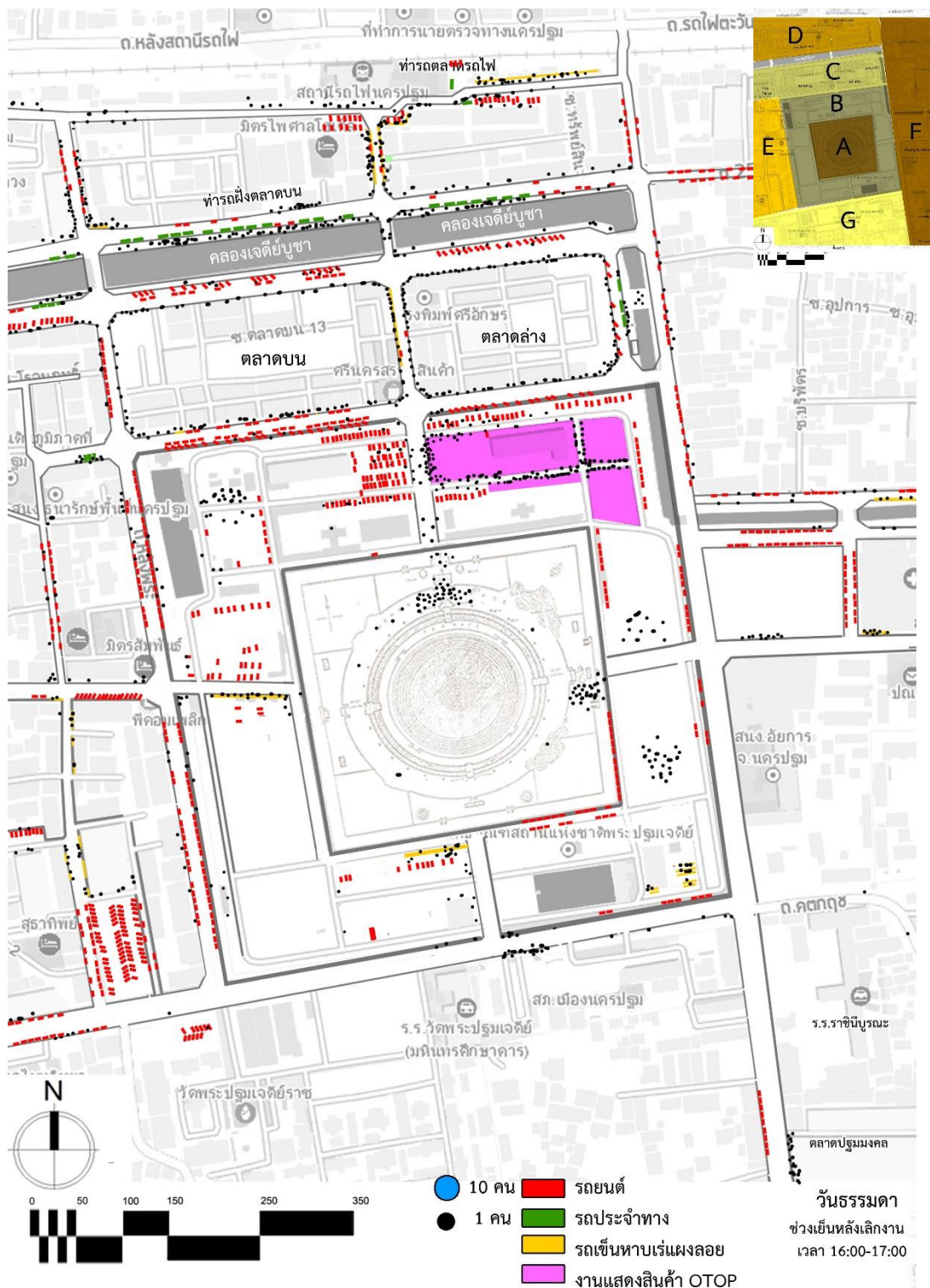
พื้นที่ ช่วงเวลา	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Zone E	Zone F	Zone G	รวม
ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	25	4	273	200	150	63	20	735
ช่วงพักกลางวัน	104	350	328	230	84	125	21	1242
ช่วงเย็นหลังเลิก งาน	74	309	230	287	66	40	30	1036
ช่วงหัวค่ำ	4	2340	163	154	120	33	15	2829
รวม	207	3003	994	871	420	261	86	5842

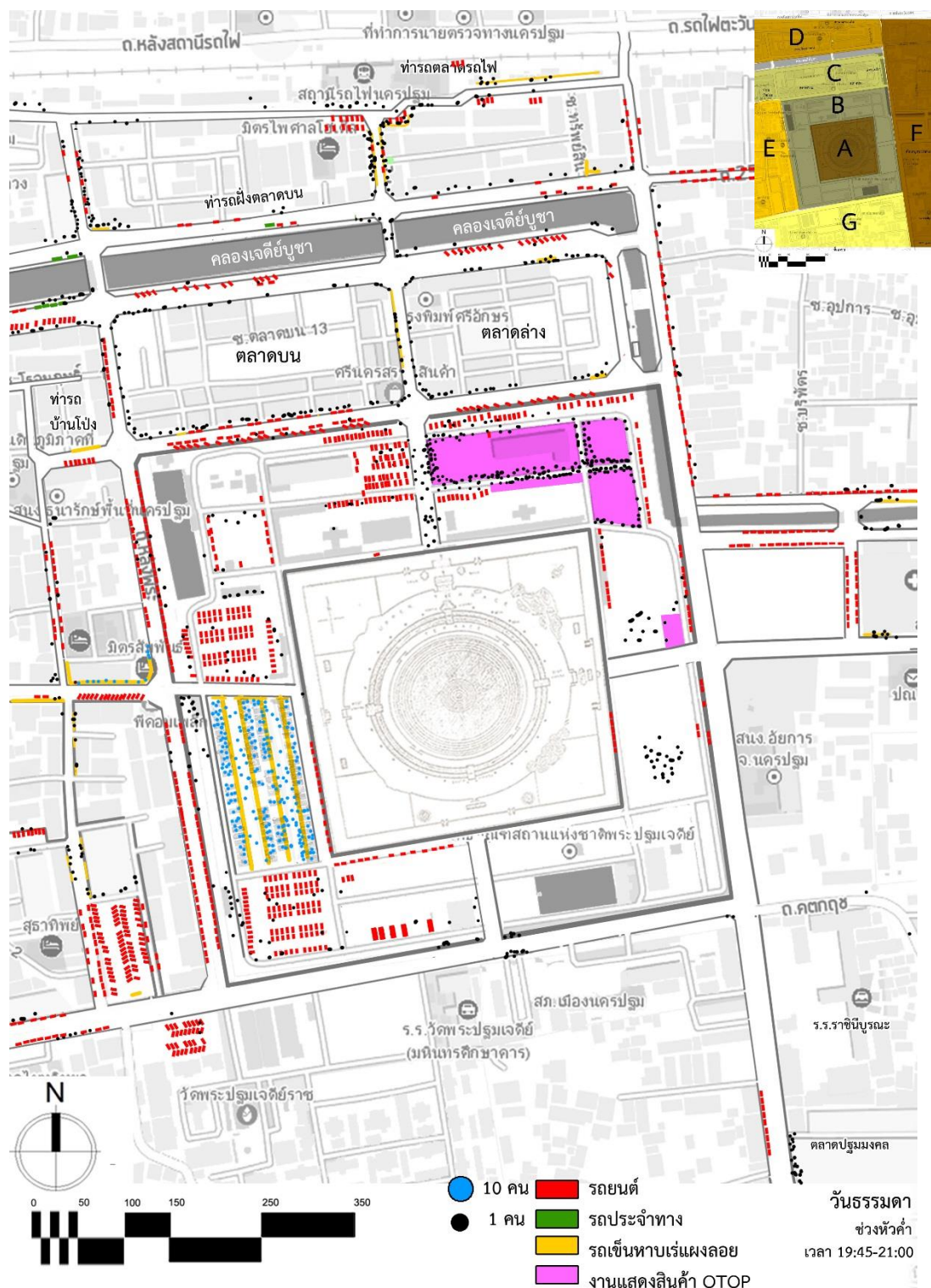
แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันธรรมดาเวลา 06:45-08:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันธรรมดาเวลา 11:45-08:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันธรรมดาเวลา 16:00- 17:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันธรรมดาเวลา 19:45-21:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

2.2 ช่วงวันหยุด ลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์และบันทึกพฤติกรรมเป็นแผนผัง โดยทำการสำรวจเพื่อบันทึกข้อมูลใน วันอาทิตย์ที่ 1 พฤษภาคม 2559 และเก็บข้อมูลให้แล้วเสร็จภายใน วันเดียวเพื่อให้เห็นความต่อเนื่องของกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา ได้ผลการสำรวจดังนี้

1) ช่วงเช้าก่อนทำงาน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 06:45-08:00 (ดูตาราง) จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า พื้นที่ Zone C มีผู้ใช้มากที่สุด รองลงมาคือพื้นที่Zone B

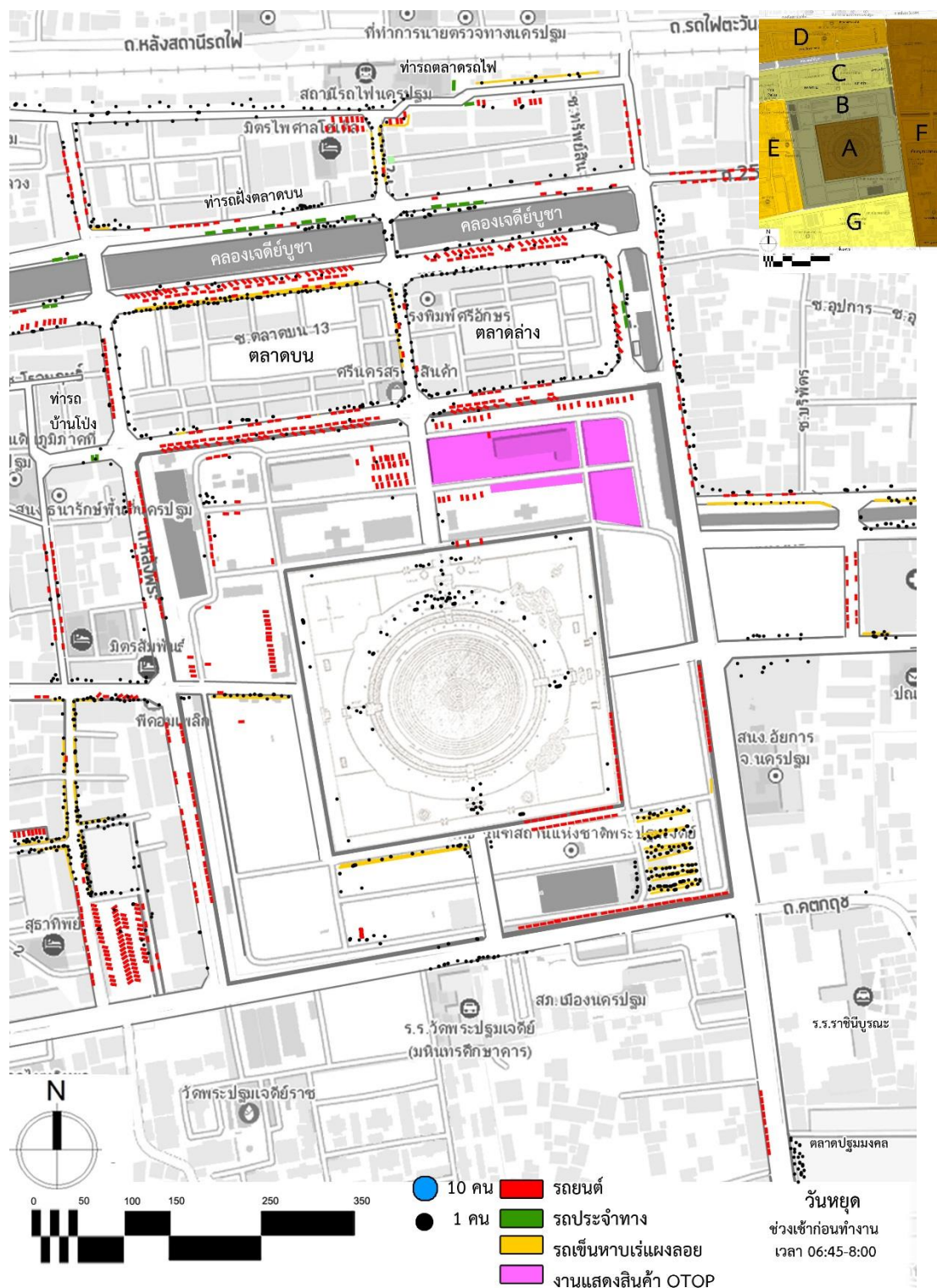
2) ช่วงช่วงพักกลางวัน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 11:45- 13:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า พื้นที่ Zone B มีผู้ใช้มากที่สุด โดยมีผู้ใช้พื้นที่ตลาดพระ และผู้ใช้พื้นที่จากการงานแสดงสินค้าOtop มากกว่าวันธรรมดา ในส่วนZone A คือพื้นที่รอบประตูชั้นในองค์พระปฐมเจดีย์มีผู้ใช้มากที่สุดในรอบวันในช่วงนี้มากกว่าวันธรรมดากอีกด้วย

3) ช่วงเย็นหลังเลิกงาน ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ 15:45-17:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า Zone B คือ พื้นที่รอบประตูชั้นนอกองค์พระปฐมเจดีย์มีผู้ใช้พื้นที่จากการงานแสดงสินค้าOtop มากขึ้น

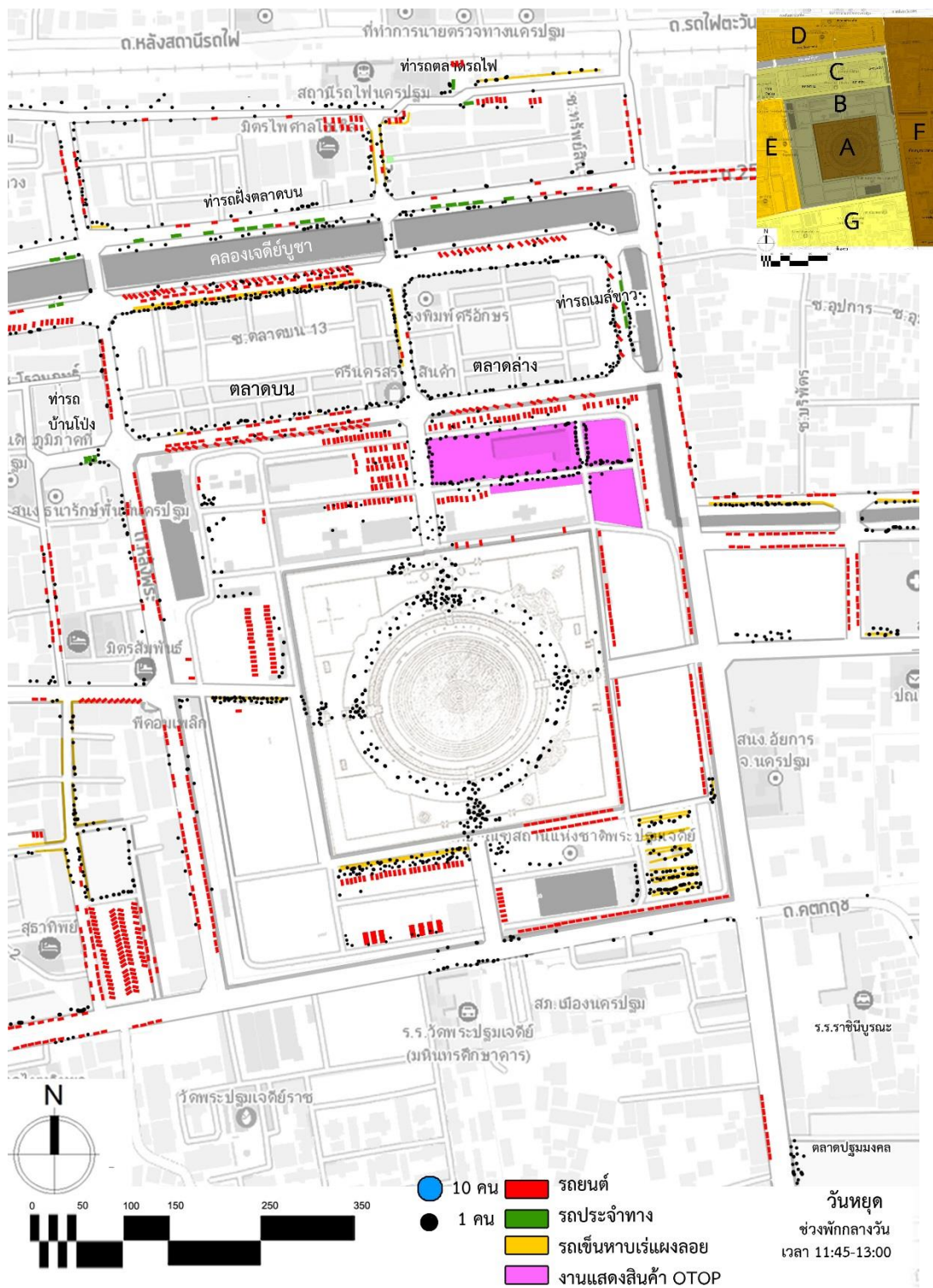
4) ช่วงหัวค่ำ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ ช่วง 19:45-21:00 จากผลการสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลพบว่า Zone B มีผู้ใช้พื้นที่มากที่สุด ผิงตลาดไต้รุ่ง และผู้ใช้จากการจับจ่ายใช้สอยสินค้าในพื้นที่จัดแสดงสินค้าOTOP

ตาราง สรุปจำนวนผู้ใช้พื้นที่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ในช่วงวันหยุด

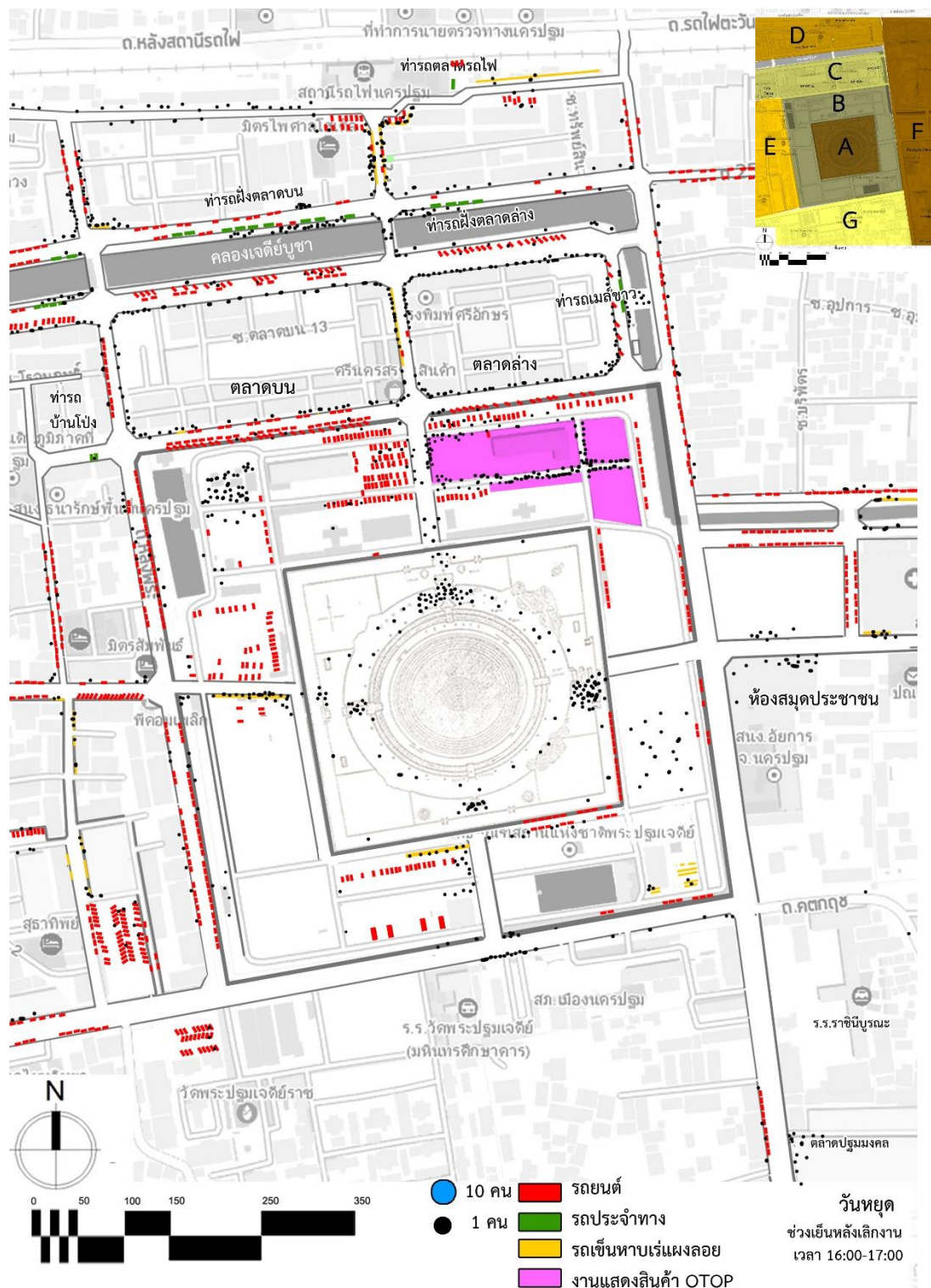
พื้นที่ \ ช่วงเวลา	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Zone E	Zone F	Zone G	รวม
ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	74	164	256	158	200	80	13	945
ช่วงพักกลางวัน	218	418	320	181	98	137	21	1393
ช่วงเย็น หลังเลิกงาน	135	301	235	190	65	42	29	997
ช่วงหัวค่ำ	4	3548	170	120	150	37	17	4046
รวม	431	4431	981	649	513	296	80	7381

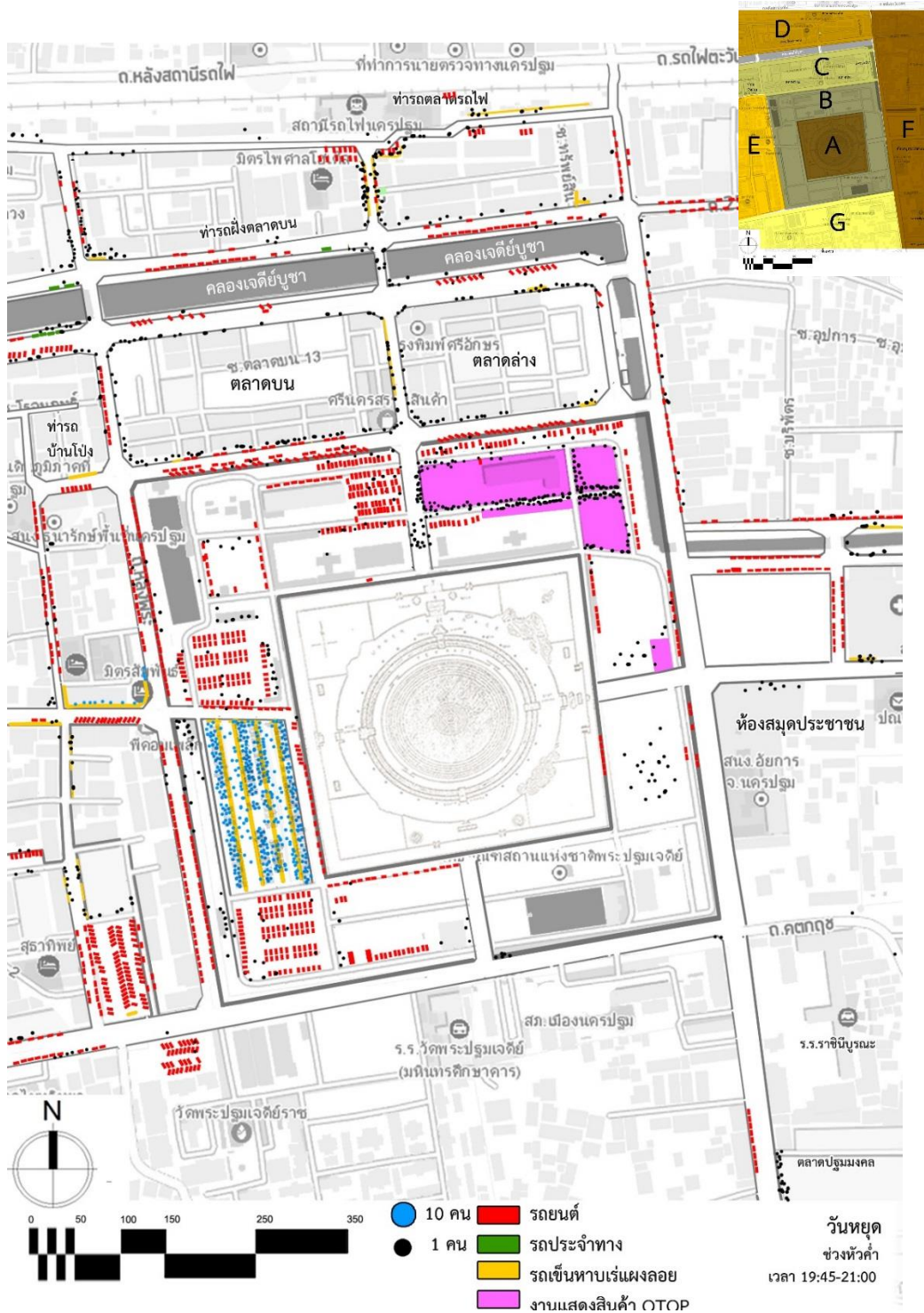
แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันหยุดเวลา06:45-08:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

แผนผัง ผู้ใช้พื้นที่วันหยุดเวลา 11:45-13:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

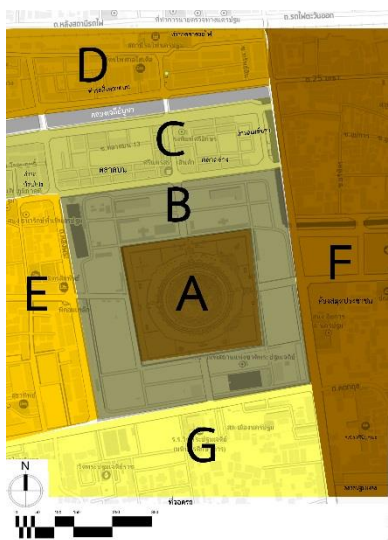

แผนผังผู้ใช้พื้นที่วันหยุดเวลา 16:00-17:00
ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

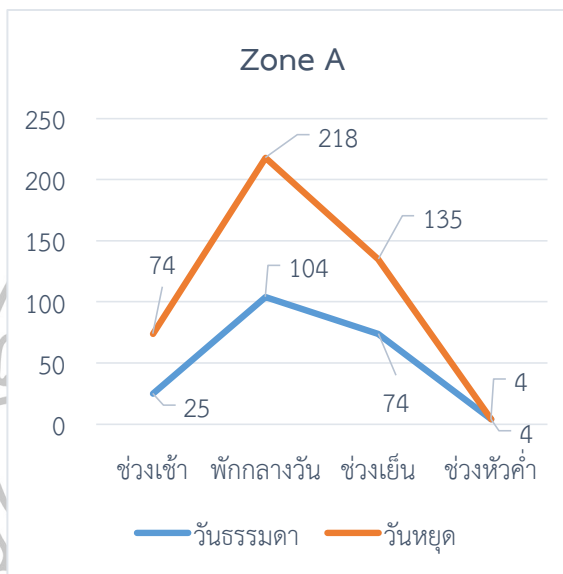

แผนผังผู้ใช้พื้นที่วันหยุดเวลา19:45-21:00
 ที่มา: ดัดแปลงจาก Nostramap (2559)

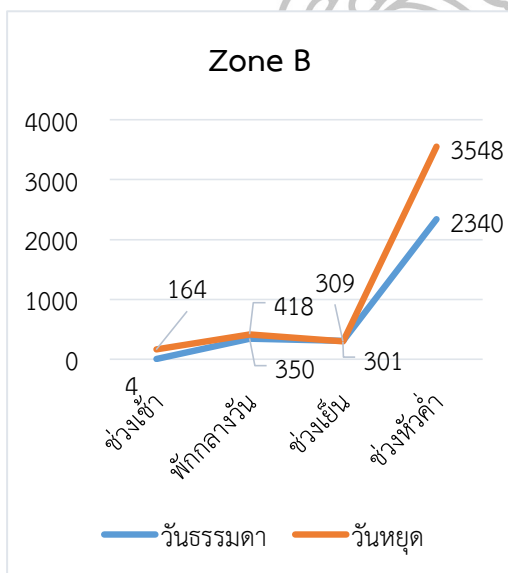
2.3 สรุปจำนวนผู้ใช้ในพื้นที่ศึกษาระหว่างวันธรรมดากับวันหยุดในพื้นที่ที่ต่างกันเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป โดยการเปรียบเทียบแผนภูมิสรุปแสดงจำนวนผู้ใช้งานเปรียบเทียบพื้นที่ต่างในช่วงเวลาและวันที่ต่างกันตามพื้นที่ ดังนี้

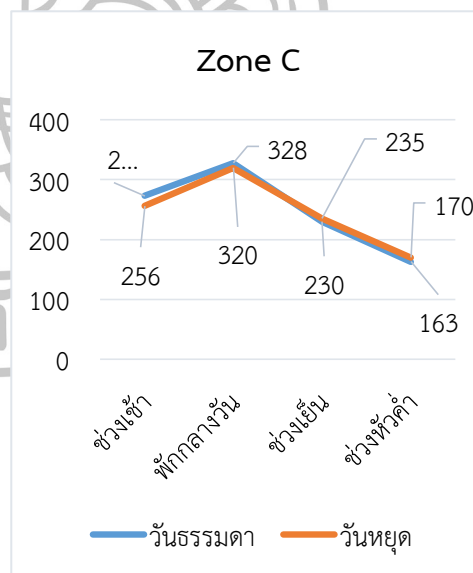
ภาพ KEY PLAN

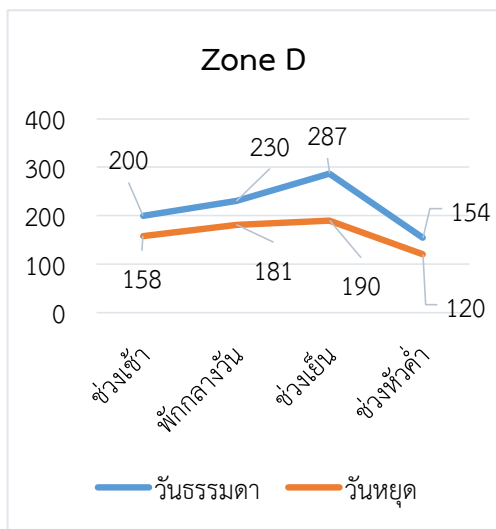
แผนภูมิสรุปผู้ใช้ Zone A

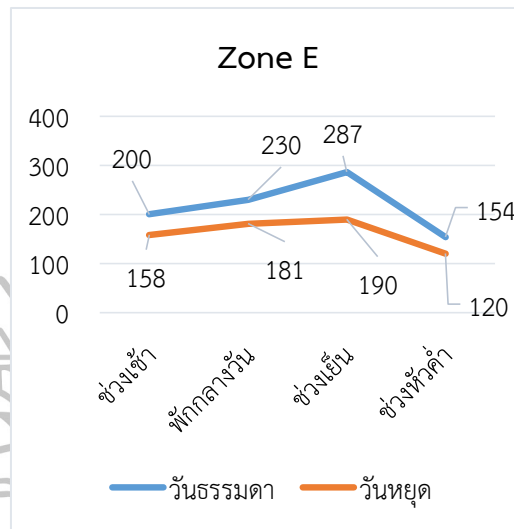
แผนภูมิสรุปผู้ใช้ Zone B

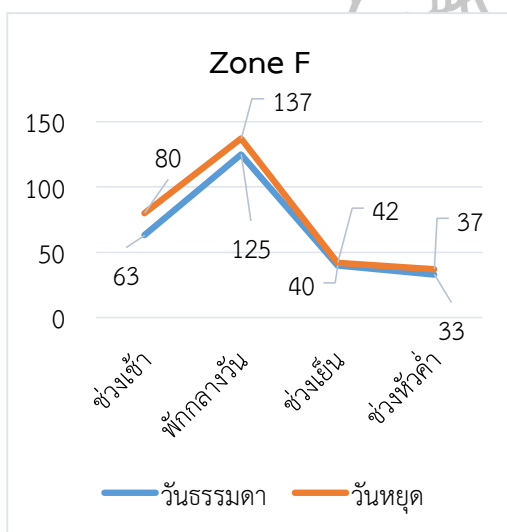
แผนภูมิสรุปผู้ใช้ Zone C

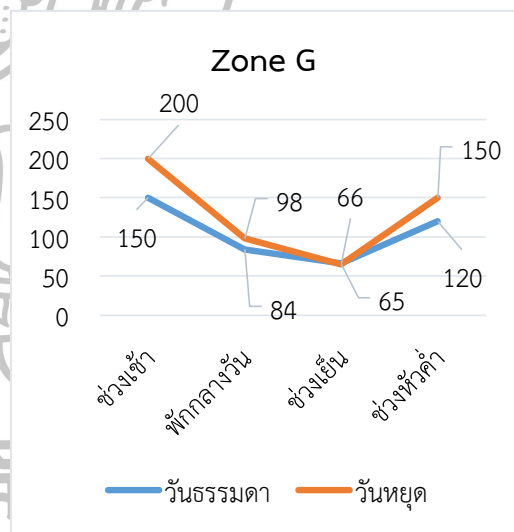
แผนภูมิสรุบบัญชีผู้ใช้ Zone D

แผนภูมิสรุบบัญชีผู้ใช้ Zone E

แผนภูมิสรุบบัญชีผู้ใช้ Zone F

แผนภูมิสรุบบัญชีผู้ใช้ Zone G

2.4 การวิเคราะห์ปริมาณผู้ใช้งานกับพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็นช่วงเวลาต่างๆดังนี้ วิเคราะห์จากช่วงวันและเวลาผู้ใช้พื้นที่ศึกษาโดยเฉลี่ยในแต่ละพื้นที่ศึกษา (ภาคผนวก) โดยการคำนวณเฉลี่ยผู้ใช้พื้นที่ใน 2 วันคือ วันหยุดกับวันธรรมดา โดยแยกจำนวนผู้ใช้พื้นที่ในแต่ละพื้นที่ ตามช่วงเวลาดังนี้ คือ ตาราง ค่าเฉลี่ยปริมาณผู้ใช้งานของผู้ใช้พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ ช่วงเวลา	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Zone E	Zone F	Zone G	รวม
ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	49.5	84	264.5	179	175	71.5	16.5	840
ช่วงพักกลางวัน	161	384	324	205.5	91	131	21	1317.5
ช่วงเย็นหลังเลิก งาน	104.5	305	232.5	238.5	65.5	41	29.5	1016
ช่วงหัวค่ำ	4	2944	166.5	137	135	35	16	3437.5
รวม	319	3717	987.5	760	466.5	278.5	83	6611.5

ตารางร้อยละของผู้ใช้พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ ช่วงเวลา	Zone A	Zone B	Zone C	Zone D	Zone E	Zone F	Zone G
ช่วงเช้า ก่อนทำงาน	5.89%	10.00%	31.49%	21.31%	20.83%	8.51%	1.96%
ช่วงพักกลางวัน	12.22%	29.15%	24.59%	15.60%	6.91%	9.94%	1.59%
ช่วงเย็นหลังเลิก งาน	10.29%	30.02%	22.88%	23.47%	6.45%	4.04%	2.90%
ช่วงหัวค่ำ	0.12%	85.64%	4.84%	3.99%	3.93%	1.02%	0.47%
รวม	4.82%	56.22%	14.94%	11.50%	7.06%	4.21%	1.26%

2.5 สรุปการวิเคราะห์ปริมาณผู้ใช้งานกับพื้นที่ในช่วงเวลาต่างๆ

- 1) ช่วงเช้าก่อนทำงาน Zone G มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็น 1.96 %
Zone C มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 31.48 %
- 2) ช่วงพักกลางวัน Zone G มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็น 1.59 %
Zone B มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 29.15 %
- 3) ช่วงเย็นหลังเลิกงาน Zone G มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็น 2.90 %
Zone D มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 23.47 %
- 4) ช่วงหัวค่ำ Zone A มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยน้อยที่สุด คิดเป็น 0.11 %
Zone B มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 85.64 %
- 5) ผลรวมปริมาณผู้ใช้พื้นที่เฉลี่ยในรอบวัน
พื้นที่ Zone B มีจำนวนรวมผู้ใช้เฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็น 56.22 %
พื้นที่ Zone G มีจำนวนผู้ใช้เฉลี่ยน้อยที่สุดมากที่สุด คิดเป็น 1.25 %

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล ที่อยู่	นาย ธนวัฒน์ ชมยินดี 33 ถนนทรงพล ซอย 3 ตำบลสนามจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 โทรศัพท์ (081) 9816994
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2550	สำเร็จการศึกษาปริญญาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต คณะสถาปัตยกรรมและออกแบบสิ่งแวดล้อม สาขาภูมิสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ.2555	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาภูมิสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2559-ปัจจุบัน	ภูมิสถาปนิกอิสระและอาจารย์

